

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ

โดย นายอดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์ และคณะ

มีนาคม 2549

สัญญาเลขที่ RUG4740001

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ

คณะผู้วิจัย

นายอดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์

นายเกียรติศักดิ์ ม่วงมิตร

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กิตติกรรมประกาศ

การทำงานครั้งนี้ประสบความสำเร็จได้ เพราะได้รับการอบรมสั่งสอน ให้ความช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากบุคคลและองค์กรต่างๆซึ่งมีมากเกินไปกว่าจะกล่าวในที่นี้ได้หมด อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นพิเศษดังนี้

คณะนักวิจัยชุดโครงการ “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ที่มีพื้นที่การดำเนินงานในเขตภาคเหนือตอนบน ทั้ง 6 โครงการที่ช่วยติดต่อประสานงาน และให้การสนับสนุนทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ที่ปรึกษาโครงการทั้ง พระมหา ดร.บุญช่วย สิริธโรและรศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าของท่านในการให้คำปรึกษา แนะนำ ให้กำลังใจและมีเมตตาอันเป็นคุณค่าอย่างยิ่งต่อคณะทำงาน แม้ว่าโครงการจะจบลงแล้วก็ตาม

ขอขอบคุณพระอาจารย์ผู้สอนพระนิสิตทั้งที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (มจร.ชม.) และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดบวร (มมร.กทม.) ที่คอยช่วยเหลือเอาใจใส่พระนิสิตที่ร่วมกิจกรรมโครงการตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการ และขอขอบคุณแกนนำเครือข่ายทุกท่านที่เมื่อเข้าร่วมในเวทีโครงการแล้วได้มีการปรับบทบาทเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ด้วย

ท้ายที่สุดขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้อุดหนุนทุน ทำให้การดำเนินงานครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้

ทีมประสานงาน

มีนาคม 2549

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สรุปขั้นตอน/กระบวนการดำเนินกิจกรรมและผลที่เกิดขึ้น

โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือมีวัตถุประสงค์1.)เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและแบบปฏิบัติการเพื่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยใช้ประสบการณ์/กระบวนการ/ผลงานจากโครงการวิจัย 6 โครงการ และ2.)เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยจาก 6 โครงการที่ขยายไปสู่พื้นที่ชุมชนอื่นๆผ่านเครือข่ายที่มี อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานในพื้นที่ของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีที่มีความหลากหลาย ทั้งสถานภาพ เช่นพระสงฆ์ ครู อาจารย์ นักวิจัย นักพัฒนา อบต. และนักศึกษา ระดับการศึกษาตั้งแต่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจนถึงจบการศึกษาระดับปริญญาโท ส่วนประสบการณ์การทำงานพัฒนาและงานวิจัยนั้นกลุ่มเป้าหมายมีทั้งที่ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานพัฒนาและงานวิจัยจนถึงผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานพัฒนาและงานวิจัย และนอกจากนี้แล้วยังมีกลุ่มเป้าหมายจำนวนหนึ่งเคยมีประสบการณ์ร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ

จากคุณลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายคณะทำงานจึงแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น2 กลุ่มโดยใช้เกณฑ์ผู้ที่เคยร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ กับผู้ที่ไม่เคยร่วมเวทีดังกล่าว

1.1 กลุ่มพระรุ่นที่ 1 กลุ่มเป้าหมายผู้ที่เคยร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ประกอบด้วยพระนักพัฒนาเครือข่ายโพธิyalัสนักวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายนี้เรียกว่า พระรุ่นที่ 1

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีพระรุ่นที่ 1 มีความรู้/ความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัย (ทางทฤษฎี) แต่ในทางปฏิบัติส่วนมากยังไม่เคย/ยังไม่ค่อยมีประสบการณ์

ทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย กลุ่มเป้าหมายมองกระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงาน ต้องการนำกระบวนการวิจัยไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ เช่น กลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำงานพัฒนา เป็นต้น

เป้าหมายหลักที่เข้าร่วมเวที กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมเวที (1) เป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโทและกำลังพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ ดังนั้นจึงมีเป้าหมายเพื่อใช้กระบวนการวิจัย/เวทีครั้งนี้เพื่อพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ และ(2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักวิจัยและนักพัฒนาต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อนำไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ

1.2 กลุ่มพระรุ่นที่ 2 กลุ่มเป้าหมายผู้ที่ไม่เคยร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ประกอบด้วยพระนิสิตจาก มจร. มมร. นักพัฒนา อบต. ครู นักวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท ซึ่งกลุ่มเป้าหมายนี้เรียกว่า พระรุ่นที่ 2

ก่อนเข้าร่วมเวทีเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดยังไม่เคยมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน/การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีพระรุ่นที่ 2 ส่วนมากยังไม่มีความรู้/ความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ถึงแม้ว่าในเวทีนี้จะมีผู้ที่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัยมาแล้ว แต่ความรู้/ความเข้าใจยังไม่ดีพอ เช่นเมื่อถาม ผู้ที่เคยทำงานวิจัยมาแล้วว่า “ปัญหา/ข้อสงสัยของการวิจัยคืออะไร” หรือ “คำถามการวิจัยคืออะไร” ไม่สามารถตอบได้ว่างานวิจัยที่ตนเองเคยทำผ่านมานั้น (ทำงานวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว) “ปัญหา/ข้อสงสัยของการวิจัยคืออะไร” หรือ “คำถามการวิจัยคืออะไร”

ทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย กลุ่มเป้าหมายส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและกำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี จึงมองงานวิจัยว่าเป็นเรื่องที่ยู้งยาก มีตัวเลขเป็นจำนวนมาก และคนที่จะทำวิจัยได้ต้องจบการศึกษาระดับปริญญาโทเท่านั้น

เป้าหมายหลักที่เข้าร่วมเวทีกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีส่วนมากเป็นมือใหม่ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานพัฒนาและงานวิจัยสามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมเวที (1) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นพระนิสิต กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ต้องการเรียนรู้ว่างานวิจัยคืออะไรและจะนำไปปรับใช้ในงานที่จะทำได้อย่างไร/ต้องการหาประสบการณ์ (2) กลุ่มแกนนำชาวบ้านและนักพัฒนาต้องการเรียนรู้ว่างานวิจัยคืออะไรและจะนำไปปรับใช้ในงานที่กำลังจะทำได้อย่างไร/ต้องการหาประสบการณ์ (3) กลุ่มนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท และกำลังพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ มีเป้าหมายเพื่อใช้กระบวนการวิจัย/เวทีครั้งนี้เพื่อพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ และ (4) กลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำวิจัย/นักวิจัยต้องการเรียนรู้ว่างานวิจัยคืออะไรและจะนำไปปรับใช้ในงานที่กำลังจะทำได้อย่างไร

ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วัดบวรนิเวศวิหาร กทม. (เป็นการขยายเครือข่าย)

การสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแกนนำชาวบ้าน โดยการเปิดโอกาสให้แกนนำชาวบ้านที่อยู่ในเครือข่ายได้ไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ตามประเด็นที่ชาวบ้านสนใจ

การผลิตสื่อ เพื่อให้ชุมชนรู้จักผลิต/ใช้และผสมผสานสื่อที่มีอยู่ในสังคม เช่น สื่อสมัยใหม่ กับสื่อบุคคลและสื่อพื้นบ้านได้อย่างรู้เท่าทันและให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดำเนินการภายใต้หลักการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและเป็นของชุมชน

กิจกรรมการสนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก เพื่อให้พระรุ่นใหม่(ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย)ได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปทดลองปฏิบัติจริงโดยมีนักวิจัย/ภาคีในเครือข่ายช่วยหนุนเสริม มีการสนับสนุนให้พระที่ผ่านกระบวนการครั้งนี้(ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย)ทดลองทำวิจัยขนาดเล็กเป็นกลุ่ม

3. ผลที่เกิดขึ้น

3.1 Output

3.1.1 ในเชิงปริมาณ ดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว

3.1.2 ในเชิงคุณภาพ

1) กลุ่มเป้าหมาย (ทั้งผู้ที่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้วและผู้ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัย) มีความรู้/ความเข้าใจที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมเวที เช่น ผู้ที่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้วแต่ไม่เคยรู้ว่างานที่เคยทำนั้น “ปัญหานำการวิจัยหรือตนเองสงสัยอะไร” เมื่อผ่านเวทีแล้วทำให้เข้าใจกระบวนการวิจัยเพิ่มมากขึ้น

2) ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่คิดว่าการวิจัยเป็นเรื่องยุ่งยาก และต้องเป็นคนที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทเท่านั้นจึงจะทำได้ เมื่อผ่านกระบวนการแล้วกลุ่มเป้าหมายพบว่าการวิจัยทุกคนสามารถที่จะทำได้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3) เกิดเครือข่ายการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน มีทั้งพระสงฆ์หนุนเสริมช่วยเหลือพระสงฆ์, พระสงฆ์หนุนเสริมช่วยเหลือฆราวาส, ฆราวาสหนุนเสริมช่วยเหลือพระสงฆ์และฆราวาสหนุนเสริมช่วยเหลือกันเอง เป็นต้น(ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายในเวทีพระรุ่นที่ 1 แล เวทีพระรุ่นที่ 2) ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวทีบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองตั้งไว้ นอกจากนี้แล้วยังมีเครือข่ายแกนนำชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยการศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

2. ขั้นตอน/กระบวนการดำเนินการกิจกรรม

2.1 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมากดังที่กล่าวมาแล้ว คณะทำงานจึงได้ทำการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เกณฑ์ต่างๆเช่น ระดับการศึกษา เป้าหมายหลักที่เข้ามาร่วมเวที และประสบการณ์การทำงานพัฒนา/งานวิจัย เพื่อใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการ/สื่อในการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในครั้งนี้จึงแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม

2.2 การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 1 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ทั้งหมดเคยมีประสบการณ์การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน/ทำงานพัฒนาและบางคน/บางรูปเคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้ว ดังนั้นโครงการจึงใช้เวทีเสวนาเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนต่างๆที่ผ่านมาของกลุ่มเป้าหมายโดยมีคณะนักวิจัยจากโครงการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย ประเด็นเนื้อหาในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แต่ละครั้งนั้นกลุ่มเป้าหมายจะร่วมกันตั้งขึ้นมาตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

มีการจัดเวทีเสวนาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน 4 ครั้ง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากการทำงานวิจัย โดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสื่อสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่ายอีก 1 โครงการคือโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคเหนือ) เป็นหลักมีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส)ครั้งละ 18 – 23 รูป/คน

2.3 การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 2 กลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการอบรมจากรศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพและส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ ดังนั้นการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เน้นการ **เพิ่มเติมความรู้**โดยใช้เนื้อหาประสบการณ์และบทเรียนจากงานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือเป็นหลักและใช้ประสบการณ์และบทเรียนจากรุ่นพี่(เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์) มาช่วยเสริม

การดำเนินกิจกรรม มุ่งเน้นทั้งการเพิ่มเติมความรู้ (Knowledge) การนำความรู้ไปปรับใช้โดยการฝึกปฏิบัติในห้องและการลงพื้นที่จริง (Practise) เพื่อมุ่งไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม/ทัศนคติ (Attitude) กิจกรรมมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมต่างๆดังนี้

การเพิ่มเติมความรู้ โดยใช้เนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากงานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือเป็นหลัก มีการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) วัดสวดอก จ.เชียงใหม่ และการดำเนินกิจกรรม

4)เปลี่ยนบทบาทจากผู้รับสารเป็นผู้ส่งสาร เริ่มจากเวทีพระรุ่น 1 ที่ครั้งแรก กลุ่มเป้าหมายตั้งใจจะมาฟังวิทยากร (นักวิจัยจากชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน) แต่ทีมประสานแจ้งว่าทุกคนมีประสบการณ์ดังนั้นเวทีนี้ทุกคนต้องนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกัน ทุกคนมีโอกาสทั้ง “การเป็นผู้ให้” และ “การเป็นผู้รับ” ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นมากขึ้น และทีมประสานงานโครงการได้นำวิธีการดังกล่าวมาปรับใช้กับเวทีพระรุ่น 2 ในบางกิจกรรม ทำให้กลุ่มเป้าหมายต้องกระตือรือร้น/ต้องเตรียมตัวเพิ่มขึ้นเพราะเขาต้อง “เป็นผู้ให้” ด้วย

5)นักวิจัยและคณะรวมทั้งแกนนำชาวบ้านทั้ง 6 โครงการที่อยู่ในชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ได้มีโอกาสทบทวนงานของตนเองที่ผ่านมา เนื่องจากต้องมีการนำเสนอประสบการณ์และบทเรียนในงานที่ผ่านมา ทำให้กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่มีการคิดกิจกรรมใหม่ๆเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน

6)สมาชิกเครือข่ายที่ทำงานวิจัย/งานพัฒนาในพื้นที่พบว่าสามารถนำกระบวนการวิจัยที่ได้เรียนรู้มาไปปรับใช้ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เช่น กรณีการให้เด็กและเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วม(ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์)ทำงานพัฒนาร่วมกับผู้ใหญ่ แต่ละโครงการได้มีกระบวนการสร้างแกนนำจากนั้นพาแกนนำเข้าร่วมเวที ไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิกในเครือข่ายและเข้าอบรมการผลิตสื่อ พบว่าแต่ละโครงการสามารถทำให้คนทั้งสองกลุ่มยอมรับในศักยภาพของกันและกันสามารถทำงานพัฒนาร่วมกันได้อย่างดี

7)เกิดกลุ่มเป้าหมาย/เครือข่ายใหม่ที่สนใจในกระบวนการและเข้าร่วมเวที เช่น กรณีพระนิสิต มมร. ที่ทางผู้ประสานงานโครงการไปจัดเวทีให้ จำนวน 6 ครั้ง ที่กรุงเทพฯ และกรณีที่นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท(ทั้งที่เป็นนักศึกษาจาก มสธ.ภาคเหนือและนักศึกษา มช.) เข้าร่วมในเวที

3.2 Outcome และ Impact

1)บูรณาการทรัพยากร เช่น กรณีที่ มมร. วัดบวรฯ กทม. ได้ประสานมาที่ทีมประสานงานโครงการนี้เพื่อให้ไปจัดอบรมให้กับพระนิสิต ที่ มมร. วัดบวร กทม. นั้นทาง มมร. เป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางและที่พักของทีมวิทยากร ส่วนโครงการสนับสนุนงบประมาณให้พระนิสิต มมร. ที่ผ่านกระบวนการได้ทดลองทำโครงการวิจัย

กรณีคุณสุพรรณ ไชยลังกา ซึ่งเป็นนายก อบต. เมื่อได้ร่วมเรียนรู้ในโครงการอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นคุณสุพรรณได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ

2)การสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ กรณี อ.สุวัฒน์ ญาณโค (โครงการกลองสะบัดชัย สนับสนุนโดย สสส.) ได้นำกระบวนการวิจัยที่ได้เรียนรู้มาจากในเวทีไปปรับใช้ในการพัฒนากิจกรรมกับแกนนำเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ต่อมา อ.สุวัฒน์ ได้พัฒนาระบบ

การดังกล่าวจนสามารถเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการพัฒนาแกนนำเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ

3)การนำเข้าสู่สถาบันการศึกษา เช่น (1) กรณี มจร. ชม. ที่สนใจกระบวนการจัดกิจกรรมและต้องการให้อบรมอาจารย์ผู้สอนวิชาวิจัยของ มจร. ชม. (2) กรณีนักศึกษาระดับปริญญาโท มสธ. ภาคเหนือ ที่ได้ร่วมเวทีในโครงการเมื่อกลับไปสถาบันฯได้เสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจนและเป็นกระบวนการคิดมากขึ้น ทำให้อาจารย์ที่รับผิดชอบเห็นพัฒนาการของนักศึกษาและมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องเพื่อวางแผนการพัฒนานักศึกษาอย่างเป็นระบบและ (3)กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ ที่มีนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คนและอาจารย์ 1 ท่านที่มาร่วมเวทีอย่างต่อเนื่อง สำหรับนักศึกษาได้นำความรู้และประสบการณ์ไปถ่ายทอดให้นักศึกษารุ่นน้อง ส่วนอาจารย์ได้นำความรู้และประสบการณ์ไปวางแผนการสอนนักศึกษาในระดับปริญญาโท

4) เกิดเครือข่าย(ใหม่)การหนุนเสริมช่วยเหลือกัน เช่น กรณีที่อาจารย์ เรณู (อาจารย์จาก มรภ.ชม.และนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น) ได้เข้าร่วมเวทีพระรุ่น 1 และเวทีพระรุ่น2อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับจากเวทีที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและได้ใจซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจารย์เรณูจึงเป็นแกนนำหลักในการประสานงานกับเครือข่ายผู้สนใจในเนื้อหา/ประเด็นเดียวกันนั้นคือการใช้วัฒนธรรมเป็นสื่อในการทำงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งได้เครือข่ายจำนวน 11 โครงการมีสมาชิกทั้งที่เป็นพระสงฆ์ นักพัฒนา นักวิจัย อบต. อาจารย์ในสถาบันการศึกษา อาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาโท มรภ. ชม. เป็นต้น

4.วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น

4.1 ต้นทุนเดิมที่นำมาใช้ในโครงการ

1)ในช่วง 1 ปีก่อนหน้าที่จะดำเนินกิจกรรมโครงการนี้ รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ ได้มาจัดเวทีอบรมกระบวนการวิจัยให้กับพระนักพัฒนาในเครือข่ายโพธิyalัย์ ซึ่งพระนักพัฒนาในเครือข่ายโพธิyalัย์ที่ผ่านกระบวนการจากรศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ จะเข้าร่วมในเวทีพระรุ่น 1 ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีพระรุ่น 1 ส่วนมากจะมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัยค่อนข้างดี เนื้อหาในเวทีจึงเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์(จากแนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติในพื้นที่)ในประเด็นที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ ซึ่งถือเป็นกระบวนการทบทวนการทำงานให้กับกลุ่มเป้าหมายเมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีกลุ่มเป้าหมายหลายรูป/คน เช่นพระมหาดิเรก , ท่านเอ้และ อ.เรณู ที่เรียนรู้เร็ว(ทั้งสามท่านได้ผ่านการเรียนรู้จากเวที รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ และในช่วงดังกล่าวกำลังทำวิจัย/งานพัฒนา โดยนำกระบวนการวิจัยมาใช้ จึงทำให้เริ่มมีประสบการณ์จากการปฏิบัติด้วย)

สามารถ/พร้อมที่จะหนุนช่วยสมาชิกในกลุ่มได้และนอกจากนี้แล้วทั้งสามท่านยังไปหนุนเสริม/ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย(พระนิสิต)ในเวทีพระรุ่น 2 ด้วย

2) ทีมประสานงานโครงการนี้ (คุณอดุลย์) และทีมวิทยากรอีก 5 โครงการ ในงานวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ที่มีพื้นที่ดำเนินงานวิจัยในภาคเหนือ ทุกคนมีประสบการณ์ตรงจากการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และนอกจากนี้แล้วแกนนำเยาวชนและแกนนำชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่การดำเนินงานวิจัยของทั้ง 6 โครงการได้ผ่านกระบวนการ/การทำงานร่วมกับนักวิจัยมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นการเตรียมคนของชุมชนด้วย

ดังนั้นเมื่อโครงการนี้จะต่อยอดใช้องค์ความรู้และคน(ทั้งนักวิจัยและแกนนำชาวบ้าน)จากงานวิจัยที่เคยมีมานั้นจึงถือว่าการใช้ต้นทุนเดิมที่มีค่าอย่างยิ่ง

4.2 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานครั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมาก ทั้งสถานภาพ ระดับการศึกษา ความรู้/ความเข้าใจเรื่องการวิจัย ประสบการณ์การทำงานพัฒนา/งานวิจัย และเป้าหมายหลักในการเข้าร่วมเวที ดังนั้นในการดำเนินงานครั้งนี้จึงมีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ละเอียดเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ/วิธีการและสื่อที่จะใช้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้และบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายด้วย

4.3 กลุ่มเป้าหมายมีเป้าหมายหลักเดียวกัน ถึงแม้ว่ากลุ่มเป้าหมายจะมีความหลากหลายมากดังที่กล่าวมาแล้วแต่ส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลักเดียวกันคือ ต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนางานของตนเองที่กำลังทำ เช่น พระนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีต้องการเรียนรู้ว่ากระบวนการวิจัยเป็นอย่างไร ส่วนนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโทต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยอีกแนวทางหนึ่งเพื่อการพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ หรือนักวิจัย/นักพัฒนาต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ เป็นต้น

ซึ่งการที่กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลักเดียวกันนั้นทำให้ทีมประสานงานสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ/วิธีการและสื่อได้ง่ายขึ้น

4.4 การสร้าง/เปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้รับ” เป็น “ผู้ให้” การดำเนินกิจกรรมในโครงการนี้เน้นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้นำเสนอประสบการณ์ตามประเด็นที่ตั้งไว้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นั่นคือกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดจะมีโอกาสเป็นทั้ง “ผู้รับ” และเป็น “ผู้ให้” ด้วยซึ่งในแต่ละเวทีจะมีการกำหนดชัดเจน เช่นเวทีพระรุ่น 1 เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ประสบการณ์จากซึ่งกันและกันดังนั้นทุกคนจะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยมีทีมประสานคอยช่วยสรุปและเติมเต็มให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในส่วนเวทีพระรุ่น 2 เป็นการเพิ่มความรู้ดังนั้นในเวทีแรกๆจะเป็นบทบาทหลักของทีมประสาน/วิทยากรเพื่อมาให้ความรู้จากนั้นจะค่อยๆลดบทบาทลงเป็นผู้ช่วยเสริมและ

เพิ่มเติมบางประเด็นให้ชัดเจน แต่จะให้บทบาทกับกลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์คอยหนุนเสริมช่วยเหลือผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์ ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการหนุนเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากกระบวนการที่สร้าง/เปลี่ยนบทบาทให้กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเป็น “ผู้ให้” ด้วยพบว่า ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นมากขึ้น และกลุ่มเป้าหมายบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตนเองตั้งไว้เพราะมีการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

4.5 เรียนทฤษฎีควบคุมการฝึกปฏิบัติในห้องและลงพื้นที่ทำจริง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายทั้งที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่และที่ไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่เลย จากประสบการณ์ครั้งนี้พบว่าเมื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีแล้วจำเป็นต้องให้ทดลองฝึกปฏิบัติในห้องเพื่อให้ทดลองปรับใช้ จากนั้นให้มีการวางแผนลงปฏิบัติจริงในพื้นที่ เงื่อนไขคือให้มีพี่เลี้ยงช่วย(กลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์) กระบวนการเช่นนี้จะเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์

5. วิเคราะห์ความยั่งยืน

จากการดำเนินงานโครงการนี้ซึ่งมีระยะเวลาการดำเนินงาน 12 เดือน และหลังจากสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินงานโครงการแล้วพบว่าเครือข่ายยังคงมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ปรากฏการณ์เช่นนี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์/ความยั่งยืนของเครือข่าย

ในช่วงที่ผ่านมาเครือข่ายยังคงมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันมีหลากหลายรูปแบบ เช่น

5.1 ระดับนโยบาย แม้ว่าการดำเนินงานโครงการ ทีมที่ปรึกษาและผู้ประสานงานโครงการไม่เคยคิดถึงผลที่จะเกิดขึ้น (Output) ในระดับนโยบายแต่เมื่อดำเนินกิจกรรมไปแล้วพบว่าเกิด Impact ดังนี้

5.1.1 การที่คณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอก เชียงใหม่ (มจร. ชม.) ให้ความสนใจต้องการที่จะให้เครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” อบรมกระบวนการวิจัยให้กับ พระอาจารย์ที่สอนที่ มจร. ชม. และพระนิสิตระดับปริญญาโท นั้นเท่ากับว่าคณะผู้บริหารของ มจร. ชม. เห็นพัฒนาการของพระที่ได้ผ่านกระบวนการอบรมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือภายใต้เครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ทั้ง 6 โครงการที่มีพื้นที่การดำเนินงานในภาคเหนือ

นอกจากเครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ทั้ง 6 โครงการที่มีพื้นที่การดำเนินงานในภาคเหนือจะมาร่วมเป็นวิทยากรในการอบรมกระบวนการวิจัยแก่ พระอาจารย์ที่สอนที่ มจร. ชม. และพระนิสิตระดับปริญญาโท แล้วเครือข่ายทั้ง 6 โครงการยังจะเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับเครือข่ายของ มจร. ชม. อีกด้วย

5.1.2 กรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (มรภ. ชม.) เช่น

-ภาควิชาเอกภาษาไทย ของ มรภ. ชม. สนใจในกระบวนการพัฒนานักศึกษาโดยการใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนา “คน” ในช่วงที่ผ่านมาภาควิชาเอกภาษาไทย มรภ. ชม. ได้ส่งนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัยในโครงการนี้จำนวน5คน เมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาติดตามงานพบว่านักศึกษาที่ผ่านกระบวนการดังกล่าวมีพัฒนาการการใช้กระบวนการวิจัยที่ดีมาก มรภ. ชม.จึงเปิดโอกาสให้นักศึกษากลุ่มที่ผ่านกระบวนการวิจัยในโครงการนี้นำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับรุ่นน้อง ต่อมาอาจารย์ในภาควิชาต่างก็สนใจที่จะส่งนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้ในกระบวนการต่อ

-ในภาควิชาเอกภาษาไทย ของ มรภ. ชม. นอกจากจะมีนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัยในโครงการนี้แล้ว ยังมีอาจารย์เรณู อรรฐาเมศวร์ ซึ่งสอนนิชาวิจัยให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทที่ มรภ. ชม. ได้เข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจารย์เรณูเห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจะนำไปปรับใช้สอนนักศึกษาได้ ปัจจุบันอาจารย์จึงได้นำกระบวนการดังกล่าวไปสอนนักศึกษานิชาวิจัยทั้งระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท และนอกจากนี้แล้วยังได้เชิญเครือข่ายเข้าไปร่วมนำเสนอประสบการณ์ให้กับนักศึกษาในสถาบันอีกด้วย

-เครือข่ายเป็นพื้นที่เรียนรู้ของนักศึกษา มรภ. ชม. อาจารย์เรณูได้นำกระบวนการเรียนการสอนเรื่องกระบวนการวิจัยไปปรับใช้เพื่อสอนนักศึกษาในชั้นเรียน มีทั้งเรื่องทฤษฎีและการเรียนรู้ปรากฏการณ์ในพื้นที่/ภาคปฏิบัติ ซึ่งทั้งหมดอาจารย์เรณูใช้พื้นที่เครือข่ายเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักศึกษา

5.1.3 กรณีของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชภาคเหนือ (มสธ. ภาคเหนือ)

กรณีนักศึกษาระดับปริญญาโท มสธ. ภาคเหนือ ที่ได้ร่วมเวทีในโครงการเมื่อกลับไปสถาบันฯได้เสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจนและเป็นกระบวนการคิดมากขึ้น ทำให้อาจารย์ที่รับผิดชอบเห็นพัฒนาการของนักศึกษาและมีการประสานงานกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้กระบวนการลงพื้นที่และการสังเกตปรากฏการณ์ในพื้นที่และนอกจากนี้แล้วยังร่วมกันวางแผนการพัฒนานักศึกษารุ่นต่อไปอย่างเป็นระบบ

5.1.4 กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรณีคุณสุพรรณ ไชยลังกา ซึ่งเป็นนายก อบต. วอแก้ว อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง เมื่อได้ร่วมเรียนรู้ในโครงการอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นคุณสุพรรณ ได้เชิญปลัด อบต. วอแก้ว เข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีกระบวนการวิจัยด้วย ต่อมา อบต.วอแก้วมีการประชุมสมาชิกและได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ

5.2 ปรากฏการณ์ “โตแล้วแตก”

กรณีที่อาจารย์ เรณู (อาจารย์จาก มรภ.ชม.และนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น) ได้เข้าร่วมเวทีพระรุ่น 1 และเวทีพระรุ่น2อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับจากเวทีที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง (พระหนุนเสริมช่วยเหลือพระ , พระหนุนเสริมช่วยเหลือสมรवास ,สมรवासหนุนเสริมช่วยเหลือพระและสมรवासหนุนเสริมช่วยเหลือกันเอง) ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและได้ใจซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจารย์เรณูจึงเป็นแกนนำหลักในการประสานงานกับเครือข่ายผู้ที่สนใจในเนื้อหา/ประเด็นเดียวกันนั่นคือการใช้วัฒนธรรมเป็นสื่อในการทำงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งได้เครือข่ายจำนวน 11 โครงการมีสมาชิกทั้งที่เป็นพระสงฆ์ นักพัฒนา นักวิจัย อบต. อาจารย์ในสถาบันการศึกษา อาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาโท มรภ. ชม. เป็นต้น การรวมกลุ่มครั้งนี้นั่นคือการเกิดเครือข่ายใหม่และมีการการหนุนเสริมช่วยเหลือกันด้วย

5.3 การหนุนเสริมช่วยเหลือกันของเครือข่ายแล้วแต่วาระและโอกาส เช่น

-พื้นที่การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับพระนักพัฒนารุ่นใหม่ในเครือข่ายโพธิyalัย นักศึกษา มรภ.ชม. และแกนนำชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้าน

-การเป็นวิทยากรหนุนเสริมช่วยเหลือกัน เช่น ทีมอาจารย์ ม.พายัพ (โครงการวิจัยป่าชุมชนห้วยแก้ว) เป็นวิทยากรช่วยเรื่องเทคนิคการผลิตสื่อสมัยใหม่ อ. สุวัฒน์ โครงการกลองสะบัดชัย เป็นวิทยากรเรื่องการพัฒนาเยาวชน/นักศึกษารุ่นใหม่ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ฯลฯ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นแม้ว่าโครงการจะสิ้นสุดการดำเนินงานแล้วแต่เครือข่าย (Network)ยังมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องซึ่งชี้ให้เห็นว่า Net ดังกล่าวที่โครงการได้ร่วมกับภาคีพัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นมานั้น Work เครือข่ายสามารถเคลื่อนงานต่อไปได้โดยแกนนำสมาชิกเครือข่าย ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือมีบทบาทช่วยหนุนเสริมในเนื้อหาบางประเด็นที่เครือข่ายขาด

สำหรับเงื่อนไขและปัจจัยที่จะทำให้เครือข่ายนี้ดำรงอยู่ต่อไปได้นั้นน่าจะต้องมีปัจจัยต่างๆ ดังนี้

- ในระดับพื้นที่ของเครือข่ายต้องมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและมีเวทีพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องด้วย
- ควรจะต้องมีเวทีทางวิชาการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาแกนนำเครือข่ายให้สามารถมีมุมมองที่ลุ่มลึกทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ

บทคัดย่อ

โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือมีวัตถุประสงค์1.)เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและแบบปฏิบัติการเพื่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยใช้ประสบการณ์/กระบวนการ/ผลงานจากโครงการวิจัย 6 โครงการ และ2.)เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยจาก 6 โครงการที่ขยายไปสู่พื้นที่ชุมชนอื่นๆผ่านเครือข่ายที่มี อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานในพื้นที่ของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีมีความหลากหลาย ทั้งสถานภาพ เช่นพระสงฆ์ ครู อาจารย์ นักวิจัย นักพัฒนา อบต. และนักศึกษา ระดับการศึกษามีตั้งแต่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจนถึงจบการศึกษาระดับปริญญาโท ส่วนประสบการณ์การทำงานพัฒนาและงานวิจัยนั้นกลุ่มเป้าหมายมีทั้งที่ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานพัฒนาและงานวิจัยจนถึงผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานพัฒนาและงานวิจัย เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมากดังที่กล่าวมาแล้ว คณะทำงานจึงได้ทำการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการ/สื่อในการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในครั้งนี้จึงแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม (1)การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 1 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ทั้งหมดเคยมีประสบการณ์การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน/ทำงานพัฒนาและบางคน/บางรูปเคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้ว ดังนั้นโครงการจึงใช้เวทีเสวนาเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนต่างๆที่ผ่านมาของกลุ่มเป้าหมายโดยมีคณะนักวิจัยจากโครงการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย กิจกรรมมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง (2)การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 2 กลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการอบรมจาก รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพและส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ ดังนั้นการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เน้นการ **เพิ่มเติมความรู้**โดยใช้เนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากงานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือเป็นหลักและใช้ประสบการณ์และบทเรียนจากรุ่นพี่(เวทีพระรุ่น1) มาช่วยเสริมการดำเนินกิจกรรม มุ่งเน้นทั้งการเพิ่มเติมความรู้ (Knowledge) การนำความรู้ไปปรับใช้โดยการฝึกปฏิบัติในห้องและการลงพื้นที่จริง (Practise) เพื่อมุ่งไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม/ทัศนคติ (Attitude) กิจกรรมมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

จากกระบวนการดังกล่าวพบว่าการใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือสามารถที่จะพัฒนา "คน" ที่มีความหลากหลายทั้งสถานภาพ บทบาทหน้าที่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานพัฒนาและการทำงานวิจัย จากที่เป็น "ปัจเจก" พัฒนาไปสู่การเป็น "กลุ่ม/เครือข่าย" การหนุน

เสริมช่วยเหลือกันและสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติจากเดิมที่เชื่อว่า “การวิจัย” เป็นเรื่องที่ยุ่งยาก และเป็นเรื่องของนักวิชาการเท่านั้น เมื่อกลุ่มเป้าหมายผ่านกระบวนการแล้วต่างก็บอกว่า “ทุกคนสามารถที่จะทำวิจัยได้เพราะอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน” กระบวนการที่จะพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายปรับเปลี่ยนทัศนคติและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้นั้นมีเงื่อนไขและปัจจัยหลักคือ

1.กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวที แต่ละคนควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนของตนเองและมีเป้าหมายร่วมกันด้วย เช่น แต่ละคนมีเป้าหมายหลักที่เป็นเป้าหมายร่วมอย่างเดียวกันคือต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนางานที่ตนเองกำลังทำ และแต่ละคนมีเป้าหมายรองที่แตกต่างกันเพราะบทบาทหน้าที่ที่ตนเองกำลังทำอยู่แตกต่างกันไป

2.การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (1)ควรมีทั้งทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ (2)กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในกระบวนการ และ(3) กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ด้วย

3.ทีมวิทยากรควรจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ตรง ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ

4.มีพี่เลี้ยงหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง

Abstract

The 'Network Development of Researchers in Northern Thailand' Project has two main objectives. First, the Project aims to improve knowledge and practical skills about participatory action research. With an outcome from the six previous research projects, our Project also provides network alliances with knowledge about the development of village communities. Secondly, by way of out social networks, the Project attempts to expand all these knowledge and practical skills to other alliances in Thailand's northern regions.

The target group who attends the Project varies according to different social statuses – for example, Buddhist monks, school teachers, university lecturers, local researchers, community developers, and students. They also have different educational backgrounds, from a BA degree to an MA degree. Some of these people have past experiences in research and development, while many do not. As a consequence of these attendants' differences, the Project adopts a technique of audience analysis, and thus sets up the suitable objectives, contents, and working processes for the targeted participants. In this respect, the Project divides these people into two groups. First, the Project deals with Buddhist monks who have research and fieldwork backgrounds. In so doing, a meeting forum technique is used as a tool to extend these participants' knowledge and experiences. Aided by researchers in the 'Communication for Community' Project, this meeting activity enables the target group to support each other continually. Secondly, for those attendants who have no experience about fieldwork research, our Project uses an external expert (e.g., Dr. Kanjana Kaewthep) to extend these people with knowledge and research experiences. Furthermore, the Project provides a communication space that allows the two groups of attendants to share their knowledge and practical skills, so that they will improve attitudes and performances about research and development.

Using a research technique as a tool, our Project is able to develop 'human resources', or people with various social statuses, roles, educational backgrounds, research and development experiences. The Project also brings about a 'social network'

in which an 'individual' researcher can support each other mutually. Although previously the targeted participants ignores and regards 'research' to be complicated and too academic, the Project enables them to re-consider 'research' as part of their everyday life and practices. Our Project concludes that there are four crucial factors which change these people's attitudes and performances about research and development.

1. The targeted audiences who attend the research and development project must be enthusiastic to improve knowledge and practical skills. Despite their different statuses and roles, they need to share a similar goal in learning more knowledge about research and development.

2. The process of capacity building must consist of both theory and practice, adopting a participation technique that allows attendants to be communicators from various angles (e.g., senders, receivers, etc.).

3. The external experts should have a direct experience in research and development theoretically and practically.

4. The external supporters must do their tasks continually.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	ค
ความเป็นมาของโครงการ	2
วัตถุประสงค์	4
กลุ่มเป้าหมาย	4
สรุปกระบวนการดำเนินกิจกรรม	10
สรุปภาพรวมการดำเนินกิจกรรม	11
สรุปการดำเนินงานและผลที่เกิดขึ้นของแต่ละกิจกรรม	11
1. เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัย (พระรุ่นที่ 1)	11
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม	16
2. เวทีการหนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้ (พระรุ่นที่ 2)	19
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม	77
3. เวทีการสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแกนนำชาวบ้าน	82
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม	87
4. กิจกรรมการผลิตสื่อ	89
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม	91
5. การสนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก	94
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม	95
ข้อคิดเห็นของผู้ประสานงาน (พระธงชัย) ต่อการทำวิจัยของพระนิสิต	98
สรุปขั้นตอน/กระบวนการดำเนินกิจกรรมและผลที่เกิดขึ้น	100
1. กลุ่มเป้าหมาย	100
2. ขั้นตอน/กระบวนการดำเนินกิจกรรม	101
3. ผลที่เกิดขึ้น	104
4. การวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น	107
5. ข้อเสนอแนะ	109
ภาคผนวก	

- 1.การเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กับผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น
- 2.ตารางเปรียบเทียบกิจกรรมที่วางแผนไว้กับกิจกรรมที่ดำเนินการ
- 3.สรุปสิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
- 4.สรุปค่าใช้จ่าย

โครงการ การพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ

ความเป็นมาของโครงการ

ปัจจุบันมีบุคคล กลุ่ม องค์กรและเครือข่ายทั้งที่เป็นองค์กรภาคชุมชน/ประชาชน เอกชนและรัฐทั้งที่เป็นฆราวาสและพระสงฆ์จำนวนมากที่มีบทบาทในการเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาชุมชน/สังคมในภาคเหนือซึ่งถูกรุมเร้าด้วยปัญหามากมายประการ เช่น ปัญหาหนี้สิน การจัดการสิ่งแวดล้อม ปัญหาโรคเอดส์ ฯลฯ และด้วยแนวคิดในการพัฒนาสังคมแบบใหม่ เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาจากล่างขึ้นบน ประชาสังคม ทำให้การเคลื่อนไหวดังกล่าวจะมีมากขึ้นและเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ แต่อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวดังกล่าวก็ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น การพัฒนาศักยภาพ/ขีดความสามารถของคนทำงานยังมีน้อย, มีการใช้บทเรียนน้อยจึงมีการทำผิดซ้ำอยู่หลายแห่ง, ในหลายพื้นที่มีอาการล้าหลังในการทำงาน หรือขาดวิธีการทำงานกับชุมชนให้ได้ผลอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในการฟื้นฟูและการใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น การสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ การพัฒนาบทบาทของศาสนาเพื่อการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เป็นต้น

ในอีกด้านหนึ่ง หลังจากที่สุดโครงการวิจัย “การสื่อสารเพื่อชุมชน” โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนจำนวน 6 โครงการในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545-2546 ในช่วงระยะเวลาดำเนินการวิจัยนั้น ทีมวิจัยทั้ง 6 โครงการได้จัดให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การวิจัยและการทำงานร่วมกันทั้งในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการและแบบที่เป็นทางการ เช่น รูปแบบการจัดเวทีแลกเปลี่ยนกันอย่างเป็นระบบ ทีมวิจัยรุ่นพี่ได้ถ่ายทอดบทเรียนแก่ทีมรุ่นน้อง รวมทั้งมีการหนุนช่วยกันในกิจกรรมงานวิจัย งานวิชาการและงานพัฒนา เช่น การไปเป็นวิทยากร การช่วยงานวิเคราะห์ข้อมูล ฯลฯ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่ายทั้งแบบเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันและเครือข่ายการประสานงานหนุนช่วยการทำงาน ผลจากการพบปะแลกเปลี่ยนดังกล่าว ทีมวิจัยพบว่ามีความประโยชน์ในการพัฒนาทั้งตัวนักวิจัย งานวิจัยและงานพัฒนาในพื้นที่เป็นอย่างมาก

นอกจากนั้น ผลของการวิจัยทั้ง 6 โครงการที่ดำเนินการในลักษณะของ action research ที่ปรากฏว่า มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้อย่างดีเยี่ยม เช่น โครงการรื้อฟื้นเครือข่ายผีป่วนเพื่อการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ การวิจัยเพื่อใช้สื่อสมัยใหม่เช่นคอมพิวเตอร์ในการสาธิตสัมผัสพันธุ์ที่แตกตัวของชุมชน ฯลฯ บทเรียนจากงานวิจัยเหล่านี้มีคุณค่าในทั้งสองแง่มุม กล่าวคือ ทั้งช่วยพัฒนาขีดความสามารถของนักวิจัย พร้อมทั้งหนุนช่วยในการทำงานพัฒนาความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี

และเนื่องจากทีมวิจัยแต่ละโครงการต่างมีเครือข่ายของตนเอง ดังนั้น ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีทีมวิจัยจึงได้มีโอกาสนำผลการวิจัยไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายต่างๆทั้งที่เป็นนักวิจัย นักศึกษาและนักพัฒนาจากโครงการอื่นๆ เช่น คณะนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (สนับสนุนโดย สกว.ภาค) เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนภาคเหนือ (สถาบันโพธิยาลัย) เครือข่ายสถาบันการศึกษา (สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่) นักพัฒนาจากองค์กรพัฒนาเอกชน รวมไปถึงคณะครูจากอำเภอดอยสะเก็ดและแม่สายที่สนใจงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเท่ากับว่าผลการวิจัยจากทั้ง 6 โครงการได้ขยายผลไปในเครือข่ายอื่น ๆ มากมาย

ทั้งจากการทำงานร่วมกันภายในโครงการวิจัยทั้ง 6 และการทำงานระหว่างทีมวิจัย 6 โครงการกับภาคีเครือข่ายภายนอก คณะวิจัยทั้ง 6 โครงการได้พบว่าผลงานและกระบวนการวิจัยดังกล่าวสามารถช่วยลดข้อจำกัดของงานพัฒนาสังคมของภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วม (ดังที่เกริ่นไว้ข้างต้น) ได้ในระดับหนึ่ง ดังได้เกิดความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงหลังจากที่มีเวทีเรียนรู้ร่วมกันที่นำเสนอใจหลายประการ เช่น ขีดความสามารถทางด้านการวิจัยของพระสงฆ์ในเครือข่ายโพธิยาลัยที่มีมากขึ้นอย่างชัดเจนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานพัฒนาในพื้นที่ของพระสงฆ์หลายแห่ง การปรับใช้ความรู้จากโครงการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในโครงการพัฒนาพื้นที่อื่น (เช่น การใช้ความรู้เรื่องการสื่อสารเพื่อชุมชนในชุดโครงการชุมชนเป็นสุขภาคเหนือตอนบน) นอกจากนี้ การทำงานร่วมกับเครือข่ายต่างๆยังนับเป็นโอกาสที่จะได้มีการขยายผลการวิจัยสำหรับโครงการวิจัยที่เสร็จแล้วหรือมีแนวทางแน่นอนแล้วในระดับหนึ่งไปยังพื้นที่อื่น ๆ เช่น เรื่องการรื้อฟื้นสืบทอดพิธีกรรมผีป่วนเพื่อการพัฒนาจาก อบต.ในตำบลวอแก้วไปยังตำบลอื่นๆใน จ.ลำปาง การสร้างเครือข่ายระหว่างแกนนำชุมชนในโครงการวิจัยทั้ง 6 โครงการและโครงการของเครือข่ายต่าง ๆ (downstream use) ตามวาระโอกาสที่มีความเป็นไปได้

คณะนักวิจัยทั้ง 6 โครงการจึงเห็นว่า การสร้างกิจกรรมเครือข่ายที่ผ่านมามีประโยชน์ในการขับเคลื่อนในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับการขยายความสามารถทางการวิจัยของนักวิจัยในแต่ละโครงการ การพัฒนาความสามารถในงานพัฒนาของนักพัฒนาในเครือข่ายและแกนนำชุมชน ตลอดจนชาวบ้านในชุมชนต่างๆ เช่น ชุมชนหลายแห่งสนใจการทำวิทยุชุมชน การรื้อฟื้นผีป่วน การระดมพลังชุมชนในการจัดการป่าชุมชน การเสริมพลังของสตรีในการปกครองท้องถิ่น เป็นต้น จึงนับได้ว่า การแลกเปลี่ยนบทเรียนจากโครงการวิจัยทั้ง 6 โครงการนี้สามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนที่เป็นพื้นที่การวิจัยกับชุมชนอื่นๆที่สนใจ ทำให้เป็นการยกระดับการเรียนรู้ของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และแพร่กระจายความคิดใหม่ๆที่เกิดขึ้นจากผลการวิจัยไปได้อย่างรวดเร็วโดยผ่านการขับเคลื่อนดังกล่าวของเครือข่าย

เท่าที่ผ่านมา การดำเนินกิจกรรมเพื่อการขยายผลการวิจัยงานของเครือข่ายโครงการวิจัยทั้ง 6 โครงการยังคงทำอยู่เป็นการภายในเป็นส่วนใหญ่ ยังมีลักษณะไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นระบบ คณะวิจัยทั้ง 6 โครงการจึงได้ประชุมและมีความเห็นร่วมกันว่า เนื่องจากการสร้างกิจกรรมของเครือข่ายดังกล่าวได้ช่วยให้งานวิจัยที่ทำมามีประโยชน์เพิ่มขึ้นในหลายด้านดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงควรที่จะมีการทำโครงการพัฒนาเครือข่ายเพื่อขยายผลการวิจัยและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องต่อไป

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและแบบปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยใช้ประสบการณ์/กระบวนการ/ผลงานจากโครงการวิจัย 6 โครงการ

2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยจาก 6 โครงการที่ขยายไปสู่พื้นที่ชุมชนอื่นๆผ่านเครือข่ายที่มี อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานในพื้นที่ของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ

กลุ่มเป้าหมาย

1.กลุ่มเป้าหมายหลัก

1.1 คณะนักวิจัยชุดโครงการการสื่อสารเพื่อชุมชนภาคเหนือตอนบน จำนวน 6 โครงการ

1.2 พระสงฆ์จากเครือข่ายพระนักพัฒนาภาคเหนือ (โพธิยาลัย) ที่ได้เข้าร่วมเวทีการเรียนรู้งานวิจัยร่วมกับทีมประสาน “โครงการการสื่อสารเพื่อชุมชน” มาแล้ว

1.3 พระสงฆ์รุ่นใหม่จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (พระชุดใหม่ที่สนใจงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ในการทำงานพัฒนา)

1.4 พระสงฆ์รุ่นใหม่จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดบวรนิเวศน์ กทม. (พระชุดใหม่ที่สนใจงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ในการทำงานพัฒนา)

1.5 คณะนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (โดยการสนับสนุนของ สกว.ภาค)

1.6 ผู้ประสานงาน/คณะทำงาน/แกนนำชาวบ้าน โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขภาคเหนือ (โดยการสนับสนุนของ สสส.)

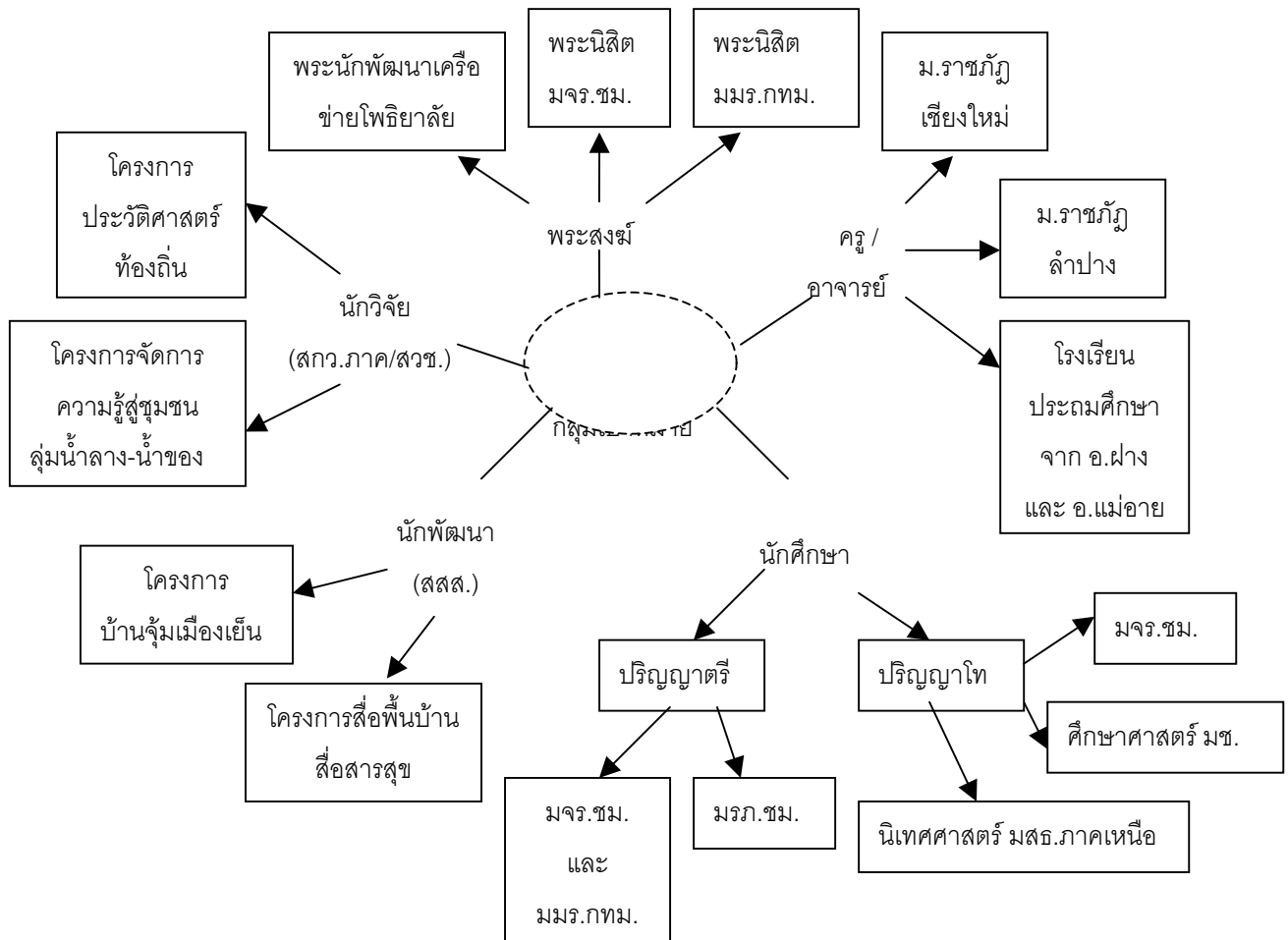
1.7 ผู้ประสานงาน/คณะทำงาน/แกนนำชาวบ้าน โครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น (ชุดโครงการชุมชนเป็นสุขภาคเหนือตอนบนโดยการสนับสนุนของ สสส.)

2.กลุ่มเป้าหมายรอง

2.1 เครือข่ายนักวิจัยของ สกว.ภาคเหนือ

2.2 นักวิจัย นักพัฒนาและแกนนำชุมชนอื่นๆที่อยู่ในเขตภาคเหนือ เช่น พระนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น(โดยการสนับสนุนของ สวช.) , นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาโท

แบ่งประเภทและลักษณะของกลุ่มเป้าหมายดังนี้

ที่มาของเครือข่าย

1. ทีมวิทยากรหลัก เป็นกลุ่มคนที่ผ่านงานวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ในการดำเนินงานครั้งนี้มีการประสานงานเฉพาะโครงการที่มีพื้นที่การดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือจำนวน 6 โครงการ ได้แก่

1.1 โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้าน เพื่อการพัฒนาชุมชน พื้นที่การดำเนินงาน จังหวัดลำปาง คุณอดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์ หัวหน้าโครงการ

1.2 โครงการวิจัยเรื่อง การสื่อสารความหมายการพัฒนาระหว่างชาวบ้าน พื้นที่การดำเนินงาน จังหวัดเชียงใหม่ คุณอริยา เสวตามร หัวหน้าโครงการ

1.3 โครงการวิจัยเรื่อง บทบาทการสื่อสารในการเสริมพลังความเข้มแข็งของ
ผู้หญิงในการปกครองท้องถิ่น พื้นที่การดำเนินงาน จังหวัดเชียงใหม่ รศ.อ้อมทิพย์ เมฆรักษาวณิช
แคมป์ หัวหน้าโครงการ

1.4 โครงการวิจัยเรื่อง การสื่อสารกับการจัดการป่า กรณีป่าห้วยแก้ว
พื้นที่การดำเนินงาน จังหวัด เชียงใหม่ อาจารย์ศรัทธา โรจน์สุพจน์ หัวหน้าโครงการ

1.5 โครงการวิจัยเรื่อง การสื่อสารในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ในจังหวัด
เชียงราย พื้นที่การดำเนินงาน จังหวัดเชียงราย คุณจำเริญ ไยชิด หัวหน้าโครงการ

1.6 โครงการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ เนื้อหาและวิธี
ดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน พื้นที่การดำเนินงาน จังหวัดน่าน คุณวีระวรรณ
ยังกิจการ หัวหน้าโครงการ

2.กลุ่มพระสงฆ์

2.1 พระนักพัฒนาเครือข่ายโพธิยาลัย เป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่มีประสบการณ์การ
ทำงานพัฒนาในพื้นที่ภาคเหนือ สำนักงานที่วัดสวนดอก จ.เชียงใหม่

2.2 พระนิสิต มจร.ชม. เป็นกลุ่มพระนิสิตกำลังศึกษาที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ สนใจงานวิจัยเพื่อการพัฒนา

2.3 พระนิสิต มมร.กทม.เป็นกลุ่มพระนิสิตกำลังศึกษาที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดบวร กทม. สนใจงานวิจัยเพื่อการพัฒนา

3.กลุ่มครู/อาจารย์

3.1 อาจารย์ เช่น อาจารย์เรณู อรรถาเมศร์ เป็นอาจารย์สอนที่ มหาวิทยาลัยราช
ภัฏเชียงใหม่ มีประสบการณ์การทำงานวิจัยชุดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

3.2 เป็นกลุ่มครูที่สอนเด็กนักเรียนในพื้นที่อำเภอฝางและอำเภอแม่สาย จังหวัด
เชียงใหม่ เช่น อาจารย์จรรยา พนาวงศ์และอาจารย์กาญจนา แสงสิงห์แก้ว ทั้งหมดมีประสบ
การณ์การทำงานวิจัยชุดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและกำลังทำงานพัฒนา

4.กลุ่มนักศึกษา

4.1 ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท มีทั้งที่เป็นพระสงฆ์และฆราวาสที่กำลัง
ศึกษาในระดับปริญญาโท เช่นพระมหาดิเรก กำลังศึกษาที่ มจร. ชม. ท่านธวัชชัยกำลังศึกษาที่
คณะศึกษาศาสตร์ มข. และกลุ่มนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ภาคเหนือ (มสธ.)

4.2 ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี เช่นกลุ่มนักศึกษาจากภาควิชาเอกภาษา
ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่

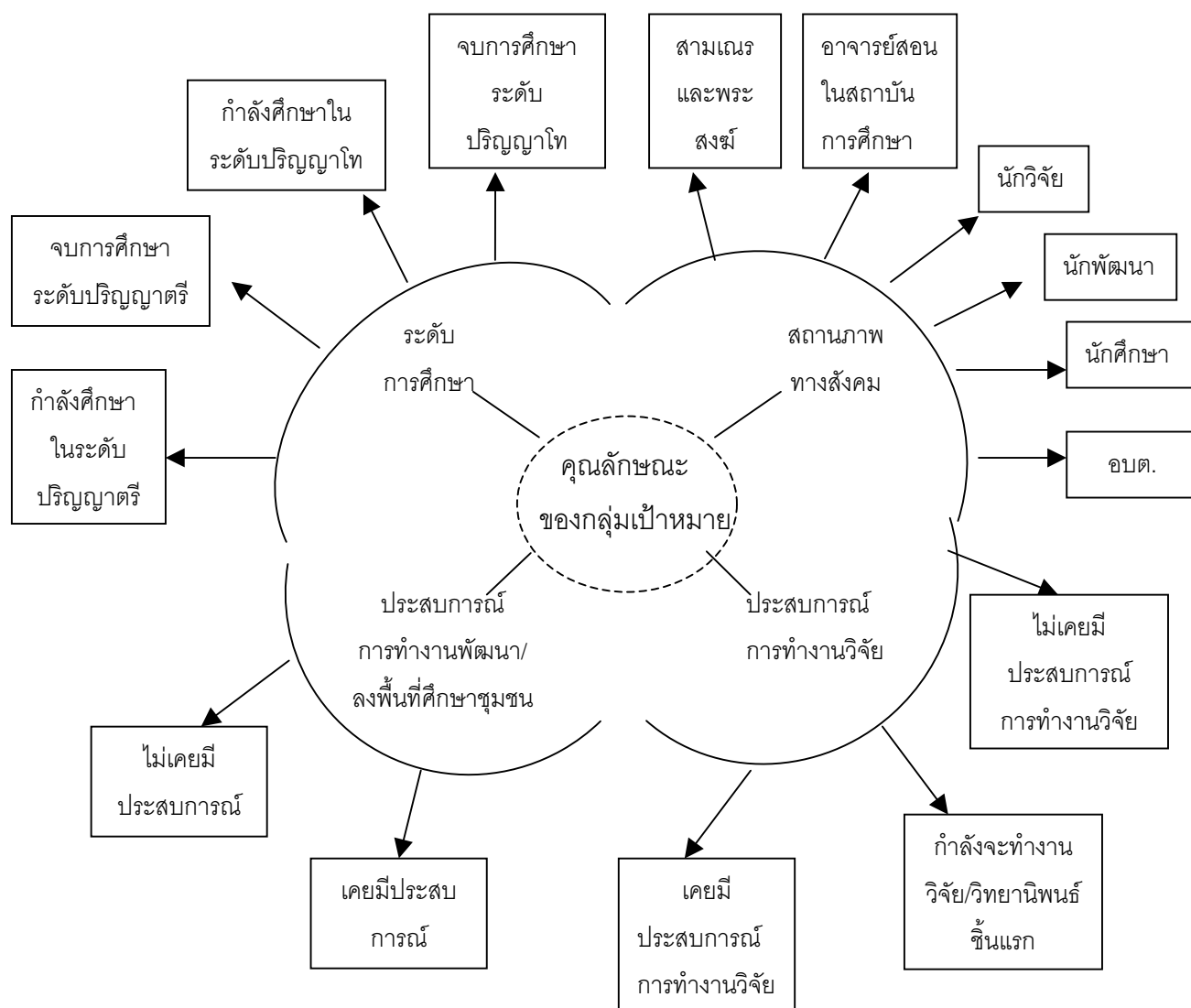

5. กลุ่มนักพัฒนา เป็นเครือข่ายนักพัฒนา เช่น โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขและโครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น ทั้งหมดมีพื้นที่การดำเนินในพื้นที่ภาคเหนือ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

6. กลุ่มนักวิจัย เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์และ/หรือกำลังเริ่มทำงานวิจัย เช่น

6.1 โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ได้รับทุนจาก สวช.

6.2 โครงการวิจัยการจัดการความรู้สู่ชุมชนลุ่มน้ำล่าง-น้ำของ ได้รับทุนจาก สกว.

จากความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น พอที่จะสรุปได้ดังนี้

1. ระดับการศึกษา

1.1 กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ประมาณ 60 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์และสามเณร ที่เป็นนิสิตกำลังศึกษาปี3ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) วิทยาเขต

วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่และกำลังศึกษาปี2และปี3ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วัดบวรฯ กทม. และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประมาณ 20 รูป/คน ประกอบด้วย พระนักพัฒนาเครือข่ายโพธิยาลัย ,นักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและโครงการจัดการความรู้สู่ชุมชนลุ่มน้ำกลาง-น้ำของ และนักพัฒนาจากโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขและโครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น

1.3 กำลังศึกษาระดับปริญญาโท ประมาณ 10 รูป/คน ประกอบด้วย พระนักพัฒนาเครือข่ายโพธิยาลัย , นักศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ มช.และจากคณะนิเทศศาสตร์ มสธ.ภาคเหนือ

1.4 จบการศึกษาระดับปริญญาโท ประมาณ 4 คน ประกอบด้วย นักวิจัยจากโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โครงการจัดการความรู้สู่ชุมชนลุ่มน้ำกลาง-น้ำของ และภาคีจากโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขและโครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น

2.สถานภาพทางสังคม

2.1 สามเณรและพระสงฆ์ ประมาณ 50 รูป จากพระนักพัฒนาเครือข่ายโพธิยาลัย , พระนิสิตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่และจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วัดบวรฯ กทม.

2.2 อาจารย์สอนในสถาบันการศึกษา จำนวน 9 รูป/คน ประกอบด้วยอาจารย์ที่สอนในระดับประถมศึกษา , มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ในสถาบันการศึกษาทั้งที่เป็นโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) และจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.)

2.3 นักวิจัย ประมาณ 15 คน ประกอบด้วย นักวิจัยจากชุดโครงการการสื่อสารเพื่อชุมชนภาคเหนือตอนบน6โครงการ นักวิจัยจากโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและโครงการจัดการความรู้สู่ชุมชนลุ่มน้ำกลาง-น้ำของ และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท

2.4 นักพัฒนา ประมาณ 25 คน ประกอบด้วยภาคีจากเครือข่ายโพธิยาลัย โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขและโครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น

2.5 นักศึกษา ประมาณ 60 รูป/คนมีทั้งที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ประกอบด้วย พระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท และฆราวาสที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

2.6 อบต. จำนวน 3 คน เป็นภาคนักพัฒนาจากโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข

3.ประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน

3.1 กลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน ประมาณ 30 รูป/คน ประกอบด้วย พระนักพัฒนาเครือข่ายโพธิยาลัย นักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

และโครงการจัดการความรู้ชุมชนลุ่มน้ำบาง-น้ำของ นักพัฒนาจากโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข และโครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น ส่วนนักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เคยมีประสบการณ์ในการลงพื้นที่บ้าง

3.2 กลุ่มเป้าหมายที่ไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน ประมาณ 40 รูป ประกอบด้วย สามเณรและพระสงฆ์ที่เป็นนิสิตกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ , พระสงฆ์ที่เป็นนิสิตกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วิทยาเขตวัดบวรนิเวศวิหาร กทม. และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท(บางคน)

4. ประสบการณ์การทำงานวิจัย

4.1กลุ่มเป้าหมายที่ไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยซึ่งเป็นส่วนใหญ่ประมาณ 57 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์จากเครือข่ายโพธิยาลัย สามเณรและพระสงฆ์ที่เป็นนิสิตกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่และกำลังศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วัดบวรฯ กทม. นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นักพัฒนา ภาควิชาโครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขและสมาชิก อบต.

4.2กลุ่มเป้าหมายที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยแต่กำลังจะทำงานวิจัย/วิทยานิพนธ์ชิ้นแรก ประมาณ 12 รูป/คน เช่น พระสงฆ์บางรูปจากเครือข่ายโพธิยาลัย นักวิจัยงานประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พระสงฆ์และฆราวาสที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโททั้งที่ มจร. มม. คณะศึกษาศาสตร์ มช.และคณะนิเทศศาสตร์ มสธ. ภาคเหนือ

4.3กลุ่มเป้าหมายที่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยมา 1 ครั้ง จำนวน 2 คน เช่นครูสอนที่โรงเรียนบ้านเวียงหวาย อ.ฝางและครูสอนที่โรงเรียนบ้านสันมะนะ อ.แม่ฮาด ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยมามากกว่า1ครั้งมีจำนวน 3 คน เช่น อาจารย์จากม.ราชภัฏเชียงใหม่และลำปางและผู้ประสานงานโครงการจัดการความรู้ชุมชนลุ่มน้ำบาง – น้ำของ

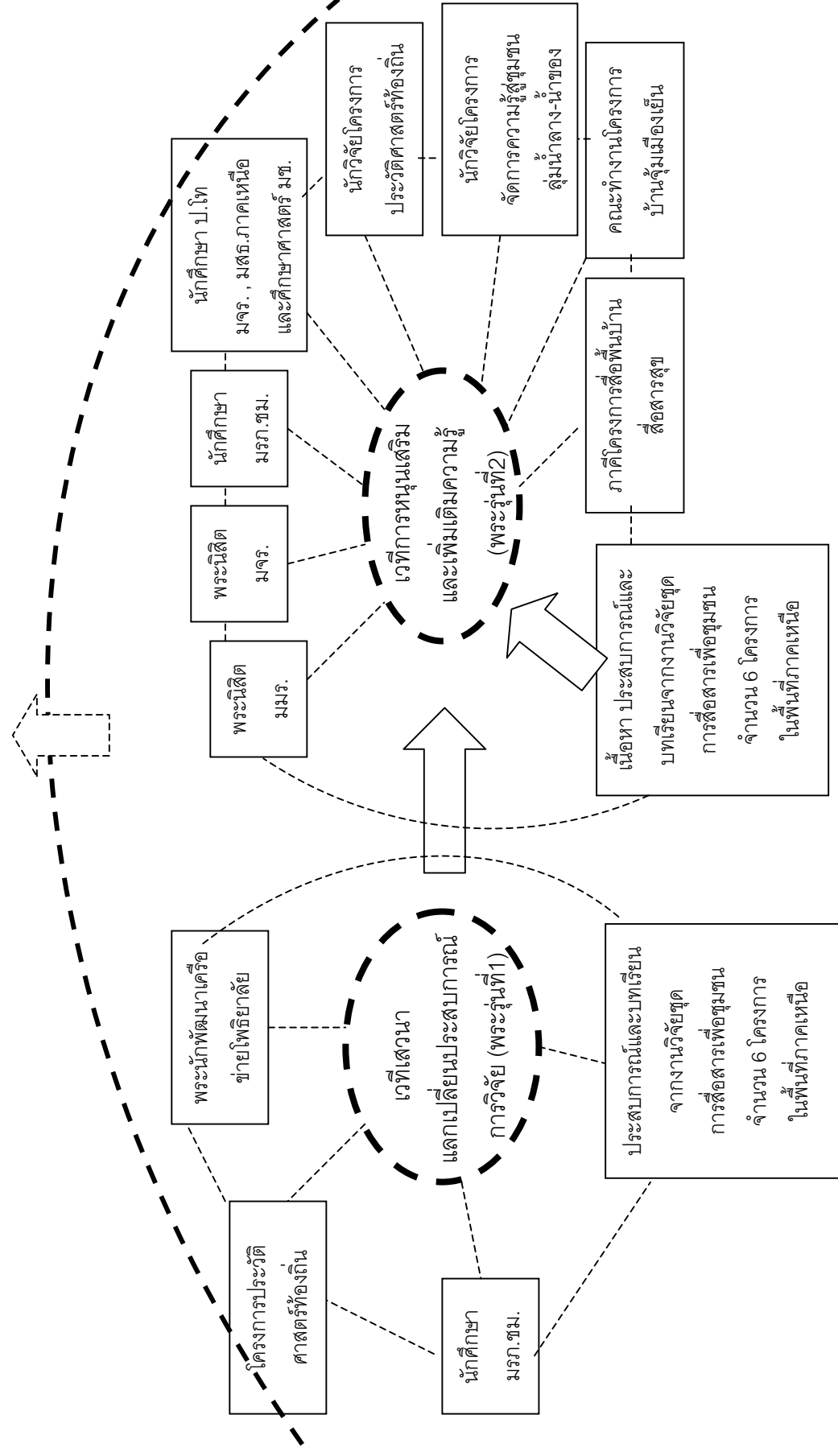
เมื่อกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายดังกล่าวกว่าข้างต้นที่มประสานงานจึงได้ออกแบบการอบรมครั้งนี้โดยดูที่เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม ซึ่งพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีวัตถุประสงค์หลักคือต้องการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาตนเองและพัฒนางานที่กำลังทำ และดูข้อมูลเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก พบว่ากลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและไม่เคยมีประสบการณ์เรื่องกระบวนการวิจัย แม้ว่าในกลุ่มเป้าหมายบางคนเคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้งและบาง

คนมีประสบการณ์ทำงานวิจัยมาแล้วหลายครั้ง แต่พบว่ากลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน เช่น เมื่อถามว่างานวิจัยที่ท่านเคยทำผ่านมาหรือที่กำลังจะทำนั้นท่านสงสัยอะไร คำตอบที่ได้รับคือนักวิจัยไม่รู้ว่าจะงานวิจัยที่ตนเองเคยทำผ่านมาหรือที่กำลังจะทำนั้นนักวิจัยสงสัยอะไรและปัญหานำการวิจัยคืออะไร แต่งานวิจัยบางโครงการทำเสร็จเรียบร้อยแล้วและได้คำตอบมาแล้วและนักวิจัยยังมองว่าการทำงานวิจัยเพื่อวิจัย/เพื่อรู้เท่านั้นยังไม่สามารถนำกระบวนการ วิจัยไปปรับใช้ในงานประจำที่ตนเองทำได้ เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย

ดังนั้นการอบรมครั้งนี้จึงแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆคือ (1)กลุ่มเป้าหมายที่เคยผ่านกระบวนการอบรมจาก รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ มาแล้วในช่วง1ปีที่ผ่านมา ซึ่งประกอบด้วยพระสงฆ์ซึ่งเป็นพระนักพัฒนาในเครือข่ายโพธิยาลัย นักวิจัยจากโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ทั้งหมดเคยมีประสบการณ์การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน/ทำงานพัฒนาและบางคน/บางรูปเคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้ว ดังนั้นโครงการจึงใช้เวทีเสวนาเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนต่างๆที่ผ่านมาของกลุ่มเป้าหมายโดยมีคณบดีจากโครงการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย ประเด็น/เนื้อหาในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แต่ละครั้งนั้นกลุ่มเป้าหมายจะร่วมกันตั้งขึ้นมาตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และ(2)กลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการอบรมจากรศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพและส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ ดังนั้นการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เน้นการ **เพิ่มเติมความรู้**โดยใช้เนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากงานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือเป็นหลักและใช้ประสบการณ์และบทเรียนจากพื้นที่(เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์) มาช่วยเสริม

สรุปกระบวนการดำเนินการเป็นกิจกรรม

วิธีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแกนนำชาวบ้าน

สรุปภาพรวมการดำเนินกิจกรรมในช่วง 15 เดือน (พ.ค.47 – ก.ค.48)

กิจกรรม	กิจกรรมตามแผนงาน (พ.ค.47 – เม.ย.48)	การดำเนินกิจกรรมของโครงการ (พ.ค.47 – ก.ค.48)	จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม (รูป / คน)
1.เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การวิจัย (พระสงฆ์รุ่นที่ 1)	จำนวน 4 ครั้ง	จำนวน 4 ครั้ง	ครั้งละ 18 - 23 รูป/คน
2.เวทีการหนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้ (พระสงฆ์รุ่นที่2)	จำนวน 6 ครั้ง	จำนวน 12 ครั้ง (ภาคเหนือ ที่ มจร. 6 ครั้ง และ ที่กรุงเทพฯ มจร. 6 ครั้ง)	ครั้งละ 29 - 51 รูป/คน
3.การสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแกนนำ	จำนวน 10 ครั้ง	จำนวน 10 ครั้ง	ครั้งละ 27 - 34 รูป/คน
4.การผลิตสื่อ	จำนวน 2 ครั้ง	จำนวน 2 ครั้ง	ครั้งละ 23 รูป/คน
5.สนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก	จำนวน 7 กลุ่ม	จำนวน 8 กลุ่ม	รวม 49 รูป

สรุปการดำเนินงานและผลที่เกิดขึ้นของแต่ละกิจกรรม

1. กิจกรรมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัย (พระสงฆ์รุ่นที่ 1)

ในช่วงที่ผ่านมา(ก่อนการดำเนินงานโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ) รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานโครงการวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ได้มา ช่วยพัฒนาพระสงฆ์ในเครือข่ายโพธิยาลัย โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือและต่อมาเมื่อโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือได้เกิดขึ้น คณะทำงานโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือจึงได้มีการหารือกับกลุ่มเป้าหมายในการสานต่องานที่ รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ ได้เริ่มต้นไว้เพื่อนำไปสู่การสร้าง **คน และเครือข่าย** โดยใช้เวทีการประชุมและกระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการหนุนเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่การสร้าง **คน และเครือข่าย** ซึ่งจะส่งผลต่อความยั่งยืนต่อไป

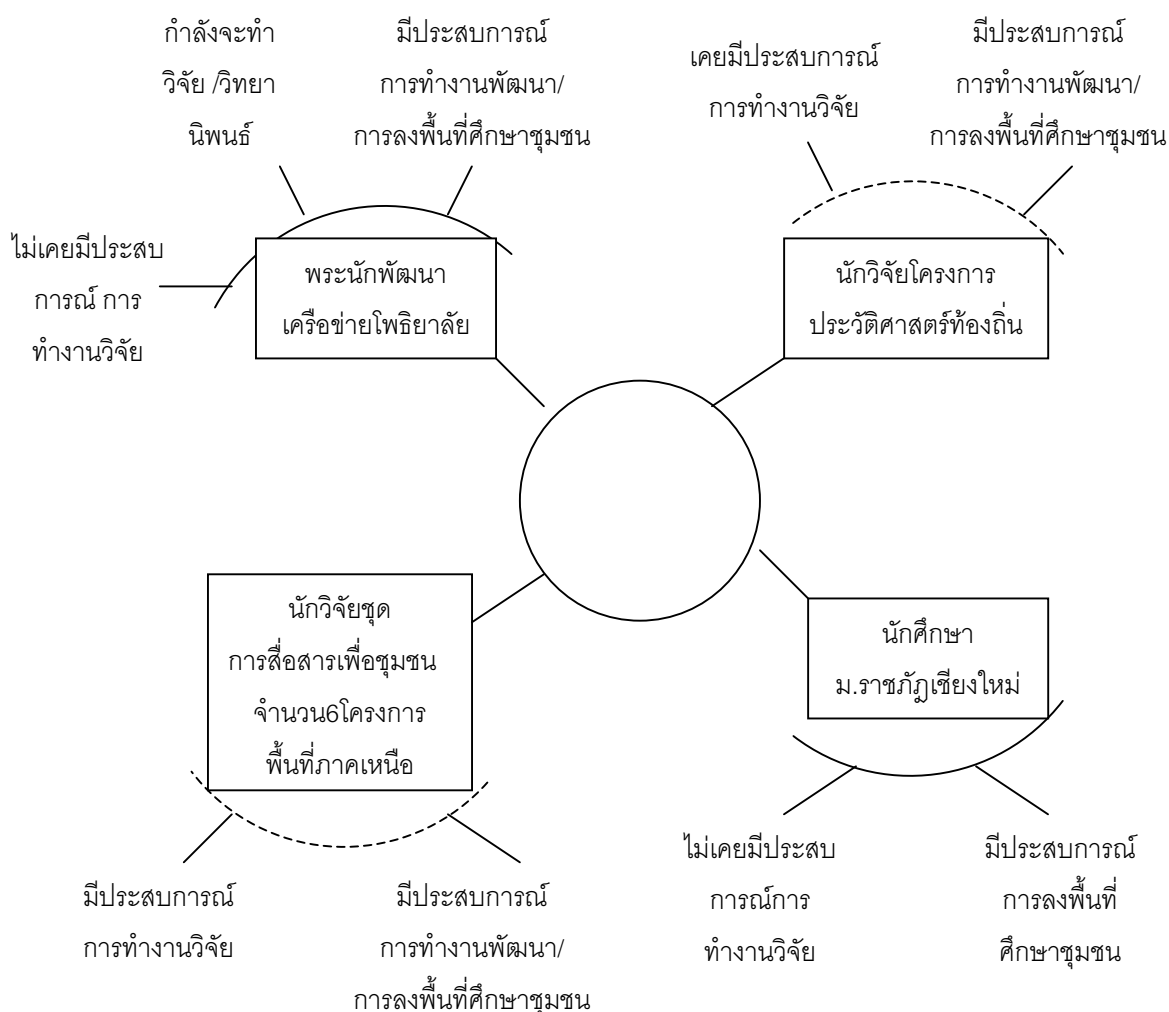
หัวข้อในการนำเสนอกิจกรรมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัย (พระรุ่นที่1)มีดังต่อไปนี้

- 1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม
- 1.2 เป้าหมายของกิจกรรม
- 1.3 การดำเนินกิจกรรม
- 1.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม
- 1.5 บทเรียนที่ได้รับ
- 1.6 การประเมินผล

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังนี้

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

กิจกรรมนี้เป็นการต่อยอดจากการที่ รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ ได้ริเริ่มไว้ก่อนหน้านี้ ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเป้าหมายเดิมที่เคยร่วมกิจกรรมกับ รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ มาแล้ว

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรมประกอบด้วย(1)พระนักพัฒนาเครือข่ายโพธิยาลัย จำนวน 15 รูป ทั้งหมดมีประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ศึกษาชุมชนมีพระสงฆ์จำนวน 4 รูปที่กำลังจะทำวิทยานิพนธ์, (2)นักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จำนวน 7 รูป/ คน โดย3คนเคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย การทำงานพัฒนาและการลงพื้นที่มาแล้ว ส่วน4รูป ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการลงพื้นที่ศึกษาชุมชนกำลังจะเริ่มทำ (3)นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 5 คน ทั้งหมดยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยแต่กำลังเรียนวิทยานิพนธ์และเคยมีประสบการณ์การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน และ(4)พระนิสิต จำนวน 1 รูป จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วัดบวรนิเวศวิหาร กทม. ซึ่งเป็นพระนิสิตมาฝึกปฏิบัติงานที่โพธิยาลัย วัดสวนดอก เชียงใหม่ พระนิสิตรูปนี้กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี(เรียนจบภาคฤดูร้อนแล้วยังคงเหลือแต่การฝึกปฏิบัติงาน) ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยแต่เคยมีประสบการณ์การลงพื้นที่ ศึกษาชุมชน และนอกจากนี้แล้วยังมีคณะนักวิจัยจากโครงการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน จำนวน 6 โครงการที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือ ได้หมุนเวียนกันเข้าร่วมเวทีอย่างต่อเนื่อง

จากความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีจุดร่วม/เป้าหมายเดียวกัน คือ ต้องการเรียนรู้เรื่องกระบวนการวิจัยเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองและการพัฒนางานที่กำลังทำ ส่วนจุดต่าง/วัตถุประสงค์แฝงของแต่ละกลุ่มเช่น กลุ่มเป้าหมายที่กำลังเรียนระดับปริญญาโทต้องการหาหัวข้อทำวิทยานิพนธ์ ,กลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำงานพัฒนาต้องการเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ เป็นต้น

1.3 การดำเนินกิจกรรม

(1) ทีมประสานงานได้ร่วมกับแกนนำพระสงฆ์เครือข่ายโพธิยาลัยที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ช่วงที่หนึ่งมาแล้ว(ในช่วง1ปีที่ผ่านมารศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ได้มาสร้างเสริมและพัฒนาพระสงฆ์ที่สนใจการใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงานพัฒนา)มาร่วมกันวางแผนทางการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมศักยภาพและพัฒนาขีดความสามารถให้กับพระสงฆ์ที่ผ่านกระบวนการ

การเรียนรู้ช่วงที่หนึ่งมาแล้วและกลุ่มเป้าหมายอื่นๆที่สนใจ โดยการหารือเกี่ยวกับเนื้อหาที่กลุ่มเป้าหมายสนใจจะเรียนรู้ร่วมกัน

(2) ทีมประสานได้มีการประสานงานกับนักวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำเนื้อหาประสบการณ์และบทเรียนที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์สำหรับการหนุนเสริมในการช่วยเหลือกันต่อไป

(3) ทีมประสานได้ร่างแนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ที่ปรึกษา(พระมหาดร. บุญช่วย สิริธนโร และ รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ)ให้คำแนะนำ

1.3.2 การดำเนินการ

การจัดเวทีเสวนาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน 4 ครั้ง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากการทำงานวิจัย โดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสื่อสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่ายอีก 1 โครงการคือโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคเหนือ) เป็นหลักมีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส)ครั้งละ 18 – 23 รูป/คน

- เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ครั้งที่ 1 วันที่ 25 กรกฎาคม 2547

ณ ห้อง 122 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่

เนื้อหาเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่องกระบวนการได้มาซึ่งหัวข้อ ปัญหานำการวิจัย วัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย โดยใช้กรณีศึกษาโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้อยู่ในชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน และผู้เข้าร่วมในเวทีได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนในประเด็นดังกล่าว

กระบวนการเริ่มจากให้กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมในเวทีที่เคยผ่านงานวิจัยมาแล้วช่วยกันเล่าประสบการณ์และบทเรียนเกี่ยวกับการได้มาซึ่งหัวข้อ ปัญหานำการวิจัย วัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย จากนั้นคุณอดุลย์ ซึ่งเป็นหัวหน้างานวิจัยโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน เล่าประสบการณ์และบทเรียนในประเด็นดังกล่าว จากนั้นร่วมกันสรุปข้อเหมือนและข้อต่าง

การนำเสนอของผู้อำร่วมในเวที โดยท่านธวัชชัย ซึ่งเป็นพระนักพัฒนาในเครือข่ายวิทยาลัและกำลังศึกษาในระดับปริญญาโท ได้นำเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ตนเองสนใจจะทำเรื่อง “กระบวนการทำงานพัฒนาแนวพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาภาคเหนือ”

กลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมในเวที ทีมผู้ประสานงานโครงการและอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ (พระมหาดร.บุญช่วย) ได้ร่วมกันเสริม เพิ่มเติมและช่วยสรุปเนื้อหาบางประเด็นเพื่อทำให้งานวิจัยที่จะทำมีความสมบูรณ์มากขึ้น

- เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ครั้งที่ 2 วันที่ 27 กันยายน 2547

ณ ห้อง 122 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่

เวทีครั้งนี้มีอาจารย์ที่ปรึกษาคือพระมหาดร.บุญช่วยและรศ.ดร.กาญจนาแก้วเทพ ร่วมเวทีด้วยดังนั้นเวทีครั้งนี้จึงเป็นการติดตามงานและช่วยให้คำแนะนำงานวิจัยโครงร่างของพระ การนำเสนองานของผู้เข้าร่วมในเวทีมีผู้นำเสนอ 2 ท่านคือท่านธวัชชัย เสนอเรื่อง “กระบวนการทำงานพัฒนาแนวพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาภาคเหนือ” ซึ่งได้ทำการพัฒนาโครง ร่างจากการนำเสนอครั้งที่ผ่านมา และท่านมหาบัณฑิตกำลังศึกษาในระดับปริญญาโท สนใจเรื่อง “ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก”

กลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมในเวที ทีมผู้ประสานงานโครงการและอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการฯ (พระมหาดร.บุญช่วยและรศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ) ได้ร่วมกันเสริม เพิ่มเติมและช่วยสรุปเนื้อหา บางประเด็นเพื่อทำให้งานวิจัยที่จะทำมีความสมบูรณ์มากขึ้น

- เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ครั้งที่ 3 วันที่ 5 พฤศจิกายน 2547

ณ ห้อง 122 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่

เนื้อหาในการจัดเวทีครั้งนี้เกี่ยวกับการเลือก/พัฒนา/ประยุกต์แนวคิดทฤษฎีเพื่อนำไปใช้ใน กระบวนการวิจัย กระบวนการให้กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมในเวทีที่เคยผ่านงานวิจัยมาแล้วช่วยกัน เล่าประสบการณ์และบทเรียนเกี่ยวกับการเลือกแนวคิดทฤษฎีและการนำแนวคิดทฤษฎีไปใช้ใน การวิจัยจากนั้นคุณอรียา ซึ่งเป็นหัวหน้างานวิจัยโครงการการสื่อสารความหมายการพัฒนา ระหว่างชาวบ้าน : กรณีศึกษากองทุนชุมชน “เครือข่ายกองทุนข้าว” (งานวิจัยชิ้นนี้อยู่ในชุดการสื่ อสารเพื่อชุมชน) เล่าประสบการณ์และบทเรียนในประเด็นดังกล่าว โดยมีคุณอดุลย์ ใช้ประสบการณ์ จากการดำเนินงานวิจัยโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการ พัฒนาชุมชน และอาจารย์เรณู ใช้ประสบการณ์จากการดำเนินงานวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ช่วยเสริมและเพิ่มเติม จากนั้นร่วมกันสรุปข้อเหมือนและข้อต่าง

กลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมในเวที ทีมผู้ประสานงานโครงการฯ อาจารย์ที่ปรึกษาคือพระมหาดร. บุญช่วย และเครือข่าย ได้ร่วมกันพัฒนาโครงร่างงานวิจัยของพระในส่วนที่เกี่ยวกับการปรับ/ พัฒนา/ประยุกต์แนวคิดทฤษฎีมาใช้ในการงานวิจัย

- เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ครั้งที่ 4 วันที่ 19 มกราคม 2548

ณ ห้อง 122 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่

เนื้อหาในการจัดเวทีครั้งนี้เกี่ยวกับการคัดเลือก การพัฒนาและการใช้เครื่องมือใน กระบวนการวิจัยและการพัฒนา กระบวนการให้กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมในเวทีที่เคยผ่านงานวิจัย มาแล้วและผู้ทำงานพัฒนาที่มีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือต่างๆในการทำงานช่วยกันเล่า

ประสบการณ์และบทเรียนเกี่ยวกับการคัดเลือกการพัฒนาและการใช้เครื่องมือในกระบวนการวิจัย และการพัฒนาจากนั้นคุณอรรถชัย ใช้ประสบการณ์จากการทำงานวิจัยโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชนและอาจารย์เรณูใช้ประสบการณ์จากการทำงานวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ช่วยเสริมและเพิ่มเติม

1.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

1.4.1 ในเชิงปริมาณ

(1) มีการจัดเวทีเสวนาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา กระบวนการวิจัยและประสบการณ์จากการทำงานวิจัย จำนวน 4 ครั้ง มีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส)ที่เข้าร่วมกิจกรรมครั้งละ 18 – 23 รูป/คนโดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสื่อสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่ายอีก 1 โครงการคือโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคเหนือ)

(2) พระในกลุ่มนี้ที่เรียนรู้เร็ว จำนวน 3 รูป เช่น ท่านบันเทิง ,ท่านเอ้และท่านธงชัย รวมทั้งฆราวาสเช่นนักวิจัยชุดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ร่วมเป็นวิทยากรและหนุนเสริมพระรุ่นใหม่ในเครือข่าย

(3) จากเวทีทำให้กลุ่มเป้าหมายที่สนใจในประเด็นเดียวกันได้เกิดแนวคิด การนำพาแกนนำชาวบ้านไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์จึงเกิดเครือข่ายแกนนำชาวบ้านที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในประเด็นต่างๆ จำนวน 5 ครั้งโดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นพระนักพัฒนาและแกนนำชาวบ้านครั้งละ 27-34 รูป/คน

1.4.2 ในเชิงคุณภาพ

(1) กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันทั้งส่วนที่เป็นแนวคิดทฤษฎี(นามธรรม) กับส่วนที่เป็นปฏิบัติ/ปรากฏการณ์ในพื้นที่(รูปธรรม) โดยใช้ประสบการณ์ตรงจากกลุ่มเป้าหมาย ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเรียนรู้ได้เร็ว เช่น การหาข้อสงสัย(เอ๊ะ)/คำถาม/ปัญหานำการวิจัย ที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์คุณลักษณะ(attribute) ผวนกับการเล่าปรากฏการณ์ในพื้นที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายเช่นท่านธวัชชัยและท่านบันเทิงเริ่มชัดเจนสามารถที่จะตั้งคำถามและประเด็นการวิจัยได้ชัดเจน และทำให้นักวิจัยกลุ่มประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยมากขึ้น เช่นว่าก่อนหาคำตอบต้องมีคำถาม/ปัญหานำการวิจัยก่อน นอกจากนี้แล้วยังทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการนำแนวคิดทฤษฎีไปใช้ในกระบวนการวิจัย เช่นการหาข้อสงสัย(เอ๊ะ)/คำถาม/ปัญหานำการวิจัย การนำไปใช้ในการสร้างกรอบการวิจัยและนำไปใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ในพื้นที่ เป็นต้น

(2) เกิดเครือข่ายการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน โดยกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในเวทีได้

มีการหนุนช่วยพระที่กำลังทำวิทยานิพนธ์/วิจัย (กำลังทำโครงร่าง) มีทั้งการพัฒนาหาหัวข้อ วัตถุประสงค์ ประเด็นที่จะศึกษา การสร้างกรอบการวิจัย และการหาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง/เหมาะสม และการหนุนช่วยพระที่กำลังทำงานพัฒนาเช่นการนำข้อมูลมาวางแผนการดำเนินงานกิจกรรม

(3) เกิดเครือข่ายแกนนำชาวบ้าน จากการที่กลุ่มเป้าหมายได้เล่าประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจในประเด็นต่างๆต้องการลงลึกในรายละเอียดจึงเกิดกิจกรรมการนำพาแกนนำชาวบ้านไปเรียนรู้/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแกนนำชาวบ้านในพื้นที่ดำเนินงานของเครือข่ายตามประเด็นที่กลุ่มเป้าหมาย/แกนนำชาวบ้านสนใจ

1.5 บทเรียนที่ได้รับ

1.5.1 บทเรียนเรื่องการสร้างคน

- Stakeholder
  - จำนวนผู้เข้าร่วม(ปริมาณ) กลุ่มเป้าหมายครั้งละ 18 – 23 รูป/คน เป็นกลุ่มขนาดกลางๆไม่มากและไม่น้อยเกินไป
  - คุณภาพของผู้เข้าร่วม ต้องมีความหลากหลายทั้งผู้เข้าร่วมและประสบการณ์ในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมมีทั้งพระนักพัฒนาจากเครือข่ายโพธิยาลัย ที่มีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา ทีมนักวิจัยจากชุดโครงการ”การสื่อสารเพื่อชุมชน” (พื้นที่ภาคเหนือ)และทีมนักวิจัยจากโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งนักวิจัยทั้งสองทีมมีประสบการณ์และบทเรียนการทำงานพัฒนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยทั้งหมดเป็นผู้ประสานงาน/แกนนำการดำเนินงานโครงการและนักศึกษา จาก มรภ.ชม.ที่มีประสบการณ์การลงพื้นที่ชุมชน
  - เป้าหมายของผู้เข้าร่วม ควรมีเป้าหมายหลักอย่างเดียวกัน ในครั้งนี้ผู้เข้าร่วมมีเป้าหมายหลักอันเดียวกันคือต้องการเรียนรู้เรื่องการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อนำไปปรับใช้ในการทำงานพัฒนา
  - การเตรียมคน ในการจัดเวทีแต่ละครั้งต้องชัดเจนในประเด็น/เนื้อหาที่จะนำเสนอเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และต้องมีการเตรียมผู้ที่จะนำเสนอว่าในประเด็นดังกล่าวมีวิธีการทำอย่างไร โดยทั่วไปพบว่าผู้ที่นำเสนอจะเสนอในส่วนที่เป็นข้อมูล/ปรากฏการณ์ในพื้นที่(รูปธรรม)ดังนั้นทีมประสานต้องช่วยสรุปจากข้อมูล/ปรากฏการณ์ในพื้นที่ยกกระดับให้เป็นแนวคิดทฤษฎี(นามธรรม) ซึ่งจะทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนเนื่องจากได้เปิดตาทั้งสองข้างคือเห็นทั้งข้อมูล/ปรากฏการณ์ในพื้นที่(รูปธรรม)และได้แปลงเป็นนามธรรม ซึ่งกระบวนการเช่นนี้จะพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายสามารถนำไปปรับใช้ได้ตลอดไป
- ในการที่จะพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นโดยการใช้

กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือหนึ่ง การจัดเวทีเป็นเพียงกลไกหนึ่งที่จะทำให้พระสงฆ์ได้มีโอกาสมา นำเสนอประสบการณ์ของตนเองและได้เรียนรู้ประสบการณ์จากเครือข่าย ต้องมีกลไกอื่นๆเสริมอีก เพื่อช่วยสร้างเสริมความมั่นใจและช่วยเรื่องงานด้านวิชาการให้กับพระสงฆ์ เช่นมีผู้ให้คำปรึกษาที่ต้องเข้าใจข้อจำกัดของพระสงฆ์ และต้องให้พระสงฆ์ได้มีโอกาสทดลองปฏิบัติจริงด้วย

1.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างเครือข่าย

- บูรณาการเรื่องความรู้ พบว่าทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่เรียนรู้ร่วมกันในเวทีนี้มีจุดเด่นและข้อจำกัด เช่นพระนักพัฒนาจากเครือข่ายโพธิยาลัย ส่วนมากทำงานในพื้นที่ซึ่งเป็น “คนใน” ครอบคลุมกับมีสถานภาพเป็นพระสงฆ์ และใช้แนวคิดทางพุทธธรรมเป็นหลักในการดำเนินงาน จึงทำให้ชาวบ้านมีความศรัทธาเข้าร่วมกิจกรรม แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องเกี่ยวกับการจัดเวทีเพื่อดึงข้อมูลออกมา การตั้งคำถาม การกระตุ้นสร้างสำนึกร่วมให้คนในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อไป สำหรับฆราวาสที่ร่วมในเวทีส่วนมากเป็น “คนนอก” ที่เข้าไปทำงานวิจัย/พัฒนาในหมู่บ้านต้องสร้างศรัทธาและการยอมรับจากชาวบ้าน มีต้นทุนด้านความรู้แนวคิด/การปฏิบัติที่เป็นทางโลกและทักษะการจัดเวทีต่างๆ ดังนั้นการสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายระหว่างพระนักพัฒนากับฆราวาส(นักวิจัย/นักพัฒนา) จึงทำให้เกิดการไหลเวียนความรู้ระหว่างกันของผู้รู้ทางธรรม(แนวคิด/การปฏิบัติทางพุทธธรรม)กับผู้รู้ทางโลก(แนวคิด/การปฏิบัติที่เป็นทางโลก) ซึ่งเป็นการถ่ายโอนความรู้ในแนวระนาบ
- เป็นทั้ง “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” ในการสร้างเครือข่ายต้องชี้ให้กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจและตระหนักถึงการเป็น “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” เนื่องจากทุกคนมีประสบการณ์และบทเรียนที่แตกต่างกัน

1.6 การประเมินผล

ในข้อ 1.4 ได้พูดถึงผลลัพธ์ (Output) ในเชิงปริมาณไปบ้างแล้ว ดังนั้นในที่นี้จะกล่าวถึงผลสืบเนื่อง (Outcome) รวมถึงผลกระทบ(Impact) ดังนี้

- การช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน” จากการที่มีกลุ่มเป้าหมายบางรูปที่กำลังศึกษาระดับปริญญาโทและอยู่ในขั้นการหาหัวข้อ / ประเด็นที่จะทำวิทยานิพนธ์สมาชิกในกลุ่มได้มีการช่วยเหลือกันตั้งแต่การหาปัญหามาการวิจัยไปจนถึงการหาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและการสร้างกรอบการวิจัย
- การช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบ “พี่ช่วยน้อง” จากการที่มีกลุ่มเป้าหมายบางรูป/คน ที่เรียนรู้ค่อนข้างเร็วเช่น ท่านบันเทิง ท่านวัชชัยและท่านณรงค์ฤทธิ์ ได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับไปร่วมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งเรื่องเนื้อหา กระบวน

การวิจัยและการลงพื้นที่ชุมชนให้กับพระรุ่นที่2 (เวทีหนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้) ซึ่งเป็นการปรับบทบาทของรุ่นพี่ที่จะช่วยให้รุ่นน้องได้เรียนรู้และไม่หลงทาง

- จากเครือข่ายภาคีผู้เครือข่ายแกนนำชาวบ้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเมื่อกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเรียนรู้ประสบการณ์จากเพื่อนแล้ว กลุ่มเป้าหมายที่สนใจในประเด็นคล้ายกันจะสร้างเครือข่ายกลุ่มย่อยขึ้นมาเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เข้มข้นขึ้นนอกจากนี้แล้วยังนำไปสู่การนำพาแกนนำชาวบ้านในพื้นที่ไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันด้วย

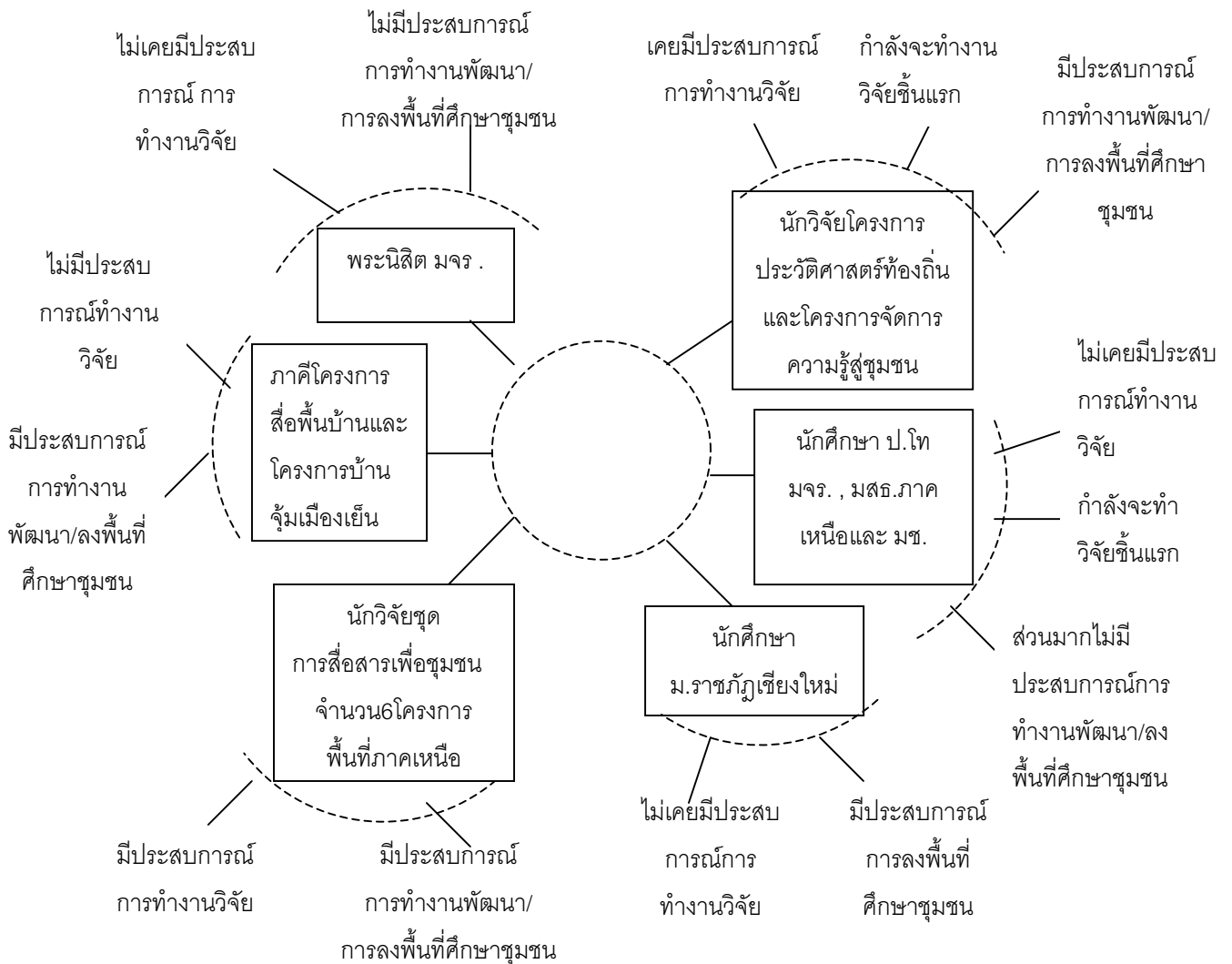
2. เวทีการหนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้ (พระรุ่น2)

ในการนำเสนอกิจกรรมเวทีการหนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้ (พระรุ่นที่2) มีดังต่อไปนี้

- 2.1กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม
- 2.2เป้าหมายของกิจกรรม
- 2.3การดำเนินกิจกรรม
- 2.4ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม
- 2.5บทเรียนที่ได้รับ
- 2.6 การประเมินผล

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังนี้

2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย (1)เวทีภาคเหนือ จ.เชียงใหม่ประมาณ 50 รูป/คน ประกอบด้วยพระจากเครือข่ายโพธิยาลัยที่สนใจงานวิจัยเพื่อการพัฒนาซึ่งกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี (ปี3และ4)ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 20 รูป นอกจากนี้แล้วมีพระนิสิต 1 รูปจาก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วัดบวรนิเวศวิหาร กทม. ที่มาฝึกปฏิบัติงานกับโพธิยาลัย ได้เข้าร่วมเวทีด้วย และบุคคลทั่วไปที่สนใจงานวิจัยประมาณกลุ่มละ3-5 คน ประกอบด้วย นักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น , คณะทำงานโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสู่ภาคเหนือ , อาจารย์จากราชภัฏลำปาง , นักศึกษาที่กำลังเรียนวิชาการวิจัย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ , นักศึกษาปริญญาโท นิเทศศาสตร์ มสธ.ภาคเหนือ และนักศึกษาปริญญาโท การศึกษานอกระบบ มช. และ(2)เวทีที่กรุงเทพฯ ประมาณ 25รูปประกอบด้วยพระที่สนใจงานวิจัยเพื่อการพัฒนาซึ่งกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี (ปีและ3)ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วิทยาเขตบวรนิเวศวิหาร

2.2 เป้าหมายของกิจกรรม

การหนุนเสริมความรู้ด้านการวิจัยที่มาจากประสบการณ์ของนักวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนภาคเหนือจำนวน 6 โครงการ

2.3 การดำเนินกิจกรรม

2.3.1 การเตรียมการ จากการที่กลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมากนั้น ผู้ประสานงานจึงได้มีการเตรียมการดังนี้

(1.) ผู้ประสานงานได้มีการประสานงานกับแกนนำกลุ่มเป้าหมายหลัก เช่น พระสงฆ์เครือข่ายโพธิยาลัย , งานประวัติศาสตร์ท้องถิ่น , งานสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขและนักศึกษาราชภัฏ เชียงใหม่ เพื่อต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจในงานวิจัยและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ

(2.) ทีมประสานได้ร่างแนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ที่ปรึกษา(พระมหา บุญช่วย และ อาจารย์ กาญจนา แก้วเทพ)ให้คำแนะนำ

(3.) ทีมประสานได้มีการประสานงานกับนักวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ทั้ง 6 โครงการ และพระสงฆ์รุ่นที่ 1 ที่เคยผ่านกระบวนการมาแล้ว เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำประสบการณ์ที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์สำหรับการหนุนเสริมในการช่วยเหลือกันต่อไป

2.3.2 การดำเนินกิจกรรม ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการดำเนินกิจกรรมรวมจำนวน 12 ครั้งๆละ 2 วัน

ก.การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(มจร.) วัดสวดอก จ.เชียงใหม่ จำนวน 6 ครั้ง

ข. การดำเนินกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.)

วัดบวรนิเวศวิหาร กทม. จำนวน 6 ครั้ง (เป็นการขยายเครือข่าย)

ก. การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือ รวมจำนวน 6 ครั้ง

(1) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 1 วันที่ 12-13 มิถุนายน 2547

(2) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 6 -7 สิงหาคม 2547

(3) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 22-23 ตุลาคม 2547

(4) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 10 – 12 ธันวาคม 2547

(5) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 15-16 กุมภาพันธ์ 2548

(6) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 25 – 26 เมษายน 2548

**ข. การดำเนินกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย(มมร.)วัดบวรนิเวศ
วิหาร กทม. จำนวน 6 ครั้ง (เป็นการขยายเครือข่าย)**

- (1) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 1 วันที่ 22-23 สิงหาคม 2547
  - (2) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 11 – 12 กันยายน 2547
  - (3) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 16 – 17 ตุลาคม 2547
  - (4) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 10 – 12 ธันวาคม 2547
  - (5) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 25 – 26 กุมภาพันธ์ 2548
  - (6) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 3- 4 พฤษภาคม 2548
- สรุปการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้งดังนี้

ก. การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือ

(1) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 1 วันที่ 12-13 มิถุนายน 2547

ณ ห้องประชุม 112 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (วัดสวนดอก)

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้และความเข้าใจเรื่องการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 51 รูป/คน

วิธีการ/กระบวนการและสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

1. การบรรยายจากเอกสารประกอบและยกตัวอย่างจากงานวิจัยโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” ของคุณอดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์
2. การแบ่งกลุ่มย่อย
3. การอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เสนอข้อคิดเห็น และการถามตอบ-ข้อซักถามในเวที
4. สื่อ VCD ภาพยนตร์เรื่อง “เทวดาน่าจะร้อง” เพื่อประกอบการบรรยายเรื่องทัศนคติคนใน-คนนอก
5. เอกสารประกอบการบรรยาย หัวข้อเรื่อง แผนที่การวิจัย โดยคุณอดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์
6. เอกสารประกอบการบรรยายโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการวิจัย ณ ศูนย์ฝึกอบรม ป.ต.ท. วังน้อย อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา เรื่อง วิถีวิทยาสำหรับศึกษามิติทางวัฒนธรรมของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย รศ. ดร.กาญจนา แก้วเทพ
7. แผ่นใส การแจกแจง Attribute ของโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” เพื่อใช้เป็นตัวอย่างประกอบการบรรยายเรื่องการวิเคราะห์ Attribute

กิจกรรมวันแรก

1.) การทำความเข้าใจร่วมกัน ผู้ประสานงานโครงการได้ชี้แจงความเป็นมาของโครงการครั้งนี้ว่าสืบเนื่องจากที่ อ.กาญจนา มาถวายความรู้ให้พระในช่วงที่ผ่านมามีพระ และบุคคลทั่วไป ได้ให้ความสนใจในกระบวนการดังกล่าวประกอบกับโครงการวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” มีงานวิจัยในพื้นที่ภาคเหนือจำนวน 6 โครงการกำลังจะเสร็จ ดังนั้นน่าจะมีการใช้ประสบการณ์โครงการวิจัยดังกล่าวมาใช้ประโยชน์และเป็นการสร้างเครือข่ายเพื่อการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน

ต่อมาผู้ประสานงานโครงการได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันทั้งปี โดยชี้แจงว่าการวางหลักสูตรครั้งนี้ยากมากเพราะกลุ่มเป้าหมายหลากหลายมาก (มีทั้งคนที่ไม่มีความรู้เรื่องการวิจัยและไม่มีประสบการณ์การทำวิจัยเลยจนถึงคนที่มีประสบการณ์การวิจัยมาหลายครั้งแล้ว) ดังนั้นโครงการจะเริ่มนับหนึ่งคือตั้งแต่ทำความเข้าใจเรื่องการวิจัย ส่วนครั้งต่อไปทุกท่านต้องร่วมกันเสนอว่าตนเองขาดอะไร ต้องการเรียนรู้เรื่องอะไรเพิ่มเติม และบางส่วนจะมาจากที่มหาวิทยาลัยเสนอให้

ส่วนวิธีการเรียนรู้นั้นจะต้องมีทั้งทางทฤษฎีและทดลองปฏิบัติด้วย โดยจะใช้ประสบการณ์จากโครงการวิจัยเรื่อง“แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน”ของคุณอดุลย์ ดวงดีวีรัตน์ เป็นหลักและโครงการวิจัยอื่นๆภายใต้โครงการวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” และงานที่กลุ่มเป้าหมายกำลังดำเนินการ

2.) ความเข้าใจและประสบการณ์งานวิจัยของกลุ่มเป้าหมาย ผู้ประสานงานโครงการให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มตอบคำถามและเล่าประสบการณ์ที่ตนเองเคยทำงาน เช่น

-เมื่อพูดถึงคำว่า“วิจัย” ท่านนึกถึงอะไรบ้าง

-ท่านกำลังทำงานอะไรอยู่

พบว่ากลุ่มเป้าหมายโดยทั่วไป เมื่อพูดถึงคำว่า “วิจัย” จะนึกถึง เป็นเรื่องของนักวิชาการที่จบตั้งแต่ระดับปริญญาโท , เป็นเรื่องที่ต้องมีตัวเลขการคำนวณที่ยุ่งยาก , ต้องมีทฤษฎีการอ้างอิงที่ยากมาก และต้องใช้เวลาเป็นปี เป็นต้น

คำตอบจากกลุ่มเป้าหมายสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายมองว่างานวิจัยต้องคนที่เรียนสูงเท่านั้นที่จะทำได้ และส่วนมากเห็นว่าการทำวิจัยเป็นการทำผลงานเท่านั้น ไม่เห็นความสำคัญ/ประโยชน์ของการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนางาน

3.) การบรรยายเรื่องความหมายที่แท้จริงและความหลากหลายของการวิจัย

เนื่องจากส่วนใหญ่ ผู้เข้าร่วมได้ผ่านหรือรู้จักกับการวิจัยมาบ้างแล้วจากการเรียนในระบบ (วิชาการวิจัย) แต่ผู้ประสานงานไม่แน่ใจว่า ความเข้าใจดังกล่าวนั้น ถูกต้องหรือไม่หรือหลากหลายหรือไม่ ดังนั้นผู้ประสานงานจึงเริ่มจากอธิบายว่า การวิจัยนั้นมีความหมายที่หลากหลาย เช่น

- ความหมายทางธรรม การวิจัยเป็นกระบวนการเดียวกับอริยสัจสี่ คือ ต้องรู้ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

- ความหมายทางวิชาการ(ทางโลก) การวิจัยคือกระบวนการแสวงหาความจริงด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

- ความหมายเชิงการวิเคราะห์ คือการประสานการมองเห็นรูปธรรมและนามธรรมไปพร้อมๆกัน

- ความหมายเชิงประวัติศาสตร์ การวิจัยคือการต่อยอดองค์ความรู้ออกไปให้เพิ่มพูนขึ้น

- ความหมายในแง่เป้าหมายสูงสุด การวิจัยนั้น เป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาความสามารถในการแสวงหาคำตอบของตัวนักวิจัย

- ความหมายเชิงการพัฒนา การวิจัยเป็นการยกระดับความสามารถในการคิดบนฐานข้อมูลเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมของนักวิจัย

4.) การบรรยายเรื่องกระบวนการวิจัย

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มส่วนใหญ่ยังไม่เคยทำวิจัยแต่เคยเรียนวิชาการวิจัยมาบ้างแล้วบางกลุ่มกำลังทำวิจัยและบางกลุ่มกำลังคิดหาหัวข้อการวิจัย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดเห็นตั้งแต่การคิดหัวข้อการวิจัย ดังนั้นทีมประสานงานจึงเริ่มให้ตั้งแต่ก่อนที่จะได้มาซึ่งหัวข้อการวิจัย โดยการใช้ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมจากงานวิจัยคุณอดุลย์ โครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน ในหัวข้อต่างๆซึ่งแต่ละหัวข้อเชื่อมโยงกันตลอด

- กระบวนการวิจัย

- การพัฒนา เอ๊ะ(ข้อสงสัย) เป็นปัญหานำการวิจัย

- กรอบความคิด

- การแปลงแนวคิดในหัวข้อการวิจัยและคำหลักในวัตถุประสงค์ (นามธรรม) ผ่านนิยามศัพท์ปฏิบัติการ เป็นตัวแปร (รูปธรรม ตัวชี้วัด)

- การนำแนวคิด/ทฤษฎี มาปรับใช้เป็นเครื่องมือวิจัย

- ตัวอย่างการนำคำพูดของกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

ในการคิดงานวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาคิดตามกรอบแผนที่การวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

- เริ่มต้นตั้งแต่ “เอ๊ะ” (สงสัย) ปรากฏการณ์ที่เห็นในพื้นที่ ว่าทำไม คนในชุมชน เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีอะไรแบ่งปันกัน แต่ปัจจุบันเมื่อมีคนในชุมชนติดเชื้อเอชไอวีและคนเหล่านั้นเริ่มตายไป ผู้สูงอายุและเด็กที่อยู่ในครอบครัวกลายเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์จึงถูกรังเกียจและถูกทอดทิ้ง

- พัฒนา “เอ๊ะ” (ข้อสงสัย) ให้เป็น “ปัญหานำการวิจัย” โดยการพัฒนาตนเองจากการทบทวนเอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และจากการช่วยเหลือของอาจารย์ที่เป็นผู้ประสานงานโครงการวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ซึ่งเป็นที่ปรึกษาโครงการนี้ด้วย

- พัฒนา “ปัญหานำการวิจัย” ไปสู่การสร้าง “กรอบความคิด” และ “นิยามศัพท์ปฏิบัติการ” อย่างคร่าวๆ โดยการศึกษาแนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เคยมี ผสมผสานกับปรากฏการณ์ในพื้นที่

- การออกแบบประเภทข้อมูล และเลือกแบบการวิจัย จากปัญหานำการวิจัย สู่การสร้างกรอบความคิด ตั้งวัตถุประสงค์และการสร้างนิยามศัพท์ปฏิบัติการนั้น กระบวนการทั้งหมดจะช่วยชี้ให้เห็นว่าประเภทของข้อมูลจะเป็นลักษณะเชิงพรรณนา และเมื่อผนวกกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการคือหาแนวทางการรื้อฟื้นสื่อพื้นบ้าน ดังนั้นแบบการวิจัยจึงจำเป็นต้องเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการและจากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เคยมีพบว่าการวิจัยในลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืน ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

- เมื่องานวิจัยชิ้นนี้ “เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ผู้ศึกษานำแบบดังกล่าวไปคิดและสร้างเครื่องมือ ซึ่งเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ต้อง(1)สามารถใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่วางไว้ได้และ(2)เครื่องมือสามารถที่จะกระตุ้น ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเรื่องสื่อพื้นบ้านแก่กลุ่มเป้าหมายได้ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับ”รูปแบบ” และ “คุณค่า” ของสื่อพื้นบ้าน

ในการคิดและสร้างเครื่องมือ ผู้ศึกษาจำเป็นต้องทำการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เคยมีเพื่อนำมาคิดและสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับพื้นที่และข้อมูลที่ต้องการ

- นำเครื่องมือไปใช้ในพื้นที่ เมื่อใช้แล้ว ต้องมีการทบทวนสรุปและทำการพัฒนาเครื่องมือดังกล่าว นั้นเพื่อที่จะใช้ในครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้มีเครือข่ายนักวิจัยซึ่งได้มีเวทีให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้สามารถนำประสบการณ์จากโครงการอื่นๆมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยได้

- นำข้อมูลดังกล่าวมาทำการจัดหมวดหมู่ เพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์และอภิปรายผล ซึ่งขั้นตอนนี้จำเป็นต้องกลับไปทบทวน แนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง(ในการนำเสนอช่วงแรกอาจเป็นเพียงคร่าวๆเท่านั้น เมื่อทำงานไปได้ระยะหนึ่งแนวคิดและทฤษฎีบางตัวอาจไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ละเอียดพอ หรือมีปรากฏการณ์อื่นๆที่ไม่ได้คาดคิดเกิดขึ้น ดังนั้นแนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เคยมีสามารถปรับเปลี่ยนได้ ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่)เพื่อตอบโจทย์ ปัญหานำการวิจัย และต้องดูรอบความคิดและนิยามศัพท์ปฏิบัติการที่จัดทำไว้ตอนแรก(คร่าวๆ) ซึ่งสามารถปรับใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิด/ทฤษฎีที่ปรับเปลี่ยนและสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

- บทบาทของแนวคิดและทฤษฎี ผู้ศึกษาใช้ประโยชน์จากแนวคิด/ทฤษฎีมาช่วยในกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตั้งปัญหานำการวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์ การสร้างกรอบความคิด /นิยามปฏิบัติการ การสร้างเครื่องมือจนกระทั่งถึงการอภิปรายผล นอกจากแนวคิด ทฤษฎีจะมีประโยชน์อย่างมากต่อผู้ศึกษาแล้ว ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้ประสานงานโครงการวิจัยชุด "การสื่อสารเพื่อชุมชน" จะเป็นที่ปรึกษาที่ช่วยเสริมแนวคิดให้เข้มข้นเพื่อพัฒนาผู้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง

- วิธีการใช้แนวคิด/ทฤษฎี ในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะย้อนกลับไป-กลับมาอยู่ตลอดเวลา เช่นในระยะแรกของการดำเนินงานนักวิจัยผู้ศึกษาใช้ทฤษฎีหลักเช่น ทฤษฎีหน้าที่นิยม และทฤษฎีกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เป็นต้น เมื่องานโครงการดำเนินไปได้ระยะหนึ่งผู้ศึกษาเริ่มพบปรากฏการณ์ใหม่ๆที่คาดไม่ถึงว่าจะเกิด(ไม่เคยคิดว่าจะเกิด) เช่น ในวันเลี้ยงผีปู่ย่า ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมทั้งหมดต้องเป็นเครือญาติกันและพบว่าผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ด้วย ซึ่งก่อนหน้านี้ผู้สูงอายุคนนี้เคยมีลูกสาวไปทำงานที่กรุงเทพฯต่อมากลางสาวติดเชื้อเอดส์และเสียชีวิตทั้งสามีและภรรยา คงเหลือหลานสาวอายุ5ขวบไว้ให้ยายดูแล ช่วงนั้นชาวบ้านรังเกียจยายหลาน ปล่อยให้ยายอยู่ตามลำพัง ญาติพี่น้องไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่เมื่อถึงวันเลี้ยงผีปู่ย่ายายคนดังกล่าว(ผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์) สามารถเข้าร่วมในประเพณีการเลี้ยงผีปู่ย่ากับญาติคนอื่นๆได้อย่างปกติ และสมาชิกในกลุ่มได้มีการพูดคุยกันเพื่อหาแนวทางการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จากปรากฏการณ์ดังกล่าวผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาหาแนวคิด/ทฤษฎีมาอธิบาย โดยได้รับการชี้แนะเบื้องต้นจากอาจารย์ผู้ประสานงานโครงการวิจัยชุด "การสื่อสารเพื่อชุมชน" ซึ่งได้ใช้แนวคิดการสื่อสารกับพื้นที่สาธารณะ : ทัศนะของ

Habermas มาอธิบายปรากฏการณ์จากนั้น ผู้ศึกษาจึงนำทฤษฎีดังกล่าวไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อีกครั้ง นอกจากนี้แล้วในกระบวนการทำพิธีกรรมเลี้ยงผีปูย่านั้นผู้ศึกษายังพบว่าบางกลุ่มฯ ใช้กระดาษที่โครงการพิมพ์แจกกลุ่มผีปูยาซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับหน้าที่ของผีปูยา แก้วผี(ผู้สืบทอดผีปูยา)นำกระดาษดังกล่าวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ด้วย หรือบางกลุ่มฯ ใช้วิธีการเขียนหน้าที่ของผีปูยาและเขียนชื่อสมาชิกในกลุ่มผีของตนเองแล้วนำกระดาษดังกล่าวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ด้วย เมื่อเสร็จพิธีได้มีการนำกระดาษแผ่นดังกล่าวมาอ่านต่อหน้าสมาชิกที่มาร่วมในพิธี ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวผู้ศึกษาไม่ได้คิดมาก่อนว่าจะเกิดปรากฏการณ์เช่นนี้ ดังนั้นผู้ศึกษาจำเป็นต้องไปค้นหาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและได้ทฤษฎีทางโลก-ทางธรรม(Secular v.s Sacred) เพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์จากนั้นจึงนำทฤษฎีดังกล่าวไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อีกครั้ง เป็นต้น

- การใช้เครื่องมือหลายประเภท เนื่องจากโครงการนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำในประเด็นเรื่องสื่อพื้นบ้านซึ่งเป็นวัฒนธรรมชุมชน เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อจึงมีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนมาก ดังนั้นจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่หลากหลายเช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ,การจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย, การจัดเวทีระดับหมู่บ้าน, การจัดเวทีระดับตำบล, การวิเคราะห์สื่อพื้นบ้านส่วนที่"มองเห็น"และส่วนที่"มองไม่เห็น"(ต้นไม้แห่งคุณค่า)และการวิเคราะห์องค์ประกอบของสื่อพื้นบ้าน เป็นต้น เพื่อใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่ตั้งไว้และใช้สำหรับในการทำกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเรื่องสื่อพื้นบ้านด้วย โดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง"รูปแบบ" และ "คุณค่า" ของสื่อพื้นบ้าน เครื่องมือแต่ละชนิดมีเป้าหมายเฉพาะที่แตกต่างกัน

กระบวนการคิดและสร้างเครื่องมือเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ผู้ศึกษาต้องกลับไปทำความเข้าใจอย่างละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางดัดแปลงเป็นเครื่องมือต่างๆ และเมื่อได้เครื่องมือแล้วมีการนำไปใช้เมื่อใช้แล้วต้องมาทบทวนว่าเครื่องมือดังกล่าวใช้ได้ดีแค่ไหน มีจุดด้อยอะไรบ้าง และเครื่องมือดังกล่าวต้องปรับเปลี่ยนอะไร/อย่างไร สำหรับการใช้นี้ครั้งต่อไป เป็นต้น

➤ หลังจากการบรรยายกระบวนการวิจัยจบลงแล้วผู้ประสานงานได้ตั้งคำถามกับกลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำวิจัยและที่กำลังจะเสนอหัวข้อการวิจัยว่า ท่าน "เอ๊ะ" (สงสัย) อะไรในงานของวิจัยที่ท่านกำลังคิดจะทำ

กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดไม่มีใคร เอ๊ะ (สงสัย) จากงานที่ตนเองกำลังทำ เพราะหลายคนบอกว่าไม่เคยรู้มาก่อนว่าการทำงานวิจัยต้องเริ่มจากการสงสัย

5.) การบรรยายเรื่องทัศนะคนใน – คนนอก

เนื่องจากการทำงานวิจัยในที่นี้เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเฉพาะเกี่ยวกับทัศนะของคนใน(เจ้าของวัฒนธรรม)เป็นเรื่องสำคัญมาก ทีมประสานจึงใช้วิธีดีเรื่อง “เทวดาท่าจะบ๊องส์” เป็นสื่อในการอธิบายเกี่ยวกับทัศนะคนใน-คนนอกวัฒนธรรม

การเรียนรู้เรื่องทัศนะคนใน-คนนอกผ่านภาพยนตร์เรื่อง เทวดาท่าจะบ๊อง

สรุปสาระสำคัญจากเรื่อง”เทวดาท่าจะบ๊องส์” แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องของมนุษย์กับธรรมชาติและวัฒนธรรม ไม่ว่ามนุษย์จะอยู่ในสังคมที่ใกล้ชิดหรือห่างไกลธรรมชาติ มนุษย์ก็ต้องอยู่กับวัฒนธรรมตลอดเวลา แต่มนุษย์ในสังคมที่ต่างกันจะอยู่กับวัฒนธรรมที่ต่างกัน ดังนั้นในการตีความหรือการให้ความหมายต่อปรากฏการณ์สิ่งหนึ่งๆนั้นต้องให้เจ้าของวัฒนธรรมเป็นคนอธิบายและให้ความหมายต่อปรากฏการณ์ดังกล่าว ซึ่งเรียกว่าเป็นการมองโดย ”ทัศนะคนใน” เนื้อหา สาระดังกล่าวจะช่วยตอกย้ำเรื่องการเอาวัฒนธรรมของตนเอง(คนนอก)ไปตัดสินวัฒนธรรมของคนอื่น(คนใน)

กิจกรรม ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งเป็นกลุ่มย่อย วิเคราะห์และนำเสนอเรื่อง “ปรากฏการณ์จากการชมวิธีดีเรื่องเทวดาท่าจะบ๊องส์” ในประเด็นเกี่ยวกับทัศนะคนใน-คนนอก

หลังจากผู้ร่วมเสวนาได้นำเสนอทัศนะคนใน-คนนอก ที่ปรากฏในภาพยนตร์แล้ว คุณอดุลย์ สรุปว่า การนำเสนอของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มองเห็นเฉพาะส่วนที่เป็นรูปธรรม เช่นการใช้แต่พื้นที่เมืองและชนบทเป็นเกณฑ์ อธิบายความซับซ้อน ความสับสนวุ่นวายที่ปรากฏในเมืองและความเรียบง่ายของสังคมชนบท มองไม่ค่อยเห็นที่เกี่ยวกับทัศนะคนใน-คนนอก

คุณอดุลย์ช่วยสรุปจากประสบการณ์งานวิจัย คือนักวิจัย ควรระมัดระวังในเรื่อง

-ไม่มองพื้นที่แบบสุดโต่ง คือเมืองมีแต่ความวุ่นวาย ชนบทมีแต่สิ่งที่ดี เรียบง่าย

-ในความเป็นจริงการทำงานด้านงานพัฒนาจะต้องไม่แบ่งแยกว่าวัฒนธรรมใดสูง วัฒนธรรมใดต่ำ คือไม่มีวัฒนธรรมใดสูงหรือต่ำกว่ากัน

-ควรให้ความสำคัญเรื่องทัศนะคนใน-คนนอก มาก ๆ

-การทำตัวชี้วัด ต้องใช้ความเป็นจริงในพื้นที่ มองสังคม วัฒนธรรมที่เป็นจริงในพื้นที่นั้น ๆ เช่น การทำโครงการฝึกอบรมของคุณอดุลย์ ซึ่งคุณอดุลย์ถือว่าฝึกอบรมเป็นสิทธิของเจ้าของวัฒนธรรม (คนในชุมชน) เจ้าของต้องเป็นคนปรับเพื่อรับใช้คนในวัฒนธรรมเท่านั้น วัฒนธรรมต้องมีการพัฒนาปรับใช้ ไม่อย่างนั้นก็จะหายไป นักวิจัยไม่มีสิทธิ์ตัดสินใจปรับหรือไม่ปรับอะไร เพียงแต่เป็นผู้ช่วยชี้แนะแนวทางเท่านั้น

-การมีคนนอกเข้าไปทำงานพัฒนาเป็นการพบกันของ 2 วัฒนธรรม

-คนในสังคมหนึ่ง ๆ จะตีความปรากฏการณ์ตามระบบวัฒนธรรมที่ตนเองคุ้นเคย ยกตัวอย่างจากหนัง ที่ผู้หญิงจากในเมือง นั่งรถยนต์ที่ไม่มีกระจกหน้าเข้าไปในชนบท พอแวะเติมน้ำมันที่ปั้ม เด็กปั้มเข้ามาฉีดน้ำโดนหน้าของหญิงสาว แล้วก็ยิ้มให้ เพราะเด็กปั้มอยู่ในวัฒนธรรมที่ว่ารถมีกระจกหน้า เลยตีความว่า รถทุกคันต้องมีกระจก (ทั้งที่รถที่หญิงสาวนั่งมาไม่มี)

-ในการศึกษาปัญหาชุมชน ต้องศึกษาบริบทรอบ ๆ ด้วย

-รู้จักเก็บคำพูดกลุ่มเป้าหมายมาวิเคราะห์ ตีความ ทำตัวชี้วัด

กิจกรรมวันที่สอง

1.) ตัวแทนกลุ่มเป้าหมายสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากเมื่อวานนี้

2.) การบรรยายเรื่องการวิเคราะห์คุณลักษณะ (attribute)

เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเห็นประโยชน์ของการวิเคราะห์คุณลักษณะ (attribute) ของสิ่งที่เราสนใจจะทำ เช่น (1) ในการเริ่มคิดงานวิจัยนั้นนอกจากการเริ่มต้นสงสัยเห็นปรากฏการณ์ในพื้นที่ (ดังเช่นตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว) นอกจากนี้แล้วยังสามารถเริ่มต้นคิดงานวิจัยได้จากการวิเคราะห์คุณลักษณะ (attribute) ของสิ่งที่เราสนใจได้ และ(2)ถ้ารู้คุณลักษณะ (attribute) ของสิ่งที่เราสนใจจะทำ จะสามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งนั้นได้

ผู้ประสานงานได้ใช้ตัวอย่างจากโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน ของผู้ประสานงานเป็นแนวทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ครั้งนี้โดยเริ่มต้นจากการตั้งคำถามกับกลุ่มเป้าหมายว่า “ถ้านึกถึงคำว่าประเพณีการเลี้ยงผีปู่ย่าท่านเห็นหรือนึกถึงอะไรบ้าง” คำตอบที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายในช่วงแรกจะผิวเผินและเห็นเฉพาะส่วนที่เป็นรูปแบบ/รูปธรรมเท่านั้น เช่นเห็นหรือนึกถึง คนเข้าร่วม , หิ้งผี วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรม และเห็นการทำพิธีกรรม เป็นต้น

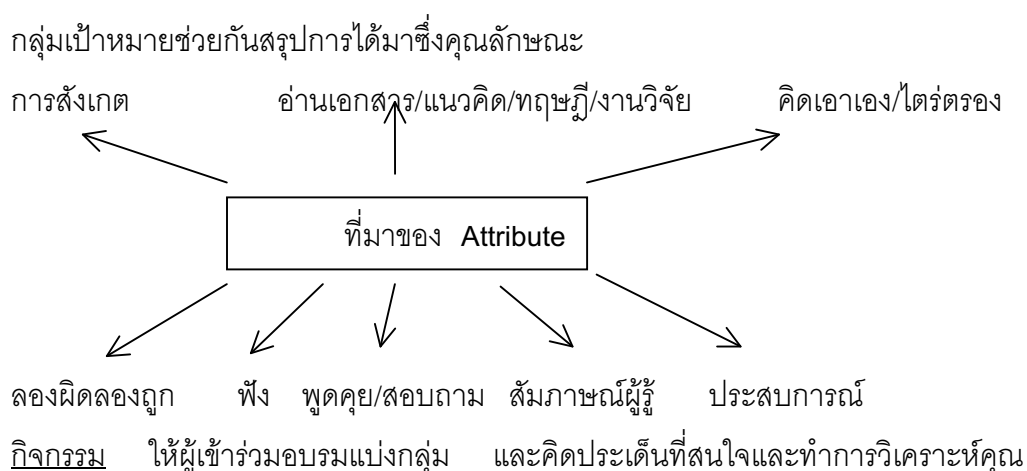
จากนั้นผู้ประสานงานตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีแนวทางในการหาคำตอบ โดยใช้สูตรทางการสื่อสารคือในอดีตใครเป็นผู้ส่งสาร คุณสมบัติของผู้ส่งสารเป็นอย่างไร ทำหน้าที่อะไรบ้าง ปัจจุบันมีอะไรที่แตกต่างจากในอดีตเพราะอะไร , เนื้อหา/ตัวสารในอดีตมีความหมายอย่างไร ปัจจุบันมีอะไรที่แตกต่างจากในอดีตเพราะอะไร , สื่อ/ช่องทาง เขาทำเมื่อไหร่บ้าง ใช้สื่ออะไร ปัจจุบันมีอะไรที่แตกต่างจากในอดีตเพราะอะไร, ผู้รับสาร เป็นใครบ้าง มีบทบาทอย่างไร ปัจจุบันมีอะไรที่แตกต่างจากในอดีตเพราะอะไร และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมมีอะไรบ้าง เอามาจากไหน แต่ละอย่างมีความหมายอย่างไร ปัจจุบันมีอะไรที่แตกต่างจากในอดีตเพราะอะไร เป็นต้น

ผู้ประสานงานช่วยสรุปให้กลุ่มเป้าหมายเห็นว่าถ้ารู้ธรรมชาติ/คุณลักษณะของสิ่งที่เราจะทำการศึกษามากเท่าไร เช่นจากข้อมูลเรื่องประเพณีการเลี้ยงผีปู่ย่า ดังกล่าวจะสามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ชาวบ้านบอกว่า ผีปู่ย่าที่มันเริ่มจางหายไปเพราะเด็กไม่ได้มีโอกาสเข้า

ร่วมในพิธี เนื่องจากในอดีตเด็กมีโอกาสเข้าร่วมในพิธีและมีการอบรมสั่งสอนลูกหลานในพิธีแต่ปัจจุบันเด็กต้องไปโรงเรียน เด็กไม่มีโอกาสเข้าร่วมดังนั้นชาวบ้านจึงมีข้อเสนอคือให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องประเพณีการเลี้ยงผีปู่ย่า และในวันเลี้ยงผีปู่ย่าให้โรงเรียนหยุดให้เด็กได้มีโอกาสเข้าร่วมในพิธีกรรม เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วเราสามารถเอ๊ะ (สงสัย) จากคุณลักษณะได้ตามที่เราสนใจ เช่น อาจจะเอ๊ะว่า ทำไมเนื้อหา/สารในพิธีการเลี้ยงผีปู่ย่าในปัจจุบันมันจึงไม่มีความหมายหรือมันไม่ทำหน้าที่ตามความหมายเดิม เป็นต้น

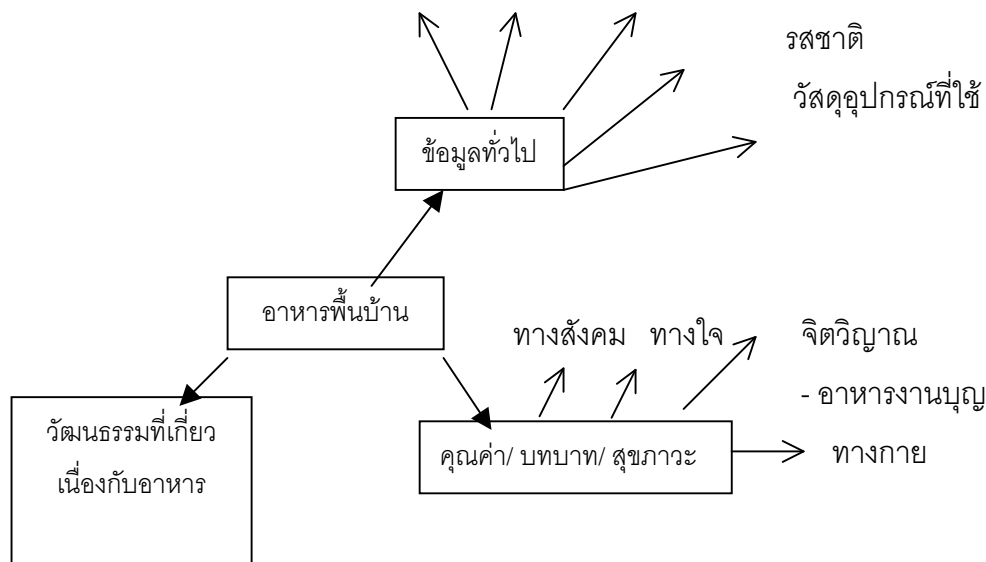

ตัวอย่างกลุ่มพระนิสิต กลุ่ม1 นำเสนอ Attribute เรื่อง อาหารพื้นบ้านกับระบบความเชื่อ

เอ๊ะ ทำไมอาหารพื้นบ้านบางอย่างจึงอยู่ในระบบความเชื่อได้

อาหารพื้นบ้านบางอย่างอยู่ในวิถีและระบบความเชื่อของคน และมักจะทำขึ้นเนื่องในโอกาสพิเศษ (เช่นแกงขนุน ทำในวันขึ้นปีใหม่เมือง) หรือทำในเทศกาลพิธีกรรม

วัตถุดิบที่ใช้ ประเภท วิธีการประกอบอาหาร

ข้อคิดเห็นจากเวที

กลุ่มพระนิสิตสามารถวิเคราะห์ Attribute ออกมาได้เป็นจำนวนมาก และมีกลุ่มเป้าหมายร่วมกันเอ๊ะ (สงสัย) ตามที่ตนเองสนใจ เช่น

- อาหารนั้นมีความหมายอย่างไรในพิธีกรรมความเชื่อ
- ทำไมเด็กหรือเยาวชนไม่นิยมรับประทานอาหารพื้นบ้านแต่จะนิยม Fast-Food มากกว่า
- อาหารพื้นบ้านที่อยู่ในระบบความเชื่อจึงได้รับนิยมเฉพาะในเทศกาลพิธีกรรมเท่านั้น
- อาหารพื้นบ้านที่อยู่ในระบบความเชื่อ ยังทำหน้าที่อยู่หรือไม่ หรือแค่ทำพอเป็นพิธีเท่านั้น

3.) การบ้านสำหรับกลุ่มพระสงฆ์

เนื่องจากพระสงฆ์กลุ่มนี้กำลังเรียนวิชาการวิจัย และในช่วงที่เรียนได้มีการแบ่งเป็น 5 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีการคิดหัวข้อการวิจัยมาบ้างแล้ว ดังนั้นจากเวทีครั้งนี้ผู้ประสานงานได้ให้การบ้านพระสงฆ์ทั้ง 5 กลุ่มโดยให้ไปทำโครงร่างการวิจัยตามหัวข้อที่กลุ่มสนใจ แล้วมานำเสนอในครั้งต่อไป โดยเน้นที่การวิเคราะห์คุณลักษณะและให้ใช้กระบวนการจากการเรียนรู้ครั้งนี้เป็นแนวทางในการทำงาน

4.) ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

- ✓ คุณปฐพี : ผมอยากเข้ามาศึกษาว่าเวที เอ๊ะเป็นอย่างไร คุณลักษณะการพูดคุยในเวที การแบ่งกลุ่มย่อย ผมอยากเอาสิ่งที่จะนำมาแลกเปลี่ยนดู สรุปว่าเอ๊ะของผม เข้ากันกับเอ๊ะของเวที และการตั้งชื่อเวทีเอ๊ะ ทำให้เราเห็นแนวทางที่ชัดเจนขึ้นว่าเราเอ๊ะอะไร เพื่อหาคำตอบ
- ✓ ผู้เข้าร่วมประชุม : เข้าใจมากขึ้นในทัศนะคนใน-คนนอก ตรงที่ ดาบรักษาคนได้ด้วยหรือ

- ✓ อ. จากราชภัฏลำปาง : เคยมีโอกาสเข้าไปในวงเวียนงานวิจัยเหมือนกัน แต่ไม่เข้าใจมากนัก แต่พอเข้ามาเรียนรู้ที่นี่ เข้าใจได้มากขึ้น เช่นการเริ่มต้นงานวิจัยควรเริ่มจากการหาข้อสงสัยของเราก่อน ว่าเรา เอ๊ะ หรือสงสัยอะไรกันแน่
- ✓ นักศึกษาปริญญาโท : เพิ่งรู้ว่าการทำวิจัยต้องเริ่มจากการสงสัยเพราะที่ผ่านมาเสนอหัวข้ออาจารย์ไม่เคยถามว่าเราสงสัยอะไรเพื่อต้องการหาคำตอบอะไรมา ครั้งนี้ทำให้ชัดเจนและคิดว่าจะไปเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ได้ง่ายและดีขึ้น
- ✓ พระนิสิต : ได้คุณลักษณะของการทำวิจัย เอ๊ะ แนวคิดทฤษฎี ปัญหานำการวิจัย และเราได้ในสิ่งที่เราขาดไป
- ✓ พระนิสิต : ทำให้เห็นว่างานวิจัยไม่ใช่ว่าต้องจบปริญญาโทจึงจะทำได้ และงานวิจัยคือการหาข้อมูลเพื่อทำให้งานที่เราทำดีขึ้นเรื่อยๆ
- ✓ นักศึกษาราชภัฏเชียงใหม่ : ได้รู้ว่าเราต้องหมั่นเอ๊ะ คือการได้มาของสิ่งที่สงสัย
- ✓ คุณชายไทย : เวทีนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า หลายท่านเรียนอยู่คณะสังคม แต่ไม่ค่อยเปิดเผยทฤษฎีที่เรียนมากนัก
- ✓ ข้อดีในเวทีพระนิสิต , นักศึกษาราชภัฏเชียงใหม่ : มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน เป็นกันเองทำให้กล้าแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น
- ✓ พระนิสิตจาก มมร. : ครั้งแรกที่ได้มีโอกาสเข้ามาร่วมเรียนรู้และเพิ่งรู้ว่างานวิจัยไม่ได้ยากอย่างที่คิด และไม่เคยเห็นการให้ความรู้แบบนี้ซึ่งเป็นกันเองดีอยากให้พระรุ่นน้องได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วย
- ผลที่เกิดขึ้น
  - ✓ ในประเด็นที่เกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องการวิจัยนั้น สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่เคยผ่านกระบวนการวิจัยเลยจะทำให้มีความเข้าใจความหมายที่แท้จริง/หลากหลายของการวิจัยและได้ทราบหลักการของการวิจัย ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่เคยผ่านการวิจัยมาบ้างแล้วจะได้เสริม/ต่อยอดความรู้ด้านการวิจัยที่เคยมีมาแล้วให้สมบูรณ์มากขึ้น
    - ✓ กลุ่มเป้าหมายได้เพื่อนที่จะหนุนเสริมช่วยเหลือกันทั้งทางวิชาการและกำลังใจและกำลังใจคน
    - ✓ หลังจากเสร็จกิจกรรมมีนักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาโท ของ มสธ. ภาคเหนือ มาพูดคุยกับคุณอดุลย์ ว่าหลังจากได้ร่วมกิจกรรมครั้งนี้แล้วตนเองน่าจะเสนอหัวข้อ/โครงร่างวิทยานิพนธ์ได้ดีขึ้น
    - ✓ หลังจากเสร็จกิจกรรมครั้งที่หนึ่งแล้วต่อมาอีกประมาณ1เดือนคุณอดุลย์ได้รับ

อีเมลล์จาก อาจารย์ ดร.ภัสวดี (อาจารย์ผู้รับผิดชอบการเสนอหัวข้อ/โครงร่างวิทยานิพนธ์)ของนักศึกษาในระดับปริญญาโท มสธ.ภาคเหนือ บอกว่า นักศึกษาที่ได้เข้าร่วมเวทีกระบวนการวิจัยที่ผ่านมานั้นสามารถเสนอหัวข้อได้ดีมากโดยมีการเสนออย่างเป็นกระบวนการมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนที่นักศึกษาจะเข้าร่วมเวที

(2) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 6-7 สิงหาคม 2547

ณ ห้องประชุม 112 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (วัดสวนดอก)

วัตถุประสงค์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย(เน้นพระนิสิต)ได้ฝึกปฏิบัติการทำโครงร่างการวิจัยโดยเริ่มจากการเอื้อ (สงสัย)และการแยกแยะคุณลักษณะของสิ่งที่สนใจจะทำ

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 48 รูป/คน ประกอบด้วย

วิธีการ/กระบวนการและสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

1. การนำเสนอการบ้านของพระทั้ง 5 กลุ่ม
2. อภิปราย ชักถาม
3. การบรรยายจากคุณอรียา เรื่องความหมายและการนำแนวคิดและทฤษฎีไปใช้ในงานวิจัย
4. ตัวอย่างการนำแนวคิด ทฤษฎีไปใช้ในการวิจัย โดยมีเอกสารประกอบและยกตัวอย่างจากงานวิจัยโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน”ของคุณอดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์
5. การแบ่งกลุ่มย่อยทดลองทำกิจกรรม

กิจกรรมวันแรก

1.) สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครั้งที่ผ่านๆมา โดยพระปลัดเรื่องยศ มะละสารและคณะ ได้สรุปโดยใช้แผนการวิจัยว่าในการทำวิจัยต้องเริ่มจากการสงสัย (เอื้อ) ก่อนจากนั้นจึงค่อยๆพัฒนาข้อสงสัยเป็นปัญหำนำการวิจัย ตามด้วยการเรียนรู้เรื่องการแยกแยะคุณลักษณะสิ่งที่สนใจจะทำและประโยชน์ของ attribute

สังเกตจากการนำเสนอพระยังไม่ค่อยกล้า เช่นพูดสลับไปมา เสียงสั้นเครือ ทั้งๆที่มีการเตรียมแผ่นใสมาแล้ว แต่จากการสรุปของพระพบว่าพระเริ่มเห็นความสำคัญของการตั้งข้อสงสัย (เอื้อ) และการแยกแยะคุณลักษณะ(attribute) ในการทำวิจัย

2.) พระทั้งห้ากลุ่มนำเสนอการบ้าน ตามประเด็นที่กลุ่มสนใจเน้นที่เอื้อ(ข้อสงสัย)การแยกแยะคุณลักษณะสิ่งที่สนใจจะทำ(attribute) และวัตถุประสงค์

2.1) ทีมพระปลัดเรื่องยศ มະละสารและคณะรวม5รูป เสนอเรื่อง"ความเชื่อด้านอาหาร " ได้มีการทำคุณลักษณะ(attribute) เกี่ยวกับอาหารของคนล้านนา

2.2) ทีมพระยงยุทธ์ ทิเกียง และคณะรวม5รูป เสนอเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างเสริมสุขภาพ กรณีศึกษาที่ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว" ได้มีการทำคุณลักษณะ(attribute) บทบาทของพระสงฆ์

2.3) ทีมพระสุภัทรคม เขียงป้อมและคณะรวม5รูป เสนอเรื่อง"บทบาทของวัดในการส่งเสริมการศึกษา" ได้มีการทำคุณลักษณะ(attribute) บทบาทของวัด

2.4) ทีมพระนคร คำสือ และคณะรวม5รูป เสนอเรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน" ได้มีการทำคุณลักษณะ(attribute) ของแพทย์พื้นบ้าน

2.5) ทีมพระประสิทธิ์ ธรรมชัย และคณะรวม 6รูป เสนอเรื่อง"บทบาทดนตรีพื้นบ้านกับการพัฒนาการของเด็ก"ได้มีการทำคุณลักษณะ(attribute) ของดนตรีพื้นบ้าน

โดยสรุปพระทั้งห้ากลุ่มได้มีการนำเสนอคุณลักษณะ(attribute) แยกแยะประเด็น(แตกขา) ออกมาได้ค่อนข้างมาก มีการตั้งข้อสงสัย(เอ๊ะ)จากคุณลักษณะ(attribute) และวัตถุประสงค์ที่สนใจจะทำวิจัย แม้ว่าการแยกแยะคุณลักษณะที่ได้ค่อนข้างมากแต่บางส่วนไม่น่าจะเกี่ยวข้อง การตั้งข้อสงสัย(เอ๊ะ)และการตั้งวัตถุประสงค์ ทั้งหมดจะยังไม่ค่อยสอดคล้องกันมากนัก เพราะทั้งหมดได้มาจากการอ่านเอกสารทางวิชาการอย่างเดียว ยังไม่เคยได้ลงพื้นที่ ไม่ได้เห็นปรากฏการณ์ และเป็นครั้งแรกของพระทุกกลุ่มที่ได้มีโอกาสปฏิบัติและนำเสนอด้วยตนเอง

แม้ว่าส่วนที่พระนำเสนอจะยังไม่ค่อยสอดคล้องกันเท่าที่ควร แต่ทำให้เห็นว่าการให้ความรู้ในครั้งที่1ที่ผ่านมามีสามารถกระตุ้นให้พระเห็นความสำคัญของการตั้งข้อสงสัย(เอ๊ะ)และการวิเคราะห์คุณลักษณะ (attribute) เพื่อที่จะนำไปใช้ในกระบวนการวิจัย เห็นความตั้งใจของพระในการหาข้อมูลได้อ่านเอกสารที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้แล้วผู้เข้าร่วมในเวทีได้ช่วยกันตั้งข้อสังเกตและตั้งคำถามเพื่อช่วยทำให้พระชัดเจนยิ่งขึ้น

ให้กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีกระจายเข้ากลุ่มพระตามประเด็นที่ตนเองสนใจเพื่อช่วยกันพัฒนาเอ๊ะให้เป็นปัญหำนำการวิจัย วัตถุประสงค์และกรอบการวิจัยต่อไป

3.) การให้ความรู้เรื่องแนวคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้ในงานวิจัย

คุณอรียา ซึ่งเป็นเครือข่ายนักวิจัยภายใต้งานวิจัยชุด "การสื่อสารเพื่อชุมชน" ได้มาให้ความรู้เรื่องแนวคิด ทฤษฎีทางสังคม โดยเน้นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่พระกำลังสนใจ เช่นทฤษฎีบทบาทหน้าที่ โดยเริ่มจากแนวคิดและทฤษฎีคืออะไร การเลือก/นำแนวคิดทฤษฎีมาใช้ในงานวิจัย ต้องเลือกแนวคิดที่สอดคล้องและเหมาะสมที่สุดกับงานที่กำลังจะทำ เลือกมา1แนวคิดเป็นหลัก (ส่วนใหญ่ได้แนวคิดจากงานวิจัยที่ผ่านมา)จากนั้นหาแนวคิดอื่นๆมาเสริม ในการนำแนวคิดมาใช้

นั้นต้องมีการปรับให้เหมาะสมและสอดคล้องกับงานของเรากำลังทำเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

คุณอดุลย์ (ผู้ประสานงานโครงการ) ได้ยกตัวอย่างจากงานวิจัยเรื่อง“แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน“ เกี่ยวกับการใช้แนวคิด ทฤษฎีเช่น เรื่องบทบาทหน้าที่ และสัญญาวิทยา เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านและความหมายของสื่อ สัญญาในพิธีกรรมประเพณีการเลี้ยงผีปู่ย่า เป็นต้น

กิจกรรมวันที่สอง

1.) ตัวแทนพระสุรูปเนื้อหาจากวันแรก

2.) ให้ความรู้เรื่องการใช้เครื่องมือในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา

- คุณอดุลย์ให้ผู้เข้าร่วมเวทีนำเสนอประสบการณ์การใช้เครื่องมือในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา เช่นเคยใช้เครื่องมืออะไรบ้าง วัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องมือ วิธีการใช้และผลที่เกิดขึ้น

- พบว่ามีเครื่องมือหลักที่ผู้เข้าร่วมเคยใช้เช่น การจัดเวที การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่มย่อย โดยวัตถุประสงค์หลักของการใช้เครื่องมือส่วนมากบอกว่าเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

- จากคำตอบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายยังไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งเรื่องเครื่องมือและหน้าที่ของเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา

- คุณอดุลย์เล่าประสบการณ์จากงานวิจัยเรื่อง“แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน“ โดยการยกตัวอย่างเครื่องมือแต่ละชนิด วิธีการใช้ และหน้าที่ จากนั้นสรุปว่างานวิจัยชิ้นนี้มีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายมาก โดยเครื่องมือแต่ละชนิดมีหน้าที่ ข้อเด่นและข้อด้อยแตกต่างกันไป

จากนั้นให้ผู้เข้าร่วมในเวทีช่วยกันวิเคราะห์คุณลักษณะ(attribute)หน้าที่โดยทั่วไปของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนา เช่น เก็บรวบรวมข้อมูลกว้างๆ ข้อมูลระดับลึก หาผู้ให้ข้อมูลหลัก กระตุ้นกลุ่มเป้าหมาย สร้างความมั่นใจให้กลุ่มเป้าหมาย การให้ข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูล เสริมศักดิ์ศรี การวางแผนและการตัดสินใจ เป็นต้น

3.) ประสบการณ์การลงพื้นที่

- แบ่งกลุ่มย่อย เป็น 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้ที่มีประสบการณ์ที่เคยลงทำงานใน

พื้นที่อย่างน้อยกลุ่มละ 2-3 คน ช่วยกันเล่าประสบการณ์การลงพื้นที่ครั้งแรกและครั้งต่อมาว่ามีกระบวนการเตรียมตัวอย่างไร เช่น ก่อนลงพื้นที่ต้องเตรียมตัวอย่างไรบ้าง การจัดเวที/ดำเนินกิจกรรม และหลังจากการจัดเวที/ดำเนินกิจกรรมมาแล้วจะต้องทำอย่างไรบ้าง เป็นต้น

- ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อสรุปของกลุ่มย่อย
- ช่วยกันอภิปราย ชักถาม
- พบว่าโดยทั่วไปจะมีการเตรียมตัวก่อนลงพื้นที่ เช่น มีบ้างที่มีการเตรียมประเด็นว่าจะลงไปทำอะไร เพื่ออะไร กับใคร และใช้เครื่องมืออะไร แต่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยชัดเจนประเด็นว่า

ทำเพื่ออะไรส่วนมากเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และพบว่าส่วนมากหลังจากดำเนินกิจกรรมเสร็จแล้วไม่มีกระบวนการสรุป ดังนั้นคุณอตุลย์จึงได้เล่าประสบการณ์และยกตัวอย่างจากการทำวิจัยให้ฟังว่ากระบวนการทั้งสามขั้นตอนสำคัญพอๆ กัน เช่น เริ่มการเตรียมก่อนการจัดเวที/กิจกรรม การจัดเวที/กิจกรรมและ กระบวนการหลังจากการจัดเวที/กิจกรรมเสร็จแล้วต้องมีการสรุปเพื่อวางแผนต่อไป

4.) การบ้านสำหรับกลุ่มพระสงฆ์

- ให้พระสงฆ์ทั้งห้ากลุ่มที่เสนองานในครั้งนี้พัฒนาโครงการวิจัยให้ชัดเจนขึ้นโดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีเข้าร่วมในกลุ่มตามที่ตนเองสนใจ เริ่มจากการตั้งข้อสงสัย (เอ๊ะ) การวิเคราะห์คุณลักษณะ ตามที่ผู้เข้าร่วมให้คำแนะนำและหาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสร้างกรอบการศึกษา(ตามที่ได้เรียนรู้ในครั้งนี้)และนำมาเสนอในครั้งต่อไป โดยดูตัวอย่างที่มอบให้จากงานวิจัยโครงการ”แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน”

- เลือกหนึ่งกลุ่มที่พร้อมเพื่อทดลองการลงพื้นที่ในครั้งต่อไป
- มอบเอกสารตัวอย่างโครงการวิจัยเรื่อง”แนวทางการสร้างเสริมและพัฒนา

บทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” ให้พระทั้งห้ากลุ่มเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเขียนโครงการวิจัย

5.) ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

✓ ผู้ที่เคยผ่านงานวิจัยและนักพัฒนาบอกว่าเพิ่งรู้ว่ามีเครื่องมือในการทำงานวิจัย/การพัฒนามากกว่าที่ตนเองรู้และเครื่องมือต่างๆ มีหน้าที่มากกว่าที่ตนเองคิด ต่อไปน่าจะใช้เครื่องมือได้ดีขึ้นและเขียนงานได้ดีขึ้นเพราะรู้ว่าเครื่องมือต่างๆ ไม่ได้มีหน้าที่แค่เก็บรวบรวมข้อมูลเท่านั้น

✓ นักศึกษาได้เรียนรู้การนำแนวคิด ทฤษฎีมาใช้ในงานวิจัยว่าต้องมีการปรับใช้ให้สอดคล้องกับงานที่กำลังทำ และได้เรียนรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของเครื่องมือและเวทีต่างๆ ด้วย

✓ พระนิสิต มีความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีมากขึ้น ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือในการวิจัย/พัฒนาเพราะไม่เคยรู้เลยและมีความมั่นใจมากขึ้นในการทำโครงร่างเพราะเมื่อนำเสนอแล้วมีคนช่วยกันพัฒนางานของเรา

✓ ได้เรียนรู้วิธีการลงพื้นที่ว่าจะต้องมีการเตรียมตัวอย่างไรเพราะไม่เคยลงพื้นที่และไม่เคยจัดเวทีกับชาวบ้านเลย

✓ จากเวทีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การลงพื้นที่ที่ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความสนใจต้องการลงไปเห็นกระบวนการดำเนินงานของโครงการต่างๆในพื้นที่

✓ ประเด็นความรู้ในเรื่องแนวคิด ทฤษฎีนั้น กลุ่มเป้าหมายที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำวิจัยได้เรียนรู้การนำแนวคิด ทฤษฎีมาใช้ในการวิจัย ส่วนผู้ที่เคยมีประสบการณ์งานวิจัยมาแล้วเป็นการต่อยอดทำให้สามารถต่อยอดทุนเดิมที่มีอยู่ทำให้มีความเข้าใจมากขึ้น ส่วนประเด็นเรื่องประสบการณ์การลงพื้นที่นั้นผู้ที่เคยมีประสบการณ์(ทั้งงานวิจัยและ/หรืองานพัฒนา) สามารถนำประสบการณ์มาพูดคุยให้ผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ได้เรียนรู้ด้วยได้เป็นอย่างดี

✓ พระมหาธงชัย ซึ่งเป็นพระนิสิตจาก มมร. มาฝึกปฏิบัติงานที่โพธิyalay ได้มีโอกาสเข้าร่วมเรียนรู้ตั้งแต่ครั้งที่หนึ่งและเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นประโยชน์กับตนเองและน่าจะนำกระบวนการดังกล่าวไปให้กับพระนิสิตที่ มมร. เพื่อให้พระสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานพัฒนาต่อไป พระมหาธงชัย จึงได้เป็นผู้ประสานงานระหว่าง มมร. กับ มมร. เพื่อพัฒนาสร้างเครือข่ายโครงการวิจัย ดังนี้

สืบเนื่องจาก พระมหาธงชัย อคฺคฺวโร พระนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้มาปฏิบัติศาสนกิจตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยที่สถาบันโพธิyalay วัดสวนดอก ตำบลสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเรียนรู้และศึกษางานวิจัย ที่ผ่านมาได้เข้าร่วมประชุมรายงานความก้าวหน้างานวิจัย โครงการต่างๆ หลายครั้งและเข้าร่วมหลักสูตร โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมหลายกลุ่ม ทั้งนักศึกษา ปริญญาตรี-โท มหาวิทยาลัยต่าง ๆ อาจารย์ และพระนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โครงการนี้มุ่งเน้นที่จะสนับสนุนและสร้างนักวิจัยเพื่อการพัฒนา เป็นโครงการต่อเนื่องมีทั้งหมด 6 ครั้ง ครั้งละ 2 วัน โดยความรับผิดชอบของอาจารย์ อุดุลย์ ดวงดีทวิรัตน์กับอาจารย์เกียรติศักดิ์ ม่วงมิตร ซึ่งเป็นวิทยากรหลัก จากการได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โครงการนี้ 2 ครั้ง มีความรู้สึกว่ ก่อนหน้าที่จะเข้าร่วมโครงการนี้ พอมีคนพูดถึงเรื่องงานวิจัย ก็จะมีมองว่าเป็นเรื่องจำกัดเฉพาะ สำหรับนักวิชาการ หรือ คนที่เรียนจบสูงๆ ปริญญาโทขึ้นไปทั้งนั้น ไม่คิดว่าระดับปริญญาตรีหรือแม้กระทั่งชาวบ้านก็สามารถทำวิจัยได้ แต่พอเข้าร่วมโครงการพัฒนานักวิจัยของสถาบันโพธิyalayซึ่งมุ่งจัดเพื่อฝึกฝน อบรม เรียนรู้ทักษะ เทคนิคและกระบวนการการทำวิจัย ซึ่งถ่ายทอดแนวคิดการทำงาน

จากอาจารย์กาญจนา แก้วเทพ โดยผ่านการถ่ายทอดจากประสบการณ์ตรงของอาจารย์อดุลย์ และอาจารย์เกียรติศักดิ์ รวมถึงนักวิจัยอีกหลายท่าน

จากการได้เข้าร่วมทั้งสองครั้ง มีความรู้สึกว่าการนี้มีประโยชน์เป็นอย่างมากสำหรับผู้เข้าร่วม เพราะฝึกให้คิดเป็น ทำเป็น และได้พัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ในการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาในอนาคต จากโครงการนี้มีโอกาสได้เล่าสถานการณ์ของการพัฒนานักวิจัยของภาคเหนือให้รู้รื่อง แกนนากลุ่มพระธรรมวิทยากร ที่ทำหน้าที่สอนนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงระดับอนุปริญา คือ ปวช. ,ปวส. และกลุ่มแกนนำกลุ่มนักศึกษาอาสาพัฒนาชุมชน ที่ทำหน้าที่อบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม บรรยายธรรม วิทยากรอบรมสามเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งเป็นพระนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย กรุงเทพฯ กลุ่มนักศึกษามีความสนใจเป็นอย่างมากที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตัวเองในการใช้หลักการทางพุทธธรรม เป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนเยาวชนต่อไป จึงได้ประสานและปรึกษากับอาจารย์อดุลย์และอาจารย์เกียรติศักดิ์ ถึงความเป็นไปได้ของโครงการนี้ ที่อยากให้เกิดขึ้นที่มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ภายใต้กรอบโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัย และได้ปรึกษากับอาจารย์ประจวบ ประเสริฐสังข์ อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ถึงโครงการนี้ ท่านก็รับที่จะเสนอต่อที่ประชุม และอยากให้เป็นเครือข่ายเดียวกัน ที่จะสร้างพระนักศึกษาให้เป็นนักวิจัย/นักพัฒนา และจะพัฒนาให้มีโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และหวังที่จะมีนักศึกษาทำวิจัยอย่างต่อเนื่องหลังจบโครงการนี้

เมื่อท่านธัชชัยประสานงานระหว่าง มมร.โดยมีอาจารย์ประจวบ ประเสริฐสังข์ อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นแกนนำกับ มมร.โดยมีพระมหาดร. บุญช่วย เป็นแกนนำ ทั้งสองท่านได้มีการพูดคุยกันและเห็นว่าการหนุนเสริมช่วยเหลือกันเป็นสิ่งที่ดีโดยเริ่มครั้งนี้เป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นการหนุนเสริมกันทางวิชาการผ่านโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ โดยให้คุณอดุลย์และคุณเกียรติศักดิ์นำประสบการณ์จากภาคเหนือไปปรับใช้กับพระที่ มมร. (กระบวนการจัดกิจกรรมมีในกิจกรรม มมร.)

(3) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 22-23 ตุลาคม 2547

ณ ห้องประชุม112 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (วัดสวนดอก)

วัตถุประสงค์ เพื่อร่วมกันพัฒนาโครงร่างการวิจัยของพระนิสิตซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 45 รูป/คน

กิจกรรมวันแรก

1.) สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครั้งที่ผ่านๆ มา โดยทีมพระประสิทธิ์ ธรรมชัย และคณะได้สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครั้งที่ผ่านๆ มาหลักๆ ได้แก่ (1) ประเด็นเรื่องแนวคิด ทฤษฎี และการนำไปใช้ในงานวิจัย ต้องปรับให้เหมาะสมกับงานที่จะทำ (2) เรื่องเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยและงานพัฒนาและ (3) ได้เรียนรู้เรื่องการลงพื้นที่ทำกิจกรรมในหมู่บ้าน

พบว่าทีมพระที่ขึ้นสรุปนี้มีความกล้าพูดมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับครั้งแรก สรุปได้ครอบคลุมเนื้อหาและมีการอธิบายรายละเอียดเนื้อหาด้วย นั่นคือพระเริ่มเข้าใจมากขึ้น

2.) พระทั้งห้ากลุ่มนำเสนอการบ้าน ตามประเด็นที่กลุ่มสนใจ

2.1) ทีมพระประสิทธิ์ ธรรมชัย และคณะรวม 6 รูป เสนอเรื่อง "บทบาทดนตรีพื้นบ้านกับการพัฒนาการของเด็ก" คณะทำงานได้มีการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การนำเสนอเริ่มตั้งแต่ สภาพทั่วไปของชุมชน ข้อสงสัย (เอ๊ะ) ได้มีการวิเคราะห์คุณลักษณะ(attribute) ของดนตรีพื้นบ้าน ปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาที่จะทำการศึกษาและเครื่องมือ

สรุปพระทีมนี้มีการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลมาทำการวิเคราะห์คุณลักษณะให้ละเอียดและหาข้อสงสัย(เอ๊ะ)ให้ชัดเจน ซึ่งเห็นพัฒนาการดีขึ้นมากทั้งในเรื่องเนื้อหาและวิธีการนำเสนอเมื่อเทียบกับครั้งที่ผ่านๆ มา ส่วนที่เป็นจุดอ่อนคือการนำเอาแนวคิดทฤษฎีมาใช้นั้นยังไม่รู้ว่าแต่ละแนวคิดนั้นจะเอามาเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลและอธิบายอะไรบ้างยังไม่ชัดเจน ขาดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และประเด็นที่จะทำการศึกษากว้างมาก

2.2) ทีมพระสุภัทรคม เขียงป่องและคณะรวม 5 รูป เสนอเรื่อง "บทบาทของวัดในการส่งเสริมการศึกษา" คณะทำงานได้มีการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ปัญหาที่พบคือ วัตถุประสงค์และแนวคิดที่นำมาใช้ไม่สอดคล้องกัน และยังขาดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3) ทีมพระปลัดเรืองยศ มะละสารและคณะรวม 5 รูป เสนอเรื่อง "ความเชื่อด้านอาหาร" คณะทำงานได้มีการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ปัญหาที่พบคือ ปัญหาการวิจัยยังกว้างมาก วัตถุประสงค์ยังไม่ชัดเจนว่าจะศึกษาอะไร แนวคิดที่นำมาใช้ยังไม่สามารถจะอธิบายได้และขาดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4) ทีมพระยงยุทธ ทิเกียง และคณะรวม 5 รูป เสนอเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างเสริมสุขภาพ กรณีศึกษาที่ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว" คณะทำงานได้มีการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ปัญหาที่พบคือยังขาดแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5) ทีมพระนคร คำลือ และคณะรวม 5 รูป เสนอเรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน" คณะทำงานได้มีการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ปัญหาที่พบคือยังขาดแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและประเด็นที่จะทำการศึกษายังไม่ชัดเจน

โดยสรุปการนำเสนอโครงงานวิจัยของพระทั้งห้ากลุ่มมีพัฒนาการที่ดีขึ้นมากเมื่อเทียบกับครั้งที่ผ่านมามีได้จากพระทั้งห้ากลุ่มได้มีการลงในพื้นที่ที่จะทำการศึกษาโดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีร่วมวางแผนและลงพื้นที่ด้วย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับนำมาวิเคราะห์คุณลักษณะและหาข้อสงสัย(เอ๊ะ) ถึงแม้ว่าข้อสงสัย(เอ๊ะ)และการวิเคราะห์คุณลักษณะอาจจะยังไม่ค่อยตรงประเด็นมากนัก(กว้างเกินไป)เพราะเป็นครั้งแรกที่พระต้องมีการทำงานอย่างละเอียดทั้งอ่านเอกสารวิชาการและการเข้าพื้นที่ แต่สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจ ความตั้งใจของพระและกระบวนการที่ให้นั้นทำให้พระเห็นความสำคัญของประเด็นต่างๆในการทำวิจัย

จุดอ่อนที่พบคือเรื่องการนำแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในงานวิจัย พระทั้งห้ากลุ่มมีประเด็นนี้น้อยมากจากการพูดคุยพบว่าด้วยเงื่อนไขข้อจำกัดของพระไม่ว่าจะเป็นเรื่องเวลาที่จะค้นคว้าหาเอกสาร การทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยมีในห้องสมุด มจร. ฯลฯ

แนวทางการแก้ไขคือขอให้นักศึกษาจากสถาบันราชภัฏทั้ง5คนที่ยังร่วมเวทีอย่างต่อเนื่องช่วยพระทั้ง5กลุ่มแบ่งเป็นกลุ่มละ1คนโดยให้นักศึกษาแต่ละคนเลือกประเด็นที่สนใจ จากนั้นให้นักศึกษาและกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น ช่วยอธิบายส่วนที่พระไม่เข้าใจและช่วยหาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อช่วยพระแต่ละกลุ่มพัฒนาโครงงานการวิจัยตามข้อเสนอแนะของที่ประชุมซึ่งนักศึกษาทั้ง5คนและกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีพร้อมที่จะให้ความร่วมมือเพราะนักศึกษาก็จะได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปด้วย

3.) ร่วมกันวางแผนลงพื้นที่

คุณอดุลย์ ช่วยสรุปให้ว่าจากเวทีครั้งที่สองที่ผ่านมาทุกท่านได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการลงพื้นที่จากผู้ที่มีประสบการณ์ ข้อสรุปที่ได้คือในการลงพื้นที่แต่ละครั้งนั้นต้องมีการเตรียมการอย่างเป็นกระบวนการเช่น(1)ก่อนลงพื้นที่ต้องวางแผนว่าวัตถุประสงค์เพื่ออะไร กลุ่มเป้าหมายเป็นใคร จำนวนเท่าไร ประเด็นที่จะพูดคุย วัน/เวลา/สถานที่จัดกิจกรรม วิธีการ/เครื่องมือและการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมงาน เป็นต้น (2)การดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ และ(3)หลังจากการดำเนินกิจกรรมแล้วต้องมีการสรุป/วิเคราะห์จากเวที เช่นกระบวนการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามแผนหรือไม่ เพราะอะไร ได้ข้อมูลอะไรบ้างตามที่วางไว้หรือไม่ และจะทำอะไรต่อไป ปัญหาครั้งนี้คืออะไรจะแก้ไขอย่างไรในครั้งต่อไป เป็นต้น

ในการทดลองจัดกิจกรรมในพื้นที่ครั้งนี้ทีมพระประสิทธิ์ ธรรมชัย และคณะรวม 6 รูปได้เสนอที่จะเป็นกลุ่มทดลองจัดกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งพระได้มีการประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายไว้แล้ว ดังนั้นให้ผู้เข้าร่วมในเวทีครั้งนี้ช่วยกันวางแผนการจัดกิจกรรมในครั้งนี้อย่างดีร่วมกับกลุ่มของพระประสิทธิ์

การจัดกิจกรรมของทีมพระประสิทธิ์ ธรรมชัย และคณะรวม 6 รูป เรื่อง”บทบาท
ดนตรีพื้นบ้านกับการพัฒนาการของเด็ก” วันที่ 22 ตุลาคม 2547 เวลา 19.30 – 22.00 น. ณ ที่วัด
พันหลัง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ กลุ่มเป้าหมายประมาณ 15 คน ประกอบด้วยผู้นำที่เป็นทางการ
เช่นผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องดนตรีพื้นบ้าน ผู้ปกครองและเด็ก/
เยาวชนที่สนใจดนตรีพื้นบ้าน

สรุปการจัดกิจกรรมของทีมพระประสิทธิ์ ธรรมชัย และคณะครั้งนี้ดีเกินคาด
เพราะ(1)มีการเตรียมประเด็นว่าจะคุยเรื่องอะไร ซึ่งในที่นี้พูดคุย/หารือเรื่องการหาแนวทางการ
สนับสนุนดนตรีพื้นบ้านให้เด็ก/เยาวชนในหมู่บ้าน (2)มีการเตรียมกลุ่มเป้าหมายดีเพราะกลุ่มเป้าหมาย
ส่วนใหญ่ผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ของพระมาแล้วทำให้มีความเข้าใจในงานที่พระกำลัง
จะทำ ในเวทีกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมอย่างมากและมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันแบบเป็นกันเอง
และทั้งหมดพร้อมที่จะสนับสนุนกิจกรรมพระที่กำลังจะทำ (3)หลังจากเสร็จกิจกรรมแล้วมีการสรุป
จากเวทีด้วย ปัญหาที่พบคือ(1)พระที่จัดบันทึกยังไม่สามารถจดบันทึกข้อมูลได้ (2)

การจับประเด็นเพื่อตั้งประเด็นคำถามที่ต่อเนื่องจากคำตอบของกลุ่มเป้าหมายและการตั้งคำถาม
แบบปลายเปิด เช่นคำถามประเภททำไม และอย่างไร พระยังไม่สามารถทำได้ ที่พบคือทีม
พระจะตั้งคำถามตามที่ได้ตั้งไว้ตอนเตรียมตัวก่อนทำกิจกรรมเท่านั้นอาจเนื่องจากเป็นครั้งแรกที่
พระต้องจัดเวทีเช่นนี้ไม่เคยมีประสบการณ์มาเลย

กิจกรรมวันที่สอง

- 1.) ตัวแทนพระสรุปกิจกรรมจากเมื่อวาน
- 2.) จัดทำแผนปฏิบัติการลงพื้นที่ของพระแต่ละกลุ่ม

ทีมผู้ประสานงานโครงการวิจัยได้สรุปภาพรวมการจัดกิจกรรมของทีมพระ
ประสิทธิ์ ธรรมชัย เมื่อคืนนี้ให้กลุ่มเป้าหมายได้ฟัง พร้อมทั้งชี้ให้เห็นปัญหาที่พบและแนวทางการ
แก้ไขคือต้องฝึกปฏิบัติบ่อยๆและต้องรู้จักสรุปบทเรียนของตนเองเพื่อให้มีประสบการณ์และจะเป็น
การพัฒนาตนเองต่อไป จากนั้นแบ่งกลุ่มเป็น5กลุ่มตามงานโครงการพระให้นักศึกษาและผู้เข้า
ร่วมในเวทีเข้าร่วมในกลุ่มย่อยเพื่อช่วยพระวางแผนการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่การดำเนินงานโครง
การ

ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอและผู้เข้าร่วมเวทีช่วยกันให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.)การบ้านสำหรับกลุ่มพระสงฆ์

- แต่ละโครงการช่วยกันปรับ/พัฒนาโครงการวิจัยให้ชัดเจน
- ดำเนินกิจกรรม(ลงพื้นที่)ตามแผนที่วางไว้โดยมีสมาชิกที่ร่วมในเวทีเข้าร่วมกิจกรรมกับพระแต่ละกลุ่มด้วย

- เตรียมข้อมูล/ประสบการณ์การพัฒนาโครงงานวิจัยและกระบวนการลงพื้นที่ (การจัดกิจกรรมในพื้นที่)ที่จะแลกเปลี่ยนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันกับพระจาก มมร.

4.)ประเมินความคิดเห็น และผลที่เกิดขึ้น

- ✓ แบ่งกลุ่มย่อย (3 กลุ่ม) แสดงความคิดเห็นประเด็นการเปลี่ยนแปลงของตัว

ผู้เข้าร่วม ก่อนและหลังจากเข้าร่วมกระบวนการเวที ในหัวข้อ

- ความรู้ที่ได้รับ (อะไร?อย่างไร?)
- ทักษะที่ปรับเปลี่ยน
- ได้พัฒนาทักษะด้านใดเพิ่มเติม

กลุ่มที่	ความรู้ที่ได้รับเพิ่มเติม	ทัศนคติที่เปลี่ยนไป	ได้รับทักษะใหม่ ๆ อะไรบ้าง
1	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักการทำ ATTRIBUTE • รู้จักการเขียนแผนที่การวิจัย • รู้จักการเก็บรวบรวมข้อมูล • รู้จักการทำงานวิจัย • รู้หลักการตั้งคำถาม 	<ul style="list-style-type: none"> • มีการแลกเปลี่ยนความรู้ • รับรู้และรับฟังมุมมอง ความคิด เห็นที่แตกต่าง • ทำให้พระมีความสนใจและ กระตือรือร้นในงานที่ตนเองรับผิดชอบมากขึ้นจากการที่นักศึกษา และทีมวิทยากรเข้ามาเอาใจใส่ให้ ความรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> • ประสบการณ์ทำงานวิจัย • เกิดความสามัคคีภายในกลุ่ม • มีทักษะด้านความคิด
2	<ul style="list-style-type: none"> • รู้ถึงการทำวิจัย • รู้จักแนวคิดทฤษฎี • การต่อยอดงานวิจัย • ได้เอ๊ะแล้วค่อย อ้อ เอาไว้ที หลังเพราะว่าเป็นคำตอบสุดท้าย • ได้การแตก ATTRIBUTE 	<ul style="list-style-type: none"> • ก็ดีนะ ได้รู้มากขึ้น • อยากรจะฟื้นฟูงานที่เราวิจัย • มีความสำนึกบ้านเกิด • ได้รู้จักคนหลาย • ครั้งแรกมีความคิดต่อต้านบ้าง แต่ พอเรียนไปก็เข้าใจครับว่าเขาน่าจะ เรียนกันอย่างนี้ 	<ul style="list-style-type: none"> • ทักษะวิธีการนำเสนอ • ทักษะการทำแผน • ต้นไม้แห่งคุณค่า • การจัดเวทีเสวนา • วิธีการหาข้อมูล(เครื่องมือการเก็บ ข้อมูล) • การถาม-ตอบ
3	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักการนำทฤษฎีมาใช้งาน วิจัย • ประสบการณ์ในการลงพื้นที่ มากขึ้น • รู้จักการวิเคราะห์ข้อมูล • รู้จักการจัดเวทีเสวนาและ วิเคราะห์ 	<ul style="list-style-type: none"> • ปรับทัศนคติตนเองให้เข้ากับผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> • ทักษะกระบวนการตั้งคำถาม • การสังเกตปรากฏการณ์ • สร้างเครื่องมือให้เหมาะสมกับการ วิจัย • รู้จักการนำเสนอผลงานวิจัย

	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักวิธีการเข้าหากลุ่มเป้าหมาย • รู้ประโยชน์ของเวทีเสวนา 		
--	---	--	--

(4) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 4 เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วันที่ 10 – 12 ธันวาคม 2547 ณ วัดบ้านหนองหล่ม จ.ลำพูน (เครือข่ายโพธิยาลัยโดยท่านบันเทิง) เป็นพื้นที่ที่ท่านบันเทิงกำลังทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่องของการเล่นพื้นบ้าน สนับสนุนโดย สสส. และวัดศรีสุพรรณ จ. เชียงใหม่ (เครือข่ายโพธิยาลัยโดยท่านณรงค์ฤทธิ์) เป็นพื้นที่ที่ท่านณรงค์ฤทธิ์กำลังทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่องเทศน์มหาชาติ สนับสนุนโดย สสส. เป็นพื้นที่เขตเมืองที่มีบริบทคล้ายกับพระสงฆ์ มมร. กำลังดำเนินกิจกรรม

โดยพระสงฆ์ทั้งสองรูปร่วมเวทีในโครงการเครือข่ายนักวิจัยและมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นลำดับ จากการที่ไม่เคยทำงานวิจัย มีประสบการณ์การทำงานพัฒนาแต่ก็พบว่าทำกิจกรรมเพื่อกิจกรรมนั้นคือการจัดประชุม/เวทีชาวบ้านที่ท่านนั้นไม่รู้ที่มาว่าทำไมต้องจัดประชุม ไม่มีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย และไม่มีวัตถุประสงค์ แต่เมื่อผ่านกระบวนการ/เวทีเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ ทำให้พระสงฆ์ทั้งสองรูปสามารถตั้งประเด็น/ปัญหามาวิจัยได้ดีขึ้นและมีกระบวนการในการจัดเวทีที่ดีขึ้น เช่น มีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย วางวัตถุประสงค์และเลือกเครื่องมือที่ใช้ให้เหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้พระนักศึกษามีความเข้าใจการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เพื่อให้มีทักษะในการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. เพื่อให้พระนักศึกษารู้จักการใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงานพัฒนา
4. เพื่อให้พระนักศึกษารู้จักแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานในชุมชน จากพระนักวิจัยที่ทำงาน ในพื้นที่
5. เพื่อให้พระนักศึกษา มมร. และพระนิสิต มจร. ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 42 รูป/คน

เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มเป้าหมายภาคเหนือ(พระสงฆ์รุ่นที่ 1 , พระสงฆ์รุ่นที่ 2 จาก มจร. และสมาชิกที่ร่วมในเวที)กับพระสงฆ์จาก มมร. ที่ร่วมเวทีที่วัดบวรนิเวศน์ กทม.

วิธีการ

- 1.เตรียมประเด็น/เนื้อหาาร่วมกับท่านบันเทิงและท่านณรงค์ฤทธิ์ ที่จะให้ทั้งสองท่าน

นำเสนอประสบการณ์ เช่นก่อนร่วมโครงการเครือข่ายนักวิจัย ทำกิจกรรมการพัฒนายังไร และเมื่อร่วมเวทีแล้วนำความรู้ไปปรับใช้อย่างไรบ้าง เกิดประโยชน์อะไรบ้างและมีการเตรียมพื้นที่ (เตรียมกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่) เพื่อให้พระสงฆ์ที่เข้าร่วมเวทีได้ทดลองฝึกปฏิบัติ

2. ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายแก่พระสงฆ์ทั้งจาก มจร.และ มมร. พร้อมทั้งให้พระสงฆ์แต่ละกลุ่มเตรียมนำเสนอกิจกรรมที่ได้ทำผ่านมา โดยเสนอกระบวนการว่ากิจกรรมทำอย่างไรบ้าง

กิจกรรมวันแรก

1.พระสงฆ์จาก มจร. จำนวน 5 กลุ่ม และจาก มมร. จำนวน 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มนำเสนอกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้วในช่วงที่ผ่านมา

มีการแลกเปลี่ยน ชักถามกันอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะประเด็นการได้มาซึ่งปัญหานำการวิจัย การจัดเวทีในพื้นที่ และการจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มท่านธีรวิทย์ จาก มมร.ที่ ทำกิจกรรม"ผ้าป่ากิเลส" ซึ่งผู้ร่วมในเวทีสนใจในกิจกรรมดังกล่าว (ทั้งส่วนที่เป็นวัตถุประสงค์ กระบวนการและเนื้อหาของกิจกรรม)

2.ท่านบันเทิงนำเสนอประสบการณ์

-ก่อนร่วมเวทีเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ ทำงานพัฒนามาก่อนหน้านี้คิดและทำกิจกรรมตามที่เห็นคนอื่นทำและมีการทำกิจกรรมค่อนข้างมาก เช่นจัดประชุมชาวบ้านตนเองก็จัดประชุมชาวบ้าน ไม่เคยสงสัย (เอ๊ะ)ว่าทำไมต้องประชุมชาวบ้าน ถ้าจะประชุม กลุ่มเป้าหมายต้องเป็นใคร วัตถุประสงค์เพื่ออะไรเนื้อหาเรื่องอะไรบ้าง และกระบวนการ/เครื่องมืออะไรบ้าง

-เมื่อร่วมเวทีเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ค่อยๆนำมาปรับใช้ในการทำงานที่ทำอยู่ ดังนั้นกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นจึงเกิดจากกระบวนการที่ให้กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ร่วมกันคิด/วิเคราะห์จากข้อมูลที่เราจัดเวทีในชุมชน

3.ลงพื้นที่ศึกษาชุมชน

-ท่านบันเทิงให้ข้อมูลภาพรวมของชุมชน

-แบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 6 กลุ่ม(คละกันระหว่างพระจาก มมร.และจาก มจร.แต่ละกลุ่มมีคำถามหลัก1คำถาม เช่น 1.บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาหมู่บ้าน ,2.ปัญหาของเด็ก/เยาวชนและแนวทางการแก้ไข,3.การมีส่วนร่วมของเด็ก/เยาวชนและสมาชิกในชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน)โดยมี3กลุ่มที่กลุ่มเป้าหมายเป็นพ่อบ้าน/แม่บ้านและอีก3กลุ่มที่กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็ก/เยาวชน

-กลุ่มพระแต่ละกลุ่มวางแผนการจัดเวที เช่นการตั้งวัตถุประสงค์ การเตรียมประเด็น/คำถามหลัก และแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม

กิจกรรมวันที่สอง

1. พระสงฆ์แต่ละกลุ่มนำเสนอประสบการณ์จากการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน มีเนื้อหาการนำเสนอประกอบด้วย วัตถุประสงค์ คำถามหลัก วิธีการ ผลที่เกิดขึ้นและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครั้งนี้

จากการนำเสนอของพระสงฆ์ทั้ง 6 กลุ่มพบปัญหาหลักคือ

- การตั้งคำถามหลักยังไม่ค่อยสอดคล้องเพื่อตอบกับวัตถุประสงค์ที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันตั้งไว้

ทีมวิทยากรและกลุ่มเป้าหมายร่วมกันปรับ/พัฒนาคำถามเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

- ในการปฏิบัติจริง พระสงฆ์ยังไม่สามารถจับประเด็น/คำพูดจากที่กลุ่มเป้าหมายตอบเพื่อตั้งคำถามต่อให้ลึก/ได้รายละเอียด/คำอธิบายให้ชัดเจนได้ พระสงฆ์มีแต่ถามไม่มีอะไร (สงสัย)

ทีมวิทยากรได้สรุปให้เห็นว่าคำตอบที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายนั้นต้องมีคำอธิบายเป็นเหตุเป็นผลซึ่งควรต้องเป็นคำอธิบายจาก"คนใน" ให้นักถึงดูวีซีดีเรื่องเทวดาทำอะไรบ้าง จากนั้นทีมวิทยากรที่ร่วมสังเกตในเวทีที่พระจัด ได้ยกตัวอย่างประเด็น/คำพูดจากกลุ่มเป้าหมายที่ควรจะถามต่อและการถามต่อควรจะถามว่าอย่างไร เป็นต้น

2. พระสงฆ์กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานโครงการเทศน์มหาชาติ จากพระณรงค์ฤทธิ์ วัดศรีสุพรรณ จ.เชียงใหม่ ซึ่งพื้นที่ดำเนินงานโครงการเป็นชุมชนเมือง

ใช้วิธีการเช่นเดียวกับที่วัดหนองหล่ม ช่วงกลางวันให้พระสงฆ์เข้าพื้นที่ชุมชนโดยใช้คำถามเดิมแต่แบ่งกลุ่มใหม่เพื่อให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้การตั้งคำถามในประเด็นอื่นๆ

กิจกรรมวันที่สาม

พระสงฆ์แต่ละกลุ่มนำเสนอประสบการณ์จากการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน มีเนื้อหาการนำเสนอประกอบด้วย วัตถุประสงค์ คำถามหลัก วิธีการ ผลที่เกิดขึ้นและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครั้งนี้

จากการนำเสนอของพระสงฆ์ทั้ง 6 กลุ่มพบว่าทั้งหมดดีขึ้นมากกว่าครั้งแรกเช่นการตั้งคำถามหลักตรงประเด็นและตอบวัตถุประสงค์มากขึ้น จากการสังเกตพบว่ามีที่ตั้งคำถาม(เพื่อหาคำอธิบาย)ที่ต่อกับคำตอบของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น

ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

- การศึกษาดูงานที่ผ่านมาได้เรียนรู้อะไรบ้าง
- จะปรับใช้ในงานของเราอย่างไร
- มีความรู้สึกอย่างไร
- ควรปรับปรุงเรื่องใดบ้าง

การศึกษาดูงาน มาได้เรียนรู้อะไรบ้าง	จะปรับใช้ในงานของเราอย่างไร	มีความรู้สึกละอย่างไร	ควรปรับปรุงเรื่องใดบ้าง
<ul style="list-style-type: none"> - ได้เรียนรู้วิธีการ - เครื่องมือในการเก็บข้อมูล - เห็นปัญหาการทำงานคล้ายๆ กัน - วิธีการแก้ไขปัญหาของแต่ละกลุ่ม - ได้มุมมองระหว่างงานวิจัยที่สมบูรณ์และที่ยังไม่สมบูรณ์ - การรวมตัวของผู้คนจะมีอำนาจต่อรอง - เป็นการทำงานของมวลชน - การทำงานกับชุมชน - การวิเคราะห์ข้อมูล - ได้ความรู้ที่มากกว่าในห้องเรียน - การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงที่หลากหลาย - ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานของคนในพื้นที่ - ได้แลกเปลี่ยนกับหลายกลุ่มทั้งนักศึกษา ราชภัฏ พระนิสิต มจร. ,มมร. ผู้เฒ่าผู้แก่ คนในชุมชนซึ่งเป็นการได้เพื่อน 	<ul style="list-style-type: none"> - เอาวิธีการไปใช้ในการเก็บข้อมูล - นำวิธีการแก้ไขปัญหา ของกลุ่มอื่นที่มี - นำข้อเสนอแนะจากวิทยากรจากการเรียนรู้ - การทำงานเป็นเครือข่ายสิ่งสำคัญควรมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การวางแผนการทำงานกับกลุ่มเป้าหมาย - ได้แกัดไปประยุกต์กับประเด็นท้องถิ่นของตัวเอง - เอากระบวนการแบ่งกลุ่มมาใช้ในงานของตน 	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาดูงานครั้งนี้ถือว่าดีมากได้เรียนรู้ทั้งจากประสบการณ์จากคนทำงานในพื้นที่ และได้แลกเปลี่ยนการทำงานกับพระนิสิต มจร. - เห็นความเอื้อเฟื้อของประเพณี - เห็นความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีภายนอกที่เข้ามา มีความเป็นห่วงว่า ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามจะถูกทำลายไปหรือไม่ได้ยังอยู่ได้ก็ถือว่าดีมาก - ประทับใจกับอภัยชัยคนในชุมชน - ทุกคนมีต้นทุนเหมือนกัน คือมีความต้องการที่จะพัฒนาตัวเองกันทั้งหมด - ทั้ง กลุ่ม มีความสุขกันมากที่ทำงานกัน มาหนักและนำเสนอการทำงานได้ดีพอสมควร 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้เวลาในการนำเสนอหน่อยไป - การประสานรายละเอียดต่างๆของการเดินทาง - ข้อมูลของพระนักศึกษาลองส่งข่าวว่ากำหนดทุกครั้ง

หลังจากแต่ละคนได้สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้กันครบแล้ว อาจารย์ประจำพบ ประเสริฐสังข์ ได้สรุปในช่วงท้ายว่า สิ่งที่ผมคาดหวังในครั้งนี่คือ เรากำลังจะเรียนรู้งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่งานวิจัยเชิงคุณภาพ หรือ งานวิจัยเชิงปริมาณธรรมดา นักวิจัยที่ดีจะต้องไม่คิดและตัดสินใจกำหนดแทนชุมชน จะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วม นักวิจัยจึงเป็นเพียงคนเอื้อ มีคำถามและแค่การกระตุ้น ว่าเอื้อเหมือนกันหรือไม่ถ้าเหมือนกันจะช่วยกันแก้ปัญหาอย่างไร งานวิจัยจึงสามารถหาคำตอบได้ ความยั่งยืนจึงอยู่ที่ชุมชนยอมรับว่าสามารถแก้ไขปัญหาได้จริง

ข้อเสนอต่อการจัดกิจกรรม

ข้อดี

- การนำเสนอข้อมูลของแต่ละกลุ่มมีการเตรียมตัวค่อนข้างดี
- การปรับใช้เครื่องมือก่อนลงพื้นที่ ในการเก็บข้อมูล
- กลุ่มพระนักศึกษามีความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี
- การได้มาซึ่งข้อมูล อุปสรรคและปัญหาใหม่ๆ
- มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างพระ มจร. กับพระ มจร. และนักศึกษาทำให้พระกล้า

แสดงความคิดเห็นยิ่งขึ้น

ข้อเสีย

- ความเข้าใจในการบันทึกข้อมูล การเก็บข้อมูล ของพระยังไม่ดีพอ
- ข้อจำกัดเรื่องเวลาในการลงพื้นที่ (มีเวลาน้อยในการค้นคว้าและเก็บข้อมูล)

(5) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 15-16 กุมภาพันธ์ 2548

ณ ห้องประชุม 112 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (วัดสวนดอก)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย(เน้นพระนิสิต)ได้นำเสนอกระบวนการการทำงานวิจัย(การวางแผนและการจัดกิจกรรมในพื้นที่)และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่

2. เพื่อร่วมกันวางแผนการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 46 รูป/คน

การดำเนินกิจกรรมวันแรก

1. พระสงฆ์แต่ละกลุ่มนำเสนอกระบวนการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การจัดกิจกรรมในพื้นที่และข้อมูลที่ได้รับ

2. กลุ่มเป้าหมายร่วมกันให้คำแนะนำ

กลุ่มที่ 1 เรื่องสุขภาพ กรณีศึกษาวัดเจติยัมเฒ่า ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
ประเด็นการนำเสนอ

- ศึกษาบทบาทและผลงานของพระสงฆ์การดำเนินงานด้านส่งเสริมสุขภาพ
- ศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่มีต่อการดำเนินงานด้านสร้างเสริมสุขภาพ
- พระสงฆ์เป็นแกนนำในการทำกิจกรรม ชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรมบทบาทพระสงฆ์โดดเด่นและมีความหมายในสังคมมากขึ้น
- หลังจากลงพื้นที่ได้แบ่งกลุ่มคนในการศึกษา 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ติดเชื้ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน และกลุ่มแม่บ้าน
- เป้าหมายหลัก คือการฟื้นฟูสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ หรือสุขภาพแบบองค์รวม
- เป้าหมายรอง คือ เพื่อสร้างความสามัคคี ความเข้าอกเข้าใจกันชุมชน ช่วยเหลือกันลดช่องว่างระหว่างวัย
- อุปสรรคในการลงพื้นที่ คือการรวมกลุ่มของทีมทำงาน ไม่รู้กำหนดการประชุมแต่ละครั้ง
- การสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม

ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมเวทีและวิทยากร

- ขอให้เขียนให้เห็นรูปธรรม ว่าลงพื้นที่ทำอะไร วันที่เท่าไร กลุ่มเป้าหมายเป็นใคร มีกี่คน อ่านทฤษฎีอะไร เนื้อหาเป็นอย่างไร อ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปว่าอย่างไร
- ขอให้เขียนอธิบายในการลงพื้นที่ เช่น สังเกต สังเกตอย่างไร เห็นอะไรบ้าง เช่นเห็นการพูดคุยสารทุกข์สุขดิบกัน การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มของเยาวชน การสวดมนต์ร่วมกัน เป็นต้น
- บทบาทของพระสงฆ์ที่สามารถทำให้เกิดกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มผู้ติดเชื้ กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นอย่างไร(กระบวนการที่ท่านใช้ทำให้เกิดกลุ่ม)

กลุ่มที่ 2 เรื่องความเชื่อของอาหารในงานศพ

ประเด็นการนำเสนอ

- การค้นคว้าเรื่องความเชื่อในอาหารพื้นบ้านในพิธีกรรมต่างๆ(งานมงคลกับอวมงคล)
- การแบ่งความเชื่อในอาหาร(แบ่งเป็นฤดูกาล,แบ่งเป็นปัจเจก,แบ่งเป็นกลุ่มคน,แบ่งเป็นพื้นที่)
- ปัญหาในการทำงาน การรวมตัวกันในการทำงาน

- การลงพื้นที่เก็บข้อมูลความเชื่อเรื่องอาหารพื้นบ้าน (การสัมภาษณ์แบบบุคคลจะได้ข้อมูลที่ลึก)

ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมเวทีและวิทยากร

- บอกความเชื่อในอดีตที่เป็นรูปธรรม เช่นความเชื่อเรื่องแกงขนุน เชื่อว่าทำให้หนูนเสริมช่วยเหลือกัน หนูนเสริมกันอย่างไร ช่วยเหลือกันอย่างไร เขียนให้เป็นรูปธรรม และในปัจจุบันอะไรหายไป เหลือแต่อะไร เช่นเหลือแต่รูปแบบส่วนคุณค่าการช่วยเหลือกันหายไป เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 เรื่องบทบาทของวัดกับการส่งเสริมการศึกษา กรณีศึกษาวัดศรีสุพรรณ

ประเด็นการนำเสนอ

- สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
- ศูนย์รวมในการให้การศึกษาของชุมชน
- ศึกษารูปแบบของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมการศึกษา
- ปัญหาของการทำงานการลงพื้นที่เก็บข้อมูล
- เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล การสัมภาษณ์พระสงฆ์ในวัด การสัมภาษณ์คนในชุมชน การสังเกต

ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมเวทีและวิทยากร

- ขอให้ทีมเขียนรายละเอียดของการแก้ไขปัญหาเพื่อเป็นบทเรียนให้กับทีมอื่น
- การเขียนให้เป็นรูปธรรม เช่น ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือก็แก้ไขโดยโทรประสานก่อนลงพื้นที่
- เด็กไม่กล้าแสดงออกควรทำกิจกรรมอย่างไร
- เมื่อได้ข้อมูลแล้วก็คืนข้อมูลเช่น อยากเห็นอะไร แล้วจะช่วยเหลือกันอย่างไร แล้วหาแนวทางร่วมกันอย่างไร

กลุ่มที่ 4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน

ประเด็นการนำเสนอ

- การศึกษาเนื้อหาและการถ่ายทอดการแพทย์พื้นบ้าน
- การศึกษาปัจจัยเงื่อนไขของการถ่ายทอด
- การสร้างความสัมพันธ์ของพ่อบุญต่อคนในครอบครัว และต่อคนในชุมชน
- กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน

ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมเวทีและวิทยากร

- ปัญหาภายในกลุ่มต้องเปิดใจให้กันในการร่วมกันแก้ไขปัญหาและขอให้เขียนรายละเอียดของปัญหาที่พบและร่วมกันแก้ไขอย่างไร
- อยากให้ศึกษาเพิ่มว่าในอดีตคนที่จะเป็นหมอพื้นบ้านหลักๆก็คือ “ยาขอหมอวาน” หมายถึงอะไรบ้าง
- ตัวหมอเมืองมีบทบาททางด้านจิตใจอย่างไรบ้าง ในสถานการณ์ปัจจุบันหมอเมืองต้องปรับอะไรบ้าง เมื่อปรับจะปรับอย่างไร เอาส่วนที่เป็นคุณค่าของยาขอหมอวานมาใช้ใหม่

กลุ่มที่ 5 เรื่องบทบาทของการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยใช้ดนตรีพื้นบ้าน

ประเด็นการนำเสนอ

- การศึกษาลักษณะและประเภทของดนตรีพื้นบ้าน
- การศึกษาปัจจัยเงื่อนไขของดนตรีพื้นบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก
- ความสำคัญของดนตรีพื้นบ้านในด้านต่างๆ เช่น สุขภาพ ประกอบอาชีพ สร้างความบันเทิง

ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมเวทีและวิทยากร

- ดูเพิ่มว่าปัจจุบันในหมู่บ้านมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องดนตรีหรือไม่ พร้อมจะสอนเด็กหรือไม่
- ในหมู่บ้านมีเด็กที่สนใจเรียนหรือไม่ถ้ามี
- จะนำทั้งสองกลุ่มมาพบกันได้อย่างไรและหาแนวทางให้เกิดกลุ่มดนตรีได้อย่างไร

สรุป

1. พระทั้ง 5 กลุ่มได้มีการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ละกลุ่มมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจัดเวทีกลุ่มย่อยและการจัดเวทีกลุ่มใหญ่ โดยแต่ละกลุ่มมีนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่เข้าร่วมให้คำแนะนำ
2. ในเวทีบางครั้งมีพระอาจารย์ที่สอนพระนิสิตเหล่านี้เข้าร่วมในเวทีด้วยเช่นพระอาจารย์สง่า และนอกจากนี้ยังมีทีมประสานงานและเครือข่ายเข้าร่วมในเวทีด้วย
3. การจัดเวทีแต่ละกลุ่มพระมีการเตรียมทั้งก่อนจัดเวที เช่น กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา คำถามและแบ่งบทบาทหน้าที่
4. พบว่ามีพระแต่ละรูปมีข้อเด่นแตกต่างกันไป เช่น พระยงยุทธตั้งคำถามเชิงลึกต่อยอดจากกลุ่มเป้าหมายได้ดี พระประสิทธิ์มีความสามารถในการวางแผนและการจัดประชุมเป็นต้น แต่พระทั้ง 5 กลุ่มไม่ได้นำจุดเด่นของแต่ละรูปมาใช้ประโยชน์ให้กับกลุ่มอื่นๆ

5. ปัญหาที่พบ/ข้อจำกัดของพระ

5.1 การเลือกหัวข้อ/ประเด็นและพื้นที่ที่จะทำการศึกษา พบว่าในรายวิชาที่พระนิสิตเรียนคือวิชาวิจัยนั้นก่อนหน้านี้ที่โครงการนี้จะเข้ามา อาจารย์ผู้สอนได้แบ่งกลุ่มพระนิสิตเป็น 5 กลุ่มโดยอาจารย์ผู้สอนมีหัวข้อ/ประเด็นและพื้นที่ที่จะทำการศึกษาให้พระนิสิตเลือก ซึ่งพบว่า มีเพียง 1 พื้นที่ (กลุ่ม) เท่านั้นที่เป็นพื้นที่ของพระที่อยู่ในกลุ่มที่ทำงานครั้งนี้ นอกนั้น (4 กลุ่ม/พื้นที่) เป็นพื้นที่ใหม่พระนิสิตต้องใช้เวลาในการสร้างความคุ้นเคยกับคนในพื้นที่ และบางแห่งค่อนข้างไกล การเดินทางเข้าพื้นที่ค่อนข้างลำบากซึ่งเป็นปัญหามากสำหรับพระนิสิต

5.2 พระยังไม่สามารถจับประเด็นที่กลุ่มเป้าหมายพูด เพื่อตั้งคำถามต่อให้ได้คำตอบระดับลึกได้ ส่วนมากเพราะเตรียมคำถามอะไรไปจะถามตามที่ตนเองเตรียมไปแต่มีบ้างที่พระบางกลุ่ม/บางรูปเห็นพระยังยุทธที่ถามคำถามต่อจากกลุ่มเป้าหมายที่พูดได้ค่อนข้างดี

กิจกรรมวันที่สอง

1. การตั้งคำถาม/การจับประเด็น

ระดมข้อคิดเห็น/ประสบการณ์จากกลุ่มเป้าหมาย

- ต้องชัดเจนในวัตถุประสงค์โครงการของตนเองว่าต้องการหาคำตอบเรื่องอะไร

- กลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าไปพบครั้งนี้เป็นใคร

- วัตถุประสงค์การไปพบกลุ่มเป้าหมายครั้งนี้ต้องการหาคำตอบเรื่องอะไร (สอดคล้อง/ตอบโจทย์/วัตถุประสงค์ของโครงการ)

- มีคนช่วยตั้งคำถามมากกว่า 1 คน

- คำถามหลัก “ทำไม” “เพราะอะไร” “อย่างไร” เช่นทำไมจึงทำอย่างนี้ ที่ว่ามานี้เขาทำอย่างไร ทำแล้วเกิดอะไรขึ้นบ้าง เป็นต้น

2. แบ่งกลุ่มย่อยฝึกปฏิบัติ

3. จากการที่มีพระบางรูปมีความสามารถในการจับประเด็น ถ้าที่จะตั้งคำถามดังนั้นให้พระทั้ง 5 กลุ่มวางแผนการช่วยเหลือกันด้วย เช่นพระยังยุทธมีความสามารถและกล้าตั้งคำถามต่อยอดจากกลุ่มเป้าหมาย จะไปช่วยกลุ่มอื่นๆได้อย่างไร เป็นต้น

4. วางแผนการลงทำกิจกรรมในพื้นที่โดยให้มีพระช่วยเหลือกันข้ามกลุ่มและมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่เข้าไปช่วยด้วย

(6) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 25 – 26 เมษายน 2548

ณ ห้องประชุม 112 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (วัดสวนดอก)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ความรู้ในการนำข้อมูลจากพื้นที่ มาเขียนและทำการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการ

1. ให้แต่ละกลุ่มทำเป็นรายงานส่งล่วงหน้าเพื่อให้ทีมวิทยากรได้อ่านงานมาล่วงหน้า
2. วิทยากรหลักประกอบด้วยอ.เรณู จากโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, คุณอารียา จากโครงการกองทุนข้าว งานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน และคุณอดุลย์
3. เพื่อความเข้าใจง่ายต่อพระนิสิต คุณอดุลย์และทีมวิทยากรใช้ประสบการณ์จากการทำงานวิจัยที่ผ่านมา ถ่ายทอดให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้ความรู้ ความเข้าใจในส่วนของรายงานการวิจัยขึ้นมาก่อน โดยเริ่มจากกระบวนการเขียนงานวิจัย ดังต่อไปนี้
4. ในการอธิบายแต่ละบทนั้นทีมวิทยากรได้ยกตัวอย่างงานของพระทั้ง 5 กลุ่มว่าควรจะมีเพิ่มเติมอะไรบ้าง

บทที่ 1 หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ปัญหานำการวิจัย กรอบแนวคิด
พื้นที่ศึกษาและนิยามปฏิบัติการ

บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่ผ่านมา

- สำหรับทฤษฎี หรือแนวคิดนั้น เรานำไปใช้เป็นแนวทางในการตั้งคำถาม และการวิเคราะห์ข้อมูล เช่นงานของพระกลุ่มดนตรี ที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ ก็ต้องตั้งคำถามกับเด็กว่า เรียนรู้อย่างไร เป็นต้นหากเปลี่ยนเป็น SMCR คำถามก็ต้องเปลี่ยนเป็น ใคร ทำอะไร อย่างไร เป็นต้น หากเป็นเรื่องเดียวกัน แต่เปลี่ยนทฤษฎี งานที่ออกมามันก็ไม่เหมือนกัน วิธีการคือเราต้องแตกตัวของทฤษฎี เพื่อมาเป็นคำถามในการเก็บข้อมูล

บทที่ 3 วิธีดำเนินงาน

- ให้เขียนลงไปว่า ท่านได้ไปทำอะไรบ้าง ทำกันอย่างไร

บทที่ 4 การจัดหมวดหมู่/การวิเคราะห์ข้อมูลจากในพื้นที่

- เป็นข้อมูลในพื้นที่ (เป็นข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดจากการทำงานที่ผ่านมา) อาจจะแบ่งเป็นหลายบทก็ได้ถ้ามีข้อมูลเป็นจำนวนมาก

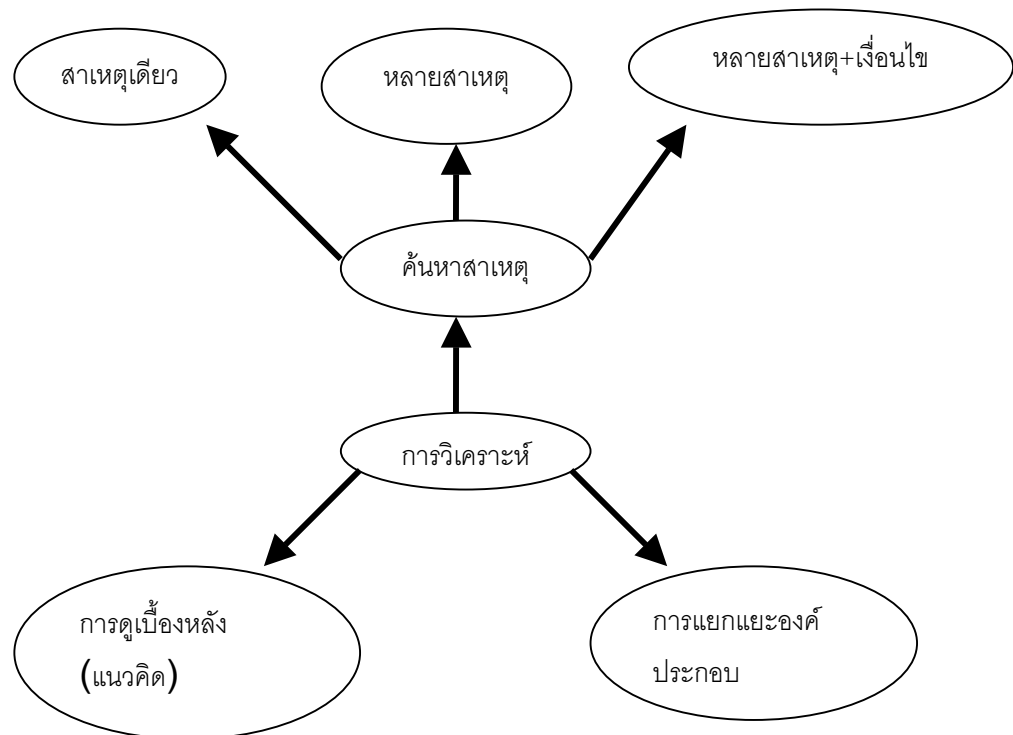
- เอาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นแนวทางการจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อตอบโจทย์วิจัยที่เราตั้งไว้

บทที่ 5 สรุป วิเคราะห์/สังเคราะห์

- เอาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นแนวทางการวิเคราะห์/สังเคราะห์เพื่อตอบโจทย์วิจัยที่เราตั้งไว้

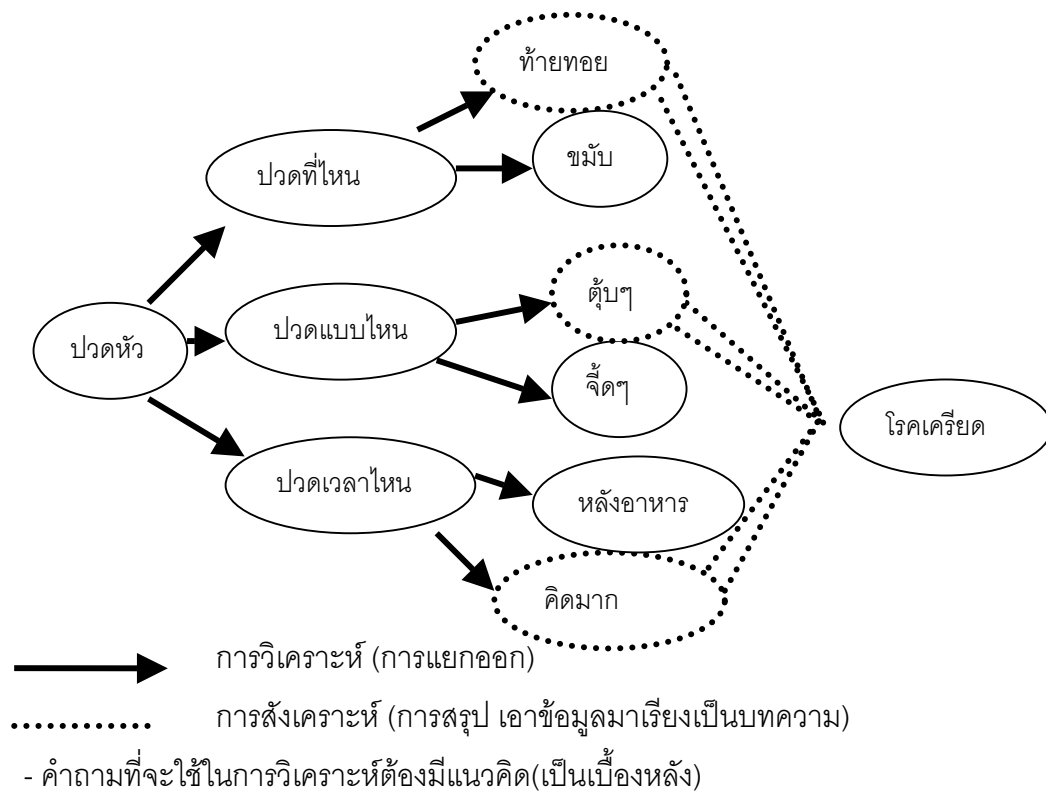
ทีมวิทยากรได้ลงรายละเอียดและยกตัวอย่างการวิเคราะห์/สังเคราะห์จากงานของ

อ.กาญจนา แก้วเทพ ทัศนะหลากหลายของความหมายของการวิเคราะห์

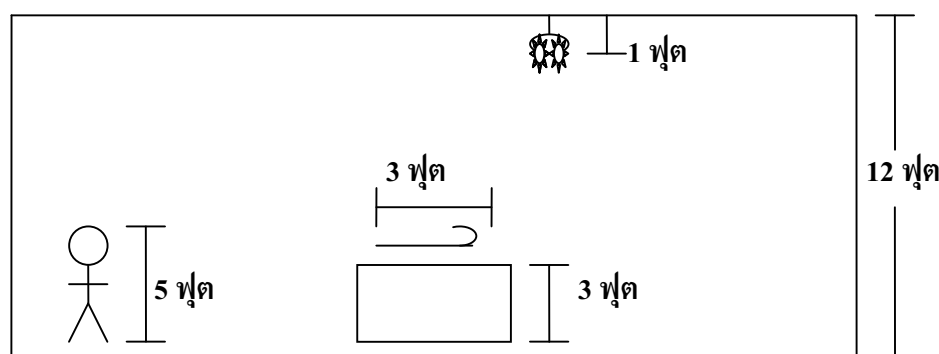
ซึ่งคำตอบจะหาได้จากการสัมภาษณ์ สอบถามข้อมูล (ต้องใช้แนวคิดเป็นเบื้องหลังด้วย)

ยกตัวอย่างของการวิเคราะห์/สังเคราะห์ ในชีวิตประจำวัน

การวิเคราะห์/สังเคราะห์ด้วยบริบทชุมชน

โจทย์ ผู้ชายคนนี้จะเอากล้วยมากินได้อย่างไร

ให้ตอบภายใต้กรอบที่มีอยู่ (ซึ่งเหมือนการตอบโจทย์ภายใต้ปรากฏการณ์ในพื้นที่)

นั่นคือการที่ผู้ชายคนนี้จะเอากล้วยมากินได้(โจทย์) นั้น

- ต้องดูข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมดว่ามีพอหรือไม่ เพื่อตอบโจทย์

- จัดเรียงข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อตอบโจทย์

หลังจากที่ให้ความรู้ความเข้าใจแล้วก็เป็นกรปรับเนื้อหาของแต่ละกลุ่มดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน ให้เพิ่มเติมเนื้อหาดังนี้

- หางานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้อ้างอิง สักเล่มหนึ่ง
- บทที่ 4 และ 5 เดิม นำมารวมกัน เป็นบทที่ 5 ใหม่
- บทที่ 4 ใหม่ เดิมประวัติของวัด ประวัติพระที่ศึกษา กิจกรรมของพระที่ศึกษา
ทั้งหมด ใส่Attribute ที่เคยทำเข้ามาด้วย
- อาจเพิ่มบทที่ 6 บทเรียนที่ได้รับในการทำงานครั้งนี้ตั้งแต่เริ่มต้น

กลุ่มที่ 2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน ให้เพิ่มเติมเนื้อหาดังนี้

- บทที่ 4 และ 5 เดิม นำมารวมกัน เป็นบทที่ 5 ใหม่
- บทที่ 4 ทำAttribute แพทย์พื้นบ้าน และอธิบายโดยใช้ข้อมูลในพื้นที่
- ใส่ประวัติหมอที่ศึกษา , ศูนย์การเรียนรู้ , ประวัติหมู่บ้าน
- การสอนของตัวหมอ , การสอนของศูนย์การเรียนรู้

กลุ่มที่ 3 คนตรีพื้นบ้านกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้เพิ่มเติมเนื้อหาดังนี้

- บทที่ 4 และ 5 เดิม นำมารวมกัน เป็นบทที่ 5 ใหม่
- ใส่รูปด้วย ให้ตรงกับเนื้อหา

- บทที่ 4 ใหม่ เป็นข้อมูลของหมู่บ้าน ประวัติของวัด
- ทำ Attribute อดีต ปัจจุบันของคนในพื้นที่บ้าน รวมไปถึงการเรียนการสอน คนตรี นำมาเปรียบเทียบกันได้
- เพิ่มโครงสร้าง การจัดการกลุ่มของเยาวชนที่เข้ามาร่วมทำกิจกรรม
- ความรู้สึกของครูที่มาสอน ความรู้สึกของเด็กที่มาเรียน
- เด็กไปแสดงที่ไหน แสดงแล้วรู้สึกอย่างไร อาจใส่รูปเด็กเข้าไปด้วย

กลุ่มที่ 4 ความเชื่อและพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารในงานศพ ให้เพิ่มเติมเนื้อหา ดังนี้

- บทที่ 4 และ 5 เดิม นำมารวมกัน เป็นบทที่ 5 ใหม่
- บทที่ 4 ทำ Attribute เรื่องของอาหาร ที่เคยนำมาเสนอ และอธิบายโดยใช้ข้อมูลในพื้นที่
- ให้ใส่ข้อมูลรายละเอียดของการจัดเวทีด้วย
- ทำ Attribute พฤติกรรมของคนในงานศพ ทั้งอดีตและปัจจุบัน อธิบายว่า เมื่อก่อนงานศพเกิดขึ้น ใครทำอะไร อย่างไรบ้าง นำมาเปรียบเทียบให้เห็นชัดยิ่งขึ้น

กลุ่มที่ 5 บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษา กรณีวัดศรีสุพรรณ ให้เพิ่มเติมเนื้อหา ดังนี้

- ให้ใส่ข้อมูลรายละเอียดของการจัดเวทีด้วย

ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

คำถามในการประเมินมี 3 ข้อ ดังนี้

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้
2. ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง
3. อื่นๆ (ท่านอยากพูดอะไร)

กลุ่มการถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้
  - ประสบการณ์ในการทำงานเป็นทีม
  - รู้ข้อบกพร่องของงานวิจัยที่ทำ
  - ได้เรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์งานวิจัยที่ถูกต้องและเป็นขั้นตอน
  - รู้และเข้าใจกระบวนการวิจัยที่ทำเป็นขั้นตอนมากกว่าเดิม
2. ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง
  - ได้ทราบถึงการประสานงานของทีมและกลุ่มเป้าหมาย
  - ได้ประสบการณ์ชีวิตที่ทำทลายความสามารถ

- ได้ความสามัคคีของกลุ่มต่างๆที่ได้ทำการวิจัย
- ได้ข้อคิดจากกลุ่มเป้าหมายที่เราไม่เคยถึงมาก่อน
- มีความกล้าแสดงออกทั้งในห้องเรียนและในชุมชนกลุ่มเป้าหมาย
- รู้กระบวนการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ

3. อื่นๆ (ท่านอยากพูดอะไร)

- ความเข้าใจในงานวิจัยมีน้อย
- ความไกลของสถานที่ทำให้เกิดปัญหา
- ขาดความกระตือรือร้นในทีม
- ไม่ได้กลับมาทบทวน
- รวมตัวกันได้ยาก (ต่างวัดกัน)
- ขาดความรับผิดชอบ
- ภาระในเรื่องส่วนตัวผูกมัด (การเรียน กิจนิมนต์)
- มีปัญหาในการเขียนงานวิจัยและประมวลข้อมูลที่ได้อีก
- ไม่เคยทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการมาก่อน
- เรียนไม่ต่อเนื่องกันทำให้ขาดความกระตือรือร้น
- นำแนวคิดทฤษฎีมาจับกับงานวิจัยไม่ค่อยได้

กลุ่ม ความเชื่อและพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารในงานศพ

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้

- ได้ความรู้ที่เพิ่มคือ รู้จักการแยกข้อมูลออกเป็นส่วนๆ เช่นการแยกข้อมูลไม่จำเป็นต้องแยกอะไรก่อนหลัง
- ได้ทราบการวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลในเชิงรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เช่นแยกรูปแบบ อดีต / ปัจจุบัน
- ได้ทราบถึงข้อมูลที่หายไปบางส่วนที่เป็นจุดอ่อน แล้วให้นำไปใส่ข้อมูลเพิ่มเติม

2. ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง

- ได้เรียนรู้การจัดเวทีชาวบ้าน
- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บข้อมูล
- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับอุปสรรค / ปัญหาในการเก็บข้อมูลในพื้นที่
- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับจุดบกพร่องของตัวเองในการเขียน ที่ใส่ข้อมูลน้อย /หรือไม่ใส่เลย

- ได้เรียนรู้ในการทำงานเป็นทีมงาน
- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการทำงานวิจัย

3. อื่นๆ (ท่านอยากพูดอะไร)

- งานเยอะ เช่น กิจนิมนต์
- ด้อยในการเขียนงานวิจัย
- ไม่ได้ทำงานต่อเนื่องเลยทำให้กลุ่มเป้าหมายขาดความสนใจ
- การเรียบเรียงข้อมูลยังไม่เก่ง
- อยากให้นักศึกษาช่วยแนะนำในช่วงงานสุดท้าย

กลุ่ม บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาวัดศรีสุพรรณ

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้

- ตอนเข้าไม่ได้เข้าร่วม แต่ตอนบ่ายก็ได้เรียนรู้ถึงการเริ่มต้นในการเก็บข้อมูล เพื่อที่จะนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูล และได้เรียนรู้ถึงงานที่ทำมา และแนะนำข้อแก้ไขจากอาจารย์

2. ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง

- ได้เรียนรู้ถึงวิธีการทำงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงงานออกมาเป็นรูปเล่ม ยอมรับว่าบางอย่างก็ได้/บางอย่างก็จำไม่ได้เป็นธรรมดา แต่สิ่งที่ได้จริงๆ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งยังสามารถนำมาใช้ในชีวิตรได้
- ได้รู้จักการแก้ปัญหาในการทำงานในด้านการปรับตัวเข้าหาชุมชนกลุ่มเป้าหมายและคนในกลุ่มด้วย

3. อื่นๆ (ท่านอยากพูดอะไร)

- ข้อจำกัดในการทำงานของพระนิสิต คือเวลาน้อย เวลาในการนัดพบกันระหว่างกลุ่มและไม่ค่อยตรงกัน
- คนในกลุ่มมีความคิดไม่ตรงกัน

กลุ่ม ดนตรีพื้นบาทกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้

- รู้จักการสังเคราะห์ วิเคราะห์
- เรื่องแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้และรู้จักความหมายระหว่างแนวคิดและทฤษฎี
- การจัดขั้นตอนการเรียนงานวิจัย

2. ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง
  - ตั้งแต่เริ่มต้นไม่รู้อะไรเลย แต่มาถึงวันนี้สิ่งที่ได้เรียนรู้คือ วิธีขั้นตอนของการทำงานวิจัยและได้ประสบการณ์ใหม่ๆทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติจริง เช่น ในทางทฤษฎีได้รับความรู้จากอาจารย์ผู้สอนและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของนักวิจัยที่หลากหลาย ในทางปฏิบัติ คือการทำงานในพื้นที่จริง โดยใช้วิธีการตามขั้นตอนการวิจัย เช่น การใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล
3. อื่นๆ (ท่านอยากพูดอะไร)
  - รูปแบบของการเรียนการสอนในการอธิบายให้ความรู้ดีมาก โดยเฉพาะการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ดีมาก และควรนำไปใช้กับรุ่นต่อไป แต่ทั้งนี้ควรจะวางรากฐานในด้านงานวิจัยในทุกรูปแบบให้เข้าใจเสียก่อนสำหรับนักศึกษาใหม่ เพราะงานวิจัยไม่ได้มีรูปแบบเดียว ถ้าหากไม่มีพื้นฐานแล้วการเรียนรู้ย่อมเข้าใจได้ยาก

กลุ่มบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมสุขภาพ

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้
  - ได้พบข้อบกพร่องในการรวบรวมงานวิจัย
  - ได้ความรู้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์
  - ได้ความรู้เรื่องวิธีการ /บทเรียนที่ได้รับ
2. ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง
  - ได้รู้ถึงงานวิจัย
  - ขั้นตอนการเขียนงานวิจัยที่ถูกต้อง
  - ได้เรียนรู้เรื่องการเข้าหาชุมชนเพื่อเก็บข้อมูล
  - ฉลาดขึ้น
  - รู้ถึงรูปแบบขั้นตอนงานวิจัย

ความคิด ความรู้สึก ก่อนที่จะมาร่วมเวทีการเรียนรู้งานวิจัย

โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ

โดยนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 5 คน

ก่อนการเข้าร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัย ภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัยภาคเหนือ นั้น คณะนักศึกษาทั้ง 5 คน ไม่มีประสบการณ์/ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยเลย กระบวนการของงานวิจัย การวางแผน ทฤษฎีต่างๆ ก็ไม่มีความรู้ ซึ่งก็รู้แต่เพียงว่าทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมันมีอยู่ในหนังสือ ไปอ่านแล้วนำมาดัดแปลงก็ได้และอาจารย์ผู้สอนก็ต้องบอกอยู่แล้วว่าต้องทำอย่างไรบ้าง และที่สำคัญที่สุดเพียงอย่างเดียวคือ หากไม่ทำรายงานวิจัยส่งอาจารย์ ก็จะได้ E และเรียนไม่จบ ดังนั้นจึงคิดว่างานวิจัยเป็นเรื่องที่เรียนไปเพื่อให้จบการศึกษาเท่านั้นเอง

พวกเราทั้ง 5 คน เริ่มจากศูนย์กันทุกคน ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่พอได้มีโอกาสเข้าร่วมเรียนรู้กับโครงการพัฒนานักวิจัยภาคเหนือ โดยผ่านกระบวนการในการพัฒนา อบรม และดูงานในหลายสถานที่มาแล้ว ทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องงานวิจัยมากขึ้น เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น ในการเริ่มทำวิจัยต้อง “เอ๊ะ” ก่อน คือการสงสัยในปรากฏการณ์หรือทฤษฎีว่าทำไมถึงเป็นเช่นนั้น แล้วพัฒนา “เอ๊ะ” เป็น “ปัญหานำการวิจัย” รู้ถึงวิธีการเก็บข้อมูลการใช้เครื่องมือต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาจากหนังสือ หรือ วิธีการทำงานร่วมกับชาวบ้านในการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ/การพัฒนาสร้างเสริมกลุ่มชาวบ้าน รวมไปถึงการนำเอาทฤษฎีมาใช้ในการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นการทำ Attribute , การวิเคราะห์ส่วนที่มองเห็นและมองไม่เห็น(ทฤษฎีต้นไม้) , ทฤษฎี S M C R , ทฤษฎีสี่เหลี่ยมสุขภาพ , ทฤษฎีสิบเหลี่ยมบทบาทหน้าที่ ฯลฯ ด้วยเหตุนี้จากที่เป็นศูนย์ก็เริ่มมีความรู้เพิ่มเติมขึ้นจากหนึ่งเป็นสอง จากสองเป็นสี่ มากขึ้นเรื่อยๆแม้จะยังไม่เต็มร้อย แต่พวกเรารู้ว่าความรู้ที่ได้จากกระบวนการในการพัฒนาการเป็นนักวิจัยนั้น พวกเราก็คงไม่ด้อยกว่าใคร เพราะว่าพวกเราก็เหมือนกับแก้วน้ำที่พร้อมสำหรับการเติมเต็มอยู่เสมอ การที่พวกเราได้มีโอกาสได้ทำงานร่วมกับคุณ อดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์ (ผู้ประสานงานโครงการพัฒนานักวิจัยภาคเหนือ) พระนิสิตวัดสวนดอก และอาจารย์เรณู อรรฐาเมศร์ ตลอดจนทีมงานเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนืออีกหลายๆท่าน เราได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการวิจัยของท่าน วางแผน สร้างกรอบความคิด และเลือกทฤษฎีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับท่าน เพื่อนำไปใช้ในการทำวิจัยในเรื่องต่อไป เพราะว่าการทำวิจัยจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ในการนำทางงานวิจัย สร้างกรอบแนวคิดเพื่อคลุมนงานวิจัย แต่ทั้งนี้กรอบแนวคิดและทฤษฎีสามารถที่จะปรับให้สอดคล้องกับงานวิจัยอยู่เสมอ เพราะข้อมูลที่เรได้จากแหล่งพื้นที่เก็บข้อมูลนั้น มีความจำเป็นที่นักวิจัยจะต้องปรับให้ได้ และเหมาะสมที่สุด ดังนั้น การที่พวก

เราได้รับการอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันนั้น จึงทำให้เรามีความรู้เรื่องกระบวนการ แนวคิด ทฤษฎี ฯลฯ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับทีมอื่นๆอย่างต่อเนื่อง

จากความน่าเบื่อที่เคยมีจึงกลายเป็นความภาคภูมิใจในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง ยากที่จะบรรยายได้ และถ้าหากมีโอกาส อยากให้ทางสถาบันราชภัฏ มอบโอกาสที่ดีแบบนี้ให้กับรุ่นน้อง นักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมวิชาใดก็ตาม เหมือนกับที่อาจารย์เรณู อรรฐาเมศร์ และโปรแกรม วิชาภาษาไทย ได้หยิบยื่นโอกาสให้กับพวกเรา

ข. การดำเนินกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย(มมร.)วัดบวรนิเวศ วิหาร กทม. จำนวน 6 ครั้ง (เป็นการขยายเครือข่าย)

- (1) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 1 วันที่ 22-23 สิงหาคม 2547
- (2) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 11-12 กันยายน 2547
- (3) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 16-17 ตุลาคม 2547
- (4) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 10 – 12 ธันวาคม 2547
- (5) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ 2548
- (6) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 3-4 พฤษภาคม 2548

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากิจกรรมที่จัดที่วัดบวรนิเวศวิหารกับกลุ่มพระนิสิต มมร. ที่สนใจ กระบวนการวิจัยเพื่อนำไปใช้ในการทำงานนั้นเป็นผลสืบเนื่อง (Outcome) เนื่องมาจาก พระธชชัย ซึ่งเป็นนิสิตที่ มมร. วัดบวรนิเวศน์มาฝึกปฏิบัติงานที่โพธิyalย เชียงใหม่ ต่อมาพระธชชัยได้เข้าร่วม ในเวทีเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนืออย่างต่อเนื่องและเห็นว่าจะน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับพระนิสิต ที่ มมร. โดยเฉพาะกับกลุ่มพระที่ทำกิจกรรม ดังนั้นพระธชชัยจึงเป็นแกนหลักในการประสานงานและ เกิดกิจกรรม/เครือข่ายดังกล่าวขึ้นมา

กลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 21 – 32 รูป/คนประกอบด้วย

- อาจารย์ที่ปรึกษา/ผู้รับผิดชอบประสานงานโครงการ ของ มมร.
- พระนิสิตคณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ปี 2-3 มมร.
- กลุ่มพระนิสิตทำกิจกรรมโครงการพระธรรมวิทยากร มมร.
- กลุ่มพระนิสิตทำกิจกรรมโครงการเผยแผ่พระธรรม มมร.
- พระธชชัย ประสานงานระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษา พระนิสิต มมร. กับทีมวิทยากร

กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด (นอกจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ อ.ประจวบ) เป็นพระนิสิตกำลังเรียน

อยู่ชั้นปี2และปี3 มีทั้งที่มาจากคณะสังคมศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ ที่ มหามกุฏราชวิทยาลัย (มจร.)วิทยาเขตวัดบวรนิเวศน์ กทม. เป็นพระที่ทำกิจกรรมในโครงการต่างๆเช่น โครงการพระธรรมวิทยากร โครงการพุทธศาสนาวินิจฉัยและโครงการเผยแผ่พระธรรม ซึ่งทั้งสามโครงการเป็นการสอนธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนในโรงเรียน และนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในเขต กทม.

พระที่ร่วมเวทีครั้งนี้เป็นพระที่ทำกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดเป็นกิจกรรมเชิงรับคือสอน/เผยแผ่ธรรมะในโรงเรียนต่างๆยังไม่มีเคยมีประสบการณ์การเข้าพื้นที่เพื่อหากกลุ่มเป้าหมาย พระที่กำลังเรียนในชั้นปีที่ 2 นั้นยังไม่มีเคยเรียนวิชาวิจัยมาเลย ส่วนพระที่เรียนปี3ผ่านการเรียนวิชาวิจัยมาแล้วแต่เป็นวิจัยเชิงปริมาณ พระทั้งหมดไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย

วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1.ทีมวิทยากรประสานขอข้อมูลกลุ่มเป้าหมายผู้ที่จะเข้าร่วมเวที เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมการศึกษา ประสบการณ์การทำงานวิจัยและงานพัฒนา เป็นต้น

2.ทีมวิทยากรวางแผนไว้ว่าต้องมีกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีทุกครั้งอย่างต่อเนื่องประมาณ 15 รูป

3.ทีมผู้เข้าร่วมต้องมีพื้นที่เพื่อทดลองปฏิบัติด้วย

4.ทีมวิทยากรวางแผนร่วมกับพระธงชัย (ผู้ประสานงาน)และกับ อ.ประจวบผู้รับผิดชอบ/ดูแลพระนิสิต มจร. ในเรื่องเนื้อหาเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีเฉพาะพระนิสิตดังนั้นวัตถุประสงค์เดิมและเนื้อหาจะใช้ประสบการณ์จาก มจร. เป็นหลักอาจมีการปรับบางส่วนขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และการแบ่งบทบาทหน้าที่ เช่นวิทยากรมีหน้าที่เตรียมเนื้อหาและมาบรรยาย พระธงชัยมีหน้าที่ประสานงาน กับกลุ่มเป้าหมาย และ อ.ประจวบมีหน้าที่ช่วยติดตามให้คำปรึกษากลุ่มเป้าหมาย

สรุปกิจกรรมแต่ละครั้ง

(1) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 1_วันที่ 22-23 สิงหาคม 2547

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้และความเข้าใจเรื่องการวิจัย (เช่นเดียวกับครั้งที่1ที่ มจร.)

วิธีการ/กระบวนการ/เนื้อหาและสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

ใช้เช่นเดียวกับครั้งที่1ที่ มจร.

1.การทำความเข้าใจร่วมกัน

2.ความเข้าใจและประสบการณ์งานวิจัย

3.การบรรยายเรื่องความหมายที่แท้จริงและความหลากหลายของการวิจัย

4.การบรรยายเรื่องกระบวนการวิจัย

5.การบรรยายเรื่องทัศนคติคนใน – คนนอก

6.การบรรยายเรื่องการแยกแยะคุณลักษณะ (attribute)

กิจกรรม หลังจากที่ได้ให้ความรู้แล้วให้พระที่เข้าร่วมแบ่งเป็นกลุ่มงานตามความสนใจที่คล้ายๆกันหรือตามเนื้อหาที่พระกำลังดำเนินกิจกรรมอยู่ก็ได้ เพื่อให้ช่วยกันทดลองทำคุณลักษณะ Attribute ตามที่กลุ่มตกลงกัน ในที่นี้แบ่งเป็น3กลุ่มตามเนื้อหาที่พระแต่ละกลุ่มดำเนินกิจกรรม

กลุ่มที่1.สนใจต้องการศึกษาเรื่องของพระธรรมวิทยากร

กลุ่มที่2.สนใจต้องการศึกษาเรื่องโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

กลุ่มที่3.สนใจต้องการศึกษาเรื่องศูนย์พระสงฆ์นักเผยแผ่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคม

ให้แต่ละกลุ่มทดลองแยกแยะคุณลักษณะ (Attribute) ตามประเด็นที่กลุ่มสนใจ จากการนำเสนอของพระทั้งสามกลุ่มพบว่ากระบวนการการแตกรายละเอียดของพระแต่ละกลุ่มยังมีไม่มากนัก ซึ่งจากการซักถามทำให้ทราบว่าพระเหล่านั้นมีหน้าที่ทำกิจกรรมแต่ไม่เคยรู้ข้อมูลเลย พระบางรูปเป็นประธานกลุ่มพระธรรมวิทยากรแต่ก็ไม่เคยรู้ข้อมูลรายละเอียดเรื่องเกี่ยวกับพระธรรมวิทยากรเลย ดังนั้นคุณลักษณะตามประเด็นของแต่ละกลุ่มจึงมีข้อมูลเฉพาะส่วนที่พระกลุ่มดังกล่าวรับผิดชอบและดำเนินกิจกรรมอยู่เท่านั้น

จากการสังเกตพบว่าพระทั้งหมดที่เข้าร่วมในเวทีส่วนมากกล่าวพูดกล่าวแสดงออก ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีสังเกตได้จากการซักถามและการขึ้นนำเสนอของพระ

การบ้านสำหรับกลุ่มพระสงฆ์

- ให้พระทั้งสามกลุ่มไปศึกษาข้อมูล/รายละเอียดเรื่องที่กลุ่มสนใจจะศึกษาและทำการแยกแยะคุณลักษณะออกมา ตั้งข้อสงสัย(เอ๊ะ) และตั้งปัญหามาการวิจัยด้วย โดยข้อมูลทั้งหมดนำเสนอในครั้งต่อไป

ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

- ✓ ต้องการให้จัดต่อเนื่องกันทุกเดือน
- ✓ ได้ความรู้ความเข้าใจอย่างมาก เป็นเรื่องที่ไม่เคยรู้มาก่อนเลย เช่นความหมายของการวิจัย การทำattribute มาใช้ในงานวิจัย และที่เกี่ยวกับทักษะคนใน-คนนอก
- ✓ ทีมวิทยากรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เป็นกันเองและมีการใช้สื่อที่น่าสนใจ เช่น วีซีดี เรื่องเทวดาทำอะไรบ้าง
- ✓ เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม เช่นเป็นพระธรรมวิทยากรเหมือนกันแต่ไม่เคยได้มีโอกาสมาคุยกันและวางแผนงานร่วมกัน การประชุมครั้งนี้ทำให้ได้มีโอกาสมาคุยกันเรื่องงานของตนเอง

(2) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 11 - 12 กันยายน 2547

วัตถุประสงค์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ฝึกปฏิบัติการทำโครงการวิจัยโดยเริ่มจากการเอ๊ะ (สงสัย) และการแยกแยะคุณลักษณะของสิ่งที่สนใจจะทำ (เช่นเดียวกับครั้งที่ 2 ที่ มจร.)

วิธีการ/กระบวนการ/เนื้อหาและสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

ใช้เช่นเดียวกับครั้งที่ 2 ที่ มจร. แต่ที่มีการปรับบ้างคือ ที่มจร.ครั้งนี้ พระบางกลุ่มลงพื้นที่ทดลองจัดกิจกรรม

พระทั้งสามกลุ่มนำเสนอการบ้าน ตามประเด็นที่กลุ่มสนใจเน้นที่เอ๊ะ(ข้อสงสัย)การแยกแยะคุณลักษณะสิ่งที่สนใจจะทำ(attribute) และวัตถุประสงค์

กลุ่มที่1.สนใจต้องการศึกษาเรื่องของพระธรรมวิทยากร โดยพระธีรวิทย์และคณะรวม 12 รูป สมาชิกทุกรูปเป็นพระธรรมวิทยากรและยังมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง พระที่เป็นคณะทำงานในประเด็นนี้ได้มีการไปเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารและการสัมภาษณ์ มีการนำเสนอคุณลักษณะ(attribute) ของโครงการพระธรรมวิทยากรที่แตกขาเป็นจำนวนมาก และพระที่มนี้สงสัย(เอ๊ะ)ว่า “38ปีพระธรรมวิทยากรแค่ไหนหรือ”

โครงการพระธรรมวิทยากรคือโครงการที่ มจร. จัดตั้งขึ้นมาได้ดำเนินการโดยนักศึกษาที่เสียสละเวลาว่างจากการเรียนออกปฏิบัติหน้าที่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการนักศึกษา ซึ่งกำกับดูแลและขึ้นตรงต่อมหาวิทยาลัย มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการออกเผยแผ่ธรรมะในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตามสถานสังคมสงเคราะห์ เรือนจำ ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เพื่อปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีแนวความคิดและพฤติกรรมที่จะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติไทย ติดต่อกันมาเป็นเวลา 37 ปีแล้ว

จากการนำเสนอคุณลักษณะ(attribute)ของพระที่มนี้พบว่าพระสามารถแยกแยะประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการพระธรรมวิทยากรได้เป็นจำนวนมาก ปัญหาคือพระเสนอว่าจะทำทั้งหมดแต่ด้วยเงื่อนไขเรื่องระยะเวลาจะไม่สามารถศึกษาได้ทั้งหมด ให้พระที่มนี้ดูบางประเด็นที่ทีมสนใจและพอที่จะเข้าไปทำได้ซึ่งประเด็นที่สนใจเป็นประเด็นหลักแล้วมันจะเชื่อมโยงประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มที่2.สนใจต้องการศึกษาเรื่องโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษาวัดบางเสาธง โดยพระปรีชาและคณะรวม8รูป สมาชิกทุกรูปเป็นพระอาจารย์สอนในโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และยังมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง พระที่เป็นคณะทำงานในประเด็นนี้ได้มีการไปเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารและการสัมภาษณ์ มีการนำเสนอคุณลักษณะ(attribute) ของโครงการพระธรรมวิทยากรที่แตกขาเป็นจำนวนมาก และพระ

ที่นี้สงสัย(เอ๊ะ)ว่า “ทำไมเด็กที่เรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์จึงลดลง” ปัญหาที่พบเช่นเดียวกับของพระกลุ่มที่1คือทำรายละเอียดมาเป็นจำนวนมากและสนใจจะศึกษาทั้งหมด

กลุ่มที่3.สนใจต้องการศึกษาเรื่องศูนย์พระสงฆ์นักเผยแผ่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคม โดยพระวิจิตและคณะรวม 7 รูป สมาชิกทุกรูปเป็นพระอาจารย์อยู่ในโครงการพระสงฆ์นักเผยแผ่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคมและยังมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง พระที่เป็นคณะทำงานในประเด็นนี้ได้มีการไปเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารและการสัมภาษณ์ มีการนำเสนอคุณลักษณะ(attribute)

ปัญหานำวิจัย

- เอ๊ะทำอะไรที่จะทำให้เยาวชนมีความสนใจธรรมะมากขึ้น
- เอ๊ะหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการสอนเยาวชนควรเป็นอย่างไร

โดยสรุปพระทั้งสามกลุ่มทำการบ้านมาดีมาก มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง การแยกแยะคุณลักษณะ (attribute) สามารถแยกหาได้เป็นจำนวนมาก(ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ)เมื่อเปรียบเทียบกับที่เสนอครั้งที่ผ่านมาที่มีการแยกแยะคุณลักษณะมีน้อยมาก ทำให้แต่ละกลุ่มมีความเข้าใจในโครงการที่ตนเองกำลังดำเนินกิจกรรมอยู่เป็นอย่างดี การเอ๊ะ/ข้อสงสัยแม้ว่าจะค่อนข้างกว้างแต่ตรงตามประเด็นที่พระแต่ละกลุ่มเห็นเป็นปัญหาและพระต้องการหาแนวทางการแก้ไขนั่นคือคำถามจึงมีเป็นประเด็นว่า “จะอย่างไร” ซึ่งเป็นลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

- การให้ความรู้เรื่องแนวคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้ในงานวิจัย
- ให้ความรู้เรื่องการใช้เครื่องมือในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา
- ประสพการณ์การลงพื้นที่
- ร่วมกันวางแผนลงพื้นที่ทดลองจัดกิจกรรม

เนื่องจากกระบวนการทั้งหมดที่ผ่านมาคุณอดุลย์ใช้งานวิจัยเรื่อง”แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” เป็นตัวอย่างให้กับพระ โดยเฉพาะในการจัดกิจกรรมจะใช้คำว่า “จัดเวทีแบบไม่เป็นทางการ” ซึ่งพระไม่เคยได้ยินคำนี้(เวที)และไม่เข้าใจเนื่องจากพระไปจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมายภายใต้โรงการที่พระรับผิดชอบนั้นจะเป็นการสอนแบบเป็นทางการ ดังนั้นครั้งนี้เมื่อพระผ่านกระบวนการการให้ความรู้เรื่องเครื่องมือและการวิเคราะห์เวทีแล้วคุณอดุลย์หารือกับพระว่าจะมีกลุ่มไหนพร้อมที่จะทดลองจัดเวทีในพื้นที่ ซึ่งได้กลุ่มพระที่จะทดลองคือกลุ่มที่สนใจศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษาวัดบางเสา

ธ โดยพระปรีชาและคณะ จากนั้นให้พระทั้งหมดร่วมกับกลุ่มพระปรีชาช่วยกันวางแผนการจัดกิจกรรมครั้งนี้โดยใช้ความรู้ที่ได้รับจากที่ผ่านมาเป็นแนวทางการวางแผน

สรุปการจัดกิจกรรมของกลุ่มพระปรีชา จัดกิจกรรมเวลา 18.00-20.30น. ณ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดบางเสาธง กลุ่มเป้าหมายจำนวน 24 คนประกอบด้วยแกนนำผู้ปกครองที่ส่งเด็กมาเรียนและเด็กนักเรียนที่มาเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดบางเสาธง

การจัดเวทีค่อนข้างเป็นทางการ พระปรีชาเป็นผู้ดำเนินรายการมีการชี้แจงวัตถุประสงค์และตั้งคำถามกับกลุ่มเป้าหมายตามที่ทีมงานท่านปรีชาได้ตั้งเอาไว้ พบว่าช่วงแรกกลุ่มเป้าหมายไม่ค่อยกล้าพูด เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายบอกว่าที่ผ่านมาพระ/ครูไม่เคยจัดประชุมและตั้งคำถามแบบนี้เลย เช่นคำถามว่า ทำไมท่านจึงส่งลูกมาเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทำไมเด็กบางคนมาเรียนแล้วไม่มาเรียนต่ออย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อคุณอดุลย์ช่วยชี้แจงว่าเพื่อที่พระจะหาข้อมูลไปพัฒนา/ปรับการเรียนการสอนให้ดีขึ้น กลุ่มเป้าหมายทั้งผู้ปกครองและเด็กจึงกล้าพูดมากขึ้น เช่นเด็กบอกว่าที่เด็กไม่ยอมมาเรียนเพราะพระพูดแต่เรื่องเกิดแก่เจ็บตาย ข้าแต่เรื่องเดิมๆไม่มีเรื่องอะไรใหม่เลยทำให้เบื่อไม่อยากมาเรียน เป็นต้น

ปัญหาที่พบจากการจัดเวทีคือ (1)การจัดเวทีพระเน้นแบบเป็นทางการ (2)ต้องการให้มีคนเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางครั้งวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรายละเอียดจะไม่สามารถทำได้ (3)การตั้งคำถามพระจะตั้งคำถามตามที่ได้เตรียมไว้ พระยังไม่สามารถถามคำถามเจาะลึกต่อประเด็นจากคำตอบของกลุ่มเป้าหมายได้ และ(4)การจดบันทึก/การจับประเด็นของพระยังต้องการพัฒนาอีกมาก

การจัดเวทีครั้งนี้ทำให้พระได้เรียนรู้กระบวนการในการจัดเวทีว่าการเตรียมตัวก่อนการจัดเวทีมีความสำคัญมากทั้งการประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย เวลาที่จัด รูปแบบการจัดเวที ประเด็นคำถาม และการตั้งคำถามที่ต่อกับคำตอบกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น และกระบวนการสรุปงานหลังจากการจัดเวทีเสร็จเรียบร้อยแล้ว

การบ้านสำหรับกลุ่มพระสงฆ์

- ให้พระสงฆ์ทั้งสามกลุ่มพัฒนางานต่อไปเขียนเป็นโครงงานวิจัย ที่ต้องเพิ่มเข้ามาเช่น แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาที่จะทำการศึกษา เพื่อมานำเสนอในครั้งต่อไป คุณอดุลย์ให้ตัวอย่างโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน

ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

- ✓ ได้เรียนรู้เรื่องเครื่องมือและวิธีการจัดเวทีพร้อมทั้งได้เห็นการจัดเวทีจริงในพื้นที่ทำให้คิดว่าไม่ยากเพราะแต่ก่อนมองไม่ออกว่าการจัดเวทีทำอย่างไรเมื่อได้เห็นของจริงแล้วคิดว่ากลุ่มอื่นก็สามารถทำได้

✓ เกิดการหนุนเสริม/ช่วยเหลือ/ทำงานร่วมกัน แต่ก่อนแม้ว่าเป็นพระ เช่น อยู่ในกลุ่มพระธรรมวิทยากรด้วยกัน หรือเป็นพระอาจารย์สอนพุทธศาสนวันอาทิตย์ด้วยกันก็ไม่เคยคุยกันเรื่องงานหรือไม่เคยตั้งข้อสงสัย(เอ๊ะ)กับงานที่ตนเองทำเลย แต่เมื่อมาร่วมกระบวนการนี้ทำให้พระที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลกันหรือพระที่อยู่ต่างกลุ่มก็มีการเรียนรู้ร่วมกันและการช่วยเหลือกัน เช่นท่านธีรวิทย์อยู่กลุ่มพระธรรมวิทยากรเก่งการตั้งคำถามก็ไปช่วยท่านปรีชาในการตั้งคำถามด้วย เป็นต้น

✓ ท่านธงชัยสะท้อนว่าจากการฝึกอบรมครั้งที่ผ่านมา ได้เห็นมิติใหม่ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนักศึกษามองเห็นถึงพัฒนาการทั้งด้านความคิดที่คิดเป็นระบบและมีกรอบมีแนวทางในการนำไปใช้และทักษะการทำงานมีความรับผิดชอบมากขึ้นทั้งในเรื่องการส่งงาน การค้นคว้า การประชุม ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ได้จากการสังเกต ดูจากการส่งงาน และได้พูดคุย กับท่านวิจิตซึ่งเป็นพระนักศึกษาปี 3 รูปหนึ่งที่เข้าร่วมโครงการได้สะท้อนการอบรมครั้งนี้ว่า

“ได้เรียนรู้และได้แลกเปลี่ยนและที่สำคัญเข้าใจอะไรมากขึ้นจากเมื่อก่อนเข้าใจงานวิจัยที่เคยได้ยินได้ฟังมาส่วนมากจะระดับนักวิชาการหรืออาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย ใครจะทำวิจัยก็จะเข้าใจว่าต้องจบปริญญาโทแล้ว แต่พอรุ่นพี่ คือท่านพระมหาธงชัย เล่าให้ฟังว่า ที่เชียงใหม่มีพ่อหลวง นายก อบต. ทำวิจัยกันครั้งแรกก็สงสัย เพราะไม่เคยได้ยินมาก่อนว่าพ่อหลวงหรือชาวบ้านจะทำวิจัยได้ ท่านบอกว่าเป็นงานวิจัยลักษณะพัฒนาตัวเอง เรียนรู้และพัฒนาชุมชนของตนเอง เข้าใจง่าย ๆ ว่าเป็นนักวิจัยท้องถิ่นซึ่งมีทีมวิจัยเป็นนักวิชาการรวมอยู่ด้วย ทำให้รู้สึกอยากจะทำ และหลังจากผ่านอบรมครั้งที่หนึ่งแล้วยังมีความมั่นใจว่าเราก็สามารถเรียนรู้ได้ไม่ยากจากกระบวนการที่อาจารย์นำมาอบรมให้”

(3) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 16 – 17 ตุลาคม 2547

วัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอโครงร่างการวิจัยของพระนิสิตซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (เช่นเดียวกับครั้งที่ 3 ที่ มจร.)

วิธีการ/กระบวนการ/เนื้อหาและสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

ใช้เช่นเดียวกับครั้งที่ 3 ที่ มจร. แต่ที่มีการเพิ่มเติมจากที่ มจร.คือ เนื่องจากประเด็นที่พระทั้งสามกลุ่มสนใจจะทำการศึกษานั้นมีลักษณะคล้ายเป็นการเชิงประเมินโครงการ/กิจกรรมเพื่อการพัฒนา เช่นกิจกรรมเกี่ยวกับการอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นทีมวิทยากรจึงได้ประสานงานกับ อาจารย์ ดร.ชูพนิจ เกษมณี (ทีมประสานงานโครงการวิจัยชุดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลาง) ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เรื่องการประเมินโครงการ มาให้ความรู้เบื้องต้นในประเด็น

ที่กลุ่มพระสนใจจะศึกษา โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับการประเมินความต้องการในการฝึกอบรม

การนำเสนอโครงร่างงานวิจัยของพระทั้งสามกลุ่ม

- กลุ่มที่1.เรื่องของพระธรรมวิทยากร โดยพระธีรวิทย์

ในช่วงที่ผ่านมาพระกลุ่มนี้ได้มีการจัดเวทีในพื้นที่หนึ่งครั้งเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเด็นการนำเสนอ โดยมีการแยกแยะคุณลักษณะ(attribute)ดังนี้

- ✓ ความเป็นมาของโครงการพระธรรมวิทยากร
- ✓ สถานการณ์ปัญหาของพระธรรมวิทยากร(ข้อมูลจากการจัดเวทีในพื้นที่)
- ✓ เอื้อ และปัญหานำการวิจัย

- กลุ่มที่2.โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษาวัดบางเสา

ธง โดยพระปริชา ในช่วงที่ผ่านมาพระกลุ่มนี้ได้มีการจัดเวทีในพื้นที่หนึ่งครั้งเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล มีประเด็นการนำเสนอ โดยมีการแยกแยะคุณลักษณะ(attribute)ดังนี้

- ✓ ความเป็นมาของโครงการพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
- ✓ สถานการณ์ปัญหาของโครงการพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์(ข้อมูลจากการจัดเวทีในพื้นที่)
- ✓ เอื้อ และปัญหานำการวิจัย
- ✓ ความต้องการของผู้ปกครองและเด็กที่มาเรียน
- ✓ ความสนใจของคนในชุมชนหลังจากการจัดเวทีครั้งแรก

- กลุ่มที่3.เรื่องศูนย์พระสงฆ์นักเผยแผ่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคม

ในช่วงที่ผ่านมาพระกลุ่มนี้ได้มีการจัดเวทีในพื้นที่หนึ่งครั้งเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมีประเด็นการนำเสนอ โดยมีการแยกแยะคุณลักษณะ(attribute)ดังนี้

- ✓ ความเป็นมาของโครงการศูนย์พระสงฆ์นักเผยแผ่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคม
- ✓ สถานการณ์ปัญหาของโครงการศูนย์พระสงฆ์นักเผยแผ่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคม (ข้อมูลจากการจัดเวทีในพื้นที่)
- ✓ เอื้อ และปัญหานำการวิจัย
- ✓ สถานการณ์หลังจากการจัดเวทีในพื้นที่ โรงเรียนและนักเรียนให้ความร่วมมือดีมากขึ้นกว่าเดิม

สรุป เป็นที่น่าสังเกตว่าการนำเสนอของแต่ละกลุ่มมีความกระชับ เรียงลำดับ รู้จักการตั้งคำถามและมีความมั่นใจในการนำเสนอมากขึ้น ทั้งด้านเนื้อหาและการใช้คำพูดและที่เห็นได้ชัดคือการได้มาซึ่งข้อมูลใหม่ๆจากการจัดเวทีในพื้นที่ของแต่ละกลุ่ม เนื่องจากพระทั้งสามกลุ่มนอกจากได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการจากทีมวิทยากรแล้วพบว่า มีอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดีคืออาจารย์ประจำวัดที่คอยให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องทำให้พระทั้งสามกลุ่มมีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองด้วย

จุดอ่อนคือพระทั้งสามกลุ่มยังไม่มี การค้นคว้าหาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ อาจเนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาเป็นช่วงสอบของพระทำให้พระยังไม่มีเวลาในการค้นคว้าและนอกจากนี้แล้วพระยังมีข้อจำกัดเช่น กิจนิมนต์ต่างๆ เป็นต้น

การบรรยายเรื่องการประเมินความต้องการในการฝึกอบรม

โดย อาจารย์ ดร.สุพินิจ เกษมณี นักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (สกว.)

การประเมินความต้องการในการฝึกอบรม

- ✓ ดูสถานการณ์ทางสังคม (ต้องวิเคราะห์สถานการณ์)
- ✓ กลุ่มเป้าหมาย
- ✓ ผู้รับการฝึกอบรม/ผู้รับปลายทาง (พื้นฐานเศรษฐกิจ,สังคม,วัฒนธรรม)
- ✓ กำหนดวัตถุประสงค์
- ✓ กำหนดเนื้อหา/กิจกรรม/วิธีการ/สื่อ
- ✓ ระยะเวลา
- ✓ การวัดผล/ประเมินผล

การเรียนรู้จะวัดได้เรียกว่า พิสัย (Domain) มี3ระดับ

- พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หมายถึงความรู้
- ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หมายถึงทักษะ
- จิตพิสัย (Affective Domain) หมายถึงทัศนคติ

จากความรู้ครั้งนี้พระแต่ละกลุ่มจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้างในงานที่กำลังทำ

- ปรับปรุง/พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วม
- ต้องมีการประเมินกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์และเนื้อหา
- การประเมินผู้สอนและผู้เรียน
- การรายงานและการติดตามงาน

การวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล/การจัดกิจกรรมในพื้นที่

คุณอดุลย์ให้พระทั้งสามกลุ่มทดลองร่างแผนการจัดกิจกรรมในพื้นที่ แล้วขึ้นนำเสนอ ให้พระในเวที่ร่วมซักถามและคณะวิทยากรให้คำแนะนำการปรับแผน

การบ้านสำหรับกลุ่มพระสงฆ์

ให้พระทั้งสามกลุ่มพัฒนาโครงร่างงานวิจัย โดยให้มีเนื้อหาเพิ่มให้สมบูรณ์เช่น แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาที่จะทำการศึกษาและแผนการลงพื้นที่ เป็นต้น โดยมีตัวอย่างโครงการวิจัย”แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” เป็นแนวทางและขอคำปรึกษาจาก อาจารย์ประจวบ

ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

ข้อสังเกตจากท่านธงชัย จากการอบรม 2 ครั้งที่ผ่านมา พระนักศึกษาในโครงการ หลังจากที่ผ่านมากระบวนการการฝึกอบรมอย่างมีส่วนร่วมแล้ว สามารถมองเห็นความก้าวหน้าการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการแสวงหาความรู้ การค้นคว้างานวิจัยที่สอดคล้องกับงานที่ตัวเองกำลังศึกษา การอ่านแนวคิดทฤษฎี และที่ชัดเจนยิ่งขึ้นคือการแสดงออกซึ่งมองเห็นถึงการใช้ทักษะในการลงพื้นที่ การเก็บข้อมูล การตั้งคำถาม และการแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มของตนเอง พัฒนาการที่มองเห็นอีกประการที่สำคัญคือ การรู้จักการนำข้อมูลมาใช้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากการที่ได้พูดคุยกับท่านปรีชา ชูติปัญญา พระนักศึกษาปี3 ท่านบอกว่า

“หลังจากการจัดเวทีเก็บข้อมูลครั้งที่แล้ว ทางวัดบางเสาธงก็มีการประชุมพระวิทยากรที่สอน ศพอ. ผมมีโอกาสได้เข้าร่วม และถามถึงปัญหาแต่ละประเด็นที่เกิดขึ้น ให้ที่ประชุมร่วมกันคิดว่าจะทำอย่างไร ? กับสิ่งที่ปัญหาอยู่ ณ ปัจจุบันนี้ “

การที่ท่านกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะถามในที่ประชุม เพราะท่านมีข้อมูลที่จัดเวทีครั้งที่แล้ว แสดงให้เห็นถึงการนำข้อมูลมาใช้ อีกหลายกลุ่มที่ทำในลักษณะคล้ายๆ กัน คือหลังจากที่เก็บข้อมูลก็จะคืนข้อมูลให้กลุ่มเป้าหมายได้ช่วยกันคิดต่อ ในด้านของความรู้ และปฏิบัติการ การทำงานด้านความคิดที่เป็นระบบ การปฏิบัติงานที่มีกรอบการทำงาน การแลกเปลี่ยนประเด็นความรู้จากตัววิทยากรเอง จากอาจารย์ที่ปรึกษาเอง จากภายในกลุ่ม การลงพื้นที่ของแต่ละกลุ่มเริ่มชัดเจน แต่ปัญหาที่สำคัญสำหรับพระนักศึกษาก็คือ ความเข้าใจในแนวคิดทฤษฎี การนำทฤษฎีมาใช้ ยังไม่สามารถทำให้เป็นเนื้อเดียวกัน และยังใช้ประโยชน์จากทฤษฎีน้อยเกินไป อุปสรรคที่สำคัญที่สังเกตเห็นก็คือ ทักษะการเขียนในงานวิจัย ยังไม่สามารถที่จะเชื่อมโยงเนื้อหาจากรูปธรรมเป็นนามธรรมได้ เนื้อหาจากการทำงานมีมากแต่พอดูเนื้อความกลับมองไม่เห็นภาพการทำงานเท่าไรนัก อาจจะเป็นเพราะว่าระยะเวลาในการทำงานน้อยไป(อบรมเดือนละครั้ง) ทำให้มีเวลาในการเขียนและการนำเสนอจำกัดเกินไป

(4) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 10 – 12 ธันวาคม 2547

เป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มพระสงฆ์เครือข่ายโพธิyalัยและ มจร.ที่จังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ (สรุปมีในเวทีจังหวัดเชียงใหม่)

(5) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ 2548

เป็นเวทีการติดตามงานในพื้นที่(พระแต่ละกลุ่มจัดกิจกรรม/เวทีในพื้นที่) โดยมีทีมวิทยากรอาจารย์ที่ปรึกษา (อ.ประจวบ) และพระผู้ประสานงาน (พระธงชัย) นอกจากนี้ยังมีพระจากกลุ่มอื่นๆที่ไม่ได้จัดเวทีในครั้งดังกล่าวเข้าร่วมเรียนรู้ด้วย

หลังจากพระจัดเวทีเสร็จแต่ละครั้งเมื่อกลุ่มเป้าหมายกลับไปแล้วทั้งหมดได้ร่วมกันสรุปกระบวนการทำงานของพระที่จัดเวที

จากนั้นเป็นบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา (อ.ประจวบ) และพระผู้ประสานงาน (พระธงชัย) ที่จะช่วยให้คำแนะนำพระที่จัดเวทีแต่ละกลุ่ม

(6) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 3-4 พฤษภาคม 2548

เป็นเวทีให้ความรู้เรื่องการวิเคราะห์สรุปและเขียนผลการวิจัย ซึ่งใช้วิธีการเดียวกันกับจัดที่มจร. โดยอ.ประจวบเป็นผู้ทำหน้าที่หลักส่วนคุณอดุลย์ช่วยเสริมเพิ่มเติม

วิทยากรได้แบ่งพระที่ร่วมเวทีเป็น3กลุ่มตามประเด็นที่พระสนใจจะศึกษาจากนั้นให้พระทั้งสามกลุ่มประเมินตนเองว่าจากการที่ได้เข้าร่วมอบรมที่ผ่านมา ท่านได้เรียนรู้อะไรเพิ่มมาบ้าง ได้พัฒนาทักษะด้านใดบ้าง และมีทัศนคติเป็นอย่างไร

การประเมินตัวเองจากการเข้ารับการอบรมที่ผ่านมา ได้เรียนรู้และพัฒนาการด้านใดบ้าง

กลุ่มที่	ได้เรียนรู้อะไรบ้าง	ได้พัฒนาทักษะด้านใดบ้าง	มีทัศนคติเป็นอย่างไร
1	<ul style="list-style-type: none"> - ได้เรียนรู้หลักสัมฤทธิ์ผล - ได้เรียนรู้การจัดเวที - รู้จักการตั้งคำถามต่อกลุ่มเป้าหมาย - รู้จักเปรียบเทียบกระบวนการเรียนรู้ในอริยสัจ ๔ - รู้จักศัพท์วิชาการในการวิจัย - รู้จักกลุ่มวิทยากรหลายกลุ่ม - รู้จัก สกว. และวิธีทำงาน - รู้ว่าการวิจัยคืออะไร - ได้เรียนรู้กระบวนการทำงาน - รู้แนวทางในการพัฒนาตนเองและผู้อื่น 	<p>- มีทักษะในการตั้งคำถามโดยคนตอบไม่รู้ตัว คือ โดยการเล่าเรื่อง การสอนส่วนตัวว่าพบปัญหาอย่างไร แล้วให้เขาแสดงความคิดเห็นตามปัญหาที่เราพบนั้น เช่น ถ้าจะถามว่า ปัญหาเด็กไม่ตั้งใจเรียน ถ้าจะแก้ไขอย่างไร เราควรจะตั้งคำถามว่าท่านคิดว่าสื่อต่างๆ ในปัจจุบันนี้ เป็นอุปสรรคในการศึกษาเล่าเรียนของเด็กหรือไม่ ถ้าเป็น จะมีแนวทางแก้ไขปัญหายังไงได้บ้างและท่านสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายังไง</p> <p>- มีความสามารถในการร่วมทำงานเป็นกลุ่ม (สร้างความสัมพันธ์) คือ ในการทำงานในแต่ละครั้ง การรวมกลุ่มสามารถรวมตัวกันได้เร็วขึ้น</p> <p>- มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า คือ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมา สามารถนำกระบวนการใช้ในการแก้ไขปัญหาลักษณะต่างๆ ได้ เช่น เมื่อเจอนักเรียนก่อการทะเลาะเกิดขึ้น ก็เรียกทั้งกลุ่มมาสาเหตุแห่งปัญหาและร่วมกันหาแนวทางแก้ไข โดยยึดความถูกต้องบนหลักการและเหตุผลเป็นหลัก</p> <p>- มีความสามารถถ่ายทอดความได้ดี คือ สามารถนำความรู้จากการทำ attribute เป็นเครื่องมือในการ ช่วยจำสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น และสามารถอธิบายขยายความจาก หัวข้อนั้นๆ ได้อย่างดี</p> <p>- มีความสามารถทำงานได้อย่างรวดเร็วขึ้นและมีประสิทธิภาพ คือ มีการรู้จักการวางแผนการทำงานและ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● นึกถึงคนที่ต้องโอกาสในสังคม คือ ในสภาพสังคมปัจจุบันซึ่งมีความเหลื่อมล้ำทางด้านสังคมอยู่ ดังนั้นแต่ละบุคคล จึงมีโอกาสที่จะได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตของตนเองไม่ได้เท่าเทียมกัน ซึ่งจุดนี้เป็นจุดที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในสังคมตามมา เช่นการมีโอกาสทางการศึกษา การอยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และบุคคลซึ่งเสียโอกาสทางด้านร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ ● สำนึกในสิ่งที่สังคมได้ให้เรา และตอบแทนคืนสู่สังคม คือ มีความสำนึกในจิตศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา ยังผลให้พระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ โดยการถวายจตุปัจจัยต่างๆ ต่อพระสงฆ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้พระภิกษุ-สามเณรสามารถดำรงสมณะเพศอยู่ได้ ดังนั้นในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของจิตศรัทธาจึงต้องมีการตอบแทนกลับคืนสู่สังคมโดยการเข้าไปช่วยแนะนำสั่งสอน เพื่อยกระดับจิตใจ และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ตามกำลังและโอกาสที่พึงจะกระทำได้ ● มองว่าสังคมยังมีปัญหาอีกมาก คือ สังคมปัจจุบันได้ตามกระแสของวัตถุนิยมจากวัฒนธรรมทางตะวันตก ใช้ชีวิตอย่างฟุ้งเฟ้อ ขาดความเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน ยังผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ในสังคมตามมาเช่นการทารุณร่างกาย กันและกันของเยาวชน ยาเสพติด เรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น <p>ตัวเราก็คงสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานี้ได้ คือ ทำให้เราได้ตระหนักและทราบว่าตัวเราเองก็สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นอย่างมีกระบวนการได้</p>

กลุ่มที่	ได้เรียนรู้อะไรบ้าง	ได้พัฒนาทักษะด้านใดบ้าง	มีทัศนคติเป็นอย่างไร
1		<p>ตารางเวลา เพื่อที่จะได้ช่วยเตือนความจำ และตั้งวัตถุประสงค์ของการทำงานมาเสร็จ ดูล่วงหน้าเวลาที่กำหนดไว้</p> <p>-กล้าแสดงออก (พูด, คิด, ทำ) คือ ก่อนเข้ารับการอบรม การแสดงออกทางด้าน การพูด เช่น การพูดต่อหน้าชุมชน ก็ไม่กล้าแสดงออก ยิ่งการพูดผ่านเครื่องขยายเสียงแล้วก็ยิ่งเกิดความประหม่าเป็นอย่างมาก และในส่วนของการแสดงความคิดเห็นเมื่อมีผู้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมก็ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่างๆ ออกมา แต่หลังจากการอบรมทั้ง ๓ ครั้งนี้ แล้วก็มีความอยากที่จะแสดงความคิดเห็น และกล้าซักถามในส่วนที่ตนเองยังไม่เข้าใจ และกล้าที่จะออกไปแสดงทัศนคติของตนเองต่อหน้ากลุ่มที่เข้าอบรม</p> <p>-มีทักษะในการหาข้อมูล คือ เมื่อเราต้องการมีความต้องการอยากได้ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ก็มีกระบวนการในการสร้างเครื่องมือเพื่อจะได้มาซึ่งข้อมูลนั้นๆ ที่ต้องการ</p> <p>-มีความสามารถสรุปประเด็นได้ คือ หลังจากการจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้น เช่น การจัดเวทีวิจัยตามสถานที่ต่างๆ ออกมาได้อย่างครบถ้วน</p> <p>-ช่วยให้หน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมมุขลินี คือ หน้าที่หลักของพระสงฆ์ ก็คือการเผยแผ่ และธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา ให้คงอยู่ต่อไป ดังนั้นการเข้ามามีบทบาทวิจัยครั้งนี้กับเราได้ว่าเป็นการสร้างเครื่องมือสำหรับการเผยแผ่ธรรมะสู่สังคมได้เป็นอย่างดี</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● กล้าเข้าไปแก้ไขปัญหามากขึ้นคือ ได้ฝึกอบรมหลักสูตรการวิจัยเบื้องต้นส่วนหนึ่งก็ทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้มีความกล้าที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหามากขึ้นและสามารถรู้ปัญหาในแง่ของทฤษฎี และนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ● สังคมจะดีขึ้นถ้ามีการเสียดสีคือการฝึกอบรมวิจัยที่ผ่านมามีหลายครั้งนั้นยิ่งทำให้ความกระตือรือร้นมากขึ้น รู้จักการเสียดสีต่อร่วมมากขึ้นเพราะงานวิจัยคือการตอบปัญหาสังคมถ้าบุคคลในสังคมไม่เห็นแก่ตัวมากเกินไป มีการเสียดสีเพื่อสถาบันชาติศาสนา และพระมหากษัตริย์จะทำให้ประเทศไทยอยู่และมีความเจริญรุ่งเรืองมากกว่านี้ ● คำพูดอย่างเดียวไม่มีหลักฐานสังคมไม่ยอมรับ คือ ในยุคปัจจุบันนี้ข้อมูลข่าวสารและสื่อต่างๆ มีบทบาทเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป เพราะฉะนั้น จะพูดอะไรออกไปหรือจะทำอะไรต้องมีการนำเสนอข้อมูลประกอบในการนำเสนอผลงานนั้นๆ เพื่อเป็นหลักฐาน เพื่อให้สังคมมีการยอมรับ <p>ยังมีกลุ่มคนที่ทำงานเพื่อสังคมอีกมาก คือ ภายใตกระแสปัญหาของสังคมที่รุนแรงอยู่ในขณะนี้ ซึ่งมองจากทางสื่อต่างๆ แล้วน่าเป็นห่วงเป็นอย่างมากทั้งในแง่ของความรุนแรงนั้นก็ยังมีกลุ่มคนอีกหลายๆ กลุ่ม ที่ยอมอุทิศตนเองเพื่อเข้ามาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นมา ซึ่งบางกลุ่มแม้จะต้องทำงานในที่ทุรกันดารก็ไม่เคยย่อท้อ อย่างเช่นกลุ่มโพธิธำมัญญ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหามาของสังคมปัจจุบัน เป็นต้น</p>

กลุ่มที่	ได้เรียนรู้อะไรบ้าง	ได้พัฒนาทักษะด้านใดบ้าง	มีทัศนคติเป็นอย่างไร
2	<p>-“รู้คำว่า “วิจัย” ว่าคือการสืบค้นเป็นการทำสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น</p> <p>-รู้จักการทำวิจัยเชิงคุณภาพ / ปริมาณ</p> <p>-รู้คำจำกัดความคนนอก คนใน ว่าควรเอาใจเขา มาใส่ใจเรา ควรศึกษาเขาก่อนจึงตัดสินใจ</p> <p>-รู้จัก K S A ว่าคือความรู้ ทักษะ ทัศนคติ</p> <p>-ปัญหาในการเรียนการสอนของแต่ละคน เช่น ถ้าสอนเด็ก ป.1 อ่านหนังสือไม่ออกใช้รูปภาพแทนในการสอน</p> <p>-ทราบถึงปัญหาในการทำงานว่าบางครั้งต้องสามัคคีกัน ร่วมมือกันงานจึงจะออกมาดี</p> <p>-การจัดเวที</p> <p>-การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงาน</p> <p>-รู้ว่าการจะทำให้คนในสังคมยอมรับไม่ใช่เรื่องง่าย</p> <p>-การบริหารเวลา / การสรุปประเด็น</p> <p>-รู้ปัญหาในการเรียนของเด็กมากขึ้น</p>	<p>-การตรงต่อเวลา</p> <p>-ความรับผิดชอบต่องานที่ทำเพิ่มขึ้น</p> <p>-การทำงานร่วมกับคนอื่น</p> <p>-ทำตารางกิจกรรมเป็น</p> <p>-การเขียนโครงการได้ละเอียดกว่าเดิม</p> <p>-เข้าใจงานวิจัยเพิ่มขึ้นจากที่ไม่เคยรู้มาก่อน รวมถึงกระบวนการทำงานด้วย</p> <p>-กล้าที่จะถาม / ทำในการลงพื้นที่ คือได้มีโอกาสไปถามตอนลงพื้นที่ที่ ร.ร.พานิชยการาราดำเนิน</p> <p>-การเสียสละเวลา คือจากคนที่ชอบอ้างว่าไม่ค่อยมีเวลา พอมาทำงานวิจัยแล้วต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองในเรื่องของการสละเวลาให้กับส่วนรวมเพิ่มขึ้น</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น ลดทิฐิ • กล้าหาญหาที่กระตุ้น • มีมุมมองใหม่ๆ ที่กว้างขึ้น • กล้าที่จะนำเสนองานต่อชุมชน • สังคมมีปัญหา นร. นศ. พระอาจารย์ ผู้ปกครอง ฯลฯ ทุกคนที่กล่าวมาล้วนแต่มีปัญหาแต่ที่สำคัญเราจะแก้ปัญหาได้อย่างไร • คนในปัจจุบันขาดความรู้ธรรมะ เช่นเด็กที่เรากลงพื้นที่ ขาดการปฏิบัติที่ดี • คนส่วนใหญ่ไม่มีความเสียสละ เพราะต่างคนต่างก็มีเหตุผลส่วนตัว เช่น การที่ไม่ได้ลงพื้นที่ ศพอ. ด้วยเพราะว่าต้องนำเสนองาน วิชาชีพครู • การที่เราจะทำงานอะไรสักอย่างต้องทำอะไรอย่างมีกระบวนการ จึงสำเร็จเหมือนการที่เราเรียนการทำวิจัยจากไม่รู้จนรู้ในวิธีทำเป็นขั้นตอน • สังคมดีขึ้นได้ถ้ามีแรงผลักดัน เช่นกระบวนการทำงานที่เราทำกันอยู่ทุกวันนี้ • เราจะเปลี่ยนใครควรเปลี่ยนตัวเราก่อน • การไม่ตรงต่อเวลาอาจทำให้เราเสียประโยชน์ได้ เช่นวันนี้การที่เรามาร่วมกันทำให้เราได้ความรู้ไม่มากเท่าที่ควรและไม่ต่อเนื่อง

กลุ่มที่	ได้เรียนรู้อะไรบ้าง	ได้พัฒนาทักษะด้านใดบ้าง	มีทัศนคติเป็นอย่างไร
3	<p><u>ประการแรกก็คือ</u> ก่อนอบรมไม่รู้ว่ามีวิสัยทัศน์อะไร ก็เนื่องจากก่อนหน้าที่จะได้สัมผัสกับงานอบรมการวิจัยชิ้นนี้คำว่าวิจัยที่เคยได้ยินได้เห็นก็คือการส่งแบบสอบถามให้ชาวบ้านและนักวิจัยช่วยกันกรอกแบบสอบถามตอบค่าสัมภาคณและหลังจากนั้นก็รู้ว่าเขานำไปทำอะไร หลังอบรมรู้ว่าการวิจัยพัฒนาคืออะไร ว่าวิจัยคืออะไร ก็คือการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ อธิบายปรากฏการณ์ และนำไปสู่การพัฒนา ซึ่งการทำวิจัยหรือจะทำงานสิ่งใดต้องรู้ถึงนั้นให้มากที่สุดอาจปรึกษาปพลิเคชันลักษณะของคัมมุนั้นๆ ให้มาก จะทำให้ง่ายต่อการตรวจสอบความถูกต้องและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง(พัฒนา) ได้ง่ายขึ้น</p> <p><u>ประการที่สองคือ</u> ก่อนอบรมอะไร เป็นแต่ได้แค่เอะเลอะๆ ที่ว่าอะไรก็ได้เอะเลอะๆ นั่นก็เพราะว่าไม่เข้าใจว่า สังคมประจำวันชาวเขาชนซึ่งเป็นปัญหาของสังคมและแม้แต่วัตถุที่สมาชิกอยู่อาศัยก็มีส่วนแต่มีปัญหาและเรา</p> <p>ก็จะเช่น</p>	<p>-ประการแรกคือก่อนอบรมคิดไม่เป็นระบบที่คิดว่าไม่เป็นระบบคือเห็นอะไรก็ตามอะไรก็คิดเรื่องนั้นขึ้นมาลอยๆ โดยไม่รู้ถึงสิ่งถึงวัตถุประสงค์เป็นหลักการ หลังจากอบรมรู้จักคิดตามเป็นระบบมากขึ้นรู้จักการทำงานแผนงานอย่างเป็นระบบมากขึ้นเช่น แผนการสอน แผนการทำงานรายเดือน/ปี เป็นต้น</p> <p>-ประการที่สองคือก่อนอบรมไม่กล้าแสดงออกคิดอะไรตามใจตัวเองอย่างเต็มที่เลยไม่รู้ว่าจะไรเป็นหลักการตัวอย่างเช่นไม่กล้าถาม ไม่กล้าออกไป Present งานหน้าห้องเรียน เป็นต้น หลังอบรม กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและแสดงออกมาขึ้นและโดยเฉพาะการออกสอนกล้ามากขึ้นเพราะมั่นใจว่ามีความเข้าใจในระบบวิธีการและวัตถุประสงค์มากขึ้น</p> <p>-ประการที่สามคือก่อนอบรมไม่รู้ไม่เข้าใจว่าการจัดเวทีเป็นอย่างไร เข้าใจแต่เพียงว่าต้องเป็นทางการอย่างมาก หลังอบรมรู้แล้วคือการจัดการเวทีเป็นเช่นไรซึ่งสรุปแล้วการจัดการเวทีนั้นมี 2 อย่างด้วยกันคืออย่างเป็นทางการ และไม่เป็นการ อย่างเป็นการเช่นการประชุม / สัมมนา เป็นต้น อย่างไม่เป็นการเช่นการเสวนากลุ่มย่อยบรรยายภาคเป็นตนเอง / แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ฯลฯ ตอนนี้อยู่ที่เห็นว่าแล้วครับแต่อาจจะยังไม่ดี</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ประการแรกก่อนอบรมมองปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไม่ใช่ปัญหาของเรา ซึ่งอาจจะมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น เมื่อเป็นปัญหามากๆ ทำให้รู้สึกเบื่อและไม่อยากสนใจ ปัญหาที่เป็นปัญหาคือครอบคลุมสังคมทั้งหมดรวมทั้งตัวเราแต่เราไม่มองหรือมองไม่เห็นและคิดว่า “ไม่ใช่เรื่องของกู ไม่เกี่ยว” ทั้งๆ ที่สุดท้ายผลของปัญหานั้นก็กระทบถึงเราอยู่ดีไม่ว่าจะน้อยหรือมากก็ตาม หลังอบรมก็มองปัญหาต่างๆ ของสังคมที่มีอยู่ว่ามีปัญหาที่ต้องแก้ไขต่างๆ กันและปัญหาเหล่านั้นล้วนแต่เกี่ยวข้องกับตัวเราทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นความอยู่หรือภาพรวมของสังคม เช่น ปัญหาเยาวชนปัญหายาเสพติด ฯลฯ และปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่มีทางแก้ไขและควรแก้ไขอย่างมีส่วนร่วม ในการช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมโดยไม่มองว่าไม่ใช่ปัญหาของกูอีกเหมือนเดิม ● ประการที่สองก่อนอบรมชอบเอาวัฒนธรรมของตนเองหรือวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งไปเปรียบเทียบกับอีกสังคมหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องไม่ถูกต้องไม่สมควรอย่างยิ่ง หลังอบรมมองเห็นถึงความจำเป็นมากขึ้นและได้รู้ถึงสถานะความเป็นคนนอกคนใน เช่นว่าเราไปเที่ยวถิ่นอื่นแล้วไปเห็นวัฒนธรรมของสังคมนั้นซึ่งไม่เหมือนกับตนซึ่งไม่ <p>ควรและไม่สามารถนำมาเปรียบกับอีกที่หนึ่งได้เพราะวัฒนธรรมเกิดจากความ เป็นอยู่และเพื่อความอยู่รอดของสังคมนั้นๆ ฯลฯ</p>

กลุ่มที่	ผู้เรียนรู้อะไรบ้าง	ผู้พัฒนาทักษะด้านใดบ้าง	มีทัศนคติเป็นอย่างไร
3	<p>ทำไมเยาวชนถึงห่างวัดทำไมโยมถึงเข้าวัดน้อยลง เป็นต้นแต่ก็ไม่มีอะไรที่หันหน้าต่อไปสุดท้ายเอ๊ะ! เก๊หาย หลังอบรมเอ๊ะ! เป็นและรู้จักวิธีการหาข้อมูลคำตอบ/แก้ไข/พัฒนา/ได้เรียนรู้ร่วมกัน ที่ว่าเช่นนี้เพราะหลังจากได้รู้ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยแล้ว ก็นำไปสู่การเอ๊ะ! หรือปัญหานำการวิจัยจากนั้นก็นำไปกับการทำได้ด้วยวิธีการต่างๆ ที่หลากหลายเช่นการสัมภาษณ์ทำแบบสอบถามหรือการจัดเวที ฯลฯ จากนั้นก็นำปัญหาและแนวทางที่ได้ไปสู่การพัฒนาโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม</p> <p>ประสบการณ์ที่สามคือ ก่อนอบรมมีปัญหา/รู้ปัญหาแต่ไม่มีกระบวนการแก้ไขพัฒนาซึ่งข้อนี้ก็คือเนื่องมาจากประการที่สองก็คือรู้ว่าสังคมมีปัญหาตัวเรามีปัญหาแต่ไม่รู้ว่าอะไรจะแก้ไข ให้ดีขึ้น และมีส่วนช่วยสังคมยังงั้น เช่น เด็กๆ ไม่เคารพผู้ใหญ่เหมือนแต่ก่อน ประเพณีบางอย่างในหมู่บ้านในต่างจังหวัดเริ่มหายไป เป็นต้น แต่เราก็รู้ว่าจะทำได้อย่างไรที่สุดท้ายก็คือแค่รู้แค่คิด หลังอบรม ได้เรียนรู้การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาต่อไป ซึ่งก็เหมือนประการที่สองข้างต้น</p>		

2.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

2.4.1 ในเชิงปริมาณ

(1) ปริมาณของกิจกรรม มีการจัดเวทีการหนุนเสริม เพิ่มเติมความรู้และความเข้าใจทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา กระบวนการวิจัย และประสบการณ์จากการทำงานวิจัย จำนวน 12 ครั้ง (ภาคเหนือจัดที่ มจร. วัดสวนดอก เชียงใหม่ จำนวน 6 ครั้งและกรุงเทพฯจัดที่ มมร. วัดบวรฯ จำนวน 6 ครั้ง) โดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสื่อสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่ายอีก 1 โครงการคือโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคเหนือและภาคกลาง) ปริมาณการจัดกิจกรรมมากเกินกว่าเป้าหมายที่วางไว้ (เป้าหมายที่วางไว้จำนวน 6 ครั้ง)

(2) ปริมาณของเครือข่าย มีกลุ่มเป้าหมายที่สนใจเข้ามาร่วมเรียนรู้เพิ่มขึ้น(ไม่มีในเป้าหมายของโครงการ)ดังนี้

- กลุ่มพระนิสิตจาก มมร. วัดบวรนิเวศน์ กทม. เครือข่ายนี้เกิดขึ้นมาเนื่องจากพระธชชัยซึ่งเรียนที่ มมร. วัดบวรฯและมาฝึกงานที่โพธิyalัย เชียงใหม่ ท่านได้มีโอกาสเข้าร่วมในเวทีอย่างต่อเนื่อง ต่อมาท่านได้ช่วยประสานงานให้เกิดเวทีที่ มมร. ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไม่มีในเป้าหมายของโครงการ

- กลุ่มนักศึกษาปริญญาโทคณะนิเทศศาสตร์ มสธ. ภาคเหนือ เนื่องจาก ดร.ภัสวลี เป็นอาจารย์ผู้ฝึกศึกษากลุ่มนี้ในด้านการพัฒนาวิทยานิพนธ์ และในช่วงก่อนหน้านั้น ดร.ภัสวลีได้มาเป็นผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ให้ข้อเสนอแนะงานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน ดร.ภัสวลี เห็นว่างานวิจัยเรื่องผีป่วนอยู่ภาคเหนือและมีนักศึกษา มสธ.ที่ภาคเหนือหลายคนสนใจงานทางด้านวัฒนธรรม จึงมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักศึกษามสธ.เข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีด้วย ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไม่มีในเป้าหมายของโครงการ

- กลุ่มนักศึกษาปริญญาโทคณะศึกษาศาสตร์ มข. เนื่องจากท่าน ธวัชชัย (เครือข่ายพระนักพัฒนาโพธิyalัย และร่วมเวทีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มพระรุ่น 1) กำลังศึกษาระดับปริญญาโทที่ภาควิชาการศึกษาในระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มข. ท่านกำลังอยู่ในช่วงการพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ ท่านธวัชชัยจึงได้ชวนสมาชิกในกลุ่ม(ทั้งที่เป็นพระสงฆ์และฆราวาส)มาร่วมเรียนรู้ด้วย ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไม่มีในเป้าหมายของโครงการ

(3) เกิดเครือข่ายใหม่ เช่นกรณีอาจารย์เรณูได้รวบรวมแกนนำเครือข่ายที่สนใจประเด็นวัฒนธรรมชุมชนรวม10กลุ่ม มาร่วมกันสร้างเครือข่ายใหม่ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ

2.4.2 ในเชิงคุณภาพ

(1) เกิดกระบวนการสร้าง “ผู้ให้” ที่ต่อเนื่องเป็นทอดๆ เนื่องจากนักวิจัยในชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนทั้ง 6 โครงการได้ดำเนินโครงการจบไปแล้ว ในช่วงที่ยังดำเนินโครงการอยู่นักวิจัยทั้งหมดส่วนมากจะเป็น “ผู้รับ” เมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้นลงไปแล้วนักวิจัยได้สะสมประสบการณ์และบทเรียนที่ผ่านมา(ทั้งที่ประสบผลสำเร็จและที่ล้มเหลว) เมื่อมีโอกาสเป็น “ผู้ให้” ก็จะทำให้ให้นักวิจัยได้ทบทวนงานของตนเองด้วย ซึ่งจะส่งผลให้นักวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจในงานที่ตนเองทำเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงที่ทำโครงการเสร็จใหม่ๆ

(2) เกิดกระบวนการ “เพื่อนช่วยเพื่อน” “พี่ช่วยน้อง” เช่นกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในเวทีได้มีการหนุนช่วยซึ่งกันและกันซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันเช่นการหนุนช่วยพระรุ่นใหม่ที่กำลังพัฒนาโครงร่างงานวิจัย การลงพื้นที่และการวิเคราะห์/การเขียนงานวิจัย, การหนุนช่วยนักศึกษาปริญญาโทพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์และการหนุนช่วยกลุ่มที่กำลังทำงานพัฒนา เช่นการศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาวางแผนการดำเนินกิจกรรม เป็นต้น นั่นคือกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีด้วยกันมีบทบาททั้งเป็น “ผู้ให้” และเป็น “ผู้รับ” ด้วย

(3) เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กระบวนการวิจัยและการทำงานพัฒนา ระหว่างพระสงฆ์ มจร.วัดสวนดอก เชียงใหม่กับพระสงฆ์ มมร. วัดบวรฯ ซึ่งอยู่ฝ่ายละนิกาย โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสื่อในการสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่าย

(4) จากผลที่เกิดขึ้นข้อ(1)ถึงข้อ(3) ผลที่ตามมา/ผลสืบเนื่อง (Outcome) และผลกระทบ (Impact) คือ

(4.1) กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มที่ร่วมเวทีสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองตั้งใจไว้(ดูจากข้อมูลที่กลุ่มเป้าหมายได้ประเมินตนเองในแต่ละกิจกรรม)

(4.2) กลุ่มเป้าหมายหลายคนได้นำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการดำเนินงานของตนเอง และเกิดผลที่ตามมาเช่น

- ทักษะคติของกลุ่มเป้าหมายเปลี่ยนไป จากที่เคยคิดว่าการวิจัยเป็นเรื่องยากและต้องเรียนระดับปริญญาโทเท่านั้นจึงจะทำวิจัยได้ เช่นกรณีพระนิสิตกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งที่ มจร.และ มมร. สามารถทำวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในงานที่กำลังทำและมีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น 1)กรณี มจร. ชม. เช่นพระประสิทธิ์ ทำโครงการดนตรีฯ โดยใช้พื้นที่ดำเนินงานเป็นหมู่บ้านที่มีวัดที่พระท่านจำพรรษาอยู่ จากการดำเนินโครงการเมื่อพบปัญหาท่านใช้การตั้งคำถามกับชุมชนจึงทำให้เกิดกลุ่มดนตรีพื้นบ้านและมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องโดยการสนับสนุนของ อบต. 2)กรณี มมร.จากการติดตามของอาจารย์ประจำบ(อ.ที่ปรึกษา)และพระธชชัย(ประสานงาน) พบว่าพระทั้งสามกลุ่มที่เข้าร่วมเวทีได้นำกระบวนการวิจัยไปใช้ เช่นการ

เตรียม คน ก่อนทำกิจกรรม และมีการตั้งคำถาม เอ๊ะ อยู่ตลอดเพื่อช่วยกันหาคำตอบ/แก้ไขปัญหา
ในโครงการที่ผ่านรับผิดชอบ

- การนำกระบวนการวิจัยเข้าไปในสถาบันการศึกษา เช่น 1)กรณีนักศึกษา
มรภ. ชม. ทั้ง5คนที่ร่วมเวทีอย่างต่อเนื่อง อาจารย์ผู้สอน(อ.เรณู)และหัวหน้าภาควิชา(อ.กรเพชร)
เห็นพัฒนาการ/ความก้าวหน้าของนักศึกษาทั้ง5คน อาจารย์ทั้งสองจึงได้ให้นักศึกษานำประสบ
การณ์การเรียนรู้กระบวนการวิจัยไปถ่ายทอดต่อให้นักศึกษารุ่นน้อง ที่ มรภ. ชม. 2)อาจารย์เรณูที่
ร่วมเวทีอย่างต่อเนื่องได้นำเนื้อหา/วิธีการ/กระบวนการถ่ายทอดความรู้เรื่องกระบวนการวิจัยทั้ง6
ครั้งไปใช้สอนนักศึกษาระดับปริญญาโทวิชาการวิจัยที่ มรภ.ชม. อาจารย์ เรณูบอกว่าทำให้นัก
ศึกษามีความสนใจมากและเห็นนักศึกษามีพัฒนาการที่เร็วและดีเมื่อเทียบกับการสอนแบบเดิมที่
เคยสอน 3)กรณีนักศึกษาปริญญาโท จาก มสธ.ภาคเหนือ เมื่อโครงการนี้เสร็จสิ้นแล้ว ดร.ภัสวลี
จาก มสธ.ได้ประสานกับ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ เพื่อให้ช่วยอบรม นักศึกษา มสธ.รุ่นต่อไป และ
4) คณะผู้บริหารจาก มจร. ชม.สนใจกระบวนการพัฒนาพระโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ
และต้องการให้ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ฝึกอบรมอาจารย์ผู้สอนนิสิตวิจัยของ มจร. ชม.

- การนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการทำงานพัฒนา เช่น 1)กรณีนักศึกษา
มรภ. ชม. ทั้ง5คนได้ทำงานต่อกับโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข (สนับสนุนโดย สสส.) ได้นำ
กระบวนการวิจัยไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดเวทีและการคืนข้อมูลให้ชุมชน เป็นต้น 2)
กรณีพระณรงค์ฤทธิ์ ที่นำกระบวนการวิจัยไปพัฒนาการดำเนินกิจกรรมในโครงการเทศน์มหาชาติ
สนับสนุนโดย สสส. 3)กรณีอาจารย์สุวัฒน์ จากโครงการกลองสะบัดชัย (สนับสนุนโดย สสส.) ที่ได้นำ
กระบวนการ วิจัยไปสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่(เยาวชน)ในโครงการฯ และ4)กรณีพระธงชัย(ผู้ประสาน
งานกับเครือข่ายที่ มมร.)เมื่อจบการศึกษาจาก มมร.แล้ว ได้ทำงานพัฒนาร่วมกับโพธิyalัยใน
โครงการบ้านจุ่มเมืองเย็นและโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา สนับสนุนโดย สสส. ซึ่งพระธงชัยบอกว่า
การได้ร่วมเวทีเครือข่ายนักวิจัยครั้งนี้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินโครงการได้อย่างมาก
เช่นการจัดเวทีต้องรู้จักการเตรียม คน รู้จักการตั้งคำถามและการคืนข้อมูลให้ชุมชน เป็นต้น

- บูรณาการทรัพยากร เช่นเมื่อ มมร.มีความสนใจที่จะใช้กระบวนการวิจัย
เพื่อพัฒนาพระนิสิต โดยใช้กระบวนการและทีมวิทยากรจากโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาค
เหนือ จึงมีการตกลงร่วมกันว่าทาง มมร. เป็นผู้สนับสนุนค่าเดินทางและค่าที่พักของทีมวิทยากร
ส่วนโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยจะสนับสนุนพระนิสิตที่จะทดลองทำโครงการวิจัย

- เกิดเครือข่ายใหม่ เช่นกรณี อ.เรณู ได้รวบรวมสมาชิก(ทั้งพระสงฆ์,

นักพัฒนา,และนักศึกษา)ที่ร่วมในเวทีเครือข่ายพัฒนานักวิจัยภาคเหนือ ร่วมกับอาจารย์ ใน มจร. ชม.และ นักศึกษาปริญญาโท มจร.ชม. ที่สนใจงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกัน สร้างโครงการ”สืบสานสืบบ้าน” โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนา “คน”

2.5 บทเรียนที่ได้รับ

2.5.1 บทเรียนเรื่องการสร้างคน

- Stakeholder

- จำนวนผู้เข้าร่วม ที่ มจร. ชม. ครั้งละประมาณ29-51 รูป/คน ส่วนที่ มมร. กทม. ครั้งละประมาณ18-30 รูป/คน กลุ่มขนาดนี้ข้อมูลสามารถถ่ายทอดได้ดี

- คุณภาพของผู้เข้าร่วม ต้องมีความหลากหลายในประสบการณ์ที่เกี่ยวกับ กระบวนการวิจัยหรือการทำงานพัฒนา เช่นในครั้งที่ มจร. ชม.ผู้เข้าร่วมส่วนมากไม่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยแต่กำลังเรียนวิชาวิจัย ผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ ศึกษาชุมชน ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานพัฒนาและที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัย ส่วนที่ มมร. กทม. ผู้เข้าร่วมทั้งหมดไม่มีประสบการณ์การทำงานวิจัย(พระส่วนมากยังไม่ได้เรียนวิชาวิจัย) แต่พระทุกรูปมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา(กิจกรรม)

- เป้าหมายของผู้เข้าร่วม ควรจะต้องมีเป้าหมายหลักเดียวกัน ในครั้งนี้ผู้เข้าร่วมทั้งหมดมีเป้าหมายคือต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนา งานที่ตนเองกำลังทำ

- การเตรียมคน ต้องมีการเตรียมผู้เข้าร่วม เช่น แจกเอกสารให้อ่านมาล่วงหน้า หรือการเตรียมผู้เข้าร่วมที่จะเสนองาน/ประสบการณ์ก็ต้องมีการเตรียมทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหาและวิธีการด้วย

- การเรียนรู้ของพระนิสิต พระนิสิตกลุ่มเป้าหมายที่กำลังศึกษาที่ มจร.ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการนี้ พบว่าทั้งหมดทุกรูปในช่วงแรกไม่กล้าแสดงออก เช่นไม่กล้าพูด และไม่กล้านำเสนอ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากพระนิสิตทั้งหมดนี้ไม่มีประสบการณ์การลงพื้นที่หรือการจัดเวที แต่ต่อมาเมื่อโครงการนี้มีเวทีครั้งที่2,3และฝึกลงพื้นที่จัดกิจกรรมในหมู่บ้าน พบว่าทำให้พระนิสิต กล้าแสดงออกมากขึ้น สามารถเป็นผู้นำกิจกรรมในพื้นที่ได้ โดยมีเงื่อนไขคือทีมประสานงาน/ผู้ช่วยต้องลงไปด้วยเพื่อสร้างความมั่นใจให้พระนิสิต

เมื่อเทียบกับพระนิสิตกลุ่มเป้าหมายที่กำลังศึกษาที่ มมร. (วัดบวรนิเวศวิหาร กทม.) ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการนี้พบว่า พระนิสิตกลุ่มนี้กล้าพูด และกล้าซักถาม ตั้งแต่การจัดเวทีพบกัน ครั้งหนึ่ง นั่นเพราะพระนิสิตทุกรูปที่ร่วมกิจกรรมโครงการนี้ได้มีการดำเนินกิจกรรม/โครงการที่

พระสงฆ์กลุ่มนี้กำลังศึกษาที่ มมร. พบว่าโครงการ/กิจกรรมต่างๆนั้นจะเป็นการทำกับฆราวาส เช่น โครงการพุทธศาสนวันอาทิตย์ก็ทำกิจกรรมกับเด็ก โครงการพระธรรมวิทยากรก็ทำกิจกรรมกับเด็กนักเรียน และโครงการเผยแผ่พุทธธรรมก็ทำกิจกรรมกับนักศึกษาระดับอาชีวฯ เป็นต้น

เมื่อเป็นดังนี้แล้วผลที่ตามมาคือในการให้พระนิสิตคิดพัฒนาโครงการหาปัญหา (ข้อสงสัย) ที่กลุ่มสนใจจะศึกษานั้นพบว่าพระนิสิตกลุ่มที่ มจร. จะคิดไม่ค่อยออก/ใช้เวลาในการพัฒนาค่อนข้างนาน(เมื่อเทียบกับกลุ่มพระนิสิตที่ มมร.) เพราะพระนิสิตที่ มจร. ไม่เคยทำกิจกรรม/ไม่เคยทำโครงการ ไม่มีพื้นที่และไม่เคยเห็นปรากฏการณ์ด้วย ซึ่งเมื่อเทียบกับพระนิสิตที่ มมร. นั้นทุกรูปได้มีโอกาสดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการต่างๆตามที่ตนเองสนใจ ทำให้เห็นปรากฏการณ์สามารถพัฒนาปัญหา (ข้อสงสัย)และพัฒนาเป็นปัญหามาการวิจัยได้ค่อนข้างเร็ว

ในประเด็นดังกล่าวต้องการชี้ให้เห็นว่าพระนิสิตที่จะพัฒนาระบบการวิจัยได้ดีและเร็ว นั้นจำเป็นจะต้องมีการลงพื้นที่ทำกิจกรรมมาบ้างจะทำให้เห็นปรากฏการณ์ในพื้นที่และเมื่อเรียนรู้ทฤษฎีจะทำให้สามารถเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับปรากฏการณ์ในพื้นที่ได้ง่ายขึ้น

- การให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัย ควรเน้นการพูดคุยแบบง่ายๆและยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมให้มาก พร้อมทั้งให้พระนิสิตได้มีโอกาสฝึกประสบการณ์เป็นประเด็นๆ เช่นกระบวนการเรียนรู้ในโครงการนี้ที่เมื่อเรียนรู้ทฤษฎีแล้ว เพื่อสร้างความมั่นใจให้พระนิสิต วิทยากรได้ให้กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดฝึกในห้องเรียน หลังจากนั้นลงปฏิบัติจริงในพื้นที่ และมีการสรุปบทเรียนจากการทำงานในพื้นที่

- การเลือกประเด็นหัวข้อและพื้นที่ที่จะทำการศึกษา ไม่ควรให้พระนิสิตเลือกประเด็นหัวข้อและพื้นที่ที่จะทำการศึกษาตามที่อาจารย์สนใจ/แนะนำ เพราะอาจารย์ผู้แนะนำไม่รู้ข้อจำกัดของพระนิสิตและทำให้พระนิสิตไม่ค่อยภาคภูมิใจเพราะพระนิสิตคิดว่าเรื่องที่กำลังทำนั้นทำให้อีกคนอื่นเนื่องจากคนอื่นคิดเรื่องให้

2.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างเครือข่าย

- การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือและใช้แนวคิดแบบ “พี่ช่วยน้อง”และ“เพื่อนช่วยเพื่อน” เพื่อการสร้าง “คน” และสร้าง “เครือข่าย”นั้นเป็นการปรับบทบาทจาก “ผู้รับ” เป็น “ผู้ให้” ซึ่งในโครงการนี้พบว่าการใช้กลไกแบบพี่ช่วยน้องและเพื่อนช่วยเพื่อนจะช่วยสร้างและสานเครือข่ายให้แน่นแฟ้นได้ โดยการสร้างแกนนำเครือข่ายจากคนวงในให้เข้มแข็งแล้วให้แกนนำเครือข่ายเป็นคนลงไปช่วยลูกข่าย เช่น กรณีของพระนิสิตที่ มมร. แกนนำเครือข่ายคือพระธงชัย ที่เป็นผู้ช่วยหลักในการให้คำปรึกษาแก่พระนิสิต มมร. ส่วนกรณีที่ มจร. แกนนำเครือข่ายได้แก่พระณรงค์ฤทธิ์ ,ท่านบันเทิง , อ.เรณู และนักศึกษา มรภ.ชม.

- โครงการพบว่าความรู้ที่ใช้เพื่อการสร้าง “คน” และสร้าง “เครือข่าย” มีทั้งที่มา

จากบนลงล่าง(จากที่มหาวิทยาลัยสู่กลุ่มเป้าหมาย) แนวระนาบ (จากกลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์สู่กลุ่มเป้าหมาย) และจากล่างขึ้นบน(จากกลุ่มเป้าหมายสู่วิทยากร) นั่นคือกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีไม่ใช่เป็น “ผู้รับ” อย่างเดียว บางครั้งเขาเป็น “ผู้ให้” ด้วยซึ่งเป็นการเสริมความภาคภูมิใจและเพิ่มคุณค่าให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

2.5.3 บทเรียนเรื่องการสร้างความยั่งยืน

- การที่กลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมาก (ทั้งสถานภาพและประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา) แต่ทุกคนมีเป้าหมายหลักเดียวกันคือต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนางานที่ตนเองกำลังทำ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจที่เป็นพื้นฐานทั้งส่วนที่เป็นทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยนำมาจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและจำเป็นจะต้องให้กลุ่มเป้าหมายได้ลงมือปฏิบัติด้วยโดยให้ผู้ที่มีประสบการณ์ช่วยเป็นพี่เลี้ยง

- ไม่ใช่เรื่องง่ายในการที่จะให้อาจารย์ในสถาบันการศึกษาอมรับแนวคิดใหม่ๆ เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน โครงการนี้พบว่าเริ่มจากเครือข่ายที่เคยมีมาก่อน จากนั้นหาอาจารย์ที่สนใจไม่กี่คน(แกนนำอาจารย์)และต่อยอดหานักศึกษาที่สนใจ(แกนนำนักศึกษา) สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ทั้งอาจารย์และนักศึกษาไปพร้อมๆกัน ขณะเดียวกันบางครั้งมีการตัวเข้มอาจารย์ล่วงหน้าด้วยเพื่อที่จะมอบหมายให้เป็น “ผู้ให้” ในบางครั้ง จากประสบการณ์ครั้งนี้พบว่าเมื่ออาจารย์เห็นว่านักศึกษาของตนเองมีพัฒนาการที่ดีขึ้น อาจารย์จะเป็นคนขยายผลเองโดยอาจารย์จะให้ข้อมูลกับอาจารย์อื่นๆในสถาบัน

2.6 การประเมินผล

การดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ได้ผลเกินกว่าเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะการเกิดผลที่ตามมา/ผลสืบเนื่อง (Outcome) และผลกระทบ (Impact) เช่น กรณีการนำกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวเข้าสู่สถาบันการศึกษา เป็นต้น รายละเอียดดังที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้ว

3. เวทีการสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแกนนำชาวบ้าน

หัวข้อในการนำเสนอกิจกรรมเวทีการสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแกนนำ มีดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

3.2 เป้าหมายของกิจกรรม

3.3 การดำเนินกิจกรรม

3.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

3.5 บทเรียนที่ได้รับ

3.6 การประเมินผล

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

ผู้ประสานงานแต่ละโครงการ แกนนำชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำเยาวชน สมาชิก อบต. สมาชิกสภาวัฒนธรรมตำบล นักศึกษา และพระสงฆ์ ในเครือข่ายโครงการพัฒนานักวิจัยภาคเหนือ

มีกลุ่มเป้าหมายร่วมกิจกรรมครั้งละประมาณ 27 – 34 รูป /คน

3.2 เป้าหมายของกิจกรรม

เพื่อเสริมความเข้มแข็งด้านการพัฒนาแก้แกนนำชุมชนที่อยู่ในโครงการวิจัยหรือทำงานร่วมกับภาคี

3.3 การดำเนินกิจกรรม

วิธีการดำเนินกิจกรรม/กิจกรรมที่ได้ดำเนินการและเนื้อหาของแต่ละกิจกรรม ในช่วงที่ผ่านมาโครงการได้มีการจัดกิจกรรมจำนวน 10 ครั้งๆละ 2 วัน 1คืน ดังต่อไปนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 วันที่ 28-29 มิถุนายน 2547

กิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 13-14 กันยายน 2547

กิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 28-29 สิงหาคม 2547

กิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 5-6 กันยายน 2547

กิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 25-26 กันยายน 2547

กิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 27-28 ตุลาคม 2547

กิจกรรมครั้งที่ 7 วันที่ 8-9 พฤศจิกายน 2547

กิจกรรมครั้งที่ 8 วันที่ 22-23 มกราคม 2548

กิจกรรมครั้งที่ 9 วันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ 2548

กิจกรรมครั้งที่ 10 วันที่ 20-21 กุมภาพันธ์ 2548

ขั้นเตรียมการ

1)จากการจัดเวทีการหนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้และการอบรมการผลิตสื่อแก่ภาคีผู้เข้าร่วมในโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ ทั้งสองเวทีภาคีได้มีโอกาสนำเสนอ

ประสบการณ์งานที่ภาคีแต่ละคนกำลังดำเนินการ พบว่าภาคีที่เข้าร่วมเวทีครั้งนี้มีทั้งผู้ที่ยังไม่เคยทำวิจัย/งานพัฒนา ,ผู้ที่กำลังเริ่มทำวิจัย/งานพัฒนาและผู้ที่เคยทำวิจัย/งานพัฒนามาแล้ว ภาคีแต่ละกลุ่มจึงมีความสนใจในงานและกระบวนการของภาคีกลุ่มอื่นๆ ภาคีจึงเสนอให้มีการไปเรียนรู้ในพื้นที่ของโครงการต่างๆตามประเด็นที่แต่ละกลุ่มสนใจ

2)เมื่อภาคีแต่ละกลุ่มจะไปเรียนรู้งานกับภาคีกลุ่มอื่นๆ มีการเตรียมตัวกลุ่มเป้าหมายดังนี้

2.1) ก่อนไป

- ✓ กลุ่มเป้าหมายที่จะไปเรียนรู้ต้องการไปเรียนรู้ประเด็น/เนื้อหาเรื่องอะไรบ้างจากภาคีเครือข่าย
- ✓ การไปเรียนรู้ครั้งนี้เพื่ออะไร
- ✓ ควรเป็นการเรียนรู้เรื่องวิธีคิด /กระบวนการ /สิ่งที่ทำให้สำเร็จและสิ่งที่ไม่ทำให้ไม่สำเร็จ
- ✓ ให้ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับสถานที่ที่จะไป
- ✓ เตรียมเจ้าของพื้นที่(ภาคี)โดยให้ข้อมูลว่ากลุ่มเป้าหมายที่จะมาเรียนรู้เป็นใครบ้าง ต้องการให้เจ้าของพื้นที่พูดคุยประเด็นไหนบ้าง

2.2)วันจัดกิจกรรม

- ✓ ผู้ประสานงานโครงการเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือร่วมกับผู้ประสานงานโครงการจะกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายได้ซักถาม/แลกเปลี่ยนและบางครั้งช่วยตั้งคำถามและช่วยสรุปประเด็นให้ชัดเจน

2.3)เมื่อเสร็จกิจกรรมออกจากพื้นที่ศึกษาดูงาน

- ✓ ขณะเดินทางกลับ(ก่อนแยกย้ายกันกลับบ้าน)ผู้ประสานงานโครงการเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือร่วมกับผู้ประสานงานโครงการจะหาจุดพักเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการมาเรียนรู้ครั้งนี้และจะสามารถนำอะไรไปปรับใช้ในงานโครงการที่ภาคีกำลังดำเนินอยู่

สรุปกิจกรรมที่ผ่านมา

กิจกรรมครั้งที่1และ2

พระสงฆ์ ไปเรียนรู้กระบวนการวิจัยประเด็นการ Comment งานวิจัยชุดโครงการ “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ที่ สนง. สกว. กทม.

- ครั้งที่1วันที่ 28-29 มิถุนายน 2547 พระสงฆ์เครือข่ายโพธิญาณ (พระรุ่น1)

จำนวน 9 รูป

- ครั้งที่ 2 วันที่ 13-14 กันยายน 2547 พระสงฆ์เครือข่ายโพธิyalัย (พระรุ่น 1) จำนวน 7 รูป และพระสงฆ์เครือข่าย มมร. และอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 8 รูป/คน

หลังจากเสร็จกิจกรรมในแต่ละวัน (ช่วงเย็น) ดร.กาญจนา แก้วเทพ จะช่วยสรุปประเด็นสำคัญๆ จากเวทีเพื่อเป็นการช่วยสังเคราะห์ให้พระสามารถนำไปปรับใช้ในงานของตนเองได้

กิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 28-29 สิงหาคม 2547

แกนนำจากโครงการกลองปู่จาและโครงการมวยไทยผสมเจิง จากเครือข่ายสี่พื้นบ้านสี่สารสุข สนับสนุนโดย สสส. จำนวน 26 คน ประกอบด้วย ผู้ประสานงานโครงการ ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำเยาวชน และนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สนับสนุนโดย สกว. และโครงการร้านกโต / ฟोनเจิง สนับสนุนโดย สสส. ที่ อ.ฝางและอ.แม่ฮาด ในประเด็น การใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและสี่พื้นบ้านเพื่อสร้างสำนึกร่วมของคนในชุมชน

กิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 5-6 กันยายน 2547

แกนนำจากโครงการกลองปู่จา โครงการมวยไทยผสมเจิงและแกนนำเครือข่ายพระโพธิyalัย จำนวน 27 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้ประสานงานโครงการ พระสงฆ์เครือข่ายโพธิyalัย คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน และแกนนำเยาวชน ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสี่พื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” ในประเด็น กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ความร่วมมือของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ครู เยาวชน ปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุ ในการดำเนินงานโครงการและประเด็นการผสมผสานระหว่างสี่พื้นบ้านกับสี่สมัยใหม่

กิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 25-26 กันยายน 2547

แกนนำจากโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและโครงการร้านกโต ที่ อ.ฝางและอ.แม่ฮาด จำนวน 24 คน ประกอบด้วย ผู้ประสานงานโครงการ พระสงฆ์ คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำเยาวชน และนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสี่พื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” ในประเด็น กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ความร่วมมือของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ครู เยาวชน ปราชญ์

ชาวบ้านและผู้สูงอายุ ในการดำเนินงานโครงการ และประเด็นการผสมผสานระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อสมัยใหม่

กิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 27-28 ตุลาคม 2547

แกนนำจากโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างเสริมกลไกการจัดการความรู้สู่ชุมชน จำนวน 21 คน ประกอบด้วย ผู้ประสานงานโครงการ คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน และแกนนำเยาวชน ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” ในประเด็น กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ความร่วมมือของ คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ครู เยาวชน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้สูงอายุ ในการดำเนินงานโครงการ และประเด็นการผสมผสานระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อสมัยใหม่

กิจกรรมครั้งที่ 7 วันที่ 8-9 พฤศจิกายน 2547

แกนนำจากโครงการเทศน์มหาชาติ สนับสนุนโดย สสส. จำนวน 27 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ (ผู้ประสานงานโครงการ) แกนนำครู และแกนนำเด็ก/เยาวชน ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแกนนำโครงการกลองสะบัดชัย สนับสนุนโดย สสส. ในประเด็น การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นและการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ (เด็ก/เยาวชน) นอกจากนี้แล้วยังให้ทีมวิทยากรช่วยอบรมแกนนำเด็ก/เยาวชน ในประเด็นการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล/การตั้งคำถาม

กิจกรรมครั้งที่ 8 วันที่ 22-23 มกราคม 2548

แกนนำจากโครงการการสื่อสารความหมายการพัฒนาระหว่างชาวบ้าน กรณีศึกษาเครือข่ายกองบุญข้าว งานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน สนับสนุนโดย สกว. จำนวน 29 คน ประกอบด้วย ผู้ประสานงานและนักวิจัยในโครงการพร้อมด้วยแกนนำชาวบ้าน ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแกนนำโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” ในประเด็น กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะกระบวนการรื้อฟื้นสื่อพื้นบ้าน และประเด็นการผสมผสานระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อสมัยใหม่

กิจกรรมครั้งที่ 9 วันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ 2548

แกนนำจากโครงการบทบาทพระสงฆ์ในการสร้างเสริมสุขภาพ สนับสนุนโดย สกว.ภายใต้โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 21 รูป/คน ประกอบด้วย พระนิสิตมจร. ที่ทำการศึกษาโครงการนี้ พระสงฆ์และแกนนำชาวบ้านที่ดำเนินกิจกรรมโครงการไปศึกษาดู

งาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแกนนำโครงการการสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ จ.เชียงราย ในประเด็นเกี่ยวกับการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการทำงานด้านเอดส์และการใช้สื่อต่างๆในการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ 10 วันที่ 20-21 กุมภาพันธ์ 2548

แกนนำจากโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ต.สันกำแพง สนับสนุนโดย สวช.

จำนวน 23 รูป/คนประกอบด้วย พระสงฆ์ผู้ประสานงานโพธิยาลัย พระสงฆ์ผู้ประสานงานโครงการแกนนำชาวบ้านและแกนนำเยาวชนไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแกนนำโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทยใหญ่ สนับสนุนโดย สกว. ในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสร้างสำนึกร่วมคนในชุมชนและการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและเยาวชนในการดำเนินงานโครงการ

3.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

3.4.1 ในเชิงปริมาณ

- ในด้านปริมาณของกิจกรรม โครงการได้จัดกิจกรรมรวม 10 ครั้งตามเป้าหมายที่วางไว้
- ในด้านปริมาณของกลุ่มเป้าหมาย ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีกลุ่มเป้าหมายร่วมกิจกรรมครั้งละประมาณ 27 – 34 รูป/คน กลุ่มเป้าหมายมีทั้ง พระสงฆ์ คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำชาวบ้าน แกนนำเด็ก/เยาวชน ครู นักวิจัย และนักพัฒนา

3.4.2 ในเชิงคุณภาพ

- กลุ่มเป้าหมายมีความรู้/ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นในเรื่องการทำกิจกรรมสำหรับงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ เช่น การทำกิจกรรมต้องรู้ว่าจะทำอะไร และต้องมีการเตรียมความคิดร่วมกันก่อนทำกิจกรรม เป็นต้น
- กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นกระบวนการ การใช้สื่อและการใช้เครื่องมือต่างๆในการจัดประชุม กับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้
- ภาวการณ์โครงการและแกนนำสมาชิกของภาวการณ์เมื่อได้มีโอกาสไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์มาแล้วพบว่าในพื้นที่ดำเนินงานนั้นมีการนำแนวคิด เนื้อหาและกระบวนการมาปรับใช้ในพื้นที่ดำเนินงานของตนเอง
- เกิดการหนุนเสริม/ช่วยเหลือกัน(ทั้งเรื่องเนื้อหา กระบวนการและตัวบุคคล)

คล)และเป็นเครือข่ายใหม่ที่สนใจในประเด็นคล้ายๆกัน เช่น กรณีอาจารย์ เรณู ได้ประสานภาคีที่สนใจในประเด็นการใช้สื่อพื้นบ้านเป็นสื่อในการทำงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 11 โครงการที่เข้าร่วมในเครือข่ายดังกล่าว หรือกรณี อ.สุวัฒน์จากโครงการกลองสะบัดชัย ที่สนับสนุนโดย สสส. ได้พัฒนาตนเองในการเป็นวิทยากรอบรมเยาวชนให้เป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ให้กับภาคีในเครือข่ายโครงการต่างๆ เป็นต้น

3.5 บทเรียนที่ได้รับ

3.5.1 บทเรียนเรื่องการสร้างคน

- Stakeholder

- จำนวนผู้เข้าร่วม(ปริมาณ) ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีกลุ่มเป้าหมายร่วมกิจกรรมครั้งละประมาณ 27 – 34 รูป /คน และเมื่อรวมกับคณะวิทยากรในพื้นที่แล้วเวทีแต่ละครั้งจะมีจำนวนประมาณ 40-50คน ซึ่งพบว่าจำนวนดังกล่าวพอเหมาะที่จะทำให้งroupเป้าหมายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทั้งในระดับกว้างและระดับลึก

- คุณภาพของผู้เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมายต้องเป็นแกนนำ ผ่านกระบวนการมาระดับหนึ่งและมีความเข้าใจในโครงการที่ตนเองกำลังดำเนินการ ในครั้งนี้ทั้ง พระสงฆ์ คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำชาวบ้าน แกนนำเด็ก/เยาวชน ครู นักวิจัย และนักพัฒนา

- เป้าหมายหลักของผู้เข้าร่วม ต้องมีเป้าหมายหลักเดียวกัน ในครั้งนี้เป้าหมายหลักคือการไปเรียนรู้กระบวนการทำงานของเครือข่ายเพื่อนำมาปรับใช้ในงานที่กลุ่มของตนเองกำลังดำเนินการ

- การเตรียมคน ต้องมีการเตรียมทั้งกลุ่มผู้ที่ต้องการไปเรียนรู้และกลุ่มผู้ที่จะเป็นวิทยากร โดยมีการเตรียมทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหาและกระบวนการทั้งก่อนที่จะไปและหลังจากกลับมาแล้วต้องมีการจัดเวทีพูดคุยกันต่อ

นอกจากนี้แล้วเจ้าของพื้นที่เช่นผู้ประสานงานโครงการหรือชาวบ้านที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมในพื้นที่นั้นก็ต้องมีการเตรียมประเด็นที่จะให้เขาพูดว่าเราต้องการมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือต้องการเรียนรู้ประเด็นอะไรบ้างต้องมีการเตรียมให้ชัดเจน

3.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างเครือข่าย

- พบว่าแกนนำชาวบ้านที่จะไปเรียนรู้ประสบการณ์และบทเรียนจากที่อื่นนั้นถ้าเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านกำลังคิดจะทำอยู่แล้วเมื่อได้มีโอกาสไปเรียนรู้จากที่อื่นที่มีประสบการณ์มาก่อนจะทำให้การดำเนินกิจกรรมของชาวบ้านเป็นไปได้เร็วและค่อนข้างจะประสบผลสำเร็จ เช่น ครู

โครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะทำหลักสูตรท้องถิ่นแต่ไม่มีประสบการณ์เมื่อไปเรียนรู้จากครูโครงการฝึกบูยาเมื่อกลับมาทำให้มีกระบวนการคิดและสร้างหลักสูตรเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วและดีด้วยโดยต่อยอดจากที่เรียนรู้จากโครงการฝึกบูยา

- การเรียนรู้ของเครือข่ายเป็นการเรียนรู้ระหว่างแกนนำชาวบ้านกับแกนนำชาวบ้านด้วยกันซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ (เป็นการเรียนรู้ในแนวระนาบ) ซึ่งมีข้อจำกัดในการสรุปเนื้อหา ดังนั้นจำเป็นต้องมีผู้ช่วยเตรียมสรุปประเด็นให้ชัดเจนและเห็นภาพรวม
- ถ้ากลุ่มเป้าหมายมีทั้งแกนนำฟอบ้าน และแกนนำเยาวชนด้วย ควรมีเวทีให้เยาวชนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเยาวชนโดยตรง เพราะกลุ่มเป้าหมายอยู่ในวัยเดียวกัน
- การเรียนรู้เน้นให้เห็นวิธีคิดและกระบวนการทำงานโดยเฉพาะการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการทำงาน และในการทำงานที่ทำได้หรือทำไม่ได้ภายใต้เงื่อนไขอะไรบ้าง
- เมื่อแกนนำชาวบ้านได้มีโอกาสไปเรียนรู้ประสบการณ์จากเครือข่ายมาแล้วน่าจะมีการสนับสนุน/พัฒนาแนวคิดดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนถึงการทดลอง/ปรับใช้ในพื้นที่

3.6 การประเมินผล

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

4. กิจกรรมการผลิตสื่อ

หัวข้อในการนำเสนอกิจกรรมการผลิตสื่อ มีดังต่อไปนี้

- 4.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม
- 4.2 เป้าหมายของกิจกรรม
- 4.3 การดำเนินกิจกรรม
- 4.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม
- 4.5 บทเรียนที่ได้รับ
- 4.6 การประเมินผล

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังนี้

4.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

จำนวน 23 รูป/คน ประกอบด้วยแกนนำพระจากโพธิyalัยเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ , นักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น , คณะทำงาน/แกนนำเยาวชน/แกนนำชาวบ้านจากโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขภาพภาคเหนือจำนวน5โครงการ , คณะนักวิจัยโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาและ

สร้างเสริมกลไกการจัดการความรู้สู่ชุมชน , นักศึกษาชมรมสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขภาพภูมิจังหวัดเชียงใหม่ และคณะนักวิจัย/แกนนำเยาวชน/แกนนำชาวบ้านจากโครงการกองทุนข้าว

4.2 เป้าหมายของกิจกรรม

เพื่อให้ชุมชนรู้จักผลิต/ใช้และผสมผสานสื่อที่มีอยู่ในสังคม เช่น สื่อสมัยใหม่ กับสื่อบุคคล และสื่อพื้นบ้านได้อย่างรู้เท่าทันและให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดำเนินการภายใต้หลักการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและเป็นของชุมชน

4.3 การดำเนินกิจกรรม

การอบรมแบ่งเป็น2ครั้งๆละ3วันโดยมีคณะวิทยากร จากคณะนักวิจัยโครงการป่าชุมชน ห้วยแก้วและโครงการวิทยุชุมชนจังหวัดน่าน(ชุดโครงการการสื่อสารเพื่อชุมชน)ร่วมกันเป็นวิทยากร

สถานที่ฝึกอบรมห้องปฏิบัติการโทรทัศน์ ภาควิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

วิธีการมีทั้งการบรรยายทฤษฎีจากวิทยากร การนำเสนอประสบการณ์จากกลุ่มเป้าหมาย และการฝึกปฏิบัติจริง

ขั้นเตรียมการ

1.)จากเวทีการหนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้ที่กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมในเวทีได้มีโอกาสนำเสนอประสบการณ์/กิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายแต่ละโครงการได้ดำเนินการ ในที่นี้มีโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชนได้เล่าประสบการณ์ในการผลิตสื่อโดยการผสมผสานระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อสมัยใหม่ พบว่าผู้เข้าร่วมในเวทีมีความสนใจซักถามกันมาก มีความต้องการไปศึกษาดูงานในพื้นที่และต้องการการฝึกอบรมด้วย

2.)ทีมประสานงานโครงการพัฒนานักวิจัยภาคเหนือประสานงานและร่วมกันพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมกับเครือข่ายนักวิจัยโครงการป่าชุมชนห้วยแก้วและโครงการวิทยุชุมชนจังหวัดน่าน(ชุดโครงการการสื่อสารเพื่อชุมชน) ซึ่งเป็นโครงการที่มีประสบการณ์ในการอบรมเยาวชน/ชาวบ้านเรื่องการใช้อุปกรณ์ใหม่ในการสื่อสาร

3.)ให้ภาคี/ผู้ประสานงานของแต่ละโครงการที่จะเข้าร่วมอบรมครั้งนี้ หาแกนนำเยาวชน/ชาวบ้านที่ร่วมกิจกรรม/สนใจงานด้านนี้มาร่วมอบรมในครั้งนี้ด้วย เพื่อให้เขาเป็นตัวแทน/แกนนำของแต่ละโครงการสำหรับดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ของตนเอง ในการนำแกนนำเยาวชน/ชาวบ้านที่จะมาร่วมอบรมในครั้งนี้ในกลุ่มคนเหล่านี้ต้องมีความเข้าใจในโครงการที่ภาคีกำลังดำเนินกิจกรรมในพื้นที่เพื่อที่เขาจะสามารถเขียนสรุปในการผลิตสื่อได้

ขั้นดำเนินการ

การอบรมแบ่งการอบรมเป็น2ครั้ง

ครั้งที่1 วันที่18-20 มิถุนายน 2547

ครั้งที่ 2 วันที่ 16 – 18 กรกฎาคม 2547

สรุปเนื้อหาการอบรม

ครั้งที่ 1 วันที่ 18-20 มิถุนายน 2547

-หน้าที่ของสื่อ

-“หลักการและแนวคิด: การรวบรวมความคิด และการสร้างสรรค์บทเบื้องต้น”

-“ฝึกปฏิบัติ: การรวบรวมความคิด และการสร้างสรรค์บทเบื้องต้น”

-“หลักการและแนวคิด: ภาษาภาพ และการบันทึกภาพเบื้องต้น”

-“ฝึกปฏิบัติ: ภาษาภาพ และการบันทึกภาพเบื้องต้น”

-“หลักการและแนวคิด : การตัดต่อวีดิทัศน์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์”

-“ฝึกปฏิบัติ : การตัดต่อวีดิทัศน์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์”

-“แนวคิดและปฏิบัติ: การเขียนวีซีดี”

-การบ้านแต่ละโครงการไปวางแผนถ่ายทำและตัดต่อกิจกรรมในพื้นที่ของตนเอง
และมานำเสนอในครั้งต่อไป

-ซักถาม พร้อมสรุปเนื้อหาและกิจกรรม

ครั้งที่ 2 วันที่ 16 – 18 กรกฎาคม 2547

-ตัวแทนแต่ละโครงการนำเสนองานการบ้านและให้กลุ่มเป้าหมายช่วยกันสรุป

-บรรยายและวิเคราะห์ “หน้าที่และความสำคัญของ SHOT”

-ฝึกปฏิบัติ: “หน้าที่และความสำคัญของ SHOT”

-บรรยายและฝึกปฏิบัติ “การเขียนโครงการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์”

-บรรยายและฝึกปฏิบัติ “การวิเคราะห์บท และการเขียนบทให้บรรลุเป้าหมาย”

-บรรยายและวิเคราะห์ “ผลพิเศษทางภาพ (Special Effect)”

-ฝึกปฏิบัติ “การทำผลพิเศษทางภาพ(Special Effect) ด้วยโปรแกรม
คอมพิวเตอร์”

-บรรยายและฝึกปฏิบัติ “การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แทรกภาพและเสียง
(insert) และทำกราฟิก (graphic) ต่าง ๆ”

-ซักถาม สรุปเนื้อหากิจกรรม

4.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

4.4.1 ในเชิงปริมาณ

โครงการสามารถดำเนินกิจกรรมตามที่วางแผนไว้

- มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวมจำนวน 2 ครั้ง ในเนื้อหา

ที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิต/การใช้สื่อสมัยใหม่(วีซีดี)กับสื่ออื่นๆที่มีอยู่ในชุมชนเช่นสื่อบุคคลและสื่อพื้นบ้าน เป็นต้น โดยใช้ประสบการณ์จากคณะวิทยากรและทีมวิจัยโครงการปทุมชนช่วยแก้ ซึ่งอยู่ในงานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนภาคเหนือ

- มีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส)ครั้งละ 23 รูป/คน

4.4.2 ในเชิงคุณภาพ

- กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาทักษะทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการผลิตวีดิทัศน์ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องข้อดี/ข้อจำกัดและการใช้สื่อเพื่อประโยชน์สำหรับคนในชุมชน และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปผลิตวีดิทัศน์ในโครงการของตนเองได้ และสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับแกนนำเยาวชนในชุมชนต่อไปได้

- แกนนำเยาวชน/แกนนำชาวบ้านมีความเข้าใจโครงการของภาคีและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม/การผลิตสื่อของโครงการในพื้นที่มากขึ้น

- บางพื้นที่เช่นโครงการผิปปูยาเพื่อลูกหลาน เมื่อในพื้นที่มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆเช่นการทำประเพณี/พิธีกรรมต่างๆ ชาวบ้านจะประสานให้แกนนำเยาวชนที่ผ่านกรอบรมฯ มาช่วยถ่ายทำวีดิทัศน์และติดต่อเป็นวีซีดีฉายให้ชาวบ้านดู นั่นเท่ากับว่าโครงการนี้สามารถสร้างแกนนำเยาวชนให้ชาวบ้านยอมรับในศักยภาพของเยาวชนและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับสมาชิกในชุมชนด้วย

- แกนนำเยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเช่น เยาวชนโครงการกลองปู่จา ก่อนเข้าร่วมอบรมที่บ้านมีคอมพิวเตอร์จะใช้ในการเล่นเกมอย่างเดียวแต่หลังจากผ่านการอบรมมาแล้ว คอมพิวเตอร์ที่บ้านจะมีหน้าที่มากขึ้นนั่นคือเมื่อภาคีในพื้นที่มีการดำเนินกิจกรรมเยาวชนคนนี้จะไปช่วยวางแผนถ่ายทำวีดิทัศน์ ติดต่อ ไล่เสียงและผลิออกมาเป็นวีซีดี

- เกิดเครือข่ายการหนุนเสริมช่วยเหลือกันระหว่างทีมวิทยากรกับผู้เข้าอบรม เช่นเมื่อแกนนำเยาวชนที่เข้าร่วมอบรมมีปัญหาทางเทคนิคต่างๆไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์หรือเทคนิคการผลิต จะโทรศัพท์ขอคำปรึกษากับทีมวิทยากรได้ตลอด หรือบางครั้งไม่สามารถแก้ไขได้ทางโทรศัพท์ ผู้เข้าอบรมจะนำเครื่องมือมาให้ทีมวิทยากรช่วยที่มหาวิทยาลัยพายัพ

4.5 บทเรียนที่ได้รับ

4.5.1 บทเรียนเรื่องการสร้างคน

- Stakeholder

- จำนวนผู้เข้าร่วม(ปริมาณ) ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีกลุ่มเป้าหมายร่วมกิจกรรมครั้งละประมาณ 23 รูป /คน ซึ่งพบว่าจำนวนดังกล่าวพอเหมาะที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทั้งในระดับกว้างและระดับลึกและทุกคนได้ทดลองฝึกปฏิบัติ (จำนวนกลุ่มเป้าหมายควรจะสอดคล้องกับวัสดุอุปกรณ์ที่จะให้ฝึกเช่นกล่องและคอมพิวเตอร์และทีมวิทยากรที่จะช่วยกลุ่มเป้าหมายนั้นคือกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมควรได้มีโอกาสทดลองฝึก)

- คุณภาพของผู้เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมายต้องเป็นแกนนำ ผ่านกระบวนการมาระดับหนึ่ง มีความเข้าใจในโครงการที่ตนเองกำลังดำเนินการและในแต่ละกลุ่มต้องมีคนที่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้ ในครั้งนี้มีทั้ง พระสงฆ์ คณะกรรมการองค์กรการบริหารส่วนตำบล แกนนำชาวบ้าน แกนนำเด็ก/เยาวชน ครู นักวิจัย และนักพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ได้และมีความสนใจการพัฒนาสื่อใหม่ ๆ

- การเตรียมคน ต้องมีการเตรียมทั้งกลุ่มผู้ที่จะเป็นวิทยากรว่ากลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเนื้อหาและการปฏิบัติเกี่ยวกับสื่อชนิดนี้มากน้อยแค่ไหน และต้องเตรียมกลุ่มเป้าหมายด้วย

- พบว่าเด็กและเยาวชนจะมีความสนใจในสื่อสมัยใหม่เช่นการถ่ายภาพ การตัดต่อและการใส่เทคนิคพิเศษ แต่ไม่ค่อยสนใจการเขียนสคริปแม้ว่าทีมวิทยากรจะพยายามชี้ให้เห็นความสำคัญแล้ว แต่เนื่องจากเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกสอนให้สนใจในการคิดและเขียนมากนัก ดังนั้นภาคีแต่ละโครงการจึงต้องหาผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการเขียน(เพื่อเขียนสคริป) และเด็ก/เยาวชนที่สนใจในกระบวนการการถ่ายภาพ การตัดต่อและการใส่เทคนิคพิเศษมาเรียนรู้พร้อมกัน โดยมีภาคี/ผู้ประสานงานแต่ละโครงการเป็นตัวเชื่อมเด็ก/เยาวชนทั้งสองกลุ่มซึ่งจะทำให้งานดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและเป็นกิจกรรมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมาก

4.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างเครือข่าย

- การที่จะให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดและร่วมดำเนินงานโครงการนั้นพบว่าการพัฒนาแกนนำเด็ก/เยาวชนให้สามารถมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถเลือกใช้สื่อผสมผสานกันได้(ทั้งสื่อใหม่และสื่อเก่า)จะเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็ก/เยาวชนสนใจเข้าร่วม แต่ผู้ประสานงานต้องมีความเข้าใจว่านี่เป็นการใช้สื่อเป็นเครื่องมือโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเด็ก/เยาวชน คณะทำงานจะมีกระบวนการอย่างไร

4.6 การประเมินผล

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5. กิจกรรมการสนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก

หัวข้อในการนำเสนอกิจกรรมการสนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก มีดังต่อไปนี้

- 5.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม
- 5.2 เป้าหมายของกิจกรรม
- 5.3 การดำเนินกิจกรรม
- 5.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม
- 5.5 บทเรียนที่ได้รับ
- 5.6 การประเมินผล

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังนี้

5.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

พระเครือข่ายข่ายโพธิยาลัย (พระนิสิต มจร.) และพระนิสิต มมร. ที่ผ่านกระบวนการอบรมโครงการพัฒนานักวิจัยภาคเหนือ

5.2 เป้าหมายของกิจกรรม

เพื่อให้พระรุ่นใหม่(ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย)ได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปทดลองปฏิบัติจริงโดยมีนักวิจัย/ภาควิชาในเครือข่ายช่วยหนุนเสริม

5.3 การดำเนินกิจกรรม

ขั้นเตรียมการ

- 1.) ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเรื่องการวิจัยทั้งทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ
- 2.) ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย/งานพัฒนา
- 3.) แบ่งกลุ่มพระตามประเด็นที่สนใจเพื่อร่วมกันพัฒนาโครงร่างงานวิจัย

ขั้นดำเนินการ

- 1.) พระแต่ละกลุ่มนำเสนอโครงร่างงานวิจัย ผู้เข้าร่วมในเวทีช่วยกันให้คำแนะนำ
- 2.) พระแต่ละกลุ่มลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาโครงร่างงานวิจัยให้ชัดเจน
- 3.) พระแต่ละกลุ่มนำเสนอโครงร่างงานวิจัย ผู้เข้าร่วมในเวทีช่วยกันให้คำแนะนำและร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่
- 4) พระแต่ละกลุ่มดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้โดยมีพี่เลี้ยงร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
- 5) จัดเวทีให้พระแต่ละกลุ่มรายงานความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคพร้อมวางแผนงานต่อไป

5.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

5.4.1 ในเชิงปริมาณ

(1) มีการสนับสนุนให้พระที่ผ่านกระบวนการครั้งนี้(ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย) ทดลองทำวิจัยขนาดเล็กเป็นกลุ่ม รวมจำนวน 8 โครงการ/กลุ่ม(ที่ มจร.วัดสวนดอก เชียงใหม่ จำนวน 5 โครงการ/กลุ่มและที่ มมร.วัดบวรฯ กรุงเทพฯจำนวน 3 โครงการ/กลุ่ม)

(2) มีพระร่วมเป็นนักวิจัยในแต่ละโครงการ/กลุ่มละประมาณ 4 – 8 รูป รวมทั้งสิ้นจำนวน 49 รูป

(3) มีพระ/อาจารย์จาก มจร. จำนวน 3 รูป/คนและ มมร. จำนวน 1 คน ที่สอนพระกลุ่มนี้ เข้าร่วมกระบวนการและมีการหนุนเสริมช่วยเหลือพระกลุ่มนี้ทั้งเรื่องกระบวนการวิจัยและการลงพื้นที่ร่วมกับพระกลุ่มนี้ด้วย

5.4.2 ในเชิงคุณภาพ

(1) ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติของพระนิสิตและของกลุ่มผู้เข้าร่วมในเวทีที่ก่อนหน้านี้จะร่วมเวทีเครือข่ายนี้เคยคิดว่างานวิจัยเป็นเรื่องยาก เกี่ยวกับตัวเลขจำนวนมากและต้องเป็นคนที่จะระดับปริญญาโทเท่านั้นจึงจะสามารถทำได้แต่เมื่อกลุ่มเป้าหมายผ่านกระบวนการมาแล้ว กลุ่มเป้าหมายบอกว่าไม่จบปริญญาตรีก็สามารถทำวิจัยได้ในระดับที่ตนเองพอจะสามารถทำได้ เช่นพระที่ผ่านกระบวนการครั้งนี้(ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย/งานพัฒนา)และยังไม่ได้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี พระแต่ละกลุ่มมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเรื่อยๆตามลำดับทั้งเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในกระบวนการวิจัย การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การทำกิจกรรมที่เน้นกระบวนการและการทำงานกับชาวบ้าน/การจัดเวทีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นต้น เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ

(2) เกิดการหนุนเสริมช่วยเหลือกันซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น ที่ มจร. กลุ่มเป้าหมาย/ภาคีที่เป็นฆราวาสที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับพระนิสิตกลุ่มนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นได้มีการหนุนเสริมช่วยเหลือพระนิสิต ตั้งแต่การหาข้อสงสัย (เอ๊ะ) การตั้งปัญหำการวิจัย การเตรียมตัวลงพื้นที่ เช่น การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การเตรียมเนื้อหา การจัดเวที การสรุปจากการจัดกิจกรรม การเขียนรายงานและการให้กำลังใจ เป็นต้น กระบวนการหนุนเสริมช่วยเหลือกันดังกล่าวเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น กรณี นักศึกษาที่กำลังเรียนระดับปริญญาโทที่ร่วมในเวทีด้วยเมื่อเขาช่วยพระนิสิตก็เป็นการฝึก/เตรียมความคิดและการปฏิบัติของตนเองด้วยเพื่อที่ตนเองจะนำความรู้ไปปรับใช้ในการพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ของตนเองต่อไป ส่วนที่ มมร. นั้นพระนิสิตเคยทำกิจกรรมร่วมกันแต่ต่างฝ่ายต่างทำเมื่อพระนิสิตมาร่วมในกระบวนการครั้งนี้พบว่าทั้งหมดได้เกิดการหนุนเสริมช่วยเหลือกันตั้งแต่ การหาข้อสงสัย (เอ๊ะ) การตั้งปัญหำ

การวิจัย การเตรียมตัวลงพื้นที่ เช่น การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การเตรียมเนื้อหา การจัดเวที การสรุปจากการจัดกิจกรรม การเขียนรายงานและการให้กำลังใจ เป็นต้น

ซึ่งปรากฏการณ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยการหนุนเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกันเช่นนี้ไม่เคยเกิดขึ้นทั้งที่ มจร. และที่ มมร. ทั้งๆที่ผู้ร่วมเวที(พระนิสิตและฆราวาส) บอกว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

5.5 บทเรียนที่ได้รับ

5.5.1 บทเรียนเรื่องการสร้างคน

- Stakeholder

- จำนวนผู้เข้าร่วม ที่ มจร. ชม. ครั้งละประมาณ 29-51 รูป/คน ส่วนที่ มมร. กทม. ครั้งละประมาณ 18-30 รูป/คน กลุ่มขนาดนี้ข้อมูลสามารถถ่ายทอดได้ดี

- คุณภาพของผู้เข้าร่วม ต้องมีความหลากหลายในประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยหรือการทำงานพัฒนา เช่นในครั้งนี้อย่างที่ มจร. ชม. ผู้เข้าร่วมส่วนมากไม่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยแต่กำลังเรียนวิชาวิจัย ผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานพัฒนาและมีประสบการณ์การทำงานวิจัย ส่วนที่ มมร. กทม. ผู้เข้าร่วมทั้งหมดไม่มีประสบการณ์การทำงานวิจัย(พระส่วนมากยังไม่ได้เรียนวิชาวิจัย) แต่พระทุกรูปมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา(กิจกรรม)

- เป้าหมายของผู้เข้าร่วม ควรจะต้องมีเป้าหมายหลักเดียวกัน ในครั้งนี้ผู้เข้าร่วมทั้งหมดมีเป้าหมายคือต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนางานที่ตนเองกำลังทำ

- การเตรียมคน ต้องมีการเตรียมผู้เข้าร่วม เช่น แจกเอกสารให้อ่านมาล่วงหน้า หรือการเตรียมผู้เข้าร่วมที่จะเสนองาน/ประสบการณ์ก็ต้องมีการเตรียมทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหาและวิธีการด้วย

- การเลือกประเด็นหัวข้อและพื้นที่ที่จะทำการศึกษา ไม่ควรให้พระนิสิตเลือกประเด็นหัวข้อและพื้นที่ที่จะทำการศึกษาตามที่อาจารย์สนใจ/แนะนำ เพราะอาจารย์ผู้แนะนำไม่รู้ข้อจำกัดของพระนิสิตและทำให้พระนิสิตไม่ค่อยภาคภูมิใจเพราะพระนิสิตคิดว่าเรื่องที่กำลังทำนั้นทำให้คนอื่นเนื่องจากคนอื่นคิดเรื่องให้

- การเลือกพื้นที่ที่จะทำการศึกษาของพระนิสิต บทเรียนครั้งนี้พบว่าพระนิสิตกลุ่มที่เลือกพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัยในพื้นที่ที่พระนิสิตจำพรรษาอยู่นั้นพบว่า พระนิสิตมีความสนใจและกระตือรือร้นในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมเป็นอย่างดีและต่อเนื่อง พร้อมทั้งพบว่าสมาชิกในชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในโครงการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เมื่อเปรียบ

เทียบกับโครงการที่ดำเนินงานในพื้นที่ที่ไม่มีพระนิสิตจำพรรษาอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้นำทางศาสนา ชาวบ้านทั่วไปยอมรับ เมื่อพระนิสิตทำกิจกรรมในพื้นที่ของตนเองแล้วถ้าพระทำไม่ดี/ไม่ต่อเนื่องพระกลัวชาวบ้านไม่ศรัทธาและตนเองจะอยู่ยาก ประกอบกับพระที่อยู่ในพื้นที่ไม่เคยผ่านกระบวนการทำงานพัฒนาร่วมกับชุมชนเมื่อพระคิดกิจกรรมที่จะทำร่วมกับชุมชน (โดยการคิดโครงการ/กิจกรรม)มาจากข้อมูลในชุมชนจึงทำให้คนในชุมชนให้ความร่วมมือด้วยดีและต่อเนื่องดังเช่นโครงการของพระประสิทธิ์

- การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้แนวคิดการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน (ผู้มีประสบการณ์/บทเรียนมาสอนผู้มีประสบการณ์/บทเรียนน้อย) ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างให้กลุ่มเป้าหมายรู้จัก “การเป็นผู้ให้” และ “การเป็นผู้รับ”

5.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างเครือข่าย

- การมีคนคอยหนุนเสริม/ช่วยเหลือแต่ไม่ใช่การคิด/การทำให้ พระนิสิตที่เริ่มทำโครงการ/กิจกรรมโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาตนเองนี้ จำเป็นจะต้องมีผู้ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการค้นคว้าหรือสนับสนุนเอกสารทางวิชาการอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นและสร้างความมั่นใจให้กับพระนิสิตด้วย เช่น การพัฒนาโครงการมีภาคีร่วมกันช่วยเหลือ หรือการลงพื้นที่ทำกิจกรรม พระนิสิตกลุ่มนี้ไม่มีประสบการณ์ในการลงพื้นที่และจัดเวทีกับชาวบ้านเลย พบว่าเมื่อภาคีในเครือข่ายและนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏเข้าไปช่วยให้คำปรึกษาและร่วมลงในพื้นที่ด้วย(พร้อมกับผู้ประสานงานโครงการต้องลงพื้นที่วันจัดกิจกรรม) ทำให้พระนิสิตเริ่มมีความมั่นใจและกล้าจัดกิจกรรมในพื้นที่มากขึ้น

5.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างความยั่งยืน

- การที่กลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมาก (ทั้งสถานภาพและประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา) แต่ทุกคนมีเป้าหมายหลักเดียวกันคือต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานที่ตนเองกำลังทำ(กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดกำลังทำงาน/กิจกรรมที่ต้องใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ) ดังนั้นจำเป็นต้องมีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจที่เป็นพื้นฐานทั้งส่วนที่เป็นทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยนำมาจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรง(ทั้งจากนักวิจัยชุด“การสื่อสารเพื่อชุมชน”และสมาชิกในกลุ่ม)และจำเป็นจะต้องให้กลุ่มเป้าหมายได้ลงมือปฏิบัติด้วยโดยให้ผู้ที่มีประสบการณ์ช่วยเป็นพี่เลี้ยง เมื่อกลุ่มเป้าหมายผ่านกระบวนการมาแล้วจะนำความรู้ไปพัฒนา/ปรับใช้กับงานที่ตนเองกำลังทำ ซึ่งพบว่ากลุ่มเป้าหมายทั้งหมด(เช่น นักศึกษากำลังเรียนระดับปริญญาโท , กลุ่มนักวิจัย , นักพัฒนาและกลุ่มพระนิสิต) สามารถนำความรู้ไปพัฒนา/ปรับใช้ให้ตนเองบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

- การช่วยเหลือพระนิสิตเพื่อให้โครงร่างงานวิจัยผ่านได้นั้นต้องใช้วิธีการสร้าง

กระบวนการเรียนรู้ให้กับพระนิสิต เพื่อให้พระนิสิตได้คิดเป็นและตัดสินใจได้ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดของพระนิสิต

5.6 การประเมินผล

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ข้อคิดเห็นของผู้ประสานงาน (พระธชชัย) ต่อการทำวิจัยของพระนิสิต

จากการฝึกอบรมที่ผ่านมา ได้เห็นมิติใหม่ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนักศึกษามองเห็นถึงพัฒนาการทั้งด้านความคิดที่คิดเป็นระบบและมีกรอบมีแนวทางในการนำไปใช้และทักษะการทำงานมีความรับผิดชอบมากขึ้นทั้งในเรื่องการส่งงาน การค้นคว้า การประชุม ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ น่าจะเป็นนิมิตหมายที่ดีในการพัฒนาพระนักศึกษาต่อไป

จากเนื้อหาที่วิทยากรนำมาอบรม จะเห็นว่าการอบรมเป็นระดับเป็นขั้นๆ ไป ไม่ใช่การก้าวกระโดด ทำให้มองเห็นถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของพระนักศึกษาเป็นไปโดยลำดับ มองเห็นถึงการกล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก ด้านความคิด กล้าพูดกล้าถาม เมื่อสงสัย หรือไม่เข้าใจ และประการสำคัญการทดลองเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือต่างๆ เป็นระยะๆ ของแต่ละกลุ่ม ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง พระแต่ละรูปได้ประสบการณ์การทำวิจัยจริง เนื่องจากแต่ละกลุ่มสามารถไปปรับใช้ในกิจกรรมที่มีอยู่แล้ว ให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ทำให้มีความมั่นใจในการทำงานอีกเท่าตัว เท่าที่ผู้ประสานได้สัมผัส ทั้งการลงไปพบกับกลุ่ม ทั้งการโทรศัพท์พูดคุย และการสังเกต อากัปกริยาต่างๆ จากการแสดงความคิดเห็นพอจะสรุปได้ ดังนี้

มองเห็นพัฒนาการ

1. พระนักศึกษานำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม มาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมของมหาวิทยาลัย เช่น นำกระบวนการมาใช้ในการประชุม การสรุปงานทุกครั้งมีการวิเคราะห์ข้อดีและที่ต้องแก้ไข

2. การคืนข้อมูลให้กับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การคืนข้อมูลให้กับผู้ปกครองนักเรียน การคืนข้อมูลให้กับครูและพระที่ทำการสอน

3. มีความเข้าใจในกระบวนการ การทำวิจัยในเกณฑ์ดี จากการสอบถาม 80 เปอร์เซนต์มั่นใจว่าสามารถทำงานวิจัยได้ ตามเงื่อนไข ที่คุยคือ ทำไปเรียนรู้ไป มีพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ

4. ที่ได้เป็นประโยชน์อีกข้อคือ ได้ลงมือทำกิจกรรมเอง ทำให้มีความเข้าใจในวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยมากยิ่งขึ้น

5. รู้จักวิเคราะห์ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ Attribute สามารถนำไปใช้ในการตั้งเป็นประเด็นที่จะทำการศึกษาได้

เงื่อนไขข้อจำกัดในการทำวิจัย

1. พระนักศึกษาที่ทำงานวิจัยทุกรูปล้วนมีกิจนิมนต์ ส่วนที่ มมร.เป็นคณะกรรมการ นักศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ต้องบริหารงานนักศึกษาตามนโยบายของมหาวิทยาลัย จึงทำให้ ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะทุ่มเทได้เต็มที่

2. พระนักศึกษาที่ทำงานวิจัยส่วนมากมาจากหลายคณะและหลายวัด ทำให้เวลาว่างไม่ตรงกัน เป็นการยากยิ่งในการทำงานร่วมกัน

3. พระนักศึกษาที่ทำงานวิจัยทุกรูปล้วนเป็นพระนักทำกิจกรรมซึ่งต้องรับผิดชอบหลายด้าน เช่น สอนหนังสือนักเรียน, ทำให้ไม่สามารถแบ่งเวลาทำงานได้เต็มที่นัก ทำให้ไม่สามารถส่งงานตามเวลาที่กำหนดให้ได้

4. ผู้ประสานกับพระนักวิจัยอยู่คนละที่ ทำให้ ดูแลได้ไม่เต็มที่มากนัก ทำให้การดำเนินงานไม่ดีเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

1. พระนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เช่น ที่ มมร. ส่วนมากไม่ได้เรียนทฤษฎีหรือระเบียบวิธีวิจัยมาโดยตรง แต่หลังจากจบการอบรมครั้งแรกทำให้มั่นใจว่าสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น ในเบื้องต้นนี้ก็ถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ การเริ่มต้นที่ดีทำให้มีกำลังใจในการทำงานมากขึ้น

2. การนำงานวิจัยมาสู่มหาวิทยาลัยของสงฆ์น่าจะมาจากทาง (เพราะเป็นประโยชน์ต่อพระคุณเจ้าจริงๆ) เพียงแต่เปิดให้กว้างและรับเฉพาะผู้สนใจจริงๆ ทำเป็นโครงการฯ ของมหาวิทยาลัย มีพี่เลี้ยงอย่างใกล้ชิด

3. การพัฒนาพระให้เป็นพระนักวิจัย น่าจะเลือกพระที่มีอุดมการณ์ (ดินดีจะปลูกอะไรก็คิดว่าน่าจะขึ้นเร็ว) มีเวลาเพียงพอต่อการทำงาน และพร้อมที่จะพัฒนาตัวเอง อย่างพระนักพัฒนาหลายๆ รูปตามชุมชน น่าจะพัฒนาได้เร็วกว่า

มุมมองจากนักวิจัย

1. เป็นโครงการที่ดี ที่เปิดโอกาสให้พระได้เรียนรู้ ได้รู้จักงานวิจัยมากยิ่งขึ้น
2. มีความเข้าใจในงานวิจัยมากขึ้น ขาดเพียงการไม่มีประสบการณ์ในการเขียน
3. เมื่อเทียบกลุ่มพระที่เข้าร่วมโครงการ กับที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ทั้งการตอบคำถาม และการตั้งคำถาม รวมถึงการวิเคราะห์การทำงานด้วย
4. ประโยชน์ที่เห็นได้ชัดของคณะกรรมการชุดนี้คือ การจะทำกิจกรรมแต่ละอย่าง รู้จักการเตรียม การดำเนินงานและการสรุปกิจกรรม
5. สิ่งสำคัญที่ได้จากโครงการคือ การเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือต่างๆ และการคืนข้อมูลแก่กลุ่มเป้าหมายด้วย

สรุปขั้นตอน/กระบวนการดำเนินงานกิจกรรมและผลที่เกิดขึ้น

โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือมีวัตถุประสงค์1.)เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและแบบปฏิบัติการเพื่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยให้ประสบการณ์/กระบวนการ/ผลงานจากโครงการวิจัย 6 โครงการ และ2.)เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยจาก 6 โครงการที่ขยายไปสู่พื้นที่ชุมชนอื่นๆผ่านเครือข่ายที่มี อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานในพื้นที่ของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีมีความหลากหลาย ทั้งสถานภาพ เช่นพระสงฆ์ ครู อาจารย์ นักวิจัย นักพัฒนา อบต. และนักศึกษา ระดับการศึกษามีตั้งแต่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจนถึงจบการศึกษาระดับปริญญาโท ส่วนประสบการณ์การทำงานพัฒนาและงานวิจัยนั้นกลุ่มเป้าหมายมีทั้งที่ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานพัฒนาและงานวิจัยจนถึงผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานพัฒนาและงานวิจัย และนอกจากนี้แล้วยังมีกลุ่มเป้าหมายจำนวนหนึ่งเคยมีประสบการณ์ร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ

จากคุณลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายคณะทำงานจึงแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่มโดยใช้เกณฑ์ผู้ที่เคยร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพกับผู้ที่ไม่เคยร่วมเวทีดังกล่าว

1.1 กลุ่มพระรุ่นที่ 1 กลุ่มเป้าหมายผู้ที่เคยร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ประกอบด้วยพระนักพัฒนาเครือข่ายโพธิyalัสนักวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายนี้เรียกว่า พระรุ่นที่ 1

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีพระรุ่นที่ 1 มีความรู้/ความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัย (ทางทฤษฎี) แต่ในทางปฏิบัติส่วนมากยังไม่เคย/ยังไม่ค่อยมีประสบการณ์

ทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย กลุ่มเป้าหมายมองกระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงาน ต้องการนำกระบวนการวิจัยไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ เช่น กลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำงานพัฒนา เป็นต้น

เป้าหมายหลักที่เข้าร่วมเวที กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมเวที (1) เป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโทและกำลังพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ ดังนั้นจึงมีเป้าหมายเพื่อใช้กระบวนการวิจัย/เวที

ครั้งนี้เพื่อพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ และ(2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักวิจัยและนักพัฒนาต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อนำไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ

1.2 กลุ่มพระรุ่นที่ 2 กลุ่มเป้าหมายผู้ที่ไม่เคยร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ประกอบด้วยพระนิสิตจาก มจร. มมร. นักพัฒนา อบต. ครู นักวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท ซึ่งกลุ่มเป้าหมายนี้เรียกว่า พระรุ่นที่ 2

ก่อนเข้าร่วมเวทีเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดยังไม่เคยมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน/การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีพระรุ่นที่ 2 ส่วนมากยังไม่มีความรู้/ความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ถึงแม้ว่าในเวทีนี้จะมีผู้ที่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัยมาแล้วแต่ความรู้/ความเข้าใจยังไม่ดีพอ เช่นเมื่อถาม ผู้ที่เคยทำงานวิจัยมาแล้วว่า “ปัญหา/ข้อสงสัยของการวิจัยคืออะไร” หรือ “คำถามการวิจัยคืออะไร” ไม่สามารถตอบได้ว่างานวิจัยที่ตนเองเคยทำผ่านมานั้น(ทำงานวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว)“ปัญหา/ข้อสงสัยของการวิจัยคืออะไร” หรือ “คำถามการวิจัยคืออะไร”

ทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย กลุ่มเป้าหมายส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและกำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี จึงมองงานวิจัยว่าเป็นเรื่องที่ยู้งยาก มีตัวเลขเป็นจำนวนมาก และคนที่จะทำวิจัยได้ต้องจบการศึกษาระดับปริญญาโทเท่านั้น

เป้าหมายหลักที่เข้าร่วมเวทีกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีส่วนมากเป็นมือใหม่ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานพัฒนาและงานวิจัยสามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมเวที (1) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นพระนิสิต กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ต้องการเรียนรู้งานวิจัยคืออะไรและจะนำไปปรับใช้ในงานที่จะทำได้อย่างไร/ต้องการหาประสบการณ์ (2)กลุ่มแกนนำชาวบ้านและนักพัฒนาต้องการเรียนรู้งานวิจัยคืออะไรและจะนำไปปรับใช้ในงานที่กำลังจะทำได้อย่างไร/ต้องการหาประสบการณ์ (3) กลุ่มนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท และกำลังพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ มีเป้าหมายเพื่อใช้กระบวนการวิจัย/เวทีครั้งนี้เพื่อพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ และ (4) กลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำวิจัย/นักวิจัยต้องการเรียนรู้งานวิจัยคืออะไรและจะนำไปปรับใช้ในงานที่กำลังจะทำได้อย่างไร

2. ขั้นตอน/กระบวนการดำเนินกิจกรรม

2.1 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมากดังที่กล่าวมาแล้ว คณะทำงานจึงได้ทำการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เกณฑ์ต่างๆเช่น ระดับการศึกษา เป้าหมายหลักที่เข้ามาร่วมเวที และประสบการณ์การทำงานพัฒนา/งานวิจัย เพื่อใช้ในการ

กำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการ/สื่อในการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในครั้งนี้จึงแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม

2.2 การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 1 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ทั้งหมดเคยมีประสบการณ์การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน/ทำงานพัฒนาและบางคน/บางรูปเคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้ว ดังนั้นโครงการจึงใช้เวทีเสวนาเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนต่างๆที่ผ่านมาของกลุ่มเป้าหมายโดยมีคณะนักวิจัยจากโครงการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย ประเด็น/เนื้อหาในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แต่ละครั้งนั้นกลุ่มเป้าหมายจะร่วมกันตั้งขึ้นมาตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

มีการจัดเวทีเสวนาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน 4 ครั้ง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากการทำงานวิจัย โดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสื่อสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่ายอีก 1 โครงการคือโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคเหนือ) เป็นหลักมีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส)ครั้งละ 18 – 23 รูป/คน

2.3 การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 2 กลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการอบรมจาก รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพและส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ ดังนั้นการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เน้นการ **เพิ่มเติมความรู้**โดยใช้เนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากงานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือเป็นหลักและใช้ประสบการณ์และบทเรียนจากพื้นที่(เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์) มาช่วยเสริม

การดำเนินกิจกรรม มุ่งเน้นทั้งการเพิ่มเติมความรู้ (Knowledge) การนำความรู้ไปปรับใช้โดยการฝึกปฏิบัติในท้องและการลงพื้นที่จริง (Practise) เพื่อมุ่งไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม/ทัศนคติ (Attitude) กิจกรรมมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมต่างๆดังนี้

การเพิ่มเติมความรู้ โดยใช้เนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากงานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือเป็นหลัก ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการดำเนินกิจกรรมรวมจำนวน 12 ครั้งๆละ 2 วัน

ก.การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(มจร.) วัดสวดอก จ.เชียงใหม่ จำนวน 6 ครั้ง

ข. การดำเนินกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มจร.) วัดบวรนิเวศวิหาร
กทม. จำนวน 6 ครั้ง (เป็นการขยายเครือข่าย)

การสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแกนนำชาวบ้าน โดยการเปิดโอกาสให้แกนนำ
ชาวบ้านที่อยู่ในเครือข่ายได้ไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ตามประเด็นที่ชาวบ้านสนใจ ที่
ผ่านมามีการดำเนินกิจกรรมจำนวน 10 ครั้งแต่ละครั้งมีแกนนำชาวบ้านร่วมเวทีครั้งละ 27 – 34 รูป
/ คน

การผลิตสื่อ เพื่อให้ชุมชนรู้จักผลิต/ใช้และผสมผสานสื่อที่มีอยู่ในสังคม เช่นสื่อ
สมัยใหม่ กับสื่อบุคคลและสื่อพื้นบ้านได้อย่างรู้เท่าทันและให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดำเนินการภาย
ใต้หลักการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและเป็นของชุมชนการอบรมแบ่งเป็น2ครั้งๆละ3วัน มีกลุ่มเป้า
หมายเข้าร่วมจำนวน 23 รูป/คน

กิจกรรมการสนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก เพื่อให้พระรุ่นใหม่(ที่ยังไม่เคยมี
ประสบการณ์ทำงานวิจัย)ได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปทดลองปฏิบัติจริงโดยมี
นักวิจัย/ภาคีในเครือข่ายช่วยหนุนเสริม มีการสนับสนุนให้พระที่ผ่านกระบวนการครั้งนี้(ไม่เคยมี
ประสบการณ์ทำงานวิจัย) ทดลองทำวิจัยขนาดเล็กเป็นกลุ่ม รวมจำนวน 8 โครงการ/กลุ่ม(ที่ มจร.
วัดสวนดอก เชียงใหม่จำนวน 5 โครงการ/กลุ่มและที่ มจร.วัดบวรฯ กรุงเทพฯจำนวน 3 โครงการ/
กลุ่ม)มีพระร่วมเป็นนักวิจัยในแต่ละโครงการ/กลุ่มละประมาณ 4 – 8 รูป รวมทั้งสิ้นจำนวน 49 รูป
มีพระ/อาจารย์จาก มจร. จำนวน 3 รูป/คนและ มจร. จำนวน 1 คน ที่สอนพระกลุ่มนี้ เข้าร่วม
กระบวนการ

3.ผลที่เกิดขึ้น

3.1 Output

3.1.1 ในเชิงปริมาณ

กิจกรรม	กิจกรรมตามแผนงาน (พ.ค.47 – เม.ย.48)	การดำเนินกิจกรรม ของโครงการ (พ.ค.47 – ก.ค.48)	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมกิจกรรม (รูป / คน)	ความหลากหลายของ กลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมกิจกรรม
1.เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การวิจัย (พระสงฆ์รุ่นที่ 1)	จำนวน 4 ครั้ง	จำนวน 4 ครั้ง	ครั้งละ 18 - 23 รูป/คน รวมประมาณ 72-92 รูป/คน	พระครูช่วยโพธิยา ลัย,นักวิจัยและนัก ศึกษา มรภ.ชม.
2.เวทีการหนุนเสริม และเพิ่มเติมความรู้ (พระสงฆ์รุ่นที่2)	จำนวน 6 ครั้ง	จำนวน 12 ครั้ง (ภาคเหนือ ที่ มจร. 6 ครั้ง และ ที่กรุงเทพฯ มจร. 6 ครั้ง)	ครั้งละ 29 – 51 รูป/คน รวมประมาณ 348 – 612 รูป/คน	- พระนิสิต มจร.,นัก วิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษาปริญญาโท นัก ศึกษา มรภ.ชม. -พระนิสิต มมร. จาก หลายคณะ
3.การสร้างเสริมและ พัฒนาเครือข่ายแกนนำ	จำนวน 10 ครั้ง	จำนวน 10 ครั้ง	ครั้งละ 27 - 34 รูป/คน รวมประมาณ 270-340 รูป/คน	แกนนำชาวบ้าน/เยาว ชน,พระครูช่วยโพธิ ยาลัย,พระนิสิต มจร., นักวิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษาปริญญาโท นัก ศึกษา มรภ.ชม.
4.การผลิตสื่อ	จำนวน 2 ครั้ง	จำนวน 2 ครั้ง	ครั้งละ 23 รูป/คน รวมประมาณ 46 รูป/ คน	แกนนำชาวบ้าน/เยาว ชน,พระครูช่วยโพธิ ยาลัย,พระนิสิต มจร., นักวิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษา มรภ.ชม.
5.สนับสนุนพระรุ่นใหม่ ทำวิจัยขนาดเล็ก	จำนวน 7 กลุ่ม	จำนวน 8 กลุ่ม	รวม 49 รูป รวมประมาณ 392 รูป	พระนิสิต มจร.และ พระนิสิต มมร.

3.1.2 ในเชิงคุณภาพ

1) กลุ่มเป้าหมาย (ทั้งผู้ที่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้วและผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาก่อน)

ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัย) มีความรู้/ความเข้าใจที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมเวที เช่น ผู้ที่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้วแต่ไม่เคยรู้ว่าการวิจัยหรือตนเองสงสัยอะไร” เมื่อผ่านเวทีแล้วทำให้เข้าใจกระบวนการวิจัยเพิ่มมากขึ้น

2) ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่คิดว่าการศึกษาวิจัยเป็นเรื่องยุ่งยาก และต้องเป็นคนที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทเท่านั้นจึงจะทำได้ เมื่อผ่านกระบวนการแล้วกลุ่มเป้าหมายพบว่าการศึกษาวิจัยทุกคนสามารถที่จะทำได้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3) เกิดเครือข่ายการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน มีทั้งพระสงฆ์หนุนเสริมช่วยเหลือพระสงฆ์, พระสงฆ์หนุนเสริมช่วยเหลือฆราวาส, ฆราวาสหนุนเสริมช่วยเหลือพระสงฆ์และฆราวาสหนุนเสริมช่วยเหลือกันเอง เป็นต้น (ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายในเวทีพระรุ่นที่ 1 และ เวทีพระรุ่นที่ 2) ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวทีบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองตั้งไว้ นอกจากนี้แล้วยังมีเครือข่ายแกนนำชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยการศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

4) เปลี่ยนบทบาทจากผู้รับสารเป็นผู้ส่งสาร เริ่มจากเวทีพระรุ่น 1 ที่ครั้งแรกกลุ่มเป้าหมายตั้งใจจะมาฟังวิทยากร (นักวิจัยจากชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน) แต่ทีมประสานงานแจ้งว่าทุกคนมีประสบการณ์ดังนั้นเวทีนี้ทุกคนต้องนำเสนอประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกัน ทุกคนมีโอกาสทั้ง “การเป็นผู้ให้” และ “การเป็นผู้รับ” ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นมากขึ้น และทีมประสานงานโครงการได้นำวิธีการดังกล่าวมาปรับใช้กับเวทีพระรุ่น 2 ในบางกิจกรรม ทำให้กลุ่มเป้าหมายต้องกระตือรือร้น/ต้องเตรียมตัวเพิ่มขึ้นเพราะเขาต้อง “เป็นผู้ให้” ด้วย

5) นักวิจัยและคณะรวมทั้งแกนนำชาวบ้านทั้ง 6 โครงการที่อยู่ในชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ได้มีโอกาสทบทวนงานของตนเองที่ผ่านมา เนื่องจากต้องมีการนำเสนอประสบการณ์และบทเรียนในงานที่ผ่านมา ทำให้กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่มีการคิดกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน

6) สมาชิกเครือข่ายที่ทำงานวิจัย/งานพัฒนาในพื้นที่พบว่าสามารถนำกระบวนการวิจัยที่ได้เรียนรู้มาไปปรับใช้ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เช่น กรณีการให้เด็กและเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์) ทำงานพัฒนาร่วมกับผู้ใหญ่ แต่ละโครงการได้มีการกระบวนการสร้างแกนนำจากนั้นพาแกนนำเข้าร่วมเวที ไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิกในเครือข่ายและเข้าอบรมการผลิตสื่อ พบว่าแต่ละโครงการสามารถทำให้คนทั้งสองกลุ่มยอมรับในศักยภาพของกันและกันสามารถทำงานพัฒนาร่วมกันได้อย่างดี

7)เกิดกลุ่มเป้าหมาย/เครือข่ายใหม่ที่น่าสนใจในกระบวนการและเข้าร่วมเวที เช่น กรณีพระนิสิต มมร. ที่ทางผู้ประสานงานโครงการไปจัดเวทีให้ จำนวน 6 ครั้ง ที่กรุงเทพฯ และ กรณีที่มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท(ทั้งที่เป็นนักศึกษาจาก มสธ.ภาคเหนือและนักศึกษา มช.) เข้าร่วมในเวที

3.2 Outcome และ Impact

1)บูรณาการทรัพยากร เช่น กรณีที่ มมร. วัดบวรฯ กทม. ได้ประสานมาที่ ทีมประสานงานโครงการนี้เพื่อให้ไปจัดอบรมให้กับพระนิสิต ที่ มมร. วัดบวร กทม. นั้นทาง มมร. เป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางและที่พักของทีมวิทยากร ส่วนโครงการสนับสนุนงบประมาณให้พระนิสิต มมร. ที่ผ่านกระบวนการได้ทดลองทำโครงการวิจัย

กรณีคุณสุพรรณ ไชยลังกา ซึ่งเป็นนายก อบต. เมื่อได้ร่วมเรียนรู้ในโครงการอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นคุณสุพรรณได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ

2)การสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ กรณี อ.สุวัฒน์ ญาณโค (โครงการกลองสะบัดชัย สนับสนุนโดย สสส.) ได้นำกระบวนการวิจัยที่ได้เรียนรู้มาจากในเวทีไปปรับใช้ในการพัฒนากิจกรรมกับแกนนำเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ต่อมา อ.สุวัฒน์ได้พัฒนากิจกรรมดังกล่าวจนสามารถเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการพัฒนาแกนนำเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ

3)การนำเข้าสู่สถาบันการศึกษา เช่น (1) กรณี มจร. ชม. ที่สนใจกระบวนการจัดกิจกรรมและต้องการให้อบรมอาจารย์ผู้สอนวิชาวิจัยของ มจร. ชม. (2) กรณีนักศึกษาระดับปริญญาโท มสธ. ภาคเหนือ ที่เข้าร่วมเวทีในโครงการเมื่อกลับไปสถาบันฯได้เสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจนและเป็นกระบวนการคิดมากขึ้น ทำให้อาจารย์ที่รับผิดชอบเห็นพัฒนาการของนักศึกษาและมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องเพื่อวางแผนการพัฒนานักศึกษาอย่างเป็นระบบและ (3)กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ ที่มีนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คนและอาจารย์ 1 ท่านที่มาร่วมเวทีอย่างต่อเนื่อง สำหรับนักศึกษาได้นำความรู้และประสบการณ์ไปถ่ายทอดให้นักศึกษารุ่นน้อง ส่วนอาจารย์ได้นำความรู้และประสบการณ์ไปวางแผนการสอนนักศึกษาในระดับปริญญาโท

4) เกิดเครือข่าย(ใหม่)การหนุนเสริมช่วยเหลือกัน เช่น กรณีที่อาจารย์ เรณู (อาจารย์จาก มรภ.ชม.และนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น) ได้เข้าร่วมเวทีพระรุ่น 1 และเวทีพระรุ่น2อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับจากเวทีที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและได้ใจซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจารย์เรณูจึงเป็นแกนนำ

หลักในการประสานงานกับเครือข่ายผู้ที่สนใจในเนื้อหา/ประเด็นเดียวกันนั้นคือการใช้วัฒนธรรม เป็นสื่อในการทำงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งได้เครือข่ายจำนวน 11 โครงการมีสมาชิกทั้งที่เป็นพระสงฆ์ นักพัฒนา นักวิจัย อบต. อาจารย์ในสถาบันการศึกษา อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาโท มรภ. ชม. เป็นต้น

4.วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น

4.1 ต้นทุนเดิมที่นำมาใช้ในโครงการ

1) ในช่วง 1 ปีก่อนหน้าที่จะดำเนินกิจกรรมโครงการนี้ รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ ได้มาจัดเวทีอบรมกระบวนการวิจัยให้กับพระนักพัฒนาในเครือข่ายโพธิยาลัย ซึ่งพระนักพัฒนาในเครือข่ายโพธิยาลัยที่ผ่านกระบวนการจากรศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ จะเข้าร่วมในเวทีพระรุ่น 1 ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีพระรุ่น 1 ส่วนมากจะมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัยค่อนข้างดี เนื้อหาในเวทีจึงเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์(จากแนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติในพื้นที่)ในประเด็นที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ ซึ่งถือเป็นกระบวนการทบทวนการทำงานให้กับกลุ่มเป้าหมายเมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีกลุ่มเป้าหมายหลายรูป/คน เช่นพระมหาดิเรก , ท่านเอ๋และ อ.เรณู ที่เรียนรู้เร็ว(ทั้งสามท่านได้ผ่านการเรียนรู้จากเวที รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ และในช่วงดังกล่าวกำลังทำวิจัย/งานพัฒนา โดยนำกระบวนการวิจัยมาใช้ จึงทำให้เริ่มมีประสบการณ์จากการปฏิบัติด้วย) สามารถ/พร้อมที่จะหนุนช่วยสมาชิกในกลุ่มได้และนอกจากนี้แล้วทั้งสามท่านยังไปหนุนเสริม/ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย(พระนิสิต)ในเวทีพระรุ่น 2 ด้วย

2) ทีมประสานงานโครงการนี้ (คุณอดุลย์) และทีมวิทยากรอีก 5 โครงการ ในงานวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ที่มีพื้นที่ดำเนินงานวิจัยในภาคเหนือ ทุกคนมีประสบการณ์ตรงจากการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และนอกจากนี้แล้วแกนนำเยาวชนและแกนนำชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่การดำเนินงานวิจัยของทั้ง 6 โครงการได้ผ่านกระบวนการ/การทำงานร่วมกับนักวิจัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นการเตรียมคนของชุมชนด้วย

ดังนั้นเมื่อโครงการนี้จะต่อยอดใช้องค์ความรู้และคน(ทั้งนักวิจัยและแกนนำชาวบ้าน)จากงานวิจัยที่เคยมีมานั้นจึงถือว่าการใช้ต้นทุนเดิมที่มีค่าอย่างยิ่ง

4.2 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานครั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมาก ทั้งสถานภาพ ระดับการศึกษา ความรู้/ความเข้าใจเรื่องการวิจัย ประสบการณ์การทำงานพัฒนา/งานวิจัย และเป้าหมายหลักในการเข้าร่วมเวที ดังนั้นในการดำเนินงานครั้งนี้จึงมีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ละเอียดเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ/วิธีการและสื่อที่จะใช้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้และบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายด้วย

4.3 กลุ่มเป้าหมายมีเป้าหมายหลักเดียวกัน ถึงแม้ว่ากลุ่มเป้าหมายจะมีความหลากหลายมากดังที่กล่าวมาแล้วแต่ส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลักเดียวกันคือ ต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนางานของตนเองที่กำลังทำ เช่น พระนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีต้องการเรียนรู้ว่ากระบวนการวิจัยเป็นอย่างไร ส่วนนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโทต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยอีกแนวทางหนึ่งเพื่อการพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ หรือนักวิจัย/นักพัฒนาต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ เป็นต้น

ซึ่งการที่กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลักเดียวกันนั้นทำให้ทีมประสานงานสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ/วิธีการและสื่อได้ง่ายขึ้น

4.4 การสร้าง/เปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้รับ” เป็น “ผู้ให้” การดำเนินกิจกรรมในโครงการนี้เน้นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้นำเสนอประสบการณ์ตามประเด็นที่ตั้งไว้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นั่นคือกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดจะมีโอกาสเป็นทั้ง “ผู้รับ” และเป็น “ผู้ให้” ด้วยซึ่งในแต่ละเวทีจะมีการกำหนดชัดเจน เช่นเวทีพระรุ่น 1 เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ประสบการณ์จากซึ่งกันและกันดังนั้นทุกคนจะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยมีทีมประสานคอยช่วยสรุปและเติมเต็มให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในส่วนเวทีพระรุ่น 2 เป็นการเพิ่มความรู้นั้นในเวทีแรกๆจะเป็นบทบาทหลักของทีมประสานวิทยากรเพื่อมาให้ความรู้จากนั้นจะค่อยๆลดบทบาทลงเป็นผู้ช่วยเสริมและเพิ่มเติมบางประเด็นให้ชัดเจน แต่จะให้บทบาทกับกลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์คอยหนุนเสริมช่วยเหลือผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์ ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการหนุนเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากกระบวนการที่สร้าง/เปลี่ยนบทบาทให้กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเป็น “ผู้ให้” ด้วยพบว่าทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นมากขึ้น และกลุ่มเป้าหมายบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตนเองตั้งไว้เพราะมีการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

4.5 เรียนรู้ทฤษฎีควบคู่การฝึกปฏิบัติในห้องและลงพื้นที่ทำจริง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีทั้งที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่และที่ไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่เลย จากประสบการณ์ครั้งนี้พบว่าเมื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีแล้วจำเป็นต้องให้ทดลองฝึกปฏิบัติในห้องเพื่อให้ทดลองปรับใช้ จากนั้นให้มีการวางแผนลงปฏิบัติจริงในพื้นที่ เงื่อนไขคือให้มีพี่เลี้ยงช่วย(กลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์) กระบวนการเช่นนี้จะเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์

5. วิเคราะห์ความยั่งยืน

จากการดำเนินงานโครงการนี้ซึ่งมีระยะเวลาการดำเนินงาน 12 เดือน และหลังจากสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินงานโครงการแล้วพบว่าเครือข่ายยังคงมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ปรากฏการณ์เช่นนี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์/ความยั่งยืนของเครือข่าย

ในช่วงที่ผ่านมาพบว่าเครือข่ายยังคงมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันมีหลากหลายรูปแบบ เช่น

5.1 ระดับนโยบาย แม้ว่าในการดำเนินงานโครงการ ทีมที่ปรึกษาและผู้ประสานงานโครงการไม่เคยคิดถึงผลที่จะเกิดขึ้น (Output) ในระดับนโยบายแต่เมื่อดำเนินกิจกรรมไปแล้วพบว่าเกิด Impact ดังนี้

5.1.1 การที่คณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอก เชียงใหม่ (มจร. ชม.) ให้ความสนใจต้องการที่จะให้เครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” อบรมกระบวนการวิจัยให้กับ พระอาจารย์ที่สอนที่ มจร. ชม. และพระนิสิตระดับปริญญาโท นั้น เท่ากับว่าคณะผู้บริหารของ มจร. ชม. เห็นพัฒนาการของพระที่ได้ผ่านกระบวนการอบรมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือภายใต้เครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ทั้ง 6 โครงการที่มีพื้นที่การดำเนินงานในภาคเหนือ

นอกจากเครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ทั้ง 6 โครงการที่มีพื้นที่การดำเนินงานในภาคเหนือจะมาร่วมเป็นวิทยากรในการอบรมกระบวนการวิจัยแก่ พระอาจารย์ที่สอนที่ มจร. ชม. และพระนิสิตระดับปริญญาโท แล้วเครือข่ายทั้ง 6 โครงการยังจะเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับเครือข่ายของ มจร. ชม. อีกด้วย

1.1.2 กรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย เชียงใหม่ (มจร. ชม.) เช่น

-ภาควิชาเอกภาษาไทย ของ มจร. ชม. สนใจในกระบวนการพัฒนานักศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนา “คน” ในช่วงที่ผ่านมาภาควิชาเอกภาษาไทย มจร. ชม. ได้ส่งนักศึกษาเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้กระบวนการวิจัยในโครงการนี้จำนวน 5 คน เมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาติดตามงานพบว่านักศึกษาที่ผ่านกระบวนการดังกล่าวมีพัฒนาการการใช้กระบวนการวิจัยที่ดีมาก มจร. ชม. จึงเปิดโอกาสให้นักศึกษากลุ่มที่ผ่านกระบวนการวิจัยในโครงการนี้นำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับรุ่นน้อง ต่อมาอาจารย์ในภาควิชาต่างก็สนใจที่จะส่งนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้ในกระบวนการต่อ

-ในภาควิชาเอกภาษาไทย ของ มจร. ชม. นอกจากจะมีนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัยในโครงการนี้แล้ว ยังมีอาจารย์เรณู อรรถาเมศร์ ซึ่งสอนวิชาวิจัยให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทที่ มจร. ชม. ได้เข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจารย์เรณูเห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจะนำไปปรับใช้สอนนักศึกษาได้ ปัจจุบัน

อาจารย์จึงได้นำกระบวนการดังกล่าวไปสอนนักศึกษาวิชาวิจัยทั้งระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท และนอกจากนี้แล้วยังได้เชิญเครือข่ายเข้าไปร่วมนำเสนอประสบการณ์ให้กับนักศึกษาในสถาบันอีกด้วย

-เครือข่ายเป็นพื้นที่เรียนรู้ของนักศึกษา มรภ. ชม. อาจารย์เรณูได้นำกระบวนการเรียนการสอนเรื่องกระบวนการวิจัยไปปรับใช้เพื่อสอนนักศึกษาในชั้นเรียน มีทั้งเรื่องทฤษฎีและการเรียนรู้ปรากฏการณ์ในพื้นที่/ภาคปฏิบัติ ซึ่งทั้งหมดอาจารย์เรณูใช้พื้นที่เครือข่ายเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักศึกษา

1.1.3 กรณีของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชภาคเหนือ (มสธ. ภาคเหนือ)

กรณีศึกษาระดับปริญญาโท มสธ. ภาคเหนือ ที่ได้ร่วมเวทีในโครงการเมื่อกลับไปสถาบันฯได้เสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจนและเป็นกระบวนการคิดมากขึ้น ทำให้อาจารย์ที่รับผิดชอบเห็นพัฒนาการของนักศึกษาและมีการประสานงานกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้กระบวนการลงพื้นที่และการสังเกตปรากฏการณ์ในพื้นที่และนอกจากนี้แล้วยังร่วมกันวางแผนการพัฒนานักศึกษารุ่นต่อไปอย่างเป็นระบบ

1.1.4 กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรณีคุณสุพรรณ ไชยลังกา ซึ่งเป็นนายก อบต. วอแก้ว อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง เมื่อได้ร่วมเรียนรู้ในโครงการอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นคุณสุพรรณ ได้เชิญปลัด อบต. วอแก้ว เข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีกระบวนการวิจัยด้วย ต่อมา อบต.วอแก้วมีการประชุมสมาชิกและได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ

5.2 ปรากฏการณ์ “โตแล้วแตก”

กรณีที่อาจารย์ เรณู (อาจารย์จาก มรภ.ชม.และนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น) ได้เข้าร่วมเวทีพระรุ่น 1 และเวทีพระรุ่น2อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับจากเวทีที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง (พระหนุนเสริมช่วยเหลือพระ , พระหนุนเสริมช่วยเหลือสมราชวาส ,สมราชวาสหนุนเสริมช่วยเหลือพระและสมราชวาสหนุนเสริมช่วยเหลือกันเอง) ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและได้ใจซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจารย์เรณูจึงเป็นแกนนำหลักในการประสานงานกับเครือข่ายผู้สนใจในเนื้อหา/ประเด็นเดียวกันนั้นคือการใช้วัฒนธรรมเป็นสื่อในการทำงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งได้เครือข่ายจำนวน 11 โครงการมีสมาชิกทั้งที่เป็นพระสงฆ์ นักพัฒนา นักวิจัย อบต. อาจารย์ในสถาบันการศึกษา อาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาโท มรภ. ชม. เป็นต้น นั่นคือการเกิดเครือข่ายใหม่และมีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันด้วย

5.3 การหนุนเสริมช่วยเหลือกันของเครือข่ายแล้วแต่วาระและโอกาส เช่น

-พื้นที่การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับพระนักพัฒนารุ่นใหม่ในเครือข่ายโพธิยาลัย นักศึกษา มรภ.ชม. และแกนนำชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้าน

-การเป็นวิทยากรหนุนเสริมช่วยเหลือกัน เช่น ทีมอาจารย์ ม.พายัพ (โครงการวิจัยป่าชุมชนห้วยแก้ว) เป็นวิทยากรช่วยเรื่องเทคนิคการผลิตสื่อสมัยใหม่ อ. สุวัฒน์ โครงการกลองสะบัดชัย เป็นวิทยากรเรื่องการพัฒนาเยาวชน/นักวิจัยรุ่นใหม่ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ฯลฯ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นแม้ว่าโครงการจะสิ้นสุดการดำเนินงานแล้วแต่เครือข่าย (Network)ยังมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องซึ่งชี้ให้เห็นว่า Net ดังกล่าวที่โครงการได้ร่วมกับภาคีพัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นมานั้น Work เครือข่ายสามารถเคลื่อนงานต่อไปได้โดยแกนนำสมาชิกเครือข่าย ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือมีบทบาทช่วยหนุนเสริมในเนื้อหาบางประเด็นที่เครือข่ายขาด

สำหรับเงื่อนไขและปัจจัยที่จะทำให้เครือข่ายนี้ดำรงอยู่ต่อไปได้นั้นน่าจะต้องมีปัจจัยต่างๆ ดังนี้

- ในระดับพื้นที่ของเครือข่ายต้องมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและมีเวทีพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องด้วย
- ควรจะต้องมีเวทีทางวิชาการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาแกนนำเครือข่ายให้สามารถมีมุมมองที่ลุ่มลึกทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 สำหรับสถาบันการศึกษาทั้งที่เป็นของพระสงฆ์และที่เป็นของฆราวาส ที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท น่าจะนำกระบวนการ/แนวทางการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ไปปรับใช้ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตและนักศึกษา

6.2 สำหรับอาจารย์ผู้สอนควรเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการลงพื้นที่โดยตรงและควรรหาเครือข่ายผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย/การลงพื้นที่ที่มีประเด็นคล้ายๆ กับที่นักศึกษาสนใจให้มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์

6.3 การเลือกหัวข้อ ประเด็นและพื้นที่ที่จะทำการศึกษาควรเปิดอิสระให้กับนักศึกษาเป็นคนเลือก เพราะนักศึกษาน่าจะรู้จักเงื่อนไขและข้อจำกัดของตนเองมากกว่าอาจารย์ที่ปรึกษาและจะทำให้เขาภาคภูมิใจในงานด้วยเนื่องจากทั้งหมดเขาเป็นคนคิดและตัดสินใจ

ภาคผนวก

1. การเปรียบเทียบวัตถุประสงค์โครงการกับผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น

โดยดูจาก Output Outcome และ Impact

วัตถุประสงค์	ระดับผลสัมฤทธิ์
1. เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่ายโดยใช้ประสบการณ์/กระบวนการ/ผลงานจากโครงการวิจัย 6 โครงการ	Output Outcome และ Impact
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยจาก 6 โครงการที่ขยายไปสู่พื้นที่อื่นๆผ่านเครือข่ายที่มี อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานในพื้นที่ของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ	Output Outcome และ Impact

2.ตารางเปรียบเทียบกิจกรรมที่วางแผนไว้กับกิจกรรมที่ดำเนินการและผลที่ได้รับ

กิจกรรม	กิจกรรมตามแผนงาน (พ.ค.47 – เม.ย.48)	การดำเนินกิจกรรมของโครงการ (พ.ค.47 – ก.ค.48)	จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม (รูป / คน)	ความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม
1.เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การวิจัย (พระสงฆ์รุ่นที่ 1)	จำนวน 4 ครั้ง	จำนวน 4 ครั้ง	ครั้งละ 18 - 23 รูป/คน รวมประมาณ 72-92 รูป/คน	พระครูช้ายโพธิยา ลัย,นักวิจัยและนัก ศึกษา มรภ.ชม.
2.เวทีการหนุนเสริมและ เพิ่มเติมความรู้ (พระสงฆ์รุ่นที่2)	จำนวน 6 ครั้ง	จำนวน 12 ครั้ง (ภาคเหนือ ที่ มจร. 6 ครั้ง และ ที่กรุงเทพฯ มจร. 6 ครั้ง)	ครั้งละ 29 – 51 รูป/คน รวมประมาณ 348 – 612 รูป/คน	- พระนิสิต มจร.,นัก วิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษาปริญญาโท นัก ศึกษา มรภ.ชม. -พระนิสิต มจร. จาก หลายคณะ
3.การสร้างเสริมและ พัฒนาเครือข่ายแกนนำ	จำนวน 10 ครั้ง	จำนวน 10 ครั้ง	ครั้งละ 27 - 34 รูป/คน รวมประมาณ 270-340 รูป/คน	แกนนำชาวบ้าน/เยาว ชน,พระครูช้ายโพธิ ยาลัย,พระนิสิต มจร., นักวิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษาปริญญาโท นัก ศึกษา มรภ.ชม.
4.การผลิตสื่อ	จำนวน 2 ครั้ง	จำนวน 2 ครั้ง	ครั้งละ 23 รูป/คน รวมประมาณ 46 รูป/ คน	แกนนำชาวบ้าน/เยาว ชน,พระครูช้ายโพธิ ยาลัย,พระนิสิต มจร., นักวิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษา มรภ.ชม.
5.สนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำ วิจัยขนาดเล็ก	จำนวน 7 กลุ่ม	จำนวน 8 กลุ่ม	รวม 49 รูป รวมประมาณ 392 รูป	พระนิสิต มจร.และ พระนิสิต มจร.

สรุปสิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
1. เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานวิจัย	การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา กระบวนการวิจัยและประสบการณ์จากการทำงาน วิจัยตามประเด็นที่กลุ่มเป้าหมายร่วมกันตั้งและมีการหนุนเสริมช่วยเหลือพระที่กำลังทำวิจัย	<p>ในเชิงปริมาณ</p> <p>(1) มีการจัดเวทีเสวนาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา กระบวนการวิจัยและประสบการณ์จากการทำงานวิจัย จำนวน 4 ครั้ง มีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส)ที่เข้าร่วมกิจกรรมครั้งละ 18 – 23 รูป/คน โดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสื่อสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่ายอีก 1 โครงการคือ โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคเหนือ)</p> <p>(2) พระในกลุ่มนี้ที่เรียนรู้เร็ว จำนวน 3 รูป เช่น ท่านบันเทิง , ท่านเอ้และท่านธงชัย รวมทั้งฆราวาสเช่นนักวิจัยชุดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและนักศึกษากุมภวาปีวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ ร่วมเป็นวิทยากรและหนุนเสริมพระรุ่นใหม่ในเครือข่าย</p> <p>(3) จากเวทีทำให้กลุ่มเป้าหมายที่สนใจประเด็นเดียวกันได้เกิดแนวคิดการนำพาแกนนำชาวบ้านไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์จึงเกิดเครือข่ายแกนนำชาวบ้านที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในประเด็นต่างๆ จำนวน 5 ครั้งโดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นพระนักพัฒนาและแกนนำ</p>

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>ชาวบ้านครั้งละ 27-34 รูป/คน ในเชิงคุณภาพ</p> <p>(1) กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันทั้งส่วนที่เป็นแนวคิดทฤษฎี (นามธรรม) กับส่วนที่เป็นการปฏิบัติ/ปรากฏการณ์ในพื้นที่ (รูปธรรม) โดยใช้ประสบการณ์ตรงจากกลุ่มเป้าหมาย ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเรียนรู้ได้เร็ว เช่น การหาข้อสงสัย(เอ๊ะ)/คำถาม/ปัญหำนำการวิจัย ที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์คุณลักษณะ(attribute) ผสมกับการเล่าปรากฏการณ์ในพื้นที่ ทำให้กลุ่มเป้าหมายเช่นทำหนังสือและทำบันทึกเริ่มชัดเจนสามารถที่จะตั้งคำถามและประเด็นการวิจัยได้ชัดเจน และทำให้นักวิจัยกลุ่มประวัตินิติศาสตร์ต้องทบทวนความรู้ ความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยมากขึ้น เห็นว่าก่อนหาคำตอบต้องมีคำถาม/ปัญหำนำการวิจัยก่อน นอกจากนั้นแล้วยังทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการทำแนวคิดทฤษฎีไปใช้ในการกระบวนการวิจัย เช่นการหาข้อสงสัย(เอ๊ะ)/คำถาม/ปัญหำนำการวิจัย การนำไปใช้ในการสร้างกระบวนการวิจัยและนำไปใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ในพื้นที่ เป็นต้น</p>

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>(2) เกิดเครือข่ายการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน โดยกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในเวทีได้มีการหนุนช่วยพระที่กำลังทำวิทยานิพนธ์วิจัย (กำลังทำโครงร่าง) มีทั้งการพัฒนาหาหัวข้อ วัตถุประสงค์ ประเด็นที่จะศึกษา การสร้างกรอบการวิจัย และการหาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง/เหมาะสม และการหนุนช่วยพระที่กำลังทำงานพัฒนาเช่นการนำข้อมูลมาวางแผนการดำเนินงานกิจกรรม</p> <p>(3) เกิดเครือข่ายแกนนำชาวบ้าน จากการที่กลุ่มเป้าหมายได้เลาประกอบการทำงานในนี้ที่ทำการให้กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจในประเด็นต่างๆต้องการลงลึกในรายละเอียดจึงเกิดกิจกรรมการนำพากลุ่มชาวบ้านไปเรียนรู้/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแกนนำชาวบ้านในพื้นที่ดำเนินงานของเครือข่ายประเด็นที่กลุ่มเป้าหมาย/แกนนำชาวบ้านสนใจ</p>

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
<p>2. เวทีการหนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้</p>	<p>การหนุนเสริมความรู้ด้านการวิจัยที่มาจากประสบการณ์ของนักวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนภาคเหนือจำนวน 6 โครงการ</p>	<p><u>ในเชิงปริมาณ</u></p> <p>(1) ปริมาณของกิจกรรม มีการจัดเวทีการหนุนเสริม เพิ่มเติมความรู้และความเข้าใจทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา กระบวนการวิจัย และประสบการณ์จากการทำงานวิจัย จำนวน 12 ครั้ง (ภาคเหนือจัดที่ มมร. วัดสวนดอก เชียงใหม่ จำนวน 6 ครั้งและกรุงเทพฯจัดที่ มมร. วัดบวรฯ จำนวน 6 ครั้ง) โดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสื่อสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่ายอีกโครงการคือโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคเหนือและภาคกลาง) ปริมาณการจัดกิจกรรมมากเกินกว่าเป้าหมายที่วางไว้ (เป้าหมายที่วางไว้จำนวน 6 ครั้ง)</p> <p>(2) ปริมาณของเครือข่าย มีกลุ่มเป้าหมายที่สนใจเข้าร่วมเรียนรู้เพิ่มขึ้น (ไม่มีเป้าหมายของโครงการ)ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มพระนิสิตจาก มมร. วัดบวรนิเวศน์ กทม. เครือข่ายนี้เกิดขึ้นมาเนื่องจากพระธัชชัยซึ่งเรียนที่ มมร. วัดบวรฯและมาฝึกงานที่โพธิญาณ เชียงใหม่ ท่านได้มีโอกาสเข้าร่วมในเวทีอย่างต่อเนื่อง ต่อมาท่านได้ช่วยประสานงานให้เกิดเวทีที่ มมร. ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไม่มีเป้าหมายของ

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>โครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มนักศึกษาปริญญาโทคณะนิเทศศาสตร์ มสธ. ภาคเหนือ เนื่องจาก ดร.ภัสวลี เป็นอาจารย์ดูแลนักศึกษากลุ่มนี้ในด้านการพัฒนาวิทยานิพนธ์ และในช่วงก่อนหน้านี้ ดร.ภัสวลีได้มาเป็นผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ให้ข้อเสนอแนะงานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน ดร.ภัสวลี เห็นว่างานวิจัยเรื่องผู้เยาว์อยู่ภาคเหนือและมีนักศึกษา มสธ.ที่ภาคเหนือหลายคนสนใจงานทางด้านวัฒนธรรม จึงมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักศึกษา มสธ.เข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีด้วย ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไม่มีเป้าหมายของโครงการ ● กลุ่มนักศึกษาปริญญาโทคณะศึกษาศาสตร์ มช. เนื่องจากท่าน รัชชัย (เครือข่ายพระนักพัฒนาโพธิญาณ) และร่วมเวทีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มพระรุ่น 1) กำลังศึกษาระดับปริญญาโทที่ภาควิชาการศึกษาอบรม คณะศึกษาศาสตร์ มช. ท่านกำลังอยู่ในช่วงการพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ ท่านรัชชัยจึงได้ชวนสมาชิกในกลุ่ม(ทั้งที่เป็นพระสงฆ์และฆราวาส)มาร่วมเรียนรู้ด้วย ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไม่มีเป้าหมายของโครงการ

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>(3) เกิดเครือข่ายใหม่ เช่นกรณีอาจารย์เรณูได้รวบรวมแกนนำเครือข่ายที่สนใจประเด็นวัฒนธรรมชุมชนรวม 10 กลุ่ม มาร่วมกันสร้างเครือข่ายใหม่ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ</p> <p><u>ในเชิงคุณภาพ</u></p> <p>(1) เกิดกระบวนการสร้าง “ผู้ให้” ที่ต่อเนื่องเป็นทอดๆ เนื่องจากนักวิจัยในชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนทั้ง 6 โครงการได้ดำเนินโครงการจบไปแล้ว ในช่วงที่ยังดำเนินโครงการอยู่นักวิจัยทั้งหมดส่วนมากจะเป็น “ผู้รับ” เมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้นลงไปแล้วนักวิจัยได้สะสมประสบการณ์และบทเรียนที่ผ่านมา(ทั้งที่ประสบผลสำเร็จและที่ล้มเหลว) เมื่อมีโอกาสเป็น “ผู้ให้” ก็จะทำให้ให้นักวิจัยได้พบทวนงานของตนเองด้วย ซึ่งจะส่งผลให้นักวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจในงานที่ตนเองทำเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงที่ทำโครงการเสร็จใหม่ๆ</p> <p>(2) เกิดกระบวนการ “เพื่อนช่วยเพื่อน” “พี่ช่วยน้อง” เช่นกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในเวทีได้มีการหนุนช่วยซึ่งกันและกันซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันเช่นการหนุนช่วยพระรุ่นใหม่ที่กำลังพัฒนาโครงสร้างวิจัย การลงพื้นที่และการวิเคราะห์/การเขียนงานวิจัย, การหนุนช่วย</p>

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>นักศึกษาปริญญาโทพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์และการหาทุนช่วยกลุ่มที่กำลังทำงานพัฒนา เช่นการศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาวางแผนการดำเนินงานเป็นต้น นั่นคือกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีด้วยกันมีบทบาททั้งเป็น “ผู้ให้” และเป็น “ผู้รับ” ด้วย</p> <p>(3)เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กระบวนการวิจัยและการทำงานพัฒนา ระหว่างพระสงฆ์ มจร.วัดสวนดอก เชียงใหม่กับพระสงฆ์ มจร. วัดบวรฯ ซึ่งอยู่ฝ่ายละนิกาย โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสื่อในการสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่าย</p> <p>(4) จากผลที่เกิดขึ้นข้อ(1)ถึงข้อ(3) ผลที่ตามมา/ผลสืบเนื่อง (Outcome) และผลกระทบ (Impact) คือ</p> <p>(4.1)กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มที่ร่วมเวทีสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามพัฒนาเองตั้งใจไว้(ดูจากข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายได้ประเมินตนเองในแต่ละกิจกรรม)</p> <p>(4.2)กลุ่มเป้าหมายหลายคนได้นำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการดำเนินงานของตนเอง และเกิดผลที่ตามมาเช่น</p> <p>ทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายเปลี่ยนไป จากที่เคยคิดว่าการวิจัย</p>

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>เป็นรองนายกและต้องเรียนระดับปริญญาโทเท่านั้นจึงจะทำวิจัยได้ เช่น กรณีพระนิสิตกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งที่ มจร. และ มมร. สามารถทำวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในงานที่กำลังทำและมีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น 1)กรณี มจร. ชม. เช่นพระประสิทธิ์ ทำโครงการดนตรีฯ โดยใช้พื้นที่ดำเนินงานเป็นหมู่บ้านที่มีวัดที่พระท่านจำพรรษาอยู่ จากการดำเนินโครงการเมื่อพบปัญหาท่านใช้การตั้งคำถามกับชุมชนจึงทำให้เกิดกลุ่มคนในพื้นที่บ้านและมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องโดยการสนับสนุนของ อบต. 2) กรณี มมร. จากการติดตามของอาจารย์ประจำวป(อ.ที่ปรึกษา)และพระธงชัย(ประสานงาน) พบว่าพระทั้งสามกลุ่มที่เข้าร่วมเวทีได้นำกระบวนการวิจัยไปใช้ เช่นการเตรียม คน ก่อนทำกิจกรรม และมีการตั้งคำถาม เอ๊ะ อยู่ตลอดเพื่อช่วยกันคำตอบ/แก้ปัญหาในโครงการที่ท่านรับผิดชอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การนำกระบวนการวิจัยเข้าในสถาบันการศึกษา เช่น 1)กรณี นักศึกษา มรภ. ชม. ทั้ง5คนเข้าร่วมเวทีอย่างต่อเนื่อง อาจารย์ผู้สอน(อ.เรณู) และหัวหน้าภาควิชา(อ.กรเพชร)เห็นพัฒนาการ/ความก้าวหน้าของนักศึกษาทั้ง5คน อาจารย์ทั้งสองจึงได้ให้นักศึกษานำประสบการณ์การ

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>เรียนรู้กระบวนการวิจัยไปถ่ายทอดต่อให้นักศึกษารุ่นน้อง ที่ มรภ. ชม. 2)อาจารย์เรณูที่ร่วมเวทีอย่างต่อเนื่องได้นำเนื้อหา/วิธีการ/กระบวนการถ่ายทอดความรู้เรื่องกระบวนการวิจัยทั้ง6ครั้งไปใช้สอนนักศึกษาในระดับปริญญาโทวิชาการวิจัยที่ มรภ.ชม. อาจารย์ เรณูบอกว่าทำให้นักศึกษามีความสนใจมากและเห็นนักศึกษามีพัฒนาการที่เร็วและดีเมื่อเทียบกับการสอนแบบเดิมที่เคยสอน 3)กรณีนักศึกษาปริญญาโท จาก มสธ.ภาคเหนือ เมื่อโครงการนี้เสร็จสิ้นแล้ว ดร.ภัสวลี จาก มสธ.ได้ประสานกับ รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ เพื่อให้ช่วยอบรม นักศึกษา มสธ.รุ่นต่อไป และ4) คณะผู้บริหารจากมจร.ชม.สนใจกระบวนการพัฒนาพระโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ และต้องการให้ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ผูกอบรม อาจารย์ผู้สอนวิชาการวิจัยของ มจร. ชม.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการทำงานพัฒนา เช่น 1)กรณีนักศึกษา มรภ. ชม. ทั้ง5คนได้ทำงานต่อกับโครงการสื่อที่บ้านสื่อสารสุข (สนับสนุนโดย สสส.) ได้นำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดเวทีและการคืนข้อมูลให้ชุมชน เป็นต้น 2)กรณีพระณรงค์ฤทธิ์ ที่นำกระบวนการวิจัยไปพัฒนาการดำเนินกิจกรรมในโครงการเทศน์

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>มหาวิทยาลัย สนับสนุนโดย สสส. 3)กรณีอาจารย์สุวัฒน์ จากโครงการทดลอง สะบัดชัย (สนับสนุนโดย สสส.) ที่ได้นำกระบวนการวิจัยไปสร้างนักวิจัย รุ่นใหม่(เยาวชน)ในโครงการฯ และ4)กรณีพระธวัชชัย(ผู้ประสานงานกับ เครือข่ายที่ มมร.)เมื่อจบการศึกษาศึกษาจาก มมร.แล้ว ได้ทำงานพัฒนาร่วมกับ โพธิยาจารย์ในโครงการบ้านจุ่มเมืองเย็นและโครงการเดหล้าเข้าพรรษา สนับสนุนโดย สสส. ซึ่งพระธวัชชัยบอกว่าการได้ร่วมเวทีเครือข่ายนักวิจัย ครั้งนี้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินโครงการได้อย่างมาก เช่นการ จัดเวทีที่ต้องรู้จักการเตรียม คน รู้จักการตั้งคำถามและการค้นข้อมูลให้ตุม ชน เป็นต้น</p> <ul style="list-style-type: none"> • บูรณาการทรัพยากร เช่นเมื่อ มมร.มีความสนใจที่จะใช้ กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาพระนิสิต โดยใช้กระบวนการและที่มหาวิทยาลัย จากโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ จึงมีการตกลงร่วมกันว่า ทาง มมร. เป็นผู้สนับสนุนค่าเดินทางและค่าที่พักของที่มหาวิทยาลัย ส่วน โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยจะสนับสนุนพระนิสิตที่จะทดลองทำโครง การวิจัย

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<ul style="list-style-type: none"> เกิดเครือข่ายใหม่ เช่นกรณี อ.เรณู ได้รับบรมสมาชิก(ทั้งพระสงฆ์, นักพัฒนา, และนักศึกษา)ที่ร่วมในเวทีเครือข่ายพัฒนานักวิจัยภาคเหนือ ร่วมกับอาจารย์ ใน มรภ. ชม.และ นักศึกษาปริญญาโท มรภ. ชม. ที่สนใจงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันสร้างโครงการ”สืบสานสื่อบ้าน” โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนา “คน”

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
3.การสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแกนนำ	เพื่อเสริมความเข้มแข็งด้านการพัฒนา แก่ แกนนำชุมชนที่อยู่ในโครงการวิจัยหรือทำงานร่วมกับภาคี	<p><u>ในเชิงปริมาณ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● ในด้านปริมาณของกิจกรรม โครงการได้จัดกิจกรรมรวม 10 ครั้งตามเป้าหมายที่วางไว้ ● ในด้านปริมาณของกลุ่มเป้าหมาย ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีกลุ่มเป้าหมายร่วมกิจกรรมครั้งละประมาณ 27 – 34 รูป /คน กลุ่มเป้าหมายมีทั้ง พระสงฆ์ คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำชาวบ้าน แกนนำเด็ก/เยาวชน ครู นักวิจัย และนักพัฒนา <p><u>ในเชิงคุณภาพ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มเป้าหมายมีความรู้/ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นในเรื่องการทำกิจกรรมสำหรับงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ เช่น การทำกิจกรรมต้องรู้ว่าจะทำอะไร และต้องมีการเตรียมความคิดร่วมกันก่อนทำกิจกรรม เป็นต้น ● กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นกระบวนการ การใช้สื่อ และการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการจัดประชุม กับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<ul style="list-style-type: none"> ● ภาควิชาในโครงการและแกนนำสมาชิกของภาคีเมื่อได้มีโอกาสไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์มาแล้วพบว่าในพื้นที่ที่ดำเนินงานนั้นมีการนำแนวคิด เนื้อหาและกระบวนการมาปรับใช้ในพื้นที่ดำเนินงานของตนเอง ● เกิดการหนุนเสริม/ช่วยเหลือกัน(ทั้งเรื่องเนื้อหา กระบวนการ และตัวบุคคล)และเป็นเครือข่ายใหม่ที่สนใจในประเด็นคล้ายๆกัน เช่น กรณีอาจารย์ เรณู ได้ประสานภาคีที่สนใจในประเด็นการใช้สื่อพันทันเป็นสื่อในการทำงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 11 โครงการที่เข้าร่วมในเครือข่ายดังกล่าว หรือกรณี อ.สุวัฒน์จากโครงการกลองสะบัดชัย ที่สนับสนุนโดย สสส. ได้พัฒนาตนเองในการเป็นวิทยากรอบรมเยาวชนให้แก่นักวิจัยรุ่นใหม่ให้กับภาคีในเครือข่ายโครงการต่างๆ เป็นต้น

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
4.การผลิตสื่อ	เพื่อให้ชุมชนรู้จักผลิต/ใช้และผสมผสานสื่อที่มีอยู่ในสังคม เช่นสื่อสมัยใหม่ กับสื่อบุคคลและสื่อพื้นบ้านได้อย่างรู้เท่าทันและให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยดำเนินการภายใต้หลักการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและเป็นของชุมชน	<p>ในเชิงปริมาณ</p> <p>โครงการสามารถดำเนินกิจกรรมตามที่วางแผนไว้</p> <ul style="list-style-type: none"> มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวมจำนวน 2 ครั้ง ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิต/การใช้สื่อสมัยใหม่(วีซีดี)กับสื่ออื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเช่นสื่อบุคคลและสื่อพื้นบ้าน เป็นต้น โดยใช้ประสบการณ์จากคณะวิทยากรและทีมวิจัยโครงการพาชุมชนห้วยแก้วซึ่งอยู่ในงานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนภาคเหนือ มีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส)ครั้งละ 23 รูป/คน <p>ในเชิงคุณภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาทักษะทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการผลิตวีซีดีทำให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องข้อดีข้อจำกัดและการใช้สื่อเพื่อประโยชน์สำหรับคนในชุมชน และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปผลิตวีซีดีต้นแบบในโครงการของตนเองได้ และสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับแกนนำเยาวชนในชุมชนต่อไปได้ แกนนำเยาวชน/แกนนำชาวบ้านมีความเข้าใจโครงการของภาคีและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม/การผลิตสื่อของโครงการใน

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>พื้นที่ที่มากขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ บางพื้นที่เสนอโครงการขุดเพื่อปลูกหลาน เมื่อในพื้นที่มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำประเพณี/พิธีกรรมต่างๆ ชาวบ้านจะประสานให้แกนนำเยาวชนที่ผ่านการอบรม มาช่วยถ่ายทอดวิถีทัศน์และตัดต่อเป็นวีซีดีขายให้ชาวบ้านดู นั่นเท่ากับว่าโครงการนี้สามารถสร้างแกนนำเยาวชนให้ชาวบ้านยอมรับในศักยภาพของเยาวชนและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับสมาชิกในชุมชนด้วย ■ แกนนำเยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเช่น เยาวชนโครงการคลองปูลู ก่อนเข้าร่วมอบรมที่บ้านมีคอมพิวเตอร์จะใช้ในการเล่นเกมอย่างเดียวแต่หลังจากผ่านการอบรมมาแล้ว คอมพิวเตอร์ที่บ้านจะมีหน้าที่มากขึ้นคือเมื่อภาคีในพื้นที่มีการดำเนินกิจกรรมเยาวชนคนนี้จะไปช่วยวางแผนถ่ายทอดวิถีทัศน์ ตัดต่อ ใส่เสียงและผลิตออกมาเป็นวีซีดี ■ เกิดเครือข่ายการหนุนเสริมช่วยเหลือกันระหว่างที่มหาวิทยาลัยผู้เข้าอบรม เช่นเมื่อแกนนำเยาวชนที่เข้าร่วมอบรมมีปัญหาทางเทคนิคต่างๆ

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์หรือเทคนิคการผลิต จะโทรศัพท์ขอคำปรึกษา กับมหาวิทยาลัยได้ตลอด หรือบางครั้งไม่สามารถแก้ไขได้ทางโทรศัพท์ ผู้เข้าอบรมจะนำเครื่องมือนั้นมาให้มหาวิทยาลัยช่วยที่มหาวิทยาลัยพายัพ</p>

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
5.สนับสนุนพระสุนัใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก	เพื่อให้พระสุนัใหม่(ที่ยังไม่เคยผ่านทำงานวิจัย)ได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปทดลองปฏิบัติจริงโดยมีนักวิจัย/ภาคีในเครือข่ายช่วยหนุนเสริม	<p><u>ในเชิงปริมาณ</u></p> <p>(1)มีการสนับสนุนให้พระที่ผ่านกระบวนการครั้งนี้(ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย) ทดลองทำวิจัยขนาดเล็กเป็นกลุ่ม รวมจำนวน 8 โครงการ/กลุ่ม(ที่ มจร. วัดสวนดอก เชียงใหม่จำนวน 5 โครงการ/กลุ่มและที่ มจร. วัดบวรฯ กรุงเทพฯจำนวน 3 โครงการ/กลุ่ม)</p> <p>(2)มีพระรวมเป็นนักวิจัยในแต่ละโครงการ/กลุ่มละประมาณ 4 – 8 รูป รวมทั้งสิ้นจำนวน 49 รูป</p> <p>(3)มีพระ/อาจารย์จาก มจร. จำนวน 3 รูป/คนและ มจร. จำนวน 1 คน ที่สอนพระกลุ่มนี้ เข้าร่วมกระบวนการและการหนุนเสริมช่วยเหลือพระกลุ่มนี้ทั้งเรื่องกระบวนการวิจัยและการลงพื้นที่ร่วมกับพระกลุ่มนี้ด้วย</p> <p><u>ในเชิงคุณภาพ</u></p> <p>(1) ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติของพระนิสิตและของกลุ่มผู้เข้าร่วมในเวที ที่ก่อนหน้านี้จะร่วมเวทีเครือข่ายนี้เคยคิดว่างานวิจัยเป็นเรื่องยากเกี่ยวกับตัวเลขจำนวนมากและต้องเป็นคนที่จะระดับปริญญาโทเท่านั้นจึงจะสามารถทำได้แต่เมื่อกลุ่มเป้าหมายผ่านกระบวนการมาแล้ว กลุ่มเป้าหมายบอกว่าไม่จบปริญญาตรีก็สามารถทำวิจัยได้ในระดับที่</p>

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>ตนเองพอจะสามารถทำได้ เช่นพระที่ผ่านกระบวนการครั้งนี้(ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย/งานพัฒนา)และยังไม่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี พระแต่ละกลุ่มมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเรื่อยๆตามลำดับทั้งเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในกระบวนการวิจัย การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การทำกิจกรรมที่เน้นกระบวนการและการทำงานกับชาวบ้าน/การจัดเวทีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นต้น เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ</p> <p>(2)เกิดการหนุนเสริมช่วยเหลือกันซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น ที่มจร. กลุ่มเป้าหมาย/ภาคีที่เป็นสภาวาสที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับพระนิสิตกลุ่มนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นได้มีการหนุนเสริมช่วยเหลือพระนิสิต ตั้งแต่การหาข้อสงสัย (อะ) การตั้งปัญหำนำการวิจัย การเตรียมตัวลงพื้นที่ เช่น การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การเตรียมเนื้อหา การจัดเวที การสรุปจากการจัดกิจกรรม การเขียนรายงานและการให้กำลังใจ เป็นต้น กระบวนการหนุนเสริมช่วยเหลือกันดังกล่าวเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น กรณี นักศึกษาที่กำลังเรียนระดับปริญญาโทที่ร่วมในเวทีด้วยเมื่อเขาช่วยพระนิสิตก็เป็นการฝึก/เตรียมความคิดและการปฏิบัติของตนเองด้วยเพื่อตนเองจะนำความรู้ไปปรับใช้ในการพัฒนาโครงการ</p>

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
		<p>วิทยานิพนธ์ของตนเองต่อไป ส่วนที่ มมร. นั้นพระนิสิตเคยทำกิจกรรมร่วมกันแต่ต่างฝ่ายต่างทำเมื่อพระนิสิตมาร่วมในกระบวนการครั้งนี้พบว่าทั้งหมดได้เกิดการเรียนรู้เสริมช่วยเหลือกันตั้งแต่ การหาข้อสงสัย (ैसे) การตั้งปัญหานำการวิจัย การเตรียมตัวลงพื้นที่ เช่น การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การเตรียมเนื้อหา การจัดเวที การสรุปจากการจัดกิจกรรม การเขียนรายงานและการให้กำลังใจ เป็นต้น</p> <p>ซึ่งปรากฏการณ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยการหนุนเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกันเช่นนี้ไม่เคยเกิดขึ้นทั้งที่ มจร. และที่ มมร. ทั้งๆ ที่ผู้ร่วมเวที(พระนิสิตและสงฆาวาส)บอกว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง</p>